ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΕΥΡΩ

Οι Προσαρμογες και Επιπτωσεις στον Ελληνικο Τραπεζικο Τομεα απο την Οικονομικη και Νομισματικη Ενωση και την Εισαγωγη του Ευρω

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 1998

Μελετη της Συντονιστικης Επιτροπης Ευρω

υπό την Προεδρία
του Υποδιοικητή
της Εθνικής Τράπεζας
της Ελλάδος,
Αναπληρωτή Καθηγητή
στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς,
κ. Νικολάου Β. Καραμούζη

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
Γενικού Γραμματέα ΕΕΤ, κ. Ιωάννη Μάνου XV

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
Προέδρου Συντονιστικής Επιτροπής Ευρώ της ΕΕΤ,
κ. Νικολάου Καραμούζη XVII

Η ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΥΡΩ ΤΗΣ ΕΕΤ
Α. Πρόοδος Εργασιών της Μελέτης XXVII
Β. Τα Μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής Ευρώ XXVII
Γ. Οι Ομάδες Εργασίας της Συντονιστικής Επιτροπής Ευρώ XXIX

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 1

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
Το Θεσμικό και Νομικό Πλαίσιο της ΟΝΕ και του Ευρώ 9

ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΡΩΤΟ
Γενική Περιγραφή 11
Α. Το Παράγωγο Κοινοτικό Δίκαιο 13
Β. Νομοθεσία για την Καθιέρωση του Ευρώ 14
Γ. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης 15

ΚΕΦΑΛΑΙΟΔΕΥΤΕΡΟ
Το Νομικό Καθεστώς του Ευρώ 19
Α. Η Μεταβατική Περίοδος (1.1.1999-31.12.2001) 21
1. Κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση 21
2. Κράτη-μέλη με παρέκκλιση 25
Β. Η Περίοδος μετά την 1η Ιανουαρίου 2002 26
1. Το Ευρώ ως νόμιμο χρήμα με αναγκαστική κυκλοφορία 26
2. Εκπλήρωση χρηματικών ενοχών 26

ΚΕΦΑΛΑΙΟΤΡΙΤΟ
Κριτήρια Συμμετοχής στο Τρίτο Στάδιο της ΟΝΕ και το Πλαίσιο Άσκησης της Ενιαίας Νομισματικής Πολιτικής 29
Α. Κριτήρια Συμμετοχής στη Νομισματική Ενωση και η Ελλάδα 31
1. Εισαγωγή 31
2. Πρώτη φάση (1.1.1999 - 31.12.2000) 34

3. Δεύτερη φάση (1.1.2001 - 31.12.2001)
και Τρίτη φάση (από 1.1.2002) 35
Β. Το Πλαίσιο Ασκησης της Ενιαίας Νομισματικής και Συναλλαγματικής Πολιτικής 37
1. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών: Εισαγωγικές παρατηρήσεις 37
2. Η άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής 39
3. Η εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής 39
4. Η συναλλαγματική πολιτική στη ζώνη του Ευρώ 44
5. Προβλήματα για την Ελλάδα κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου 45

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
Οι Οικονομικές Συνέπειες και οι Προκλήσεις του Ανταγωνισμού για τον Ελληνικό Τραπεζικό Τομέα από τη Νομισματική Ενωση και την Καθιέρωση του Ευρώ 51

ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΡΩΤΟ
Εισαγωγή 53

ΚΕΦΑΛΑΙΟΔΕΥΤΕΡΟ
Εκτίμηση του Κόστους Μετάβασης του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος στο Ευρώ 59
Α. Εισαγωγή 61
Β. Το Κόστος Απόσυρσης, Αποθήκευσης και Αντικατάστασης των Δραχμών από Ευρώ 62
Γ. Εκτίμηση του Κόστους Προσαρμογής των Ελληνικών Τραπεζών στο Καθεστώς του Ευρώ 64
Δ. Εισαγωγή του Ευρώ και Απώλεια Εσόδων από Τραπεζικές Εργασίες (κυρίως Συναλλάγματος) 69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΤΡΙΤΟ
Η Πρόκληση του Ανταγωνισμού και οι Μακροχρόνιες Επιπτώσεις από την Καθιέρωση του Ευρώ 75
Α. Εισαγωγή 77
Β. Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου 78
Γ. Επίδραση στο Χώρο των Επιχειρήσεων και τη Χρηματοδότησή τους 84
Δ. Μεταβολές στο Φάσμα Τραπεζικών Υπηρεσιών 87
Ε. Μεταβολές στη Διάρθρωση του Εγχώριου Τραπεζικού Τομέα 91

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
Η Ευρωπαϊκή Νομισματική Ενοποίηση και οι Αναγκαίες Προσαρμογές στη Λειτουργία των Πιστωτικών Ιδρυμάτων στην Ελλάδα από την Εισαγωγή του Ευρώ 97

ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΡΩΤΟ
Συστήματα και Εργασίες Πληρωμών 99
Α. Συστήματα Πληρωμών 101
1. Εισαγωγή 101
2. Διασυνοριακό σύστημα πληρωμών μεγάλης αξίας - TARGET 103
3. Το σύστημα HERMES 105
4. Το σύστημα της Euro Banking Association 105
5. Συμφωνίες ανταπόκρισης (Correspondent banking) 106
6. ΔΙΑΣ 106
7. Επιπτώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα 108
Β. Εργασίες Πληρωμών 109
1. Μετρητά σε δραχμές και ξένο νόμισμα 109
2. Επιταγές-Εμβάσματα-Εντολές 112
3. Κάρτες 113

Παράρτημα Ι
Διατραπεζικά Συστήματα Πληρωμών Μεγάλης Αξίας-Σύστημα TARGET 117
Α. Εισαγωγή 119
Β. Περιγραφή του Συστήματος 120
1. Βασικοί κανόνες 120
2. Συμμετοχή 121
3. Είδη συναλλαγών που διαχειρίζεται το TARGET 121
4. Διαδικασίες εκτέλεσης εντολών TARGET 122
5. Εναρμόνιση 124
6. Διαδικασίες τέλους ημέρας 126

Παράρτημα ΙΙ
Το Σύστημα HERMES 129
Α. Εισαγωγή 131
Β. "Εθνικό HERMES" 132
1. Βασικοί κανόνες 132
2. Συμμετοχή 133
3. Είδη συναλλαγών που διαχειρίζεται το HERMES 133
4. Λειτουργία του συστήματος 134

5. Παροχή ρευστότητας μέσα στην ημέρα 136
6. Πληροφόρηση 136
7. Μονάδα εξυπηρέτησης μελών 137
8 Ωράριο λειτουργίας 137
Γ. "EURO HERMES" 137

ΚΕΦΑΛΑΙΟΔΕΥΤΕΡΟ
Αγορές Χρήματος, Κεφαλαίου και Συναλλάγματος 139
Α. Γενική Περιγραφή 141
Β. Αγορές Χρήματος 144
1. Εισαγωγή 144
2. Εναρμόνιση των κανόνων αγοράς 145
3. Επιπτώσεις στις τραπεζικές λειτουργίες 146
4. Παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα 150
Γ. Αγορές Μακροχρονίων Ομολόγων 151
1. Εισαγωγή 151
2. Μετατροπή υφισταμένων ομολόγων 152
3. Εναρμόνιση των κανόνων αγοράς 153
4. Λοιπά ζητήματα 155
Δ. Αγορές Συναλλάγματος 157
Ε. Αγορές Μετοχών 162
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις 162
2. Ενέργειες στο επίπεδο οργάνωσης της χρηματιστηριακής αγοράς 163
3. Μετατροπή των ονομαστικών τιμών του υφιστάμενου αποθέματος μετοχών 164
4. Ενημέρωση του κοινού για τη διαμόρφωση των τιμών στη νέα νομισματική μονάδα 166

ΚΕΦΑΛΑΙΟΤΡΙΤΟ
Λοιπές Τραπεζικές Εργασίες 169
Α. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις 171
Β. Χορηγήσεις και Ομολογιακά Δάνεια 172
1. Πρώτη φάση (1.1.1999 - 31.12.2000) 172
2. Δεύτερη φάση (1.1.2001 - 31.12.2001) 172
3. Τρίτη φάση (από 1.1.2002) 174
Γ. Τραπεζικές Εργασίες σε Συνάλλαγμα 177
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις 177
2. Επιπτώσεις από την εισαγωγή του Ευρώ 177

Δ. Λογαριασμοί Τάξεως 180
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις 180
2. Χρηματοοικονομικά παράγωγα προϊόντα 180
3. Εργασίες αξιών για είσπραξη και φύλαξη 181
4. Ενέγγυες πιστώσεις 184

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
Πληροφοριακά Συστήματα 185
Α. Επηρεαζόμενα Συστήματα 187
Β. Θέματα Λειτουργικής και Τεχνικής Προσαρμογής 188
1. Λειτουργικά προβλήματα 188
2. Τεχνικά προβλήματα 189
Γ. Αμεσες Επιπτώσεις του Κανονιστικού Πλαισίου 190
1. Πρώτη φάση 190
2. Δεύτερη φάση 193
3. Τρίτη φάση 198
Δ. Δευτερογενείς Επιπτώσεις και Προβλήματα
από την Υιοθέτηση του Ευρώ 199
1. Επιπτώσεις δεύτερης και τρίτης φάσης 199
2. Προϊόντα που υποστηρίζονται από το σύστημα 200
3. Επανέλεγχος του συστήματος 200
4. Απαιτήσεις/υποχρεώσεις σε δραχμές μετά το τέλος
της μεταβατικής περιόδου 200
5. Διαχείριση διαθεσίμων πόρων 201

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
Ενημέρωση Πελατείας και Κοινού και Εκπαίδευση Προσωπικού 203
Α. Ενημέρωση Πελατείας και Κοινού 205
1. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις 205
2. Ο ρόλος της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών
στην ενημέρωση πελατείας και κοινού 206
Β. Εκπαίδευση Προσωπικού 209
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις 209
2. Ο ρόλος της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών
στην εκπαίδευση του προσωπικού των τραπεζών 210

ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Α. Επίσημα Εγγραφα 223
Β. Ιδιωτικές Πηγές 224

Προλογος

Η εισαγωγή του Ευρώ και η είσοδος της χώρας μας στο Τρίτο Στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ενωσης θα είναι ασφαλώς το πιο σημαντικό γεγονός της ελληνικής οικονομικής ζωής. Ειδικά για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα, η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος και η ολοκλήρωση της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς αποτελεί μία πρόκληση χωρίς προηγούμενο στην πρόσφατη οικονομική ιστορία του τόπου. Το νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον θα επιβάλλει ουσιαστικά σε κάθε τράπεζα να οριοθετήσει νέα στρατηγική, να αναζητήσει συμμαχίες σε εσωτερικό και διεθνές επίπεδο και να εκμεταλλευθεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει.

Η μελέτη της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό κενό στην πληροφόρηση του τραπεζικού τομέα σχετικά με τις επερχόμενες μεταβολές. Η σημασία της εργασίας αυτής θα φανεί πιστεύω άμεσα καθώς συμπεριλαμβάνει τους ευρύτερους προβληματισμούς σχετικά με τις επιπτώσεις της καθιέρωσης του Ευρώ αλλά και εμπεριστατωμένη μελέτη των αναγκαίων προσαρμογών για κάθε τμήμα του φάσματος τραπεζικών λειτουργιών. Είμαι δε απόλυτα πεπεισμένος ότι θα αποτελέσει εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο για τις τράπεζες, τους εργαζόμενους και το ευρύτερο επενδυτικό κοινό.

Κλείνοντας, θα ήθελα να εκφράσω τα συγχαρητήρια και τις θερμότερες ευχαριστίες μου σε όλα τα στελέχη που εργάσθηκαν για την ολοκλήρωση της μελέτης και ιδιαίτερα στον καθηγητή Νίκο Καραμούζη, Πρόεδρο της Συντονιστικής Επιτροπής Ευρώ της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών. Η συμβολή του στο έργο αυτό ήταν κάτι παραπάνω από καθοριστική τόσο στο σχεδιασμό της μελέτης όσο και στην υλοποίηση του ερευνητικού και συντακτικού έργου.

Θεόδωρος Β. Καρατζάς
Πρόεδρος Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ενωση καθώς και η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος, του Ευρώ, τοποθετείται πλέον στο επίκεντρο του πολιτικού, οικονομικού, κοινωνικού και επιχειρηματικού ενδιαφέροντος και βεβαίως αποτελεί προϋπόθεση της πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης. Εξ άλλου η ευρωπαϊκή οικονομία αντιμετωπίζει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων που θα προδιαγράψει τελικά το οικονομικό αλλά και το πολιτικό τοπίο στις αρχές του επόμενου αιώνα.

Η συμμετοχή της χώρας μας στη νέα οικονομική και νομισματική πραγματικότητα από το 2001 επιβάλλει μία συστηματική και συνεπή πορεία όσον αφορά την εν γένει οικονομική πολιτική αλλά και τη δημιουργική προετοιμασία των φορέων της οικονομίας και ειδικότερα των τραπεζών. Οι ελληνικές τράπεζες καλούνται να ανταποκριθούν με επιτυχία στις διαδικασίες ενσωμάτωσης των εγχωρίων αγορών με το πλέγμα εκείνων της Δυτικής Ευρώπης και των άλλων ανεπτυγμένων οικονομιών.

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, ως φορέας ανάληψης διατραπεζικών πρωτοβουλιών στη χώρα μας, συνεργάζεται συνεχώς με την Πολιτεία, την Τράπεζα της Ελλάδος και τους άλλους φορείς της οικονομίας και της κοινωνίας προκειμένου να διαμορφωθούν έγκαιρα οι συνθήκες που θα επιτρέψουν στις ελληνικές τράπεζες να συμμετάσχουν στη νέα πραγματικότητα και κατ' επέκταση να συμβάλουν στην αναπτυξιακή διαδικασία του τόπου.

Προς τούτο συστήθηκε στο πλαίσιο της Γενικής Γραμματείας της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, μία Συντονιστική Επιτροπή Ευρώ, η οποία με τη συμμετοχή ανωτάτων και ανωτέρων εξειδικευμένων στελεχών των τραπεζών εκπόνησε αναλυτική μελέτη, όπου

συνολικά καταγράφονται και τεκμηριώνονται πολιτικές και δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν τόσο από κάθε τράπεζα χωριστά όσο και σε διατραπεζικό επίπεδο από την ΕΕΤ. Ειδικότερα, η εν λόγω μελέτη επικεντρώνεται στα θέματα που αφορούν:

- *στις μακροοικονομικές εξελίξεις,*
- *στις εργασίες των τραπεζών είτε αυτές αφορούν σε τραπεζικά είτε σε επενδυτικά προϊόντα,*
- *στη λειτουργία των αγορών χρήματος και κεφαλαίου μετά τη νομισματική ενοποίηση,*
- *στα συστήματα πληρωμών,*
- *στη μηχανογραφική υποδομή των τραπεζών, και*
- *στην επικοινωνιακή και επιμορφωτική πολιτική.*

Πέραν της μελέτης αυτής η ΕΕΤ προχωρεί, μέσω ειδικής ομάδος ερευνητών, στη διαμόρφωση μελέτης για τις επιπτώσεις της ΟΝΕ και της τεχνολογικής εξέλιξης στην απασχόληση στον τραπεζικό τομέα και η οποία θα έχει ολοκληρωθεί τον προσεχή Ιούνιο, ενώ εντός του έτους θα ολοκληρωθεί επίσης και μια άλλη μελέτη που θα αφορά το κόστος προσαρμογής των τραπεζών.

Επιθυμώ να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΕΤ, καθηγητή Ν. Καραμούζη, υπό την προεδρία του οποίου λειτούργησε η Συντονιστική Επιτροπή Ευρώ, για την πολύτιμη συμβολή του, που χαρακτηρίσθηκε από την επιστημοσύνη και την πολύπλευρη εμπειρία.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω και όλα τα μέλη της Επιτροπής που συνέβαλαν καθοριστικά στην ολοκλήρωση του έργου, ιδιαιτέρως δε τον κ. Χ. Γκόρτσο, Ειδικό Νομικό Σύμβουλο της Ενωσης, που είχε την ευθύνη του συντονισμού του έργου της Επιτροπής.

Πιστεύεται ότι η παρουσιαζόμενη μελέτη θα συμβάλλει στην προετοιμασία των ελληνικών τραπεζών στην πορεία τους προς το Ευρώ, θα επιτρέψει στην Ενωση Ελληνικών Τραπεζών να αναλάβει νέες σχετικές πρωτοβουλίες και γενικότερα θα είναι χρήσιμη στο ευρύτερο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Ιωάννης Μάνος
Γενικός Γραμματέας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΥΡΩ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ Κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΡΑΜΟΥΖΗ

Η παρούσα μελέτη της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, *"Οι Προσαρμογές και Επιπτώσεις στον Ελληνικό Τραπεζικό Τομέα από την Οικονομική και Νομισματική Ενωση και την Εισαγωγή του Ευρώ"*, αποτελεί μία ουσιαστική προσπάθεια ανάλυσης και περιγραφής των προσαρμογών που επιβάλλεται να γίνουν και των επιπτώσεων που αναμένεται να σημειωθούν στον ελληνικό τραπεζικό τομέα και τις εγχώριες αγορές χρήματος και κεφαλαίου κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας αλλά και μετά την είσοδο της χώρας μας στη νομισματική ένωση και την καθιέρωση του Ευρώ.

Η εισαγωγή του Ευρώ αναμένεται ότι θα εντείνει τις ανταγωνιστικές πιέσεις στον ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό χώρο, θα επιταχύνει το μετασχηματισμό της μορφολογίας του, θα συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και ωρίμανση των αγορών κεφαλαίου και χρήματος και θα οδηγήσει στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς. Ο ευρωπαϊκός χρηματοπιστωτικός χώρος βρίσκεται στο επίκεντρο μιας δυναμικής διεργασίας προσαρμογής και αλλαγών, ανταποκρινόμενος στα νέα δεδομένα που διαμορφώνουν η καθιέρωση του Ευρώ, η δημιουργία μιας νέας μεγάλης αγοράς χρήματος και κεφαλαίου, εφάμιλλης της αμερικανικής, και η επιτάχυνση της διαδικασίας παγκοσμιοποίησης και ολοκλήρωσης του χρηματοπιστωτικού χώρου διεθνώς. Αναμένεται ότι θα ενισχυθούν η τραπεζική αποδιαμεσολάβηση με την περαιτέρω ανάπτυξη των αγορών κεφαλαίου και χρήματος, η ένταση του διασυνοριακού ανταγωνισμού και η ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών.

Το νέο νομισματικό καθεστώς στην Ευρωπαϊκή Ενωση θα προσφέρει ευκαιρίες και προκλήσεις για ανάπτυξη των τραπεζικών εργασιών, εγκυμονεί όμως ταυτόχρονα αβεβαιότητες και κινδύνους. Το σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον, το οποίο θα προκύψει με την ολοκλήρωση της διαδικασίας της νομισματικής ενοποίησης και την καθιέρωση του Ευρώ, θα χαρακτηρίζεται από ικανοποιητικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, χαμηλό πληθωρισμό, εξάλειψη συναλλαγματικών κινδύνων, δημοσιονομική πειθαρχία και ενιαίο θεσμικό περιβάλλον λειτουργίας των αγορών. Η άσκηση μάλιστα αξιόπιστης νομισματικής πολιτικής σε υπερεθνικό επίπεδο θα οδηγήσει σε σταθεροποίηση των επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα και σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, γεγονός που αναμένεται να καταστήσει το Ευρώ ένα διεθνώς αποδεκτό μέσον πληρωμών και αποθεματοποίησης πλούτου, εφάμιλλο του δολαρίου των ΗΠΑ.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αλλά και η οικονομία της χώρας, που λειτούργησαν για δεκαετίες σε περιβάλλον μακροοικονομικών ανισορροπιών και διοικητικών παρεμβάσεων, έχουν να ωφεληθούν τα μέγιστα από τις παραπάνω διοικητικές αλλαγές. Λόγω της έντασης του ανταγωνισμού και της μακροοικονομικής σταθερότητας αναμένονται σημαντικά οφέλη για τους αποταμιευτές, τις επιχειρήσεις, τους καταναλωτές, τους συναλλασσόμενους, τον απλό πολίτη. Η ποιότητα των προσφερομένων υπηρεσιών θα βελτιωθεί, το κόστος παροχής τους θα μειωθεί, το εύρος και η ποικιλία των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και οι εναλλακτικές δυνατότητες θα διευρυνθούν σημαντικά.

Ο τραπεζικός τομέας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο αναμένεται να οδηγηθεί σταδιακά σε σοβαρές ανακατατάξεις για να απαντήσει στις προκλήσεις του ανταγωνισμού και της ενιαίας αγοράς. Η ένταση του ανταγωνισμού, οι σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό χώρο, η παγκοσμιοποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, η ανάπτυξη της θεσμικής διαχείρισης, η εκτεταμένη χρήση παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, η ανάπτυξη των διεθνών συναλλαγών και η εκτεταμένη εισαγωγή χρηματοοικονομικών καινοτομιών, οδηγούν ήδη τις τράπεζες σε μία διαρκή αναζήτηση μεθόδων για βελτίωση της αποδοτικότητάς τους, ενίσχυση της κεφαλαιακής τους βάσης, μείωση του κόστους, αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών και διεύρυνση της παρουσίας τους σε νέες αγορές.

Οι παραπάνω τάσεις αναμένεται ότι θα υποχρεώσουν και τις τράπεζες στην Ελλάδα να αντιμετωπίσουν σοβαρά ζητήματα, όπως αυτά του καθορισμού του άριστου τραπεζικού μεγέθους και της εκμετάλ-

λευσης των οικονομιών κλίμακας στο νέο περιβάλλον, της δημιουργίας ισχυρής κεφαλαιακής βάσης, του προσδιορισμού του βαθμού διεθνοποίησης των δραστηριοτήτων τους, του καθορισμού του εύρους των προϊόντων και υπηρεσιών που θα προσφέρουν στους πελάτες τους, καθώς και του βαθμού και της μορφής ανάπτυξης των δικτύων τους και των συνεργασιών τους με άλλους διεθνείς ή εγχώριους χρηματοοικονομικούς οίκους. Εκτιμάται ότι όσα πιστωτικά ιδρύματα καθυστερήσουν την προσαρμογή της στρατηγικής και των υποδομών τους στα νέα δεδομένα που διαμορφώνονται στον ευρωπαϊκό χώρο και δεν προετοιμασθούν κατάλληλα, κινδυνεύουν με αποδυνάμωση της κερδοφορίας τους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η διεθνοποίηση αποτελεί και αναγκαία συνθήκη επιβίωσης και δυναμικής παρουσίας στις εγχώριες αγορές.

Η παρούσα μελέτη, που εκπονήθηκε από Επιτροπή Στελεχών Τραπεζών και της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών αποσκοπεί να συμβάλει στην ταχεία και έγκυρη προετοιμασία των ελληνικών τραπεζών εν όψει των επερχόμενων σημαντικών αλλαγών. Επί πλέον, φιλοδοξεί να δώσει το έναυσμα για την έναρξη ενός ουσιαστικού διαλόγου στην ελληνική κοινωνία και την έγκαιρη κινητοποίηση όλων των αρμοδίων φορέων με στόχο την ολοκληρωμένη προετοιμασία της χώρας μας και την ολόπλευρη ενημέρωση του ελληνικού κοινού ώστε η μετάβαση στο Ευρώ να είναι ομαλή. Το έργο της Επιτροπής επικεντρώθηκε στα ακόλουθα:

- περιγραφή και ανάλυση του θεσμικού και νομικού πλαισίου που θα ισχύσει με την καθιέρωση του Ευρώ,
- εκτίμηση του κόστους προσαρμογής του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στο νέο καθεστώς Ευρώ,
- προσδιορισμός και καταγραφή των ευκαιριών και προκλήσεων για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα από τη δημιουργία του ενιαίου ευρωπαϊκού νομισματικού χώρου και του σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος που διαμορφώνεται στην Ευρώπη,
- εντοπισμός των ενεργειών στις οποίες οφείλουν να προβούν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα ώστε να προσαρμοστούν έγκαιρα στις ανάγκες του νέου νομισματικού συστήματος το οποίο θα προκύψει από τη μετάβαση στο καθεστώς του ενιαίου νομίσματος,
- επισήμανση των πρωτοβουλιών που πρέπει να αναλάβει για λογαριασμό των μελών της η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών σε συνεργασία με την Πολιτεία και την Τράπεζα της Ελλάδος, ώστε να διασφαλιστεί η ομαλή ολοκλήρωση της μετάβασης στο νέο καθεστώς.

Η περιγραφή των παραμέτρων της μετάβασης του ελληνικού τραπεζικού τομέα προς τη ζώνη του Ευρώ επιβεβαιώνει γιατί οι τράπεζες

αποτελούν τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας που θα έχει το σημαντικότερο ρόλο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προσαρμογής. Ο λόγος είναι ότι οι τράπεζες (όπως και άλλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα) αποτελούν, από τη φύση των λειτουργιών τους, φορείς που διαχειρίζονται χρηματοπιστωτικούς κινδύνους, τη ροή των χρηματικών διαθεσίμων της οικονομίας και την τελική κατανομή των αποταμιευτικών και επενδυτικών πόρων. Κατά συνέπεια, μέσω των πιστωτικών ιδρυμάτων, θα πραγματοποιηθεί μια "κρίσιμη μάζα" συναλλαγών, και μάλιστα τόσο κατά τη μεταβατική περίοδο που το Ευρώ θα υπάρχει μόνον σε λογιστική μορφή όσο και όταν αντικατασταθούν τα εθνικά χαρτονομίσματα και κέρματα από τα αντίστοιχα σε Ευρώ.

Η μελέτη της Επιτροπής είναι διαρθρωμένη σε τρία μέρη. Στο ***Πρώτο Μέρος*** παρουσιάζεται το θεσμικό και νομικό πλαίσιο που διέπει τη μετάβαση στο νέο καθεστώς του Ευρώ. Περιγράφονται το θεσμικό πλαίσιο εισαγωγής του Ευρώ, το νομικό καθεστώς του Ευρώ στη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου και μετά την καθιέρωσή του ως ενιαίου νομίσματος, τα κριτήρια συμμετοχής των κρατών-μελών στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ και το πλαίσιο άσκησης της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών.

Στο ***Δεύτερο Μέρος*** της μελέτης γίνεται μία πρώτη συστηματική προσπάθεια εκτίμησης των συνεπειών για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα από την καθιέρωση του Ευρώ. Η εκτίμηση των συνεπειών αφορά αφ' ενός μεν στο κόστος μετάβασης του τραπεζικού τομέα στη ζώνη του Ευρώ, αφ' ετέρου δε στις δυναμικές διεργασίες που αναμένεται να αναπτυχθούν στον ελληνικό και ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό χώρο κατά τη μεταβατική περίοδο αλλά κυρίως μετά την πλήρη καθιέρωση του Ευρώ ως ενιαίου νομίσματος με αναγκαστική κυκλοφορία (Κεφάλαιο Τρίτο).

Σε ό,τι αφορά το κόστος προσαρμογής των ελληνικών τραπεζών λόγω της καθιέρωσης του Ευρώ, παρουσιάζονται εκτιμήσεις αναφορικά με:

- την απόσυρση και αντικατάσταση των τραπεζογραμματίων και κερμάτων στα εθνικά νομίσματα από τα αντίστοιχα σε Ευρώ, στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2002,
- τις αναγκαίες προσαρμογές που πρέπει να πραγματοποιηθούν στα λειτουργικά συστήματα και στις καθημερινές δραστηριότητες των ελληνικών τραπεζών λόγω της καθιέρωσης του Ευρώ, και

- την απώλεια εσόδων από εργασίες (κυρίως συναλλάγματος), λόγω της εξάλειψης των συναλλαγματικών κινδύνων και τελικά της απόσυρσης των νομισμάτων των κρατών-μελών που θα συμμετάσχουν στη ζώνη του Ευρώ.

Με βάση τη στατιστική αναγωγή, για την Ελλάδα, μελετών που πραγματοποίησαν διάφορες ευρωπαϊκές τράπεζες (εκτός Ελλάδος) και οι ενώσεις τους, το κόστος προσαρμογής των λειτουργικών συστημάτων των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων λόγω της εισαγωγής του Ευρώ εκτιμάται ότι μπορεί να κυμανθεί μεταξύ 10 και 30 δισ. δραχμών περίπου. Με δεδομένα πάντως τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού συστήματος (μεγάλο ποσοστό συναλλαγών σε μετρητά, εκτεταμένη χρήση εντύπων στις συναλλαγές, χαμηλός βαθμός ανάπτυξης σύγχρονων συστημάτων εσωτερικών διαδικασιών και λειτουργιών), είναι ενδεχόμενο το κόστος να προσεγγίσει την ανώτατη τιμή του εκτιμώμενου εύρους, δηλαδή τα 30 δισ. δραχμές.

Στις παραπάνω εκτιμήσεις δεν λαμβάνεται υπόψη το κόστος που σχετίζεται με την απόσυρση και αντικατάσταση των δραχμικών τραπεζογραμματίων και κερμάτων με τα αντίστοιχα σε Ευρώ, που θα απαιτήσει την οργάνωση χιλιάδων χρηματαποστολών μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2002, και δεν θα πρέπει να επιβαρύνει, αναγκαία, μόνο τις τράπεζες. Δεν λαμβάνεται επίσης υπόψη η απώλεια εσόδων από μία σειρά εργασιών, κυρίως συναλλάγματος, που θα συρρικνωθούν μετά την κατάργηση των νομισμάτων των κρατών-μελών που θα συμμετάσχουν από τον Ιανουάριο του 1999 στη ζώνη του Ευρώ και οι οποίες υπολογίζεται, με βάση μία γενική προσέγγιση, ότι αντιστοιχούν στο 3-4% των καθαρών λειτουργικών εσόδων των ελληνικών τραπεζών. Με τα δεδομένα των αποτελεσμάτων χρήσης των τραπεζών για το 1996, η εκτιμώμενη απώλεια εσόδων κυμαίνεται μεταξύ 30 και 40 δισ. δραχμών.

Κατά συνέπεια το εκτιμώμενο κόστος προσαρμογής, που θα επιμερισθεί σε δύο έως τρία χρόνια, δεν είναι βέβαια αμελητέο αλλά ούτε και απαγορευτικό για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα, ιδιαίτερα αν οι τράπεζες (όσες δεν το έχουν ήδη πράξει) αναλάβουν έγκαιρα τις απαραίτητες πρωτοβουλίες προσαρμογής, αναβαθμίσουν τις υποδομές τους και τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων, αναπτύξουν νέες δραστηριότητες, επεκτείνουν την παρουσία τους σε νέες αγορές, επενδύσουν στη βελτίωση της ποιότητας του προσωπικού και σε νέες τραπεζικές τεχνολογίες και βελτιώσουν την ποιότητα και το εύρος των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών.

Στο ***Τρίτο Κεφάλαιο*** του Δεύτερου Μέρους της μελέτης γίνεται μία πρώτη προσπάθεια να καταγραφούν οι μεσο-μακροπρόθεσμες συνέπειες για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα λόγω της καθιέρωσης του Ευρώ και της (εξ αιτίας αυτής) αναμενόμενης έντασης του ανταγωνισμού. Αναλύονται οι επιπτώσεις στις αγορές κεφαλαίου και χρήματος, στη χρηματοδότηση των μεγάλων επιχειρήσεων, στις λοιπές τραπεζικές εργασίες και στη διάρθρωση του τραπεζικού τομέα. Το κύριο συμπέρασμα είναι αισιόδοξο, ιδιαίτερα αν οι τράπεζες επιταχύνουν τις πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει με στόχο τον εκσυγχρονισμό τους, την εξυγίανση του χαρτοφυλακίου τους, την αναβάθμιση των υποδομών τους και του ανθρώπινου παράγοντα, τον περιορισμό των λειτουργικών τους δαπανών, τη βελτίωση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών, τη δημιουργία ισχυρών χρηματοοικονομικών ομίλων με υψηλούς δείκτες φερεγγυότητας και τη διεύρυνση της παρουσίας τους σε νέες αγορές. Κυρίως, όμως, κάθε τράπεζα πρέπει να χαράξει έγκαιρα τη δική της στρατηγική ανάπτυξης και να υλοποιήσει το δικό της όραμα εκμεταλλευόμενη τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα.

Στο πλαίσιο των νέων συνθηκών της αγοράς, οι τράπεζες οφείλουν επίσης να οριοθετήσουν τη στρατηγική τους όσον αφορά το εύρος των δραστηριοτήτων που θα αναπτύσσονται και το βαθμό διεθνοποίησής τους, είτε άμεσα είτε έμμεσα μέσω στρατηγικών συνεργασιών. Παράλληλα, η Πολιτεία και οι αρμόδιοι φορείς θα πρέπει να συμβάλουν στον περαιτέρω εκσυγχρονισμό των υποδομών των αγορών κεφαλαίου και χρήματος και την εξάλειψη των στρεβλώσεων που υπονομεύουν την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού τομέα.

Οι επιπτώσεις από την ένταση του ανταγωνισμού και τη διείσδυση αλλοδαπών τραπεζών στην εγχώρια αγορά εκτιμάται ότι δεν θα είναι ομοιόμορφες σε όλο το φάσμα των τραπεζικών εργασιών, αλλά αναμένεται να επηρεάσουν σε πρώτη φάση κυρίως τις εργασίες επενδυτικής τραπεζικής (investment banking), διαχείρισης χαρτοφυλακίου (treasury operations), διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων (asset management), και χρηματοδότησης και παροχής υπηρεσιών σε μεγάλες επιχειρήσεις (corporate finance).

Η αποτελεσματική εμπλοκή στις παραπάνω εργασίες απαιτεί ουσιαστικά έλεγχο δικτύων διάθεσης χρηματοοικονομικών προϊόντων σε διεθνές επίπεδο, υψηλές επενδύσεις σε υποδομές και ανθρώπινο δυναμικό, ευρύ φάσμα τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, διεθνή παρουσία, υψηλούς δείκτες φερεγγυότητας που είναι απαραίτητοι για την

άντληση ρευστότητας με χαμηλό κόστος, και επίτευξη υψηλών πιστωτικών ορίων για τη διασφάλιση της δυνατότητας συμμετοχής σε αγορές συναλλαγών μεγάλης αξίας. Τα παραπάνω απαιτούν ισχυρή κεφαλαιακή βάση και ικανοποιητικό μέγεθος τράπεζας. Επιπρόσθετα, η αντικατάσταση της δραχμής από το Ευρώ και η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς θα δώσουν τη δυνατότητα σε μεγάλες επιχειρήσεις και θεσμικούς επενδυτές και αποταμιευτές να συναλλάσσονται απευθείας με όσα αλλοδαπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι ανταγωνιστικά σε δραστηριότητες που συνδέονται με τη διαχείριση διαθεσίμων, την εκτέλεση χρηματιστηριακών πράξεων, την άντληση κεφαλαίων κάθε μορφής, τις πράξεις συναλλάγματος και την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου.

Οι ελληνικές τράπεζες, τουλάχιστον όσες πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις για να αντιμετωπίσουν τις ανταγωνιστικές πιέσεις στους παραπάνω τομείς, καλούνται να απαντήσουν θετικά στις προκλήσεις του ανταγωνισμού, δημιουργώντας τις απαραίτητες υποδομές και υλοποιώντας την κατάλληλη στρατηγική. Η ανάπτυξη μάλιστα εργασιών στην περιφέρεια της χώρας μπορεί να αποτελέσει μοχλό περαιτέρω ενίσχυσης του ελληνικού τραπεζικού τομέα.

Αντίθετα, οι τομείς δραστηριότητας που αναμένεται να επηρεασθούν λιγότερο, τουλάχιστον στην αρχική φάση, από την ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού αναμένεται να είναι αυτοί της χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων και γενικά όλων των εργασιών μικρής αξίας συναλλαγής (retail banking), όπως η καταναλωτική πίστη, τα στεγαστικά δάνεια, η χρηματοδότηση του μικρομεσαίου εμπορίου και οι καταθέσεις. Η γνώση της τοπικής αγοράς, η στενή σχέση με τους πελάτες, η ποιότητα και το κόστος των προσφερομένων υπηρεσιών και η δυνατότητα πώλησης πολλαπλών προϊόντων στους πελάτες μέσω δικτύων αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα για τις ελληνικές τράπεζες, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν από όσες επιλέξουν να έχουν τοπική κυρίως παρουσία.

Το ***Τρίτο Μέρος*** της μελέτης αναφέρεται στις απαραίτητες προσαρμογές και μεταβολές στις τραπεζικές δραστηριότητες που θα προκύψουν λόγω της εισαγωγής, με έμφαση στα συστήματα πληρωμών, τις αγορές κεφαλαίου και χρήματος, διάφορες τραπεζικές εργασίες και τα συστήματα πληροφορικής των τραπεζών. Στο τέλος του Τρίτου Μέρους αναλύεται το ζήτημα της ενημέρωσης του κοινού και της εκπαίδευσης του προσωπικού, ένα θέμα θεμελιώδους σημασίας για την ομαλή μετάβαση του τραπεζικού τομέα στη ζώνη του Ευρώ.

Ειδικότερα, στο ***Πρώτο Κεφάλαιο***γίνεται μία συστηματική παρουσίαση των προσαρμογών που πρέπει να γίνουν στα συστήματα διακανονισμού πληρωμών και εργασιών πληρωμών στη μεταβατική φάση προς την καθιέρωση του Ευρώ. Αναλύονται το πανευρωπαϊκό σύστημα TARGET και η ελληνική συνιστώσα του, το HERMES, τα συστήματα του Euro Banking Association και των συμφωνιών ανταπόκρισης με άλλες τράπεζες και οι προσαρμογές που θα γίνουν στα συστήματα του ΔΙΑΣ. Αναλύονται επίσης οι προσαρμογές σε συναλλαγές με επιταγές, εμβάσματα, συναλλαγές μέσω ATMs και POS, καθώς και μέσω πιστωτικών καρτών.

Στο ***Δεύτερο Κεφάλαιο***του Τρίτου Μέρους αναλύονται οι προσαρμογές που απαιτείται να γίνουν στις αγορές χρήματος, κεφαλαίου και συναλλάγματος. Περιγράφονται λεπτομερώς οι διαδικασίες για την εναρμόνιση των κανόνων αγοράς και τη λειτουργική προσαρμογή των τραπεζικών συστημάτων, των τραπεζικών λογαριασμών, της αποτίμησης θέσεων, της επεξεργασίας συναλλαγών, και του διακανονισμού πράξεων. Επίσης, παρουσιάζονται η μεθοδολογία μετατροπής του υφιστάμενου αποθέματος ομολόγων και μετοχών από δραχμές σε Ευρώ και μία σειρά από ζητήματα που θα πρέπει να αντιμετωπισθούν.

Στο ***Τρίτο Κεφάλαιο***περιγράφονται οι προσαρμογές στις λοιπές τραπεζικές εργασίες λόγω της καθιέρωσης του Ευρώ. Συμπεριλαμβάνεται ανάλυση των επιπτώσεων στα προϊόντα χορηγήσεων, στις τραπεζικές εργασίες μικρής αξίας συναλλαγών σε συνάλλαγμα, στις αξίες για είσπραξη και φύλαξη και στους λογαριασμούς τάξεως. Καταγράφονται οι ενέργειες που πρέπει να αναλάβουν οι τράπεζες για να προσαρμοσθούν έγκαιρα στις απαιτήσεις που νέου νομισματικού καθεστώτος.

Στο ***Τέταρτο Κεφάλαιο***αναλύονται οι προσαρμογές που πρέπει να γίνουν στα πληροφοριακά συστήματα των τραπεζών. Γίνεται καταγραφή των πληροφοριακών συστημάτων που επηρεάζονται, καθώς και των τεχνικών και λειτουργικών προσαρμογών που απαιτείται να λάβουν χώρα, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου. Η εισαγωγή του Ευρώ και η προετοιμασία για την καθιέρωσή του επιδρά σε μεγάλο αριθμό πληροφοριακών συστημάτων, όπως τα συστήματα ηλεκτρονικών πληρωμών, οι μηχανές καταμέτρησης μετρητών, το λογισμικό των ATMs και τα συστήματα μισθοδοσίας, διαχείρισης διαθεσίμων και κινδύνων, κοστολόγησης και προϋπολογισμού, λογιστικής απεικόνισης και προγραμματισμού. Η έγκαιρη προετοιμασία των ελληνικών τραπεζών θα συμβάλει αφ' ενός στον περιορισμό τους κόστους προσαρ-

μογής και αφ' ετέρου στη δημιουργία των τεχνικών προϋποθέσεων για την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού.

Τέλος, στο ***Πέμπτο Κεφάλαιο*** του Τρίτου Μέρους αναλύεται το σοβαρό ζήτημα της ενημέρωσης της πελατείας και του κοινού, καθώς και της εκπαίδευσης του προσωπικού των τραπεζών. Παρουσιάζονται μία σειρά πρωτοβουλιών που πρέπει να αναληφθούν από τις τράπεζες, την Ενωση Ελληνικών Τραπεζών αλλά και την Πολιτεία για την πολύπλευρη ενημέρωση του κοινού. Η καθιέρωση ενός νέου νομίσματος δεν έχει μόνο ψυχολογικές επιπτώσεις για τους συναλλασσομένους, αλλά δημιουργεί και σοβαρά πρακτικά προβλήματα, τα οποία πρέπει να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά, ιδιαίτερα όταν τεθούν σε κυκλοφορία τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα σε Ευρώ.

Η ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΥΡΩ ΤΗΣ ΕΕΤ

Α. ΠΡΟΟΔΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί το έργο της Συντονιστικής Επιτροπής Ευρώ της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, υπό την προεδρία του Υποδιοικητή της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αναπληρωτή Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, κ. Νικολάου Β. Καραμούζη. Η Συντονιστική Επιτροπή συστάθηκε τον Δεκέμβριο του 1996 και αποτελείται από στελέχη τραπεζών και της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών.

Τον Μάιο του 1997 η Επιτροπή ενέκρινε ένα προσχέδιο της μελέτης και στη συνέχεια ανέθεσε σε έξι Ομάδες Εργασίας την περαιτέρω επεξεργασία των επιμέρους κεφαλαίων. Τα πορίσματα των Ομάδων Εργασίας παρουσιάστηκαν στη Συντονιστική Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 1997 και επί τη βάσει των παρατηρήσεων των μελών της διαμορφώθηκε ένα πρώτο σχέδιο τελικού κειμένου της μελέτης.

Μετά την επεξεργασία και του δεύτερου σχεδίου τον Νοέμβριο, η Συντονιστική Επιτροπή ανέθεσε την περαιτέρω διαμόρφωση της μελέτης σε Υποεπιτροπή αποτελούμενη από τον πρόεδρο της Επιτροπής, κ. Νικόλαο Καραμούζη, τον Καθηγητή κ. Γκίκα Χαρδούβελη και τους κ.κ. Χρήστο Γκόρτσο, Χρήστο Κεφαλά, Μιχάλη Μασουράκη, Σπύρο Παντελιά και Φίλιππο Σαχινίδη. Το δημοσιευόμενο κείμενο της μελέτης επεξεργάστηκαν στην οριστική του μορφή ο Πρόεδρος της Επιτροπής, κ. Νικόλαος Καραμούζης, και οι κ.κ. Χρήστος Γκόρτσος και Σπύρος Παντελιάς.

Β. ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΥΡΩ

Πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής είναι ο Υποδιοικητής της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, κ. Νικόλαος Καραμούζης.

Μέλη της Επιτροπής είναι οι κ.κ. Δημήτριος Φραγγέτης (Ιονική Τράπεζα της Ελλάδος, Αντιπρόεδρος Δ.Σ. και Γενικός Διευθυντής), Νικόλαος Μπερετάνος, (Γενική Τράπεζα της Ελλάδος, Γενικός Διευθυντής), Ελευθέριος Μπαχαρόπουλος (Τράπεζα Μακεδονίας Θράκης, Γενικός Διευθυντής), Περικλής Δοντάς (ING Bank, Γενικός Διευθυ-

ντής), Γεώργιος Γεωργίου (Bayerische Vereinsbank, Γενικός Διευθυντής) και Χαράλαμπος Περράκης (Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής), ο Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, κ. Γκίκας Χαρδούβελης (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Διευθυντής Διεύθυνσης Σχεδιασμού και Οικονομικού Ελέγχου) και ο κ. Μιχάλης Μασουράκης (ALPHA Τράπεζα Πίστεως, Διευθυντής Διεύθυνσης Οικονομικών Μελετών).

Συμμετείχαν επίσης ο κ. Γεώργιος Σταματούκος (Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, Διευθυντής), ο κ. Γεώργιος Κοντογιάννης (Τράπεζα Πειραιώς, Διευθυντής Διαχείρισης Διαθεσίμων), η κυρία Ιασμήν Ράλλη (EFG Eurobank, Βοηθός Γενικός Διευθυντής), ο κ. Γεώργιος Βλαχάκης (CITIBANK, Financial Controller), ο κ. Γεώργιος Παπουτσής (Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος, Treasurer), και ο κ. Γεώργιος Σπηλιώτης (Τράπεζα Εργασίας, Treasurer).

Ενεργό συμμετοχή στις εργασίες της Επιτροπής είχαν ο κ. Σπύρος Παντελιάς (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Σύμβουλος Διοίκησης), ο κ. Φίλιππος Σαχινίδης (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Επιστημονικός Συνεργάτης της Διεύθυνσης Σχεδιασμού και Οικονομικού Ελέγχου) και ο κ. Χρήστος Κεφαλάς (Ιονική Τράπεζα της Ελλάδος, Υποδιευθυντής Διεύθυνσης Οικονομικών Μελετών).

Η Τράπεζα της Ελλάδος εκπροσωπήθηκε από τον Αναπληρωτή Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, κ. Δημήτριο Μόσχο(*).

Από τη ***Γενική Γραμματεία*** της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών τις εργασίες της Επιτροπής παρακολούθησαν ο Καθηγητής κ. Κωνσταντίνος Δρακάτος (Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών και Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου της ΕΕΤ), ο Διευθυντής κ. Κωνσταντίνος Κοκκομέλης, ο κ. Γεράσιμος Σαπουντζόγλου (μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου) και η κυρία Μάρθα Δερτιλή (Επιστημονικός Συνεργάτης).

Συντονιστής του έργου της Συντονιστικής Επιτροπής είναι ο κ. Χρήστος Γκόρτσος (Δ.Ν.), Νομικός Σύμβουλος της ΕΕΤ σε θέματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου.

(*) Οι απόψεις πάντως που εκφράζονται στην παρούσα μελέτη δεν απηχούν απόψεις της Τραπέζης της Ελλάδος ούτε τη δεσμεύουν καθ' οιονδήποτε τρόπο.

Γ. Οι Ομαδες Εργασιας
της Συντονιστικης Επιτροπης Ευρω

Ομαδα Μακροοικονομικων Θεματων

κ. Φ. Σαχινίδης	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Π. Δερμενάκης	Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Γ. Βαφειάδης	Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Θ. Καραγιαννόπουλος	Ιονική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Π. Καπόπουλος	ALPHA Τράπεζα Πίστεως
κ. Δ. Μαρούλης	ALPHA Τράπεζα Πίστεως
κ. Ι. Δρεπανόπουλος	EFG Eurobank
κ. Αγγ. Κάτσικας	Τράπεζα Εργασίας
κ. Δ. Αναστασόπουλος	Barclays Bank
κα Α. Αγγελοπούλου	ΕΕΤ

Ομαδα Συστηματων Πληρωμων

κα Γ. Καραγιώργη	Τράπεζα της Ελλάδος
κα Δ. Παπαδοπούλου	Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Φ. Κουτούγκας	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Κ. Τριανταφυλλίδης	Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος
κα Λ. Σωφρά	Ιονική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Σ. Παπασταμάτη	Ιονική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Ε. Μαθιόπουλος	ALPHA Τράπεζα Πίστεως
κ. Ι. Αποστολόπουλος	Τράπεζα Πειραιώς
κ. Ν. Τζάκου-Λαμπροπούλου	EFG Eurobank
κα Δ. Σπύρου	EFG Eurobank
κ. Γ. Βασιλόπουλος	Τράπεζα Εργασίας
κ. Σ. Ιωάννου	Barclays Bank
κ. Α. Μαλλίρης	ΔΙΑΣ ΑΕ
κα.Μ. Βασιλικού	Τράπεζα Πειραιώς
κα Β. Οικονόμου	Τράπεζα Πειραιώς

Ομαδα Συστηματων Πληροφορικης

κ. Α. Πολυμενόπουλος	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
κα Α. Καμήλου	Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Α. Ψυράκης	Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Β. Σαμαράς	Ιονική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Ε. Μαθιόπουλος	ALPHA Τράπεζα Πίστεως
κ. Π. Αγγελάκης	EFG Eurobank
κ. Γ. Καζιάνης	Τράπεζα Εργασίας
κ. Π. Καψάλης	Barclays Bank

Ομαδα Αγορων

κ. Γ. Μάναλης	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Κ. Πανάγος	Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Α. Χείλαρης	Ιονική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Ε. Μπουλμέτης	ALPHA Τράπεζα Πίστεως
κ. Γ. Παπαϊωάννου	ALPHA Τράπεζα Πίστεως
κ. Ελ. Μπαχαρόπουλος	Τράπεζα Μακεδονίας Θράκης
κα Ι. Ράλλη	EFG Eurobank
κ. Ν. Ανδριανόπουλος	EFG Eurobank
κ. Γ. Σπηλιώτης	Τράπεζα Εργασίας
κ. Γ. Παπουτσής	ΕΚΤΕ
κ. Α. Σκαφιδάς	Barclays Bank
κ. Σ. Παντελιάς	ΕΕΤ

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

κ. Ν. Κουτρούλης	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
κα Κ. Μπουσούνη	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Κ. Τριανταφυλλίδης	Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος
κα Δ. Αλιφέρη	Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Χρ. Κεφαλάς	Ιονική Τράπεζα της Ελλάδος
κ. Κ. Κεχαγιάς	ALPHA Τράπεζα Πίστεως
κ. Γ. Μαρής	Τράπεζα Πειραιώς
κ. Κ. Λιάπης	Τράπεζα Πειραιώς
κ. Ν. Μπέης	Τράπεζα Πειραιώς
κ. Γ. Γεωργίου	EFG Eurobank
κα Ν. Τζάκου-Λαμπροπούλου	EFG Eurobank
κ. Κ. Σταματίου	Τράπεζα Εργασίας
κ. Π. Μιχαλόπουλος	Barclays Bank
κα Α. Ελευθεριάδου	ΕΕΤ

Γραμματειακή στήριξη Συντονιστικής Επιτροπής και Ομάδων Εργασίας: κα Ελενα Ντούρου (ΕΕΤ)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη που εκπονήθηκε από Επιτροπή Στελεχών Τραπεζών και της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, υπό την προεδρία του Υποδιοικητή της Εθνικής Τράπεζας, Αναπληρωτή Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς κ. Νικόλαου Β. Καραμούζη, αποσκοπεί να συμβάλει στην ταχεία και έγκυρη προετοιμασία των ελληνικών τραπεζών εν όψει των σημαντικών αλλαγών που θα επιφέρει στη δομή και λειτουργία του χρηματοπιστωτικού χώρου η ολοκλήρωση της διαδικασίας για την Ευρωπαϊκή νομισματική ενοποίηση με την καθιέρωση του Ευρώ. Επί πλέον φιλοδοξεί να δώσει το έναυσμα για την έναρξη ενός ουσιαστικού διαλόγου στην ελληνική κοινωνία και την έγκαιρη κινητοποίηση όλων των αρμοδίων φορέων με στόχο την ολοκληρωμένη προετοιμασία της χώρας μας και την ολόπλευρη ενημέρωση του ελληνικού κοινού ώστε η μετάβαση στο Ευρώ να είναι ομαλή. Το έργο της Επιτροπής επικεντρώθηκε στην περιγραφή και ανάλυση:

- του θεσμικού και νομικού πλαισίου που θα ισχύει με την καθιέρωση του Ευρώ,
- του κόστους προσαρμογής του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στο νέο καθεστώς Ευρώ,
- των ευκαιριών, προκλήσεων αλλά και κινδύνων που θ' αντιμετωπίσουν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα από τη δημιουργία του ενιαίου Ευρωπαϊκού νομισματικού χώρου και του νέου σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος που διαμορφώνεται στην Ευρώπη,
- των ενεργειών στις οποίες οφείλουν να προβούν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα ώστε να προσαρμοστούν έγκαιρα στις ανάγκες του νέου νομισματικού συστήματος το οποίο θα προκύψει από τη μετάβαση στο καθεστώς του ενιαίου νομίσματος,
- των συγκεκριμένων πρωτοβουλιών που θα πρέπει να αναλάβει για λογαριασμό των μελών της η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών σε

συνεργασία με την Πολιτεία και την Τράπεζα της Ελλάδος, ώστε να διασφαλιστεί η ομαλή ολοκλήρωση της μετάβασης στο νέο καθεστώς.

Τα συμπεράσματα της παρούσης μελέτης βασίζονται σε δύο υποθέσεις:

- ότι το χρονοδιάγραμμα που έχουν υιοθετήσει τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ενωσης σχετικά με τη μετάβαση στη Νομισματική Ενωση και την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος θα τηρηθεί χωρίς σοβαρές αποκλίσεις,
- ότι η Ελλάδα θα πληροί όλα τα κριτήρια σύγκλισης που τίθενται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ στο τέλος του 1999 και επομένως θα γίνει μέλος της νομισματικής ένωσης από τον Ιανουάριο του 2001,

Παράλληλα, η Επιτροπή αξιοποίησε στην εκπόνηση της μελέτης:

- τους Κανονισμούς του Συμβουλίου αναφορικά με την εισαγωγή του Ευρώ, καθώς επίσης και το έργο που έχει επιτελέσει το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ιδρυμα και η Τράπεζα της Ελλάδος στο πλαίσιο των ενεργειών τους για την προετοιμασία του τρίτου και τελικού σταδίου της Νομισματικής Ενωσης,
- το σημαντικό υλικό και τα πορίσματα που έχουν δημοσιευθεί από τις κεντρικές τράπεζες άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης, από την Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ενωσης (BFEU), από τις αντίστοιχες Ενώσεις Τραπεζών άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης, από αλλοδαπές εμπορικές τράπεζες και από άλλους φορείς σ' ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οπως προκύπτει από το σύνολο των αποφάσεων που έχουν ληφθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μετά το 1995, το σενάριο μετάβασης που έχει υιοθετηθεί αναφορικά με το ενιαίο νόμισμα ακολουθεί την εξής χρονική κλιμάκωση:

(α) Σε έκτακτη συνεδρίαση του Συμβουλίου, σε σύνθεση αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, στις 2 και 3 Μαΐου αποφασίζεται, σύμφωνα με συγκεκριμένη διαδικασία, ποια κράτη-μέλη πληρούν τα κριτήρια συμμετοχής στη ζώνη του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, του Ευρώ, από την 1η Ιανουαρίου 1999 και ταυτόχρονα επιθυμούν τη συμμετοχή τους σ' αυτήν. Στην ίδια συνεδρίαση θα αναγγελθούν οι διμερείς συναλλαγματικές ισοτιμίες, οι οποίες θα αποτελέσουν τη βάση για τον καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών με τις οποίες το Ευρώ θα αντικαταστήσει την 1η Ιανουαρίου 1999 τα εθνικά νομίσματα των προαναφερθέντων κρατών-μελών. Οσα κράτη-μέλη είτε κριθεί ότι δεν πληρούν τα κριτήρια σύγκλισης ή επιλέξουν να μη συμμετάσχουν ακόμα στη ζώνη του Ευρώ διατηρούν το δικαίωμα της μεταγενέστερης εισόδου.

(β) Την 1η Ιανουαρίου 1999, ημερομηνία που αρχίζει το τρίτο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ενωσης, το Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Οικονομίας θα θεσπίσει με ομόφωνη απόφασή του (με τη συμμετοχή των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση) τις αμετάκλητα καθοριζόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες, με τις οποίες θα γίνεται η μετατροπή των χρηματικών ποσών από τις εθνικές νομισματικές μονάδες στο Ευρώ (και αντίστροφα). Το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα, το Ευρώ, καθίσταται επίσημο νόμισμα όλων των εν λόγω χωρών, υπάρχει όμως μόνον σε λογιστική μορφή, ενώ ταυτόχρονα αρχίζει η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που είναι αρμόδια για την άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του Ευρώ.

(γ) Την 1η Ιανουαρίου 2002 τίθενται σε κυκλοφορία τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα σε Ευρώ και ταυτόχρονα αρχίζει η απόσυρση από την κυκλοφορία των τραπεζογραμματίων και κερμάτων που είναι εκφρασμένα στις εθνικές νομισματικές μονάδες, η οποία πρέπει να ολοκληρωθεί, το αργότερο, εντός ενός εξαμήνου.

(δ) Την 1η Ιουλίου 2002 έχει ολοκληρωθεί σε όλα τα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση η απόσυρση από την κυκλοφορία των τραπεζογραμματίων και κερμάτων στις εθνικές νομισματικές μονάδες. Από εκείνη την ημερομηνία την ιδιότητα του χρήματος με αναγκαστική κυκλοφορία σε όλα τα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση έχουν μόνον τα κέρματα και τραπεζογραμμάτια σε Ευρώ, και κατ' αυτόν τον τρόπο ολοκληρώνεται η διαδικασία της εισαγωγής του ενιαίου νομίσματος.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω και με την παραδοχή ότι η Ελλάδα θα πληροί τα προβλεπόμενα κριτήρια οικονομικής σύγκλισης στα τέλη του 1999, ώστε να γίνει μέλος της Νομισματικής Ενωσης από την 1η Ιανουαρίου 2001, για τις ανάγκες της παρούσης μελέτης υιοθετήθηκε για την Ελλάδα ένα ***"σενάριο εργασίας για τη μετάβαση"*** που κλιμακώνεται σε τρεις χρονικές περιόδους (φάσεις).

❐ Η ***Πρώτη Φάση*** θα διαρκέσει από την 1η Ιανουαρίου 1999 μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2000. Με την έναρξη αυτής της φάσης το Ευρώ αποκτά την ιδιότητα του επίσημου νομίσματος με λογιστική μορφή στα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση, τα οποία θα επιλεγούν τον Μάιο του 1998 και στα οποία δεν θα συμπεριλαμβάνεται η Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου η μεταχείριση του Ευρώ στην Ελλάδα θα είναι ισοδύναμη ξένου νομίσματος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι πρέπει να ατονήσουν οι διαδικασίες προετοιμασίας και προσαρμογής.

❒ Η ***Δεύτερη Φάση*** θα διαρκέσει από την 1η Ιανουαρίου 2001 μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2001. Κατά την εναρκτήρια ημερομηνία αυτής της φάσης η Ελλάδα καθίσταται μέλος της Νομισματικής Ενωσης και η ισοτιμία μετατροπής της δραχμής έναντι του Ευρώ καθορίζεται αμετάκλητα σταθερή και δεν υπόκειται πλέον σε διακυμάνσεις. Το Ευρώ αποκτά την ιδιότητα του επίσημου νομίσματος σε λογιστική μορφή και στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια αυτής της σύντομης περιόδου.

❒ Η ***Τρίτη Φάση*** αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 2002, ημερομηνία κατά την οποία θα τεθούν σε κυκλοφορία τα χαρτονομίσματα και κέρματα σε Ευρώ, ενώ παράλληλα θα αρχίσει η απόσυρση των χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε δραχμές που πρέπει να ολοκληρωθεί, το αργότερο, σε έξι μήνες.

Η μελέτη είναι διαρθρωμένη σε τρία μέρη, κάθε ένα από τα οποία αναπτύσσεται σε επιμέρους κεφάλαια:

(α) Στο ***Πρώτο Μέρος*** της μελέτης παρουσιάζονται:

❒ το συνολικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει το τρίτο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ενωσης (Πρώτο Κεφάλαιο),

❒ το περιεχόμενο των δύο κοινοτικών Κανονισμών που αναφέρονται στο νομικό καθεστώς του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος (Δεύτερο Κεφάλαιο), καθώς επίσης και

❒ τα κριτήρια συμμετοχής των κρατών-μελών στο τρίτο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ενωσης και το πλαίσιο άσκησης της ενιαίας νομισματικής (και συναλλαγματικής) πολιτικής από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (Τρίτο Κεφάλαιο).

(β) Το ***Δεύτερο Μέρος*** αναφέρεται στις οικονομικές επιπτώσεις για τον Ελληνικό τραπεζικό τομέα από την ευρωπαϊκή νομισματική ενοποίηση και την εισαγωγή του Ευρώ, με ειδική αναφορά:

❒ στην εκτίμηση του κόστους το οποίο θα επωμιστούν κυρίως οι ελληνικές τράπεζες λόγω της μετάβασης στο καθεστώς του Ευρώ (Δεύτερο Κεφάλαιο), και

❒ στις πιθανές μακροχρόνιες επιπτώσεις από την καθιέρωση του Ευρώ, τη διεύρυνση της αγοράς και την ένταση του ανταγωνισμού.

(γ) Το ***Τρίτο Μέρος*** της μελέτης, τέλος, αναφέρεται στις επιπτώσεις από την ευρωπαϊκή νομισματική ενοποίηση στις λειτουργίες των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και στις αναγκαίες προσαρμογές

που απαιτούνται κατά τη διάρκεια των τριών φάσεων του σεναρίου μετάβασης. Ειδικότερα μελετώνται:

- οι επιπτώσεις στα μέσα πληρωμών και τα τραπεζικά συστήματα πληρωμών και διακανονισμού για συναλλαγές μικρής και μεγάλης αξίας (Πρώτο Κεφάλαιο),
- οι επιπτώσεις στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου και κυρίως στις αγορές ομολόγων, μετοχών και συναλλάγματος καθώς και στις συναφείς εργασίες των τραπεζών (Δεύτερο Κεφάλαιο),
- οι επιπτώσεις στις λοιπές τραπεζικές εργασίες (Τρίτο Κεφάλαιο),
- οι επιπτώσεις στη λειτουργία των τραπεζικών συστημάτων πληροφορικής και πληροφοριών (Τέταρτο Κεφάλαιο), και
- οι ανάγκες που προκύπτουν για ενημέρωση της πελατείας και εκπαίδευση του προσωπικού των τραπεζών (Πέμπτο Κεφάλαιο).

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Το Θεσμικο και Νομικο Πλαισιο της ΟΝΕ και του ΕΥΡΩ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Γενικη Περιγραφη

Α. Το Παραγωγο Κοινοτικο Δικαιο

Το θεσμικό πλαίσιο για τη δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ενωσης (στη συνέχεια η "ΟΝΕ") τέθηκε με τις διατάξεις της Συνθήκης της Ρώμης (Τίτλος VI), όπως αυτή τροποποιήθηκε το 1992 με την ενσωμάτωση των διατάξεων της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ενωση, γνωστής ως Συνθήκης του Μάαστριχτ (στη συνέχεια της παρούσης μελέτης αναφορά θα γίνεται στη "Συνθήκη"). Για πρακτικούς και ουσιαστικούς λόγους, η ευρωπαϊκή νομισματική μεταρρύθμιση αποφασίστηκε να μην ολοκληρωθεί αυτόματα, αλλά σε τρία στάδια. Η Συνθήκη περιέχει συγκεκριμένες ρυθμίσεις τόσο ως προς το χρονοδιάγραμμα έναρξης των σταδίων αυτών όσο και σχετικά με τις θεσμικές, μακροοικονομικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να ικανοποιηθούν κατά τη διάρκειά τους.

Υπενθυμίζεται ότι τα τρία στάδια της εν λόγω διαδικασίας είναι τα ακόλουθα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 **ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ**	
Πρώτο στάδιο	1η Ιουλίου 1990 - 31η Δεκεμβρίου 1993
Δεύτερο στάδιο	1η Ιανουαρίου 1994 - 31η Δεκεμβρίου 1998 (το αργότερο)
Τρίτο στάδιο	από 1ης Ιανουαρίου 1999 (το αργότερο)

Από το 1993 το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο άρχισε να συμπληρώνεται, σύμφωνα με τις διατάξεις της ίδιας της Συνθήκης, με την έκδοση Κανονισμών του Συμβουλίου, οι διατάξεις των οποίων έχουν άμεση δεσμευτικότητα σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης[1].

Ηδη από το 1993 άρχισε η διαμόρφωση του παράγωγου κοινοτι-

κού δικαίου που αφορά στην ΟΝΕ με την έκδοση δύο Κανονισμών για την εφαρμογή των άρθρων 104, 10 Α και 104 Β της Συνθήκης[2]. Με τις διατάξεις των εν λόγω άρθρων έχουν επιβληθεί στα κράτη-μέλη συγκεκριμένοι περιορισμοί αναφορικά με τη χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών τους.

Οι βασικοί Κανονισμοί, οι διατάξεις των οποίων διέπουν τη διαδικασία μετάβασης στο καθεστώς του ενιαίου νομίσματος και τη διαμόρφωση του πλαισίου διαχείρισης του ενιαίου νομισματικού χώρου και της Οικονομικής Ενωσης, εκδόθηκαν το 1997 ή πρόκειται να εκδοθούν το 1998 (*βλέπε* σχετικά **Πίνακα 2**). Οι εν λόγω Κανονισμοί αφορούν σε τρεις μείζονος σημασίας θεματικές ενότητες:

- το νομικό καθεστώς του ενιαίου νομίσματος, του Ευρώ,
- την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής από τα κράτη-μέλη μετά την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ, και
- τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (*βλέπε* σχετικά κατωτέρω στο Τρίτο Κεφάλαιο του Πρώτου Μέρους της μελέτης).

Επισημαίνεται, επίσης, η σπουδαιότητα του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Αμστερνταμ τον Ιούνιο του 1997 *"για τη δημιουργία ενός μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών στο τρίτο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης"*, ο οποίος θα αντικαταστήσει τον ισχύοντα Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος[3]. Με το μηχανισμό αυτό θα ρυθμίζεται, μέσα σε συγκεκριμένα όρια, η διακύμανση των νομισμάτων των κρατών-μελών με παρέκκλιση προς το Ευρώ.

Β. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Αμστερνταμ τον Ιούνιο του 1997 διαμορφώθηκε το τελικό κείμενο των δύο Κανονισμών αναφορικά με το νομικό καθεστώς του Ευρώ. Με την έκδοση των δύο αυτών κανονισμών επιδιώκονται:

- η συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου που καθιερώθηκε μέσω των διατάξεων της Συνθήκης αναφορικά με τη νομική φύση και τη χρήση του Ευρώ,
- η συγκεκριμενοποίηση του χρονοδιαγράμματος για τη σταδιακή μετάβαση από το ισχύον καθεστώς του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος στο καθεστώς του ενιαίου νομίσματος.

(α) Ο πρώτος Κανονισμός "σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του Ευρώ" (1103/97), ο οποίος βασίζεται στο άρθρο

235 της Συνθήκης, έχει ήδη εκδοθεί και δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων[4]. Η έγκαιρη έκδοσή του κρίθηκε σκόπιμη για λόγους νομικής ασφάλειας, ώστε να ρυθμιστούν από τώρα ορισμένα επείγοντα θέματα τα οποία συνδέονται με τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα.

(β) Ο δεύτερος Κανονισμός "σχετικά με την εισαγωγή του Ευρώ", ο οποίος βασίζεται στο άρθρο 109 Λ (4) της Συνθήκης, υπάρχει μόνον ως σχέδιο και πρόκειται να εκδοθεί αμέσως μετά τη λήψη της απόφασης σχετικά με την πρώτη ομάδα των κρατών-μελών τα οποία θα συμμετέχουν στη ζώνη του Ευρώ (δηλαδή τον Μάιο του 1998)[5]. Το περιεχόμενο των διατάξεων του σχεδίου κανονισμού, οι οποίες θα ισχύουν από 1ης Ιανουαρίου 1999:

- βασίζεται στο χρονοδιάγραμμα μετάβασης το οποίο αποφασίστηκε στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης τον Δεκέμβριο του 1995,
- είναι πολιτικά συμφωνημένο, και
- αφορά σε όλες τις υπόλοιπες πτυχές της εισαγωγής του Ευρώ ως ενιαίου νομίσματος.

Οι διατάξεις των δύο αυτών Κανονισμών παρουσιάζονται πιο διεξοδικά στο Δεύτερο Κεφάλαιο του Πρώτου Μέρους της μελέτης.

Γ. Το Σύμφωνο Σταθεροτητας και Αναπτυξης

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Αμστερνταμ τον Ιούνιο του 1997 εγκρίθηκε το "Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης" (Stability and Growth Pact). Πρόκειται για ένα πλαίσιο διατάξεων και κατευθυντήριων αρχών που περιέχονται σε τρεις κοινοτικές πράξεις για ενδυνάμωση της δημοσιονομικής συνεργασίας ανάμεσα στα συμμετέχοντα κράτη-μέλη και της εκ μέρους τους άσκησης αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας μετά την έναρξη του τρίτου σταδίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ενωσης (στη συνέχεια "η ΟΝΕ"). Το Σύμφωνο περιέχει διατάξεις τόσο προληπτικού όσο και αποτρεπτικού χαρακτήρα και αποτελείται από τις ακόλουθες νομικές πράξεις:

- το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 1997 *"για το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης"*[6], στο οποίο εκφράζεται η δέσμευση των κρατών-μελών και περιέχονται συγκεκριμένες πολιτικές οδηγίες για την αυστηρή και έγκαιρη εφαρμογή των διατάξεων των Κανονισμών,
- τον Κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΚ) 1466/97 της 7ης Ιουλίου 1997 *"για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης*

και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών"[7], ο οποίος εκδόθηκε σύμφωνα με το άρθρο 103 της Συνθήκης,

- ❒ τον Κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΚ) 1467/97 της 7ης Ιουλίου 1997 *"για την επιτάχυνση και διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος"*, ο οποίος εκδόθηκε σύμφωνα με το άρθρο 104Γ[8].

(i) Με τον Κανονισμό 1466/97 καθιερώνεται η (περαιτέρω των προβλεπομένων στη Συνθήκη) ενίσχυση της διαδικασίας πολυμερούς εποπτείας των κρατών-μελών μετά την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ. Η διαδικασία διαφοροποιείται μάλιστα μεταξύ κρατών-μελών με και χωρίς παρέκκλιση, καθώς:

- ❒ τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση συνεχίζουν να υποβάλλουν προγράμματα σύγκλισης, ενώ
- ❒ τα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση υποχρεούνται να υποβάλλουν από τα τέλη του 1998 τριετή, κυλιόμενα προγράμματα σταθεροποίησης.

(ii) Οι διατάξεις του Κανονισμού 1467/97 αφορούν σε τρεις θεματικές ενότητες:

- ❒ προσδιορίζεται η έννοια του "έκτακτου και προσωρινού" της υπέρβασης της τιμής αναφοράς για το δημοσιονομικό έλλειμμα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 104Γ της Συνθήκης,
- ❒ συγκεκριμενοποιούνται οι προθεσμίες μέσα στις οποίες οφείλει να ενεργεί το Συμβούλιο όταν λαμβάνει μέτρα έναντι κράτους-μέλους το οποίο ευρίσκεται σε δημοσιονομική κατάσταση με υπερβολικό έλλειμμα, και
- ❒ τίθενται συγκεκριμένα ποσοτικά κριτήρια για τον καθορισμό του ύψους των καταθέσεων και των προστίμων τα οποία δικαιούται να επιβάλει το Συμβούλιο σύμφωνα με την παράγραφο 11 του άρθρου 104 Γ, και καθορίζονται οι προϋποθέσεις για την άρση τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΝΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΥΡΩ
Εκδοθέντες Κανονισμοί
1. Κανονισμός του Συμβουλίου 1103/97 "σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν στην εισαγωγή του Ευρώ" (βάσει άρθρου 235 της Συνθήκης)
2. Κανονισμός του Συμβουλίου 1466/97 "σχετικά με την ενίσχυση της εποπτείας των δημοσιονομικών θέσεων και την εποπτεία και συντονισμό των οικονομικών πολιτικών"
3. Κανονισμός του Συμβουλίου 1467/97 "σχετικά με την επιτάχυνση και διευκρίνηση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικών ελλειμμάτων"
Προτάσεις και Σχέδια Κανονισμών
1. Σχέδιο Κανονισμού του Συμβουλίου "σχετικά με την εισαγωγή του Ευρώ" (βάσει άρθρου 109 Λ (4) της Συνθήκης)
2. Τροποποιημένη πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου "σχετικά με την ονομαστική αξία και τις τεχνικές προδιαγραφές των κερμάτων σε Ευρώ" (βάσει άρθρου 105 Α, παρ. 2 της Συνθήκης)
3. Πρόταση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος για την έκδοση Κανονισμού του Συμβουλίου "σχετικά με τις υποχρεωτικές δεσμεύσεις"
4. Πρόταση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος για Κανονισμό του Συμβουλίου "σχετικά με τη συλλογή στατιστικών στοιχείων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα"
5. Πρόταση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος για Κανονισμό του Συμβουλίου "σχετικά με την εξουσία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να επιβάλλει κυρώσεις"

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) Τα βασικά κείμενα του πρωτογενούς και παραγώγου κοινοτικού δικαίου αναφορικά με την ΟΝΕ και το Ευρώ παρατίθενται, χωρίς κωδικοποίηση, στην έκδοση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1997 *"The Introduction of the Euro-Compilation of community legislation and related documents"* Euro Papers, October .

(2) Κανονισμοί του Συμβουλίου (ΕΚ) 3603/93 *"σχετικά με την απαγόρευση της άμεσης χρηματοδότησης του δημόσιου τομέα που αναφέρεται στα άρθρα 104 και 104 Β (1) της Συνθήκης"* (ΕΕ Αριθ. L 332, 31.12.93, σελ. 1 επ.) και 3604/93 *"σχετικά με την απαγόρευση της προνομιακής πρόσβασης που αναφέρεται στο άρθρο 104 Α της Συνθήκης"* (ΕΕ Αριθ. L 332, 31.12.93, σελ. 4 επ.).

(3) Ψήφισμα Συμβουλίου 97/C 236/03, ΕΕ Αριθ. C 236, 2.8.97, σελ. 5.

(4) ΕΕ Αριθ. L 162, 19.6.97, σελ. 1 επ.

(5) ΕΕ Αριθ. C 236, 2.8.97, σελ.. 7-12

(6) ΕΕ Αριθ. C 236, 2.8.97, σελ. 1 επ.

(7) ΕΕ Αριθ. L 209, 2.8.97, σελ. 1 επ.

(8) ΕΕ Αριθ. L 209, 2.8.97, σελ. 6 επ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Το Νομικο Καθεστως
του Ευρω

Α. Η ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1.1.1999 - 31.12.2001)

1. ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΧΩΡΙΣ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ

(1.1) Σχέση Ευρώ και εθνικών νομισματικών μονάδων

Την 1η Ιανουαρίου 1999 το Ευρώ θα καταστεί το επίσημο νόμισμα των κρατών-μελών τα οποία θα αποφασιστεί τον Μάιο του 1998 ότι πληρούν τα κριτήρια συμμετοχής στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ (στη συνέχεια "τα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση") και θα αντικαταστήσει ως επίσημο νόμισμα τα εθνικά τους νομίσματα. Η εν λόγω αντικατάσταση θα γίνει στις τιμές μετατροπής οι οποίες θα καθοριστούν αμετάκλητα την ίδια ημερομηνία από το Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Οικονομίας των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση.

Το Ευρώ, το οποίο θα είναι η λογιστική μονάδα τόσο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας όσο και των εθνικών κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση, θα αντικαταστήσει από την προαναφερθείσα ημερομηνία την επίσημη λογιστική μονάδα ECU σε αναλογία 1 προς 1. Λόγω της υφιστάμενης αδυναμίας για ασφαλή παραγωγή του συνόλου της ποσότητας τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε Ευρώ που απαιτείται για τις συναλλαγές χωρίς κίνδυνο παραχάραξης, τα εν λόγω τραπεζογραμμάτια και κέρματα θα τεθούν σε κυκλοφορία την 1η Ιανουαρίου 2002[9]. Συνεπώς, μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2001 θα κυκλοφορούν στην αγορά μόνον κέρματα και τραπεζογραμμάτια εκφρασμένα στις εθνικές νομισματικές μονάδες.

Κατά τη διάρκεια, λοιπόν, της εν λόγω περιόδου, σε κάθε κράτος-μέλος χωρίς παρέκκλιση ισχύουν τα ακόλουθα:

(α) Το Ευρώ αποκτά την ιδιότητα του επίσημου νομίσματος, αντικαθιστώντας το εθνικό νόμισμα σύμφωνα με τις τιμές μετατροπής που θα καθορισθούν αμετάκλητα την 1η Ιανουαρίου 1999. Παράλληλα το "ένα Ευρώ" αποτελεί τη νομισματική μονάδα.

(β) Τα κέρματα και τραπεζογραμμάτια στην εθνική νομισματική μονά-

δα συνεχίζουν να έχουν την ιδιότητα του νόμιμου χρήματος με αναγκαστική κυκλοφορία (legal tender).

(γ) Τα εθνικά νομίσματα τόσο των κρατών-μελών με παρέκκλιση όσο και των τρίτων μη κοινοτικών χωρών είναι ξένα νομίσματα με συναλλαγματικό κίνδυνο.

(1.2) Υποδιαιρέσεις του Ευρώ

Στα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση το "ένα Ευρώ" θα αποτελεί τη νόμιμη νομισματική μονάδα. Κάθε Ευρώ θα υποδιαιρείται σε 100 λεπτά (cents). Ταυτόχρονα όμως, το Ευρώ θα υποδιαιρείται και στην εθνική νομισματική μονάδα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση σύμφωνα με τις αντίστοιχες τιμές μετατροπής.

(1.3) Εκπλήρωση χρηματικών ενοχών

Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής ισχύουν οι ακόλουθες ρυθμίσεις αναφορικά με την εκπλήρωση των χρηματικών ενοχών που είναι συνομολογημένες σε εθνικό νόμισμα ή σε Ευρώ.

(α) Κατ' αρχήν, επισημαίνεται ότι η αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων από το Ευρώ δεν συνεπάγεται την υποχρέωση μεταβολής της αναφοράς του νομίσματος στις συμβάσεις και όλες τις υπόλοιπες νομικές πράξεις που έχουν ισχύ κατά την ημερομηνία της αντικατάστασης.

(β) Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, σε κάθε κράτος-μέλος χωρίς παρέκκλιση οι συμβάσεις θα μπορούν να καταρτίζονται προβλέποντας ως νόμισμα εκπλήρωσης είτε την εθνική νομισματική μονάδα είτε το Ευρώ. Μόνον οι νέες εκδόσεις τίτλων του δημοσίου των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση θα πρέπει να εκδίδονται υποχρεωτικά σε Ευρώ.

(γ) Αναφορικά με την εκπλήρωση χρηματικών ενοχών, κατά κανόνα θα ισχύουν οι ακόλουθες αρχές:

- η εκπλήρωση υποχρεώσεων για τις οποίες ως νομισματική μονάδα εκπλήρωσης προβλέπεται η νομισματική μονάδα ενός κράτους-μέλους χωρίς παρέκκλιση θα γίνεται στην εν λόγω μονάδα,
- αντίστοιχα, η εκπλήρωση υποχρεώσεων για τις οποίες ως νομισματική μονάδα εκπλήρωσης προβλέπεται το Ευρώ, θα γίνεται σε Ευρώ.

(δ) Κατ'απόκλιση, όμως, από τα ανωτέρω επιτρέπεται να προβλεφθούν οι ακόλουθες διευθετήσεις:

- Τα μέρη μιας συναλλαγής μπορούν να καθορίσουν συμβατικά το νόμισμα εκπλήρωσης των χρηματικών ενοχών τους.

- Ο οφειλέτης χρηματικής ενοχής που είναι συνομολογημένη σε Ευρώ ή στη νομισματική μονάδα κράτους-μέλους στην επικράτεια του οποίου θα γίνει η πληρωμή μπορεί να εκπληρώσει την υποχρέωσή του είτε σε Ευρώ είτε στην εν λόγω νομισματική μονάδα, εφόσον η οφειλή έχει συμφωνηθεί να είναι πληρωτέα με πίστωση του λογαριασμού του δανειστή.
- Κάθε κράτος-μέλος χωρίς παρέκκλιση δικαιούται να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε το υφιστάμενο χρέος του δημοσίου ή των επιχειρήσεων, το οποίο είναι συνομολογημένο στην εθνική νομισματική μονάδα να συνομολογηθεί εκ νέου σε Ευρώ.

(ε) Τέλος, τα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση έχουν δικαίωμα να καθορίσουν ότι στις οργανωμένες αγορές χρήματος και κεφαλαίου χρησιμοποιείται το Ευρώ ως νομισματική μονάδα για τις λειτουργικές τους διαδικασίες.

(1.4) Η αρχή της "συνέχειας των συμβάσεων"

Στο άρθρο 3 του Κανονισμού 1103/97 *"σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του Ευρώ"* καθιερώνεται η αρχή της "συνέχειας των συμβάσεων" στις οποίες ως νόμισμα εκπλήρωσης των υποχρεώσεων ορίζεται είτε το εθνικό νόμισμα ενός κράτους-μέλους χωρίς παρέκκλιση είτε η λογιστική μονάδα ECU. Ειδικότερα προβλέπεται ότι:

> *"η εισαγωγή του Ευρώ δεν θα έχει ως συνέπεια την τροποποίηση κάποιου όρου σύμβασης ή την απαλλαγή ενός συμβαλλόμενου από υποχρέωση παροχής που απορρέει από σύμβαση, ούτε θα δίνει σε συμβαλλόμενο μέρος το δικαίωμα για μονομερή τροποποίηση ή καταγγελία σύμβασης".*

(1.5) Κανόνες μετατροπής και στρογγυλοποίησης

Στα άρθρα 4 και 5 του Κανονισμού 1103/97 *"σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του Ευρώ"* καθιερώθηκαν συγκεκριμένοι κανόνες αναφορικά με τα ακόλουθα θέματα:

- τη μετατροπή χρηματικών ποσών από τις εθνικές νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση σε Ευρώ και αντίστροφα,
- τη μετατροπή χρηματικών ποσών από την εθνική νομισματική μονάδα ενός κράτους-μέλους χωρίς παρέκκλιση σε μία άλλη,
- τη στρογγυλοποίηση των ποσών τα οποία προκύπτουν από τη μετατροπή.

Συγκεκριμένα καθορίζεται ότι:

(α) Οι τιμές μετατροπής καθιερώνονται ως ένα Ευρώ εκφρασμένο

κατ' αντιστοιχία με κάθε εθνικό νόμισμα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση. Οι τιμές μετατροπής έχουν έξι χαρακτηριστικά στοιχεία, τα οποία λαμβάνονται υπόψη σε κάθε μετατροπή. Υπενθυμίζεται ότι ως χαρακτηριστικά στοιχεία λαμβάνονται υπόψη τόσο οι ακέραιοι αριθμοί όσο και τα δεκαδικά ψηφία. Κατ' εξαίρεση, αν στην τιμή μετατροπής υπάρχουν μόνον δεκαδικά ψηφία, στα έξι χαρακτηριστικά στοιχεία λαμβάνονται υπόψη και τα έξι δεκαδικά ψηφία.

Οι τιμές μετατροπής χρησιμοποιούνται για μετατροπές τόσο από Ευρώ προς τις εθνικές νομισματικές μονάδες όσο και από τις εθνικές νομισματικές μονάδες σε Ευρώ. Αντίθετα, δεν επιτρέπεται η χρήση των αντίστροφων συντελεστών, οι οποίοι προκύπτουν από τις τιμές μετατροπής.

(β) Για τη μετατροπή ενός χρηματικού ποσού από μια εθνική νομισματική μονάδα σε μία άλλη ακολουθείται πάντοτε η ακόλουθη διαδικασία:

- κατ' αρχήν το εν λόγω χρηματικό ποσό μετατρέπεται σε ένα ποσό εκφρασμένο σε Ευρώ, και
- στη συνέχεια το ενδιάμεσο ποσό μετατρέπεται στην άλλη εθνική νομισματική μονάδα.

Ρητά ορίζεται ότι η χρησιμοποίηση οποιασδήποτε εναλλακτικής μεθόδου υπολογισμού επιτρέπεται μόνον αν παράγει τα ίδια ακριβώς αποτελέσματα.

(γ) Οι τιμές μετατροπής δεν επιτρέπεται να στρογγυλοποιούνται, ενώ κατά τη μετατροπή δεν επιτρέπεται να παραλείπονται δεκαδικά ψηφία. Προβλέπεται επίσης ότι τα ενδιάμεσα ποσά που προκύπτουν κατά τη μετατροπή ενός χρηματικού ποσού από μια εθνική νομισματική μονάδα σε μία άλλη μπορούν να στρογγυλοποιούνται σε όχι λιγότερα από τρία δεκαδικά ψηφία.

Σε ό,τι αφορά την καταβολή ή τον καταλογισμό χρηματικών ποσών κατά τη στρογγυλοποίηση μετά τη μετατροπή σε μονάδες Ευρώ, καθιερώνεται ο κανόνας του επιτρεπτού της στρογγυλοποίησης προς το πλησιέστερο cent. Οπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο άρθρο 5 του προαναφερθέντος Κανονισμού του Συμβουλίου:

> *"τα νομισματικά ποσά που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται, τα οποία μετατρέπονται σε εθνική νομισματική μονάδα, στρογγυλοποιούνται προς τα πάνω ή προς τα κάτω προς την πλησιέστερη υποδιαίρεση, ή ελλείψει υποδιαίρεσης προς την πλησιέστερη μονάδα, ή ανάλογα με τις εθνικές νομοθεσίες ή πρακτικές σε πολλαπλάσιο ή κλάσμα της υποδιαίρεσης ή της εθνικής νομισματικής μονάδας. Αν ως αποτέλεσμα από την εφαρμογή της τιμής μετατροπής προκύπτει ακριβώς το μισό μιας μονάδας ή μιας υποδιαίρεσης, τότε το ποσό θα στρογγυλοποιείται προς τα πάνω".*

2. Κρατη-Μελη με Παρεκκλιση

Στα κράτη-μέλη τα οποία δεν θα συμμετάσχουν από την αρχή στη Νομισματική Ενωση (στη συνέχεια "τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση") το Ευρώ θα έχει την ιδιότητα του ξένου νομίσματος για όσο διάστημα διατηρείται το καθεστώς της παρέκκλισης. Αν ένα κράτος-μέλος προσχωρήσει στη Νομισματική Ενωση κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης μεταβατικής περιόδου, οι προαναφερθείσες διατάξεις του σχεδίου Κανονισμού του Συμβουλίου "σχετικά με την εισαγωγή του Ευρώ" θα εφαρμόζονται στην επικράτειά του από την ημερομηνία που θα καθοριστεί ως ημερομηνία συμμετοχής του στη ζώνη του Ευρώ. Συνεπώς, σύμφωνα με το υιοθετηθέν "σενάριο εργασίας για τη μετάβαση", οι διατάξεις που αφορούν στο νομικό καθεστώς του Ευρώ κατά τη μεταβατική περίοδο θα ισχύουν στην Ελλάδα από την 1η Ιανουαρίου 2001, ενώ αντίθετα οι διατάξεις του Κανονισμού 1103/97 Συμβουλίου *"σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του Ευρώ"* ισχύουν ήδη σε όλα τα κράτη-μέλη.

Στο ***άρθρο109 Κ (παρ. 3)*** της Συνθήκης γίνεται, επίσης, περιοριστική απαρίθμηση των διατάξεων οι οποίες δεν εφαρμόζονται στα κράτη-μέλη με παρέκκλιση για όσο διάστημα δεν συμμετέχουν στη Νομισματική Ενωση. Οι εν λόγω διατάξεις παρατίθενται στον παρακείμενο Πίνακα 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΜΕ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ

104Γ παρ. 9, 11	επιβολή κυρώσεων κατά τη διάρκεια του τρίτου σταδίου σε περίπτωση ύπαρξης υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων
105 παρ. 1-3, 5	στόχοι και αρμοδιότητες ΕΣΚΤ
105 Α	εκδοτικό προνόμιο ΕΚΤ
108 Α	νομικές πράξεις ΕΚΤ
109	άσκηση και εφαρμογή συναλλαγματικής πολιτικής
109 Α, παρ. 2 (β)	εκλογή μελών Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ
Κεφάλαιο ΙΧ (άρθρο 43) Πρωτοκόλλου για το Καταστατικό του ΕΣΚΤ	παράθεση άρθρων του Πρωτοκόλλου που δεν γεννούν δικαιώματα και υποχρεώσεις για τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση και τις κεντρικές τους τράπεζες

Β. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ 1Η ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2002

1. ΤΟ ΕΥΡΩ ΩΣ ΝΟΜΙΜΟ ΧΡΗΜΑ ΜΕ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ

Την 1η Ιανουαρίου 2002 πρόκειται να λάβουν χώρα οι ακόλουθες ενέργειες:

- Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση θα θέσουν σε κυκλοφορία τα χαρτονομίσματα σε Ευρώ, και
- οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση θα θέσουν σε κυκλοφορία τα κέρματα (και τα λεπτά) σε Ευρώ.

Τα χαρτονομίσματα και κέρματα σε Ευρώ θα αποτελούν νόμιμο χρήμα με αναγκαστική κυκλοφορία σε όλα τα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση. Για ένα, όμως, εξάμηνο (κατά μέγιστο όριο) μετά τη θέση σε κυκλοφορία των χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε Ευρώ, την ίδια ιδιότητα θα διατηρήσουν σε κάθε κράτος-μέλος και τα κέρματα και τραπεζογραμμάτια στην εθνική νομισματική μονάδα.

2. ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΧΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΧΩΝ

Από την 1η Ιανουαρίου 2002 οι χρηματικές υποχρεώσεις που είναι συνομολογημένες στις νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση θα μετατραπούν σε Ευρώ (σύμφωνα με τις καθορισμένες τιμές μετατροπής) και θα τεκμαίρεται ότι οφείλονται σε αυτό. Ο υπολογισμός του ύψους της χρηματικής οφειλής θα γίνεται βάσει των προαναφερθέντων κανόνων μετατροπής και στρογγυλοποίησης που καθιερώνονται στον Κανονισμό 1103/97 του Συμβουλίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 1103/97
"σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του Ευρώ"

1. Από 1ης Ιανουαρίου 1999 το Ευρώ αντικαθιστά την επίσημη λογιστική μονάδα ECU σε σχέση 1:1

2. Καθιερώνεται η "αρχή της συνέχειας των συμβάσεων": αν τα μέρη μιας συναλλαγής δεν συμφωνήσουν διαφορετικά, η αντικατάσταση του επίσημου ECU και των εθνικών νομισμάτων από το Ευρώ δεν δίνει στα μέρη το δικαίωμα:
- ούτε μεταβολής των όρων της σύμβασης,
- ούτε μη εκπλήρωσης των συμβατικών τους υποχρεώσεων

3. Η μετατροπή των ονομαστικών ποσών που είναι εκφρασμένα στα εθνικά νομίσματα των συμμετεχόντων κρατών-μελών σε Ευρώ σύμφωνα με τις τιμές μετατροπής υπόκειται σε συγκεκριμένους κανόνες. Το ίδιο ισχύει και για τη στρογγυλοποίηση των ποσών τα οποία προκύπτουν κατά τις εν λόγω μετατροπές.

ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ *"για την εισαγωγή του Ευρώ"*

1. Από την 1η Ιανουαρίου 1999 το Ευρώ (το οποίο θα υποδιαιρείται σε εκατό cents) θα αντικαταστήσει σε όλα τα κράτη-μέλη τα εθνικά νομίσματα και θα καταστεί το επίσημό τους νόμισμα. Η αντικατάσταση θα πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τις "τιμές μετατροπής" (δηλαδή τις αμετάκλητες συναλλαγματικές ισοτιμίες) οι οποίες θα καθορισθούν την 1η Ιανουαρίου από το Συμβούλιο Ecofin.

2. Κατά τη διάρκεια της "μεταβατικής περιόδου" μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1999 και 31ης Δεκεμβρίου 2001 θα ισχύουν τα ακόλουθα:
- οι εθνικές νομισματικές μονάδες των συμμετεχόντων κρατών-μελών θα αποτελούν υποδιαιρέσεις του Ευρώ,
- επίσης, τα κέρματα και χαρτονομίσματα στην εθνική νομισματική μονάδα θα συνεχίσουν να έχουν στο αντίστοιχο κράτος-μέλος την ιδιότητα του νομίμου χρήματος με αναγκαστική κυκλοφορία (καθώς δεν θα κυκλοφορούν ακόμα κέρματα και τραπεζογραμμάτια σε Ευρώ),
- καθιερώνεται η αρχή της "μη υποχρέωσης και ταυτόχρονα μη απαγόρευσης" για πραγματοποίηση συναλλαγών σε Ευρώ.

3. Οταν την 1η Ιανουαρίου 2002 τεθούν σε κυκλοφορία τα κέρματα και τραπεζογραμμάτια σε Ευρώ, αυτά θα αποκτήσουν σε όλα τα συμμετέχοντα κράτη-μέλη την ιδιότητα του νομίμου χρήματος με αναγκαστική κυκλοφορία. Παράλληλα, μέχρι την 1η Ιουλίου την ίδια ιδιότητα θα συνεχίσουν να έχουν σε κάθε κράτος τα κέρματα και τραπεζογραμμάτια στην αντίστοιχη εθνική νομισματική μονάδα.

4. Από την 1η Ιανουαρίου 2002 το σύνολο των νομικών πράξεων που είναι εκφρασμένες στις εθνικές νομισματικές μονάδες των συμμετεχόντων κρατών-μελών μετατρέπεται, ώστε αναφορά να γίνεται στο Ευρώ.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[9] Η επιλογή της 1ης Ιανουαρίου 2002 ως ημερομηνίας εισαγωγής στην κυκλοφορία των κερμάτων και τραπεζογραμματίων σε Ευρώ έγινε από το Συμβούλιο Ecofin τον Νοέμβριο του 1997.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Κριτηρια Συμμετοχης στο Τριτο Σταδιο της ΟΝΕ και το Πλαισιο Ασκησης της Ενιαιας Νομισματικης Πολιτικης

Α. Κριτηρια Συμμετοχης στη Νομισματικη Ενωση και η Ελλαδα

1. Εισαγωγη

Η προσπάθεια την οποία καταβάλλει η Ελλάδα για επίτευξη των οικονομικών κριτηρίων που τίθενται στη Συνθήκη για τη συμμετοχή της χώρας στη ζώνη του Ευρώ, αλλά και η αντικατάσταση της δραχμής από το Ευρώ, αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά τις μακροοικονομικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας και κατ' επέκταση την πορεία των εργασιών των ελληνικών τραπεζών. Ως εκ τούτου, η εκτίμηση της πορείας των μακροοικονομικών μεγεθών, τόσο στην περίοδο της μετάβασης στη νομισματική ένωση όσο και στην περίοδο μετά την ένταξη, αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τις τράπεζες, καθώς αυτές πρέπει να αρχίσουν να προετοιμάζονται να λειτουργήσουν στο νέο μακροοικονομικό περιβάλλον που συνεπάγεται η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος.

Η ανάλυση που ακολουθεί έχει ως αφετηρία το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της ΟΝΕ και την πιθανολογούμενη ημερομηνία ένταξης της Ελλάδος στη ζώνη του Ευρώ, σύμφωνα με το σενάριο εργασίας της παρούσης μελέτης. Βασική παραδοχή είναι ότι στη διάρκεια της πρώτης φάσης του σεναρίου η οικονομική πολιτική θα εξακολουθήσει να είναι προσανατολισμένη προς την επίτευξη των κριτηρίων οικονομικής σύγκλισης της Συνθήκης (*βλέπε* σχετικά κατωτέρω τον **Πίνακα 5**)[10]. Μετά την ένταξη της χώρας στη ζώνη του Ευρώ:

- η μεν (αυτόνομη) δημοσιονομική πολιτική θα κινείται εντός των ορίων που θέτουν οι διατάξεις της Συνθήκης και των Κανονισμών 1466/97 και 1467/97 του Συμβουλίου (οι οποίοι, όπως προαναφέρθηκε, συνθέτουν το καλούμενο "Σύμφωνο Ανάπτυξης και Σταθερότητας"),
- ενώ χάνεται η αυτονομία στην άσκηση νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, καθώς η μεν ενιαία νομισματική πολιτική θα ασκείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η δε ενιαία συναλλαγματική πολιτική θα χαράσσεται από το Συμβούλιο Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομίας (στη συνέχεια "το Συμβούλιο Ecofin") και θα εφαρμόζεται από την ΕΚΤ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΟ ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΟΝΕ	
νομοθετική προσαρμογή	πρόοδος αναφορικά με την ανεξαρτητοποίηση της Κεντρικής Τράπεζας και την ενσωμάτωση για την ενιαία αγορά
υψηλός βαθμός σταθερότητας τιμών	το ποσοστό πληθωρισμού δεν πρέπει να υπερβαίνει περισσότερο από 1,5% εκείνο των τριών κρατών-μελών με την καλύτερη επίδοση από άποψη σταθερότητας τιμών
σύγκλιση μακροπρόθεσμων επιτοκίων	η διαφορά ανάμεσα στο ονομαστικό επιτόκιο των μακροχρόνιων τίτλων του Δημοσίου ή συγκρίσιμων χρεογράφων και στο αντίστοιχο επιτόκιο ανάλογων τίτλων στα τρία κράτη-μέλη με την καλύτερη επίδοση από άποψη σταθερότητας τιμών δεν πρέπει να υπερβαίνει τις δύο εκατοστιαίες μονάδες
σταθερότητα δημοσίων οικονομικών	επίτευξη δημοσιονομικής κατάστασης χωρίς υπερβολικό έλλειμμα, εφόσον: • ο λόγος δημοσιονομικού ελλείμματος προς ΑΕΠ (σε αγοραίες τιμές) δεν υπερβαίνει το 3%, • ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ (σε αγοραίες τιμές) δεν υπερβαίνει το 60% ή μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό
συναλλαγματική σταθερότητα	η συναλλαγματική ισοτιμία του νομίσματος του κράτους-μέλους πρέπει να έχει διατηρηθεί για μία διετία τουλάχιστον στα "κανονικά" περιθώρια διακύμανσης που προβλέπονται στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του ΕΝΣ, χωρίς να έχει υποτιμηθεί η "κεντρική ισοτιμία" του κατά τη διάρκεια αυτού του διαστήματος έναντι οποιουδήποτε άλλου νομίσματος του μηχανισμού

Σύμφωνα με εκτιμήσεις, στα τέλη του 1997 όλα τα κράτη-μέλη, με την εξαίρεση της χώρας μας, πληρούσαν τα κριτήρια σύγκλισης (βλέπε σχετικά **Πίνακα 6**). Δεδομένου πάντως ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Δανία και η Σουηδία έχουν δηλώσει ότι δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ από το 1999 (μολονότι πληρούν τα κριτήρια), το πρώτο κύμα των κρατών-μελών της ζώνης του Ευρώ εκτιμάται ότι θα αποτελείται από 11 κράτη-μέλη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΤΟ 1997(α)

	Δημόσιο έλλειμμα προς ΑΕΠ	**Δημόσιο χρέος προς ΑΕΠ**	**Πληθωρισμός**	**Μακροχρόνια επιτόκια**
Αυστρία	2,5	66,1	1,2	5,4
Βέλγιο	2,1	122,2	1,5	5,5
Γαλλία	3,0	58,0	1,3	5,3
Γερμανία	2,7	61,3	1,5	5,3
Δανία	- 0,7	64,0	2,0	5,7
Ελλάδα	4,2	108,0	5,4	9,9
Ιρλανδία	- 0,9	66,0	1,2	5,6
Ισπανία	2,6	68,3	1,9	5,6
Ιταλία	2,7	121,6	1,9	5,7
Λουξεμβούργο	- 1,7	6,7	1,4	5,5
Ην. Βασίλειο	2,0	53,4	1,9	6,3
Ολλανδία	2,1	73,4	1,9	5,3
Πορτογαλία	2,45	61,9	1,9	5,7
Σουηδία	1,9	77,4	1,9	6,0
Φινλανδία	0,9	55,8	1,2	5,5
Τιμή αναφοράς	**3,0**	**60,0**	**2,7 (β)**	**7,3 (γ)**

(α) Τα μακροοικονομικά στοιχεία για το 1997 θα ληφθούν υπόψη κατά τη λήψη της απόφασης από το Συμβούλιο, τον Μάιο του 1998, αναφορικά με τη δυνατότητα συμμετοχής κάθε κράτους-μέλους στη ζώνη του Ευρώ

(β) Λαμβάνεται υπόψη ο αστάθμιστος μέσος όρος πληθωρισμού στα τρία κράτη-μέλη με την καλύτερη επίδοση συν 1,5%

(γ) Λαμβάνεται υπόψη ο αστάθμιστος μέσος όρος των μακροχρονίων επιτοκίων στα τρία κράτη-μέλη με την καλύτερη επίδοση από άποψη πληθωρισμού συν 2,0%

ΠΗΓΗ:
για τα στοιχεία των προϋπολογισμών: Εθνικές κυβερνήσεις-στατιστικά γραφεία,
για τον πληθωρισμό: Eurostat,
για τα μακροχρόνια επιτόκια: Goldman Sachs /ΟΟΣΑ/Ευρωπαϊκή Επιτροπή

2. Πρωτη Φαση (1.1.1999-31.12.2000)

Δεδομένου ότι κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του σεναρίου εργασίας της μελέτης η ελληνική οικονομία θα στοχεύει στην ικανοποίηση των κριτηρίων σύγκλισης της τροποποιημένης Συνθήκης, τα δημοσιονομικά μεγέθη, ο πληθωρισμός και τα επιτόκια των μακροπρόθεσμων τίτλων του δημοσίου αναμένεται να διαμορφωθούν ως εξής:

(α) Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης πρέπει, το αργότερο μέχρι το 1999, να είναι κάτω από το 3% του ΑΕΠ, από το 4,2% που επιτεύχθηκε το 1997. Στον προϋπολογισμό που κατατέθηκε από την Ελληνική κυβέρνηση για το έτος 1998 προβλέπεται ότι το έλλειμμα θα μειωθεί στο 2,4% του ΑΕΠ, ενώ με βάση το επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης[11] προβλέπεται ότι το έλλειμμα θα μειωθεί το 1999 στο 2,1% του ΑΕΠ. Η Ελλάδα αναμένεται, συνεπώς, να ικανοποιήσει το παραπάνω κριτήριο στο τέλος του 1998.

(β) Το δημόσιο χρέος πρέπει να μειώνεται για τουλάχιστον δύο συνεχή χρόνια ή να σταθεροποιηθεί. Με βάση το Πρόγραμμα Σύγκλισης, όπως τουλάχιστον διατυπώθηκε πριν την υποτίμηση της δραχμής το Μάρτιο του 1998, το χρέος προβλέπεται να μειωθεί στο 101% του ΑΕΠ το 1999 από το 108,0% το 1997. Η αύξηση της δραχμικής αξίας του εξωτερικού χρέους μετά την υποτίμηση θα έχει αρνητικές συνέπειες στη διαμόρφωση των παραπάνω ποσοστών. Η πτώση των επιτοκίων όμως θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα στις δαπάνες εξυπηρέτησης του Δημοσίου χρέους.

(γ) Η ικανοποίηση του κριτηρίου που αναφέρεται στον υψηλό βαθμό σταθερότητας τιμών προϋποθέτει περαιτέρω μείωση του πληθωρισμού. Στα τέλη 1997 ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού είχε περιοριστεί στο επίπεδο του 5,4%. Παρά την υποτίμηση της δραχμής, το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και η Τράπεζα της Ελλάδος εξακολουθούν να προσδοκούν ότι ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός θα περιοριστεί στα τέλη του 1999 στο επίπεδο του 2,5%. Αυτό σημαίνει ότι η Ελλάδα θα ικανοποιεί το εν λόγω κριτήριο σύγκλισης, εφόσον ο πληθωρισμός στη ζώνη του Ευρώ δεν είναι χαμηλότερος τότε του 1%.

(δ) Η εισαγωγή στην ελληνική αγορά δεκαετών ομολόγων σταθερού επιτοκίου εξασφαλίζει την ύπαρξη του επιτοκίου αναφοράς που λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση του βαθμού επίτευξης του σχετικού κριτηρίου σύγκλισης. Για τα μακροπρόθεσμα επιτόκια οι εκτιμήσεις για το 1999 προβλέπουν για τα κράτη-μέλη της ζώνης Ευρώ επιτόκια γύρω στο 5%-6%. Αυτό για την Ελλάδα σημαίνει ότι μέχρι το τέλος του 1999 τα μακροπρόθεσμα επιτόκια θα πρέπει να μειωθούν στο επίπεδο του 7%-8%, γεγονός εφικτό ιδίως μετά την υποτίμηση της δραχμής.

(ε) Τέλος, σε ό,τι αφορά το κριτήριο που αναφέρεται στη συναλλαγματική σταθερότητα απαιτείται η διατήρηση σταθερής της ισοτιμίας της

δραχμής προς το ECU και (από 1ης Ιανουαρίου 1999) το Ευρώ, μέσα στα όρια διακύμανσης, τα οποία σήμερα ισχύουν για το Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Από 1ης Ιανουαρίου 1999 αυτά τα όρια διακύμανσης θα ισχύουν για το προαναφερθέν διάδοχο σχήμα του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ΙΙ, μέσω του οποίου θα πραγματώνεται η συνεργασία σε θέματα συναλλαγματικής πολιτικής μεταξύ των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση και εκείνων με παρέκκλιση. Η συμμετοχή της δραχμής στον ευρωπαϊκό μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών από τις 16 Μαρτίου 1998 αποτελεί σημαντικό βήμα προς την επίτευξη του στόχου συμμετοχής της Ελλάδος στη ζώνη του Ευρώ το 2001.

Στο πλαίσιο της αναγκαίας νομοθετικής προσαρμογής για την είσοδο της χώρας στη ζώνη του Ευρώ, η ελληνική κυβέρνηση προέβη, τον Νοέμβριο του 1997, στη νομοθετική κατοχύρωση της πολιτικής ανεξαρτησίας της Τραπέζης της Ελλάδος, η οποία αποτελεί όχι μόνο ουσιαστική αλλά και τυπική προϋπόθεση συμμετοχής στη νομισματική ένωση.

Στη σχετική νομοθεσία προβλέπεται η δημιουργία εξαμελούς Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής που ήδη διορίσθηκε με επικεφαλής τον Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος. Η Τράπεζα της Ελλάδος χαράσσει και ασκεί κατά αποκλειστική αρμοδιότητα τη νομισματική πολιτική και εφαρμόζει τη συναλλαγματική πολιτική. Η πολιτική ανεξαρτησία της Τραπέζης της Ελλάδος θα διασφαλίζεται μέσω:

- της αποσύνδεσης της διάρκειας της θητείας των μελών του Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής (η οποία καθορίζεται εξαετής) από την κανονική (τετραετή) διάρκεια των βουλευτικών περιόδων, και
- της αδυναμίας απομάκρυνσης του Διοικητού και των δύο Υποδιοικητών από τη θέση τους, εκτός αν έχουν καταστεί οριστικά ανίκανοι για την εκτέλεση των καθηκόντων τους ή έχουν υποπέσει σε βαρύ παράπτωμα.

3. Δευτερη Φαση (1.1.2001-31.12.2001) και Τριτη Φαση (απο 1.1.2002)

Η δεύτερη φάση του σεναρίου εργασίας της μελέτης, η οποία αρχίζει με την ένταξη της δραχμής στη ζώνη του Ευρώ, αναμένεται να διαρκέσει ένα έτος. Στην περίοδο αυτή η ισοτιμία της δραχμής έναντι του Ευρώ θα έχει καθοριστεί αμετάκλητα, με αποτέλεσμα να χαθεί η αυτονομία στην άσκηση της συναλλαγματικής και της νομισματικής πολιτικής. Δύο άμεσες συνέπειες της νομισματικής ενοποίησης θα είναι η ολοκληρωτική εξάλειψη των συναλλαγματικών διακυμάνσεων και η περαιτέρω σύγκλιση των ελληνικών επιτοκίων προς τα αντίστοιχα της

Ευρωπαϊκής Ενωσης, καθώς θα εξαλειφθεί το ασφάλιστρο που προκύπτει από την ύπαρξη του συναλλαγματικού κινδύνου.

Οι διαφορές στα επιτόκια αναμένεται να μειωθούν και θα αντανακλούν κυρίως διαφορές στον πιστοληπτικό κίνδυνο και στις συνθήκες ρευστότητας στις αγορές τίτλων και όχι διαφορετικές προσδοκίες των αγορών για την πορεία της εξωτερικής ισοτιμίας των διαφόρων νομισμάτων. Αναμένεται δε ότι η βελτίωση των μακροοικονομικών συνθηκών στην Ελλάδα θα αναβαθμίσει την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας με ευεργετική επίπτωση την περαιτέρω σύγκλιση των επιτοκίων.

Επισημαίνεται ότι ο αμετάκλητος καθορισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών αποστερεί τη χώρα από ένα εργαλείο πολιτικής και θα εντείνει τις πιέσεις για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών μέσω βελτίωσης της ποιότητας, της παραγωγικότητας και του ελέγχου του κόστους παραγωγής. Η μέχρι τώρα εμπειρία με την πολιτική της σταθερής δραχμής τα τελευταία χρόνια έδειξε ότι ένα σημαντικό μέρος του ελληνικού παραγωγικού δυναμικού και η ελληνική οικονομία γενικότερα μπορούν να απαντήσουν δυναμικά στις προκλήσεις της ανοικτής και ενιαίας αγοράς ελαχιστοποιώντας τις αρνητικές επιπτώσεις για την οικονομία. Επιπρόσθετα η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων ευνοείται σαφώς μετά την πρόσφατη υποτίμηση της δραχμής και τη συναλλαγματική σταθερότητα που θα ακολουθήσει.

Με τη διατήρηση μικρών δημοσιονομικών ελλειμμάτων λόγω των υποχρεώσεων που απορρέουν για τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης από τις διατάξεις του προαναφερθέντος Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, τα ασφάλιστρα στα εγχώρια επιτόκια έναντι του πιστωτικού κινδύνου ή του κινδύνου ρευστότητας αναμένεται να συγκλίνουν σε σημαντικό βαθμό με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά. Κατά συνέπεια, σχετικά μικρές αναμένεται να είναι και οι διαφορές επιτοκίων μεταξύ των επιμέρους συμμετεχόντων κρατών-μελών στην τρίτη φάση. Οι θετικές επιπτώσεις των χαμηλών επιτοκίων στην παραγωγή και τις επενδύσεις, θα είναι ιδιαίτερα σημαντικές για χώρες με σχετική μακροχρόνια προϊστορία υψηλών ονομαστικών και πραγματικών επιτοκίων, όπως η Ελλάδα. Επί πλέον, η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων θα απελευθερώσει σημαντικούς χρηματοοικονομικούς πόρους που αναμένεται να κατευθυνθούν στην ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων και των εξαγωγών.

Οσον αφορά τη συναλλαγματική ισοτιμία του Ευρώ έναντι τρίτων νομισμάτων στο τρίτο στάδιο, υπεύθυνο για τον προσδιορισμό των γενικών κατευθύνσεων της πολιτικής θα είναι το Συμβούλιο Ecofin (το οποίο θα αποφασίζει με τη συμμετοχή των υπουργών των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση), ενώ το ΕΣΚΤ θα είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή της.

Λόγω των αυστηρών αντιπληθωριστικών προδιαγραφών που σχεδιάζονται για το Ευρώ, το σπουδαιότερο μακροοικονομικό αποτέλεσμα της εισαγωγής του θα είναι η διασφάλιση νομισματικής σταθερότητας. Η νομισματική πολιτική θα χαράσσεται και θα ασκείται πλέον από την ΕΚΤ, η ανεξαρτησία της οποίας κατοχυρώνεται στην ίδια τη Συνθήκη. Σύμφωνα με το Καταστατικό της, πρωταρχικός στόχος της ΕΚΤ θα είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, που σημαίνει ότι η ΕΚΤ θα στοχεύει στη διατήρηση του πληθωρισμού σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Ο ρυθμός πληθωρισμού της Ελλάδος θα έχει πλέον προσεγγίσει σημαντικά το ρυθμό πληθωρισμού της στα υπόλοιπα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση. Το όφελος για την ελληνική οικονομία, εκτός από τα μειωμένα επιτόκια, θα είναι η οριστική εξάλειψη των πληθωριστικών πιέσεων και του "φόρου πληθωρισμού". Πράγματι, η αποκατάσταση της νομισματικής σταθερότητας μετά από δεκαετίες πληθωριστικών πιέσεων θα έχει σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία, καθώς:

- εξασφαλίζει την αγοραστική δύναμη των χρηματικών εισοδημάτων,
- ευνοεί την αποδοτική κατανομή των παραγωγικών πόρων,
- ενθαρρύνει την αποταμίευση και τις παραγωγικές επενδύσεις,
- συμβάλλει στην ομαλή λειτουργία της αγοράς και των σχετικών τιμών ως μηχανισμού μετάδοσης πληροφοριών και κατανομής των παραγωγικών συντελεστών με προτεραιότητα στις πιο αποδοτικές απασχολήσεις τους, και τέλος
- διαμορφώνει σταθερότητα προσδοκιών.

Β. Το Πλαίσιο Άσκησης της Ενιαίας Νομισματικής και Συναλλαγματικής Πολιτικής

1. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών: Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Αμέσως μετά τη λήψη της απόφασης από το Συμβούλιο αναφορικά με τα κράτη-μέλη τα οποία θα υιοθετήσουν το ενιαίο νόμισμα τον Ιανουάριο του 1999 (δηλαδή τον Μάιο του 1998), ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (η "ΕΚΤ"), η οποία μαζί με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες όλων των κρατών-μελών συνθέτουν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (το "ΕΣΚΤ"). Η ΕΚΤ έχει, μέσω των καταστατικών της οργάνων, την ευθύνη για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της ενιαί-

ας νομισματικής πολιτικής που ασκείται στο πλαίσιο λειτουργίας του ΕΣΚΤ και για την υλοποίηση της ενιαίας συναλλαγματικής πολιτικής.

Ειδικότερα, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ είναι υπεύθυνο για το σχεδιασμό της νομισματικής πολιτικής, ενώ η Εκτελεστική Επιτροπή είναι υπεύθυνη για την υλοποίηση αυτής της πολιτικής σύμφωνα με τις κατευθυντήριες αρχές του πρώτου. Στο βαθμό που κρίνεται δυνατό και σωστό, και με στόχο την εξασφάλιση λειτουργικής αποτελεσματικότητας, η ΕΚΤ θα καταφεύγει στις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες για την πραγματοποίηση των λειτουργιών που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες του ΕΣΚΤ[12].

Το ΕΣΚΤ αναλαμβάνει τις ακόλουθες ενέργειες:

- Αναγγελία και εκτέλεση όλων των πράξεων νομισματικής πολιτικής σε Ευρώ. Οι λογαριασμοί που τηρούνται στο ΕΣΚΤ θα είναι εκφρασμένοι σε Ευρώ.
- Παροχή των αναγκαίων μηχανισμών μετατροπής ποσών από Ευρώ σε εθνικές νομισματικές μονάδες και αντιστρόφως.
- Διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των χρηματαγορών, κάλυψη όλης της περιοχής του ενιαίου νομίσματος, και συμβολή στον καθορισμό των κύριων στοιχείων της χρηματαγοράς.
- Παροχή ενός συστήματος ακαθάριστου διακανονισμού πληρωμών σε πραγματικό χρόνο (TARGET). Το σύστημα αυτό θα ενσωματώνει μέσω συστήματος διασύνδεσης τα εθνικά συστήματα ακαθάριστου διακανονισμού σε πραγματικό χρόνο (national real time gross settlement systems) το οποίο θα λειτουργεί σε Ευρώ.
- Ενθάρρυνση της χρήσης του Ευρώ στις αγορές συναλλάγματος. Ο διακανονισμός των συναλλαγών στις αγορές αυτές θα γίνεται πάντως μόνον σε Ευρώ.

Ολες οι νέες εκδόσεις διαπραγματεύσιμων κρατικών χρεογράφων θα εκφράζονται υποχρεωτικά από την 1η Ιανουαρίου 1999 σε όλα τα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση μόνον σε Ευρώ. Σύμφωνα εξ άλλου με τα "προγράμματα προσαρμογής στο καθεστώς του Ευρώ", που έχουν υποβάλει τα κράτη-μέλη τα οποία προσδοκούν ότι θα συμμετέχουν στη ζώνη του Ευρώ από 1ης Ιανουαρίου 1999, στην πλειοψηφία των εν λόγω χωρών θα πραγματοποιηθεί άμεσα μέσα στο 1999 και η μετατροπή σε Ευρώ του υφιστάμενου αποθέματος τίτλων του δημοσίου που είναι εκφρασμένοι στις εθνικές νομισματικές μονάδες.

Στους τομείς ευθύνης του ΕΣΚΤ εμπίπτουν, επίσης, το σύστημα στατιστικής παρακολούθησης των βασικών νομισματικών μεγεθών, τα συστήματα πληρωμών, η διαδικασία έκδοσης τραπεζογραμματίων, η εφαρμογή λογιστικών κανόνων και προτύπων και τα συστήματα πληροφορικής των τραπεζών. Ορισμένες από τις διαστάσεις της εν λόγω πολιτικής, οι οποίες αναμένεται να έχουν άμεση επίπτωση στην ελλη-

νική οικονομία και στην τραπεζική αγορά, εντοπίζονται και αναλύονται συνοπτικά στη συνέχεια.

2. Η Άσκηση της Ενιαίας Νομισματικής Πολιτικής

Η άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής θα ικανοποιεί δύο βασικές προϋποθέσεις, αποτελεσματικότητα και αξιοπιστία:

- η αποτελεσματικότητα είναι συνάρτηση της ικανότητας διασφάλισης του τελικού στόχου της σταθερότητας των τιμών, εφόσον το ΕΣΚΤ διαθέτει τα απαραίτητα μέσα νομισματικής πολιτικής για τον έλεγχο της εξέλιξης των νομισματικών μεγεθών,
- η αξιοπιστία είναι συνάρτηση της εμπιστοσύνης των διεθνών αγορών τόσο σχετικά με την προσήλωση της ΕΚΤ στον τελικό στόχο όσο και σχετικά με την ικανότητά της να τον επιτύχει.

Η στρατηγική της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του Ευρώ θεμελιώνεται σε δύο βασικές υποθέσεις: αφ' ενός μεν ότι ο πληθωρισμός αποτελεί σε μακροχρόνιο ορίζοντα νομισματικό φαινόμενο και αφ' ετέρου ότι υφίσταται μία σταθερή ή τουλάχιστον προβλέψιμη σχέση ανάμεσα στα νομισματικά μεγέθη που χρησιμοποιούνται ως ενδιάμεσοι στόχοι και τον πληθωρισμό, έτσι ώστε να είναι δυνατή η επίτευξη της σταθερότητας τιμών μέσω του ελέγχου της νομισματικής επέκτασης[13].

3. Η Εφαρμογή της Ενιαίας Νομισματικής Πολιτικής

(3.1) Μέσα και διαδικασίες

Σύμφωνα με ρητή αναφορά της Συνθήκης, ο βασικός στόχος τον οποίο καλείται να επιδιώκει το ΕΣΚΤ είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών στη ζώνη του Ευρώ. Χωρίς να παραβιάζεται αυτός ο στόχος, το ΕΣΚΤ πρέπει να υποστηρίζει τη γενικότερη οικονομική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ενωση. Για την επίτευξη των στόχων του το ΕΣΚΤ έχει στη διάθεσή του ένα σύνολο μέσων νομισματικής πολιτικής που αποτελείται από:

- τη διενέργεια πράξεων ανοικτής αγοράς (κατωτέρω υπό α),
- την παροχή πάγιων διευκολύνσεων σε πιστωτικά ιδρύματα (υπό β), και
- την επιβολή σε πιστωτικά ιδρύματα της υποχρέωσης για διακράτηση υποχρεωτικών διαθεσίμων από τα πιστωτικά ιδρύματα (υπό γ)[14].

(Α) ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Με τη διενέργεια πράξεων ανοικτής αγοράς επιδιώκεται κυρίως ο επηρεασμός των επιτοκίων, ο έλεγχος της ρευστότητας στην αγορά και η σηματοδότηση της κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής. Το ΕΣΚΤ έχει στη διάθεσή του πέντε μέσα (εργαλεία) για τη διενέργεια πράξεων ανοικτής αγοράς:

- αντίστροφες συναλλαγές (reverse transactions),
- άμεσες συναλλαγές (outright transactions),
- έκδοση χρεογράφων (issuance of debt certificates),
- πράξεις ανταλλαγής νομισμάτων (foreign exchange swaps), και
- αποδοχή προθεσμιακών καταθέσεων (collection of fixed-term deposits).

Οι πράξεις ανοικτής αγοράς εκτελούνται κατά κανόνα από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες είτε μέσω τυποποιημένων δημοπρασιών (standard tenders), είτε μέσω εκτάκτων δημοπρασιών (quick tenders), είτε, τέλος, μέσω διμερών διαδικασιών (bilateral procedures). Ανάλογα με το στόχο, τη συχνότητα και την επιλεγείσα διαδικασία εκτέλεσης, οι πράξεις ανοικτής αγοράς του ΕΣΚΤ διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες (βλέπε κατωτέρω τον **Πίνακα 7**):

(i) *Πράξεις βασικής αναχρηματοδότησης:* αυτή η κατηγορία πράξεων πραγματοποιείται με αντίστροφες συναλλαγές (βάσει συμφωνιών επαναγοράς ή δανείων με ενέχυρο) με σκοπό τη χορήγηση ρευστότητας, διεξάγεται ανά εβδομάδα και έχει διάρκεια δύο εβδομάδων. Η διαδικασία εκτέλεσης που χρησιμοποιείται είναι αυτή της τυποποιημένης δημοπρασίας.

(ii) *Πιο μακροπρόθεσμες πράξεις αναχρηματοδότησης:* πραγματοποιούνται με τη διαδικασία της τυποποιημένης δημοπρασίας μέσω αντίστροφων συναλλαγών (βάσει συμφωνιών επαναγοράς ή δανείων με ενέχυρο). Οι πράξεις διενεργούνται με μηνιαία συχνότητα και με διάρκεια τριών μηνών και μέσω αυτών παρέχεται ρευστότητα σε μακροχρονιότερη βάση. Με αυτή τη δραστηριότητα το ΕΣΚΤ δεν επιθυμεί να δώσει μηνύματα στην αγορά αλλά απλώς θα αποδέχεται τα επιτόκια όπως διαμορφώνονται στην αγορά χρήματος.

(iii) *Πράξεις ανοικτής αγοράς για την εξομάλυνση βραχυπρόθεσμων διακυμάνσεων της ρευστότητας (fine-tuning operations)* οι εν λόγω πράξεις διενεργούνται κατά περίπτωση, με στόχο τον έλεγχο της ρευστότητας στην αγορά και τον επηρεασμό των επιτοκίων. Ιδιαίτερα επιδιώκεται η εξομάλυνση των επιπτώσεων στα επιτόκια από μη αναμενόμενες διακυμάνσεις στη ρευστότητα. Πραγματοποιούνται με όλα σχεδόν τα προαναφερθέντα εργαλεία (εκτός της έκδοσης χρεογράφων), κυρίως, όμως, με αντίστροφες συναλλαγές είτε με έκτακτες δημοπρασίες είτε με τη διαδικασία των διμερών διαδικασιών. Το Διοικητικό Συμβούλιο

θα αποφασίσει αν αυτές οι πράξεις επιτρέπεται να πραγματοποιούνται από την ΕΚΤ σε έκτακτες περιστάσεις.

(iv) *Διαρθρωτικές πράξεις (structural operations)*οι εν λόγω πράξεις διενεργούνται είτε με την έκδοση χρεογράφων ή με αντίστροφες συναλλαγές (σε τυποποιημένες δημοπρασίες), είτε με άμεσες συναλλαγές (μέσω διμερών διαδικασιών). Η ΕΚΤ προσφεύγει σε χρήση τους όταν επιθυμεί να επηρεάσει τη θέση της διαρθρωτικής ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος και να προσαρμόσει τη διαρθρωτική θέση του ΕΣΚΤ έναντι του χρηματοπιστωτικού τομέα.

(Β) ΠΑΓΙΕΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ (STANDING FACILITIES)

Στα μέσα άσκησης νομισματικής πολιτικής του ΕΣΚΤ εντάσσεται και η παροχή παγίων διευκολύνσεων για την παροχή ή την απορρόφηση ρευστότητας στη διάρκεια μιας ημέρας. Στόχος των πάγιων διευκολύνσεων είναι η σηματοδότηση της γενικής κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής και η διαμόρφωση μιας ζώνης μέσα στην οποία επιτρέπεται να κινούνται τα επιτόκια overnight σε κανονικές συνθήκες. Δύο είναι οι πάγιες διευκολύνσεις, οι οποίες είναι διαθέσιμες στους "δικαιούμενους αντισυμβαλλόμενους", μετά από δική τους αίτηση και εφόσον πληρούνται ορισμένες λειτουργικής φύσεως προϋποθέσεις:

- η διευκόλυνση οριακής χρηματοδότησης (κατωτέρω υπό i), και
- η διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων (υπό ii)

(i) Οι αντισυμβαλλόμενοι μπορούν να χρησιμοποιούν αυτήν τη διευκόλυνση για την άντληση ρευστότητας κατά τη διάρκεια της ημέρας από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες, έναντι ενεχύρου. Κατά κανόνα δεν τίθενται πιστωτικά όρια ή άλλοι περιορισμοί στους αντισυμβαλλόμενους, εκτός από την επάρκεια των περιουσιακών στοιχείων τα οποία παρέχονται ως εξασφάλιση. Το επιτόκιο αυτών των διευκολύνσεων αποτελεί συνήθως την οροφή για το αντίστοιχο overnight διατραπεζικό επιτόκιο.

(ii) Κατά κανόνα δεν τίθενται ποσοτικοί περιορισμοί στη χρήση αυτής της διευκόλυνσης. Το επιτόκιό της προσδιορίζει το κατώτατο όριο επιτοκίων της ζώνης των επιτοκίων, μέσα στην οποία θα κινείται σε κανονικές συνθήκες το overnight επιτόκιο.

(Γ) ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΤ

Η Συνθήκη προβλέπει τη δυνατότητα προσφυγής του ΕΣΚΤ στην επιβολή υποχρεωτικών δεσμεύσεων ως μέσου άσκησης νομισματικής πολιτικής. Στην προαναφερθείσα μελέτη του, το ΕΝΙ διατύπωσε μάλιστα συγκεκριμένες προτάσεις αναφορικά με την εφαρμογή του συστήματος των υποχρεωτικών δεσμεύσεων από την ΕΚΤ.

Υποχρεωτικές δεσμεύσεις επιβάλλονται στα πιστωτικά ιδρύματα και σε άλλες κατηγορίες χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στα κράτη-μέλη της ζώνης του Ευρώ με στόχο τη σταθεροποίηση των επιτοκίων στην αγορά χρήματος, τη δημιουργία (ή την αύξηση) ενός διαρθρωτικού ελλείμματος ρευστότητας και, πιθανώς, τη συμβολή στον έλεγχο της νομισματικής επέκτασης. Οι αποφάσεις για την επιβολή ή μη υποχρεωτικών δεσμεύσεων, τον προσδιορισμό των κατηγοριών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που θα υπόκεινται σε αυτήν την υποχρέωση και τα στοιχεία του ισολογισμού τα οποία θα λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της βάσης υπολογισμού των υποχρεωτικών δεσμεύσεων θα ληφθεί από την ΕΚΤ αμέσως μετά την ίδρυσή της.

(3.2) Ειδικά διαδικαστικά θέματα

Προκειμένου να εξασφαλιστούν ενιαία κατεύθυνση νομισματικής πολιτικής και ίσοι όροι για τους αντισυμβαλλόμενους στη ζώνη του Ευρώ, το ΕΝΙ έχει επεξεργαστεί κοινά κριτήρια επιλογής:

- αφ' ενός μεν για τους φορείς οι οποίοι δικαιούνται να συμμετέχουν στις πράξεις ανοικτής αγοράς ως αντισυμβαλλόμενοι του ΕΣΚΤ (κατωτέρω υπό α),
- αφ' ετέρου δε για τα περιουσιακά στοιχεία, τα οποία επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται ως εξασφάλιση, σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου για το Καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ (υπό β).

(Α) ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

Με κριτήριο τη διασφάλιση της ευρύτερης δυνατής συμμετοχής χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ως αντισυμβαλλομένων της ΕΚΤ στις συναλλαγές μέσω των οποίων ασκείται η νομισματική πολιτική, το ΕΝΙ κατέληξε στην ακόλουθη επιλογή:

(i) Αν αποφασιστεί η επιβολή διακράτησης υποχρεωτικών διαθεσίμων σε συγκεκριμένες κατηγορίες χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τότε μόνον τα συγκεκριμένα ιδρύματα θα μπορούν να έχουν πρόσβαση τόσο στις πράξεις ανοικτής αγοράς που θα πραγματοποιούνται με τυποποιημένες δημοπρασίες, όσο και στις πάγιες διευκολύνσεις.

(ii) Αν δεν επιβληθεί τέτοια υποχρέωση, αντισυμβαλλόμενοι της ΕΚΤ θα είναι το σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι εγκατεστημένα στα κράτη-μέλη της ζώνης του Ευρώ. Ειδικά, όμως, σε ό,τι αφορά τη διενέργεια πράξεων ανοικτής αγοράς για την εξομάλυνση βραχυπρόθεσμων διακυμάνσεων της ρευστότητας, το ΕΣΚΤ δικαιούται να καθορίσει έναν περιορισμένο αριθμό αντισυμβαλλομένων πιστωτικών ιδρυμάτων.

Κανένας περιορισμός δεν τίθεται για τις άμεσες συναλλαγές. Αντίθετα, στις πράξεις ανταλλαγής νομισμάτων που πραγματοποιούνται στα πλαίσια άσκησης της νομισματικής πολιτικής αντισυμβαλλόμενοι μπορεί να είναι μόνον χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που συμμετέχουν ενεργά στην αγορά συναλλάγματος, είναι εγκατεστημένα στις χώρες της ζώνης του Ευρώ και έχουν ειδικά επιλεγεί από το ΕΣΚΤ για τη διενέργεια πράξεων συναλλαγματικής πολιτικής.

(Β) ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ ΩΣ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ

Ολες οι λειτουργίες παροχής ρευστότητας που πραγματοποιούνται από το ΕΣΚΤ πρέπει να βασίζονται σε επαρκείς εξασφαλίσεις. Το φάσμα των περιουσιακών στοιχείων που γίνονται αποδεκτά από το ΕΣΚΤ ως ενέχυρο είναι ευρύ. Για εσωτερικούς λόγους του ΕΣΚΤ τα εν λόγω στοιχεία κατατάσσονται σε δύο βαθμίδες:

(i) Η πρώτη βαθμίδα (tier one) αποτελείται από τις κατηγορίες των διαπραγματεύσιμων περιουσιακών στοιχείων που καθορίζεται από την ΕΚΤ ότι πληρούν συγκεκριμένα ομοιόμορφα κριτήρια σε όλη τη ζώνη του Ευρώ.

(ii) Στη δεύτερη βαθμίδα (tier two) εμπίπτουν ορισμένα πρόσθετα περιουσιακά στοιχεία, διαπραγματεύσιμα και μη, τα οποία είναι ιδιαίτερης σημασίας για τις εθνικές χρηματοπιστωτικές αγορές και τα εθνικά τραπεζικά συστήματα. Τα κριτήρια επιλογής των στοιχείων της δεύτερης βαθμίδας προσδιορίζονται από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες και εγκρίνονται από την ΕΚΤ.

Καμία διάκριση δεν γίνεται πάντως όσον αφορά την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων και την αποδοχή τους για τους διάφορους τύπους των παρεμβάσεων νομισματικής πολιτικής από το ΕΣΚΤ. Η μόνη διαφορά είναι ότι τα περιουσιακά στοιχεία της δεύτερης βαθμίδας δεν χρησιμοποιούνται από το ΕΣΚΤ για την πραγματοποίηση άμεσων συναλλαγών.

Τα κριτήρια αποδοχής περιουσιακών στοιχείων για τις ανάγκες άσκησης της νομισματικής πολιτικής από το ΕΣΚΤ, είναι τα ίδια με τα κριτήρια αποδοχής των περιουσιακών στοιχείων που χρησιμοποιούνται ως ενέχυρο για την παροχή ρευστότητας στη διάρκεια της ημέρας στα πλαίσια λειτουργίας του συστήματος του TARGET. Επί πλέον, οι αντισυμβαλλόμενοι του ΕΣΚΤ επιτρέπεται να χρησιμοποιούν αποδεκτά περιουσιακά στοιχεία και σε διασυνοριακή βάση, δηλαδή να δανείζονται από την κεντρική τράπεζα του κράτους-μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένη η έδρα τους, με τη χρήση περιουσιακών στοιχείων που φυλάσσονται σε άλλο κράτος-μέλος (στον **Πίνακα 8** παρατίθενται

συνοπτικά τα κύρια χαρακτηριστικά των περιουσιακών στοιχείων της πρώτης και δεύτερης βαθμίδας).

Σημειώνεται ότι η Τράπεζα της Ελλάδος στο πλαίσιο της προετοιμασίας της έχει καθιερώσει από το 1995 τις δημοπρασίες για συμφωνίες επαναγοράς τίτλων ή αποδοχής καταθέσεων ως βασικά μέσα επηρεασμού των επιτοκίων της διατραπεζικής αγοράς. Επίσης, μέχρι πρόσφατα λειτουργούσε μηχανισμός αποδοχής καταθέσεων σε δύο κλιμάκια επιτοκίων (10,9% για καταθέσεις μέχρι 300 δισ. δραχμές και 9,6% για επί πλέον καταθέσεις), όπου οι τράπεζες με δική τους πρωτοβουλία είχαν τη δυνατότητα να καταθέτουν την πλεονάζουσα ημερήσια ρευστότητά τους. Τα επιτόκια αυτά οριοθετούν προς τα κάτω το εύρος διακύμανσης των επιτοκίων της διατραπεζικής αγοράς, αλλά επηρεάζουν έμμεσα και τα λοιπά επιτόκια στην οικονομία ως σύνολο.

Ο μηχανισμός lombard, που έχει θεσπιστεί από την Τράπεζα της Ελλάδος από το 1993, παραμένει ανενεργός μέχρι σήμερα, με εξαίρεση τη νομισματική κρίση του Οκτωβρίου 1997, αφ' ενός μεν διότι το επιτόκιο που προσδιορίζεται από την Τράπεζα της Ελλάδος δεν παρακολουθεί τις εξελίξεις στην αγορά χρήματος, αφ' ετέρου δε διότι τα όρια των τραπεζών είναι μάλλον περιορισμένα. Επί πλέον, από τον Απρίλιο του 1996 η Τράπεζα της Ελλάδος επέτρεψε την τήρηση των μηνιαίων υποχρεωτικών καταθέσεων των τραπεζών στην Τράπεζα της Ελλάδος σε μέσα μηνιαία επίπεδα, όπως δηλαδή προβλέπεται να εφαρμοστεί το συγκεκριμένο μέσο πολιτικής, αν τελικά συμφωνηθεί η χρησιμοποίησή του στα πλαίσια του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ.

4. Η Συναλλαγματική Πολιτική στη Ζώνη του Ευρώ

Οπως έχει ήδη επισημανθεί σε προηγούμενο σημείο, η χάραξη της ενιαίας συναλλαγματικής πολιτικής αποτελεί ευθύνη του Συμβουλίου Ecofin, ενώ η εφαρμογή της ανατίθεται στο ΕΣΚΤ. Το ΕΣΚΤ θα κατέχει και θα διαχειρίζεται μέρος των συναλλαγματικών διαθεσίμων των κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση και θα πρέπει να είναι σε θέση να πραγματοποιεί πράξεις επί συναλλάγματος.

Οι εθνικές κεντρικές τράπεζες θα συνεχίσουν να κατέχουν το τμήμα των συναλλαγματικών διαθεσίμων που δεν μεταβιβάζεται στην ΕΚΤ καθώς και τα τρέχοντα ταμειακά διαθέσιμα σε συνάλλαγμα. Με τον καθορισμό των αναγκών της ΕΚΤ ως προς τη σύνθεση των συναλλαγματικών διαθεσίμων θα γίνει και η εξειδίκευση της φύσης των απαιτήσεων με τις οποίες θα πιστωθούν οι επιμέρους κεντρικές τράπεζες έναντι των εισφορών τους σε συναλλαγματικά διαθέσιμα.

Εκκρεμές παραμένει ακόμα το ζήτημα της οργάνωσης των παρεμβάσεων του ΕΣΚΤ στις αγορές συναλλάγματος μετά την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ εν όψει της ισχύος της αρχής του ενιαίου χαρακτήρα της συναλλαγματικής πολιτικής. Σύμφωνα με το συγκεντρωτικό σχήμα, παρεμβάσεις θα γίνονται μόνον από την ΕΚΤ, ενώ σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σχήμα παρεμβάσεις θα πραγματοποιούνται από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες σύμφωνα με εντολές της ΕΚΤ. Εξ άλλου, οι φορείς αγοράς με τους οποίους θα συναλλάσσεται το ΕΣΚΤ θα επιλεγούν σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια, μεταξύ ιδρυμάτων από τα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση, χωρίς να αποκλείεται και η συμμετοχή επιχειρήσεων από τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση ή ακόμη και από τρίτες, εκτός Ευρωπαϊκής Ενωσης, χώρες[15].

5. Προβληματα για την Ελλαδα κατα τη Διαρκεια της Μεταβατικης Περιοδου

Εν όψει των προπαρασκευαστικών ενεργειών για την ένταξη της δραχμής στη ζώνη του Ευρώ, η Τράπεζα της Ελλάδος λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την προσαρμογή της πολιτικής της προς τα πρότυπα που έχουν διαμορφωθεί για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Αυτό αφορά τόσο στη δυνατότητα τήρησης μιας αυστηρής νομισματικής πολιτικής με βασικό στόχο την επίτευξη επιπέδων πληθωρισμού συμβατών με τα αντίστοιχα που αναμένεται να έχει για στόχο η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στο μέλλον, όσο και τη θεσμική προσαρμογή της Τραπέζης της Ελλάδος, ιδιαίτερα την εισαγωγή όλων των σύγχρονων μέσων πολιτικής για την αποτελεσματική άσκηση της νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ.

Η ουσιαστική σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής έναντι του ECU, μετά την πρόσφατη υποτίμηση της δραχμής, σε συνδυασμό με την απαρέγκλιτη εφαρμογή του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και της αυστηρής εισοδηματικής πολιτικής για την όσο το δυνατόν ταχύτερη προσέγγιση των προαναφερθέντων κριτηρίων σύγκλισης, αναμένεται να ενισχύσει περαιτέρω την εμπιστοσύνη των διεθνών αγορών στη βούληση και την ικανότητα της Ελλάδος να επιτύχει σε μόνιμη βάση πληθωρισμό ανάλογο με τους στόχους της ΕΚΤ.

Υπάρχουν πάντως δύο προβλήματα για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου:

- το θέμα της σταδιακής αποκλιμάκωσης του ύψους των υποχρεωτικών δεσμεύσεων (κατωτέρω υπό 5.1), και

- το θέμα της δυνατότητας χρησιμοποίησης των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου ως ενεχύρου (υπό 5.2).

(5.1) Υποχρεωτικές δεσμεύσεις

Η διατήρηση από την Τράπεζα της Ελλάδος υψηλών ποσοστών υποχρεωτικών δεσμεύσεων επί των καταθέσεων (σήμερα 12%), που ίσως είναι αναγκαία λόγω των νομισματικών συνθηκών, με αποδόσεις χαμηλότερες της αγοράς, επηρεάζει σήμερα δυσμενώς τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών τραπεζών, δημιουργεί στρεβλώσεις στον τραπεζικό και χρηματοπιστωτικό χώρο και επιβαρύνει το κόστος λειτουργίας των τραπεζών.

Οπως αναφέρθηκε μόλις προηγουμένως, η ΕΚΤ έχει δυνατότητα προσφυγής σε αυτό το μέσο νομισματικής πολιτικής. Μολονότι το πλαίσιο άσκησης της σχετικής διακριτικής της ευχέρειας δεν έχει ακόμα διευκρινιστεί, πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι, λόγω της πρακτικής που επικρατεί στην πλειοψηφία των κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης,

- το μεν ύψος των υποχρεωτικών δεσμεύσεων θα είναι σημαντικά χαμηλότερο εκείνου που ισχύει σήμερα στην Ελλάδα, ενώ
- είναι πιθανό η σχετική δέσμευση να εκτοκίζεται σύμφωνα με τα επικρατούντα επιτόκια αγοράς.

Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις καθίσταται αναγκαία όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν, τόσο η σταδιακή μείωση του ισχύοντος ποσοστού βάσει ενός χρονοδιαγράμματος όσο και η καθιέρωση εκτοκισμού με βάση τα επιτόκια αγοράς, ώστε η μετάβαση να πραγματοποιηθεί ομαλά και χωρίς τη δημιουργία διαταράξεων στην αγορά χρήματος.

(5.2) Ενεχυρίαση τίτλων Ελληνικού Δημοσίου

Η δυνατότητα χρησιμοποίησης των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου ως ενέχυρον για τις πράξεις ανοικτής αγοράς της ΕΚΤ αποτελεί ένα ακόμη ζήτημα με ιδιαίτερη σημασία. Σύμφωνα με την προαναφερθείσα μελέτη του ΕΝΙ αναφορικά με την άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, οι άϋλοι τίτλοι του Ελληνικού Δημοσίου που θα είναι εκφρασμένοι σε Ευρώ και θα ευρίσκονται σε κεντρικό αποθετήριο τίτλων που πληροί τις προϋποθέσεις που θέλει η ΕΚΤ θα μπορούν να ενταχθούν στην κατηγορία των τίτλων της πρώτης βαθμίδας *("tier one")* Για όσο διάστημα συνεπώς η Ελλάδα παραμένει εκτός της ζώνης του Ευρώ, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα, ώστε οι τίτλοι του Ελληνικού Δημοσίου να γίνονται αποδεκτοί ως ενέχυρο από το ΕΣΚΤ στις πράξεις ανοικτής αγοράς (που κατ' αρχήν θα αφορούν στη ζώνη του Ευρώ).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Πράξεις νομισματικής πολιτικής	**Είδος Συναλλαγής**		**Διάρκεια**	**Συχνότητα**	**Διαδικασία**
	Παροχή ρευστότητας	**Απορρόφηση ρευστότητας**			
Πράξεις βασικής αναχρηματοδότησης	Αντίστροφες συναλλαγές	–	• Δύο εβδομάδες	• Μία φορά την εβδομάδα	• Τυποποιημένες δημοπρασίες
Πιο μακροπρόθεσμες πράξεις αναχρηματοδότησης	Αντίστροφες συναλλαγές	–	• Τρεις μήνες	• Μία φορά το μήνα	• Τυποποιημένες δημοπρασίες
Παρεμβάσεις ανοικτής αγοράς για την εξομάλυνση βραχυπρόθεσμων διακυμάνσεων της ρευστότητας	• Αντίστροφες συναλλαγές • Πράξεις ανταλλαγής νομισμάτων • Αμεσες αγορές	• Αντίστροφες συναλλαγές • Πράξεις ανταλλαγής νομισμάτων • Αποδοχή καταθέσεων προθεσμίας • Αμεσες πωλήσεις	• Μη τυποποιημένη –	• Μη τακτική • Μη τακτική	• Εκτακτες (ταχείες) δημοπρασίες • Διμερείς διαδικασίες
Διαρθρωτικές πράξεις	• Αντίστροφες συναλλαγές • Αμεσες αγορές	• Εκδοση χρεογράφων • Αμεσες πωλήσεις	• Τυποποιημένη / Μη τυποποιημένη –	• Τακτική και μη τακτική • Μη τακτική	• Τυποποιημένες δημοπρασίες • Διμερείς διαδικασίες

ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ιδρυμα: *"Ετήσια Εκθεση για το Ετος 1996"*(Απρίλιος 1997)

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Κριτήρια	**Πρώτη βαθμίδα**	**Δεύτερη βαθμίδα**
Είδος περιουσιακού στοιχείου	• Χρεόγραφα του ΕΣΚΤ • Αλλες εμπορεύσιμες χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις	• Εμπορεύσιμες χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις • Μη εμπορεύσιμες χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις • Μετοχές διακινούμενες σε αγορά που υπόκειται σε διοικητικούς περιορισμούς
Διαδικασίες διακανονισμού	• Τα περιουσιακά στοιχεία πρέπει να έχουν κατατεθεί σε κεντρικό επίπεδο με λογιστική μορφή, στις εθνικές κεντρικές τράπεζες ή σε ένα Κεντρικό Αποθετήριο Χρεογράφων το οποίο πληροί τις ελάχιστες προδιαγραφές της ΕΚΤ	• Τα περιουσιακά στοιχεία πρέπει να επιτρέπουν την πρόσβαση από πλευράς της εθνικής κεντρικής τράπεζας η οποία τα έχει συμπεριλάβει στον κατάλογο της δεύτερης βαθμίδας
Κατηγορία εκδότη	• ΕΣΚΤ • Δημόσιος τομέας • Ιδιωτικός τομέας • Διεθνή και υπερεθνικά ιδρύματα	• Δημόσιος τομέας • Ιδιωτικός τομέας
Οικονομική ευρωστία	• Ο εκδότης (εγγυητής) πρέπει να είναι οικονομικά εύρωστος	• Ο εκδότης/οφειλέτης (εγγυητής) πρέπει να είναι οικονομικά εύρωστος
Εδρα εκδότη	• ΕΟΧ (α)	• Ζώνη του Ευρώ • Εδρα σε άλλες χώρες του ΕΟΧ μπορεί να γίνει δεκτή εφόσον το εγκρίνει η ΕΚΤ
Τόπος όπου βρίσκεται το περιουσιακό στοιχείο	• Ζώνη του Ευρώ	• Ζώνη του Ευρώ • Περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται σε άλλες χώρες του ΕΟΧ μπορούν να γίνουν δεκτά εφόσον το εγκρίνει η ΕΚΤ
Νόμισμα	• Ευρώ ή εθνικές νομισματικές μονάδες που αποτελούν (και για όσο διάστημα αποτελούν) υποδιαιρέσεις του Ευρώ	• Ευρώ • Αλλα νομίσματα του ΕΟΧ ή ευρέως διακινούμενα νομίσματα μπορούν να γίνουν δεκτά εφόσον το εγκρίνει η ΕΚΤ

(α) Η προϋπόθεση της εγκατάστασης της έδρας σε κράτη-μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου δεν ισχύει για τα εθνικά και υπερεθνικά ιδρύματα.
ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ιδρυμα: *"Ετήσια Εκθεση για το Ετος 1996"*(Απρίλιος 1997)

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(10) Τα κριτήρια βάσει των οποίων θα κρίνεται αν ένα κράτος-μέλος δικαιούται να υιοθετήσει το ενιαίο νόμισμα απαριθμούνται στο άρθρο 109 Ι της Συνθήκης της Ρώμης, ενώ οι τιμές αναφοράς οι οποίες αφορούν στα περισσότερα εξ αυτών εξειδικεύονται σε δύο Πρωτόκολλα που είναι συνημμένα στη Συνθήκη (αριθ. 5 *"σχετικά με τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος"* και αριθ. 6 *"σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης"*).

(11) Τα στοιχεία αντλούνται από την Εξαμηνιαία Εκθεση του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, Τεύχος 28, Δεκέμβριος 1997. Κατά τη σύνταξη του κειμένου δεν είχε γίνει γνωστό αν η υποτίμηση της δραχμής κατά 13,8% θα μετέβαλε τους στόχους αυτούς.

(12) Σημειώνεται ότι οι Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών με παρέκκλιση διατηρούν την αυτονομία τους κατά την άσκηση της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, και, επομένως, δεν συμμετέχουν στη χάραξη και υλοποίηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής που ακολουθείται στη ζώνη του ευρώ. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με το υιοθετούμενο σενάριο εργασίας, η Τράπεζα της Ελλάδος θα συμμετέχει πλήρως στις δραστηριότητες του ΕΣΚΤ από την 1η Ιανουαρίου 2001, την ημερομηνία ένταξης της δραχμής στη ζώνη του ευρώ.

(13) Είναι αυτονόητο ότι δεν είναι αναγκαία η ταυτόχρονη ισχύς των προϋποθέσεων. Η δεύτερη προϋπόθεση είναι αναγκαία μόνον αν επιλεγεί τελικά η στρατηγική του ενδιάμεσου νομισματικού στόχου.

(14) Το ενημερωτικό υλικό αναφορικά με το οργανωτικό πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής στο τρίτο στάδιο της Νομισματικής Ενωσης προέρχεται από την έκθεση του ΕΝΙ (1997): *"The Single Monetary Policy in Stage Three: General Documentation on ESCB Monetary Policy Instruments and Procedures"*, September.

(15) Βλέπε το Παράρτημα 4 της εκθέσεως του ΕΝΙ *"The single Monetary Policy in Stage Three, General documentation on ESCB monetary policy instruments and procedures"* September 1997.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Οι Οικονομικες Συνεπειες και οι Προκλησεις του Ανταγωνισμου για τον Ελληνικο Τραπεζικο Τομεα απο τη Νομισματικη Ενωση και την Καθιερωση του Ευρω

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγη

Η εισαγωγή του Ευρώ, αναμένεται ότι θα προκαλέσει σταδιακά σημαντικές μεταβολές στη δομή και λειτουργία των χρηματοοικονομικών αγορών και ειδικότερα στους τραπεζικούς τομείς των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Οι τράπεζες κυρίως θα είναι εκείνες που θα επωμιστούν το κόστος προσαρμογής που συνεπάγεται από αυτές τις μεταβολές, ενώ ταυτόχρονα θα έχουν απώλεια εσόδων από ορισμένες εργασίες, όπως αυτές που σχετίζονται με την αγοραπωλησία συναλλάγματος, τις διασυνοριακές κινήσεις κεφαλαίων, τις διατραπεζικές συναλλαγές και τα μέσα αντιστάθμισης συναλλαγματικού κινδύνου.

Παρ' όλο το κόστος προσαρμογής οι τράπεζες θα ωφεληθούν από τη νομισματική ενοποίηση, καθώς διαμορφώνεται σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον, διευρύνεται η αγορά και παρουσιάζονται νέες ευκαιρίες για κερδοφόρες δραστηριότητες. Η προοπτική εισαγωγής του Ευρώ, σε συνδυασμό με την ευρύτερη ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου θα εντείνουν περαιτέρω τον ανταγωνισμό, θα οδηγήσουν ενδεχομένως σε ανακατανομή μεριδίων αγοράς μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και θα επιφέρουν σημαντικές μεταβολές στο φάσμα των τραπεζικών υπηρεσιών που προσφέρονται, καθώς και στη διάρθρωση των αγορών στις οποίες λειτουργούν οι τράπεζες. Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι, η ένταση του ανταγωνισμού και οι ανακατατάξεις στον τραπεζικό χώρο αποτελούν ήδη χαρακτηριστικές τάσεις στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σκηνικό. Ιδιαίτερα από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 εντείνονται οι εξαγορές και συγχωνεύσεις τραπεζών στην Ιαπωνία, την Ευρώπη και τις ΗΠΑ, μεταβάλλονται οι πηγές εσόδων τους, μειώνεται το κόστος παροχής τραπεζικών υπηρεσιών και ενισχύεται η κεφαλαιακή τους επάρκεια. Οι σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις, η ανάπτυξη και παγκοσμιοποίηση των αγορών κεφαλαίου και χρήματος, η ανάπτυξη της θεσμικής διαχείρισης χαρτοφυλακίων κινητών αξιών, η ανάπτυξη του όγκου του διεθνούς εμπορίου, ο ανταγωνισμός από μη τραπεζικά ιδρύματα και οι χρηματοοικονομικές καινοτομίες έχουν ήδη οδηγήσει τις τράπεζες σε μία διαρκή αναζήτηση μεθόδων βελτίωσης της αποδοτικότητας και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς τους.

Παρ' όλα αυτά, το σύνολο σχεδόν του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα υποστήριξε τη διαδικασία που οδηγεί στη νομισματική ενοποίηση από την αρχή του εγχειρήματος, διότι η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος έχει, εκτός του κόστους και των προκαλούμενων προσαρμογών και αναδιαρθρώσεων, και αναμφισβήτητα πλεονεκτήματα. Το νέο μακροοικονομικό περιβάλλον που θα προκύψει από την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος θα χαρακτηρίζεται από ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, χαμηλό ρυθμό πληθωρισμού και επιπέδου επιτοκίων, καθώς επίσης και από δημοσιονομική πειθαρχία των κρατών-μελών που θα το έχουν υιοθετήσει. Παράλληλα, η άσκηση αξιόπιστης νομισματικής πολιτικής σε υπερεθνικό επίπεδο θα οδηγήσει σε σταθεροποίηση των επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα και σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για τη διεύρυνση της σημασίας του Ευρώ στις διεθνείς χρηματαγορές ως μέσου πληρωμών και αποθεματοποίησης πλούτου. Σε αυτό το περιβάλλον, οι καταναλωτές, οι αποταμιευτές και οι επιχειρήσεις, κυρίως λόγω της έντασης του ανταγωνισμού, της ποικιλίας και του εύρους των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών και της αναμενόμενης μείωσης του κόστους παροχής υπηρεσιών θα μπορούν να επωφεληθούν από την ενιαία και διευρυνόμενη ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά, που θα είναι πλέον συγκρίσιμη και ανταγωνιστική προς αυτήν των ΗΠΑ.

Ο ευρωπαϊκός τραπεζικός τομέας βρίσκεται ίσως στην αρχική φάση της εκλογίκευσης και αναδιάρθρωσής του. Η καθιέρωση του Ευρώ διευρύνει την τραπεζική αγορά σημαντικά όπου αναμένεται να ενισχύσουν φαινόμενα τραπεζικής αποδιαμεσολάβησης, με την περαιτέρω ανάπτυξη των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, έντασης του διασυνοριακού ανταγωνισμού και ανάπτυξης νέων προϊόντων και υπηρεσιών.

Η μετάβαση προς το νέο καθεστώς με την καθιέρωση του Ευρώ προσφέρει νέες ευκαιρίες και προκλήσεις στις τράπεζες, αλλά εγκυμονεί όμως και αβεβαιότητες και κινδύνους. Οσα πιστωτικά ιδρύματα που καθυστερήσουν την προσαρμογή της στρατηγικής τους και των υποδομών τους στα νέα δεδομένα τα οποία διαμορφώνονται στο ευρωπαϊκό και διεθνές χρηματοπιστωτικό χώρο και δεν προετοιμαστούν κατάλληλα για την επιτυχή αντιμετώπιση των προκλήσεων και ευκαιριών που παρουσιάζονται αλλά και των απειλών από τον εντεινόμενο ανταγωνισμό, κινδυνεύουν με αποδυνάμωση της κερδοφορίας τους. Βέβαια, η επέκταση των δραστηριοτήτων των τραπεζών εκτός των γεωγραφικών ορίων της χώρας τους δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση επιβίωσης για όλες, γεγονός που έχει ιδιαίτερη σημασία για τις ελληνικές τράπεζες που ιστορικά παρουσιάζουν χαμηλό βαθμό διείσδυσης σε ξένες αγορές. Η παγκοσμιοποίηση και η δημιουργία της ενιαίας αγοράς του Ευρώ δεν αποκλείει ότι μικρότερες τράπεζες με εγχώρια μόνο εμβέλεια και τοπικά δί-

κτυα δεν θα μπορούν να επιβιώσουν στο νέο περιβάλλον. Τουναντίον αν προετοιμασθούν έγκαιρα και αναπτύξουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχουν στις συγκεκριμένες τραπεζικές δραστηριότητες και εγχώριες αγορές μπορούν να συνεχίσουν να έχουν μια ικανοποιητική πορεία.

Στις ενότητες που ακολουθούν επιχειρείται μία προσέγγιση της έκτασης των επιπτώσεων από την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος τόσο όσον αφορά το κόστος προσαρμογής όσο και τις συνέπειες και ευκαιρίες που θα προκύψουν στην πορεία μετεξέλιξης του χρηματοπιστωτικού χώρου. Ειδικότερα, στις επόμενες τρεις ενότητες παρατίθενται εκτιμήσεις κόστους προσαρμογής από την καθιέρωση του Ευρώ το οποίο προκύπτει λόγω:

- της απόσυρσης, αποθήκευσης και αντικατάστασης των υφιστάμενων ποσοτήτων χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε δραχμές και της αντικατάστασης με Ευρώ (*βλέπε* κατωτέρω στο Δεύτερο Κεφάλαιο του Δεύτερου Μέρους της μελέτης υπό Β),
- της προσαρμογής των λειτουργικών συστημάτων των τραπεζών στις συνθήκες του νέου νομίσματος (Δεύτερο Κεφάλαιο, υπό Γ), και
- της απώλειας εσόδων από μια σειρά τραπεζικών εργασιών που αναμένεται να συρρικνωθούν μετά την εισαγωγή του Ευρώ (Δεύτερο Κεφάλαιο υπό Δ).

Πρέπει βέβαια να τονισθεί ότι το κόστος μετάβασης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος (όπως αυτό παρουσιάζεται στην παρούσα μελέτη) εκτιμάται κατά προσέγγιση, καθώς δεν έχει προκύψει από αναλυτική μελέτη των επιμέρους αναγκαίων προσαρμογών[16] και στηρίζεται σε μελέτες και εκτιμήσεις άλλων ευρωπαϊκών ενώσεων τραπεζών και διεθνών τραπεζών αλλά εκτιμούμε ότι το ελληνικό κόστος θα είναι κοντά στις προβλέψεις που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία.

Επί πλέον, γίνεται μια συστηματική προσπάθεια να αναλυθούν οι επιπτώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα από τις δυναμικές διεργασίες και μετασχηματισμούς που αναπτύσσονται και θα αναπτυχθούν στον ευρωπαϊκό τραπεζικό χώρο λόγω της δημιουργίας της νέας μεγάλης αγοράς σε Ευρώ και της έντασης του ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα παρατίθενται,

- οι αναμενόμενες συνέπειες στις αγορές κεφαλαίου και χρήματος (βλέπε κατωτέρω στο Τρίτο Κεφάλαιο του Δεύτερου Μέρους της μελέτης υπό Β),
- οι μεταβολές στις μορφές χρηματοδότησης των επιχειρήσεων (Τρίτο Κεφάλαιο, υπό Γ),
- οι μεταβολές στο φάσμα εργασιών των ελληνικών τραπεζών (Τρίτο Κεφάλαιο, υπό Δ), και
- οι αναμενόμενες αλλαγές στη δομή και διάρθρωση της ελληνικής τραπεζικής αγοράς (Τρίτο Κεφάλαιο, υπό Ε).

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[16] Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών προτίθεται να αναθέσει άμεσα την εκπόνηση μελέτης σχετικά με την εκτίμηση του κόστους μετάβασης των τραπεζών προς το Ευρώ μετά από λεπτομερή ανάλυση των δεδομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Εκτιμηση
του Κοστους Μεταβασης
του Ελληνικου
Τραπεζικου Συστηματος
στο Ευρω

Α. Εισαγωγη

Η μετατροπή του υφιστάμενου αποθέματος κινητών αξιών και η δημιουργία της κρίσιμης μάζας συναλλαγών, προϋποθέσεων απαραίτητων για την επιτυχή καθιέρωση του νέου νομίσματος, αποτελούν διαδικασίες που άπτονται της λειτουργίας των τραπεζών. Ακολούθως, η διεύρυνση των συναλλαγών σε Ευρώ και η μετατροπή των υφιστάμενων ποσοτήτων τραπεζογραμματίων και κερμάτων από τα εθνικά νομίσματα στο Ευρώ αποτελούν διαδικασίες που θα πραγματοποιηθούν επίσης μέσω του τραπεζικού συστήματος.

Αναπόφευκτα οι αναγκαίες αλλαγές θα επιφέρουν κοστολογική επιβάρυνση στις ευρωπαϊκές τράπεζες και θα οδηγήσουν σε σημαντικές μεταβολές τόσο στη δομή των αγορών κεφαλαίου και χρήματος όσο και στο φάσμα των τραπεζικών εργασιών. Η έκταση των μεταβολών αυτών μπορεί να μετρηθεί ποσοτικά μόνον για ένα υποσύνολο των εργασιών που πρέπει να λάβουν χώρα, καθώς μία σειρά δυναμικών τάσεων, που αναμένεται να προκύψουν στις αγορές, μόνο ποιοτικά μπορούν να προσδιορισθούν.

Πρέπει βέβαια να σημειωθεί ότι το κόστος μετάβασης του εγχώριου τραπεζικού τομέα που παρουσιάζεται στις παρακάτω ενότητες έχει προσεγγισθεί με βάση τις μελέτες και εκτιμήσεις άλλων ευρωπαϊκών ενώσεων τραπεζών και διεθνών τραπεζών. Ειδικότερα, έχει γίνει η εκτίμηση ότι το κόστος για τις ελληνικές τράπεζες δεν θα διαφέρει σημαντικά από το αντίστοιχο των υπολοίπων ευρωπαϊκών και κατά συνέπεια το δείγμα των μετρήσεων που έχει γίνει σε άλλες χώρες μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αναγωγή συμπερασμάτων σχετικών με την εγχώρια τραπεζική αγορά.

Β. Το Κοστος Αποσυρσης, Αποθηκευσης και Αντικαταστασης των Δραχμων απο Ευρω

Η συλλογή, απόσυρση και αντικατάσταση της υφιστάμενης ποσότητας χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε εγχώριο νόμισμα και η αντικατάστασή τους με τα αντίστοιχα σε Ευρώ, αναμένεται να αποτελέσει μία σχετικά επίπονη διαδικασία με σημαντικό κόστος. Ως γνωστόν, ανεξάρτητα από την τελική ημερομηνία εισόδου της δραχμής στη ζώνη του Ευρώ, τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα σε δραχμές, όπως και οι εθνικές νομισματικές μονάδες των υπολοίπων κρατών-μελών που θα συμμετέχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, θα εξακολουθήσουν να είναι το μοναδικό χρήμα σε φυσική μορφή έως την 1.1.2002. Ακολούθως, και μέσα σε διάστημα έξι μηνών, τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα σε δραχμές θα πρέπει να αποσυρθούν από την κυκλοφορία και να αντικατασταθούν από τα νέα χαρτονομίσματα και κέρματα του Ευρώ ώστε, όπως έχει ήδη αναφερθεί στο προηγούμενο Κεφάλαιο της μελέτης, από τα μέσα του 2002 τα κέρματα και τραπεζογραμμάτια σε Ευρώ να αποτελούν το μοναδικό χρήμα σε αναγκαστική κυκλοφορία στην Ελλάδα και στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ζώνης του Ευρώ.

Σύμφωνα με τον **Πίνακα 1**, το υφιστάμενο απόθεμα τραπεζογραμματίων στα τέλη του 1996[17] κάλυπτε ένα χώρο συνολικού όγκου 733 κυβικών μέτρων. Ο όγκος αυτός είναι ισοδύναμος με μία πισίνα ολυμπιακών διαστάσεων (δηλαδή μήκους 50 μέτρων), που έχει καλυφθεί μέχρι το ύψος του ενός μέτρου[18] περίπου ή ενός γηπέδου καλαθόσφαιρας που έχει καλυφθεί μέχρι το ύψος του 1,5 μέτρου. Επί πλέον, το βάρος που αντιστοιχεί σε αυτόν τον όγκο χαρτιού είναι 600 τόνοι περίπου![19]

Βέβαια, το απόθεμα αυτό προτού αποσυρθεί πρέπει πρώτα να συγκεντρωθεί και να μεταφερθεί στους χώρους αποθήκευσης. Με τις ισχύουσες συνθήκες εκτέλεσης χρηματαποστολών[20] θα ήταν αναγκαίες 3.500 περίπου αποστολές για τη μεταφορά των δραχμικών τραπεζογραμματίων προς τους χώρους αποθήκευσης[21]. Εννοείται βέβαια ότι ορισμένες χρηματαποστολές θα πρέπει να καλύψουν περισσότερα του ενός υποκαταστήματα από τα 2.300 που λειτουργούσαν στην Ελλάδα στα τέλη του 1996. Τέλος, οι παραπάνω υπολογισμοί αφορούν αποκλειστικά τη μεταφορά των τραπεζογραμματίων από τα τραπεζικά υποκαταστήματα προς διάφορους χώρους συγκέντρωσης της Τραπέζης της Ελλάδος.

Επιπρόσθετα είναι αναγκαίο να υπάρξει μέριμνα και για την απόσυρση και αντικατάσταση του υφιστάμενου αποθέματος ποσοτήτων κερμάτων. Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί ότι από το σύνολο κερμάτων που κυκλοφορούσαν στα τέλη του 1996 (συνολικής αξίας

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 ΟΓΚΟΣ ΤΡΑΠΕΖΟΓΡΑΜΜΑΤΙΩΝ ΣΕ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ (στοιχεία τέλους 1996)				
Αξία γραμματίων	**Σύνολο ποσών (εκατ. δρχ.)**	**Αριθμός χαρτ/των (χιλιάδες)**	**Ογκος 100 τεμαχίων (cm3)**	**Συνολικός όγκος (m3)**
100	9.706	97.060	84.0	82
200	1.985	9.925	60.0	6
500	28.457	56.914	110.6	63
1.000	106.771	106.771	118.5	127
5.000	1.480.441	296.088	131.2	388
10.000	576.867	57.686	116.3	67
ΣΥΝΟΛΟ	2.204.227			733
ΠΗΓΗ: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο Τράπεζας της Ελλάδος (για τα ποσά των τραπεζογραμματίων σε κυκλοφορία)				

45 δισ. δρχ. περίπου) τα 50δραχμα και 100δραχμα[22] (που αποτελούν τον κύριο όγκο κερμάτων) είχαν συνολικό βάρος άνω των 5.000 τόνων! Η μεταφορά και μόνο αυτού του όγκου κερμάτων ενδεχομένως θα προσθέσει μερικές χιλιάδες χρηματαποστολών στις 3.500 που εκτιμάται ότι θα απαιτηθούν για τη μετακίνηση των δραχμικών τραπεζογραμματίων.

Είναι αυτονόητο ότι όσα ισχύσουν σχετικά με τη μεταφορά, αποθήκευση και αντικατάσταση των δραχμικών τραπεζογραμματίων και κερμάτων θα πρέπει να ισχύσουν και για τη διανομή και κυκλοφορία των αντίστοιχων σε Ευρώ, αλλά τα μεγέθη θα είναι μικρότερα λόγω του ότι η νομισματική μονάδα ενός Ευρώ ή οι υποδιαιρέσεις του θα αντιστοιχούν σε περισσότερες δραχμές την ημερομηνία μετατροπής. Κατά συνέπεια, τα μεγέθη που έχουν ήδη εκτιμηθεί πρέπει να αναπροσαρμοσθούν προς τα πάνω αλλά δεν θα φτάσουν ίσως στο διπλάσιό τους. Δεδομένου μάλιστα ότι αυτό το εγχείρημα πρέπει να ολοκληρωθεί μέσα σε ένα εξάμηνο το αργότερο, η ανάγκη έγκαιρου συντονισμού των αρμοδίων φορέων για την ομαλή εκτέλεση της διαδικασίας αυτής είναι εξαιρετικά μεγάλης σημασίας.

Επί πλέον, η ανταλλαγή των δραχμικών κερμάτων και χαρτονομισμάτων με τα αντίστοιχα σε Ευρώ, στο βαθμό που θα γίνει μόνο μέ-

σω των ταμείων των πιστωτικών ιδρυμάτων θα έχει σημαντική επιβάρυνση στη λειτουργία των τελευταίων (πχ, ουρές στα ταμεία, κόστος συγκέντρωσης και μεταφοράς).

Είναι συνεπώς αναγκαίο να υπάρξει έγκαιρα σχεδιασμός σχετικά με το χρονοδιάγραμμα και τις μεθόδους υλοποίησης του εγχειρήματος. Το χρηματικό κόστος του εγχειρήματος έχει μικρότερη ίσως σημασία και δεν αναμένεται να υπερβεί το 1 με 2 δισ. δραχμές σύμφωνα με εκτιμήσεις του μέσου κόστους μιας χρηματαποστολής σήμερα. Το ζητούμενο είναι ο συντονισμός των ενεργειών και η εξεύρεση των κατάλληλων χώρων με τήρηση των κανόνων ασφαλείας για την ομαλή εκτέλεση ενός έργου που θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέσα σε ένα εξάμηνο. Μεταξύ άλλων πρέπει να καθορισθεί:

- ποιος θα φέρει το κόστος του εγχειρήματος,
- το βαθμό στον οποίο θα αναμιχθούν φορείς εκτός της Τραπέζης της Ελλάδος,
- τους κανόνες μετακίνησης των χρηματαποστολών, και τέλος
- τις διαδικασίες αντικατάστασης τραπεζογραμματίων και κερμάτων.

Γ. Εκτιμηση του Κοστους Προσαρμογης των Ελληνικων Τραπεζων στο Καθεστως του Ευρω

Με την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ οι τράπεζες πρέπει να έχουν προετοιμασθεί ώστε η εισαγωγή του Ευρώ να ελαχιστοποιήσει τη διατάραξη των τραπεζικών συναλλαγών, ιδιαίτερα μάλιστα όταν αρχίσει η εισαγωγή των νέων τραπεζογραμματίων και κερμάτων και η απόσυρση των δραχμικών. Οι λειτουργικές αλλαγές στις τράπεζες αφορούν σε ένα σημαντικό φάσμα θεμάτων, όπως:

- προσαρμογή των μέσων συναλλαγών (ATMs, μηχανών καταμέτρησης, ηλεκτρονικών συναλλαγών),
- προσαρμογή προγραμμάτων λογισμικού,
- προσαρμογή πληροφοριακών συστημάτων,
- διευθέτηση μιας σημαντικής μάζας υπολοίπων από τη μετατροπή των εθνικών νομισμάτων σε Ευρώ (όπως, πχ, στις περιπτώσεις μετατροπής λογαριασμών Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου),
- εκπαίδευση προσωπικού,
- αλλαγές σε συμβάσεις, λογιστικά συστήματα και έντυπα, και
- αλλαγές σε τομείς όπως σχέσεις και αναφορές με τους εξωτερικούς εποπτικούς μηχανισμούς καθώς και το κόστος αντικατάστασης νομισμάτων.

Οι αλλαγές αυτές, που αναπτύσσονται αναλυτικά σε επόμενα

κεφάλαια της μελέτης, είναι σαφές ότι περιέχουν ένα κόστος προσαρμογής, το οποίο θα αυξήσει παροδικά το λειτουργικό κόστος των τραπεζών, αφού πρέπει να αναπροσαρμοστούν καθημερινές δραστηριότητες και τυπικές διαδικασίες. Το ύψος της επιβάρυνσης θα διαφέρει από χώρα σε χώρα και θα εξαρτηθεί και από το βαθμό εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης των τραπεζικών συστημάτων, μέσων πληρωμών και διαδικασιών. Οι παραπάνω παράγοντες θα αποτελέσουν, επίσης, σημαντικό στοιχείο διαφοροποίησης του κόστους ανάμεσα σε τράπεζες της ίδιας χώρας.

Το κόστος προσαρμογής, που συνεπάγεται η μετάβαση των τραπεζών στο νέο καθεστώς, αποτελεί ζήτημα που έχει απασχολήσει τις ευρωπαϊκές τράπεζες για αρκετό χρονικό διάστημα. Οι μελέτες, που είχαν δημοσιευτεί μέχρι τα τέλη του 1997, δείχνουν ότι το κόστος αυτό θα είναι σημαντικό, ανεξαρτήτως του αναγκαίου χρονικού διαστήματος προσαρμογής και της αναμενόμενης ημερομηνίας εισόδου μιας χώρας στη ζώνη του Ευρώ. Σύμφωνα με εργασίες διαφόρων τραπεζικών ενώσεων χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης (**Πίνακας 2**), το κόστος προσαρμογής είναι δυνατόν να κυμανθεί από 0,05% έως 0,14% του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών, για το συνολικό χρονικό διάστημα της διαδικασίας προσαρμογής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα ποσοστά αυτά αντιστοιχούν στο 3,5% περίπου των λειτουργικών εξόδων των τραπεζών. Αυτό δείχνει ότι οι πρόσφατες εκτιμήσεις των ευρωπαϊκών ενώσεων τραπεζών απέχουν σημαντικά από την αρχική πρόβλεψη της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ενωσης για κόστος ίσο με 2% των λειτουργικών εξόδων των τραπεζών ετησίως, για μία περίοδο 3-4 ετών[23].

Ανάλογα συμπεράσματα προκύπτουν και από τις αναλύσεις που έχουν γίνει για ευρωπαϊκές τράπεζες. Οι εκτιμήσεις αυτές δείχνουν ότι, κατά μέσον όρο, το κόστος μετάβασης προς το Ευρώ αναμένεται να είναι περίπου ίσο με το 0,066% του ενεργητικού μιας τράπεζας, ποσοστό ελαφρά χαμηλότερο από το αντίστοιχο 0,086 % του ενεργητικού που έχει μετρηθεί για το σύνολο τραπεζικού τομέα των ευρωπαϊκών χωρών.

Οι υφιστάμενες διαφορές στις εκτιμήσεις αυτές, με τη σειρά τους, μπορούν να εξηγηθούν από μία σειρά παραγόντων, οι κυριότεροι των οποίων είναι:

- το δείγμα των τραπεζών δεν είναι εξαιρετικά αντιπροσωπευτικό,
- ορισμένες από τις τράπεζες που αναφέρονται μπορούν, λόγω μεγέθους, να εκμεταλλευτούν οικονομίες κλίμακας στο κόστος προσαρμογής,
- τα σενάρια και οι υποθέσεις σχετικά με την υλοποίηση των αναγκαίων προσαρμογών διαφέρουν ανά περίπτωση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 ΚΟΣΤΟΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ			
	Κόστος Μετάβασης (σε εκατ. $)	**Κόστος Μετάβασης προς Λειτουργικά Εξοδα**	**Κόστος Μετάβασης προς Ενεργητικό (%)**
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ			
Βέλγιο	400	3,38	0,05
Ολλανδία	750	4,00	0,08
Ιρλανδία	145	3,83	0,14
Ιταλία	900	2,39	0,06
Ην. Βασίλειο	2750	3,25	0,10
Μέσος όρος		3,370	0,086
Τυπική απόκλιση		0,629	0,036
ΤΡΑΠΕΖΕΣ			
Paribas CF	80		0,03
Barclays	320		0,12
Bayerische VB	75		0,03
Deutsche	175		0,03
Nordbanken	60		0,12
SE Banken	60		0,09
Commerzbank	175		0,06
ABN Amro	300		0,09
Allied Irish	25		0,07
B.Bruxelles Lambert	75		0,07
Dresdner	150		0,05
UBS	18		0,01
Banque Générale	50		0,03
Μέσος όρος			0,066
Τυπική απόκλιση			0,034
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΔΕΙΓΜΑ			
Μέσος όρος			0,072
Τυπική απόκλιση			0,035

- υπάρχει παράλληλα προετοιμασία και προσαρμογή για την αντιμετώπιση του θέματος της προσαρμογής των πληροφοριακών συστημάτων για την αλλαγή του αιώνα (το πρόβλημα του 2000).

Βέβαια, το κόστος προσαρμογής των ευρωπαϊκών τραπεζών αναμένεται ότι θα διαφέρει ανάμεσα σε διαφορετικές χώρες και ιδρύματα λόγω μιας σειράς παραγόντων. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν, οι διαφορές ανάμεσα στους βαθμούς χρήσης ATMs και άλλων συστημάτων ηλεκτρονικών συναλλαγών, ο όγκος συναλλαγών που γίνεται μέσω χαρτονομισμάτων ή άλλων μέσων πληρωμών, οι υποχρεώσεις προς τις εποπτικές αρχές, τα διαφορετικά συστήματα μηχανοργάνωσης, ο βαθμός ανάπτυξης ηλεκτρονικών συναλλαγών εξ αποστάσεως και ο εκσυγχρονισμός των εσωτερικών διαδικασιών και λειτουργιών των τραπεζών.

Παράλληλα, είναι αναγκαίο να τονισθεί ότι, ορισμένα από αυτά τα στοιχεία κόστους θα πραγματοποιηθούν ούτως ή άλλως στα πλαίσια της στρατηγικής τραπεζών που βρίσκονται ήδη σε διαδικασία προσαρμογής των εσωτερικών τους συστημάτων σε νέες τεχνολογίες.

Με βάση εκτιμήσεις των ευρωπαϊκών ενώσεων και των τραπεζών, είναι δυνατόν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με το αντίστοιχο κόστος προσαρμογής των ελληνικών τραπεζών στο καθεστώς του Ευρώ. Συγκεκριμένα ανάγοντας το μέσο όρο του εκτιμώμενου κόστους προσαρμογής ως προς το σύνολο του ενεργητικού, για το αντίστοιχο μέγεθος των Ελληνικών τραπεζών, και δημιουργώντας ένα εύρος τιμών σύμφωνα με την τυπική απόκλιση του δείγματος των ευρωπαϊκών τραπεζών, προκύπτει μία εκτίμηση ύψους από 10,2 έως 28,5 δισεκατομμύρια δραχμές (**Πίνακας 3**). Αντίστοιχα, εάν ακολουθώντας την ίδια μεθοδολογία, προσδιορίσουμε το αναμενόμενο εύρος βάσει των συνολικών λειτουργικών εξόδων, καταλήγουμε σε μία εκτίμηση ύψους από 20,2 έως 29,5 δισεκατομμύρια δραχμές.

Βέβαια, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα εν λόγω έξοδα θα πραγματοποιηθούν μέσα σε χρονικό διάστημα μιας τριετίας περίπου και αυτό θα επιτρέψει τον επιμερισμό των δαπανών σε διάφορες χρήσεις. Από

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΙΝΑΚΑ 2:

1. Οι μελέτες για τους τραπεζικούς τομείς έχουν γίνει από τις εθνικές ενώσεις τραπεζών εκτός από την Ολλανδία, που έγινε από την Κεντρική Τράπεζα.
2. Σε μελέτες όπου αναφέρεται το εύρος του κόστους μετάβασης προς το Ευρώ, έχει υπολογισθεί η μέση τιμή.
3. Ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση έχουν υπολογισθεί χωρίς σταθμίσεις.
4. Τα στοιχεία της τράπεζας UBS δεν ελήφθησαν υπόψη στους υπολογισμούς του μέσου όρου και της τυπικής απόκλισης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ (μεγέθη τελών 1996)

	Ποσό σε δισ. δρχ.	Ποσό σε δισ. δρχ.
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	**26.902**	
Εκτίμηση κόστους στο 0,072 % του συνόλου ενεργητικού		19,37
Εύρος κόστους: + 1 τυπική απόκλιση (0,072 + 0,034 = 0,106 %) 1 τυπική απόκλιση (0,072 - 0,034 = 0,038 %)		28,52 10,22
ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΙΤ/ΚΩΝ ΕΞΟΔΩΝ	737,4	
Εκτίμηση κόστους στο 3,37 % των συνολικών λειτουργικών εξόδων		24,85
Εύρος κόστους: + 1 τυπική απόκλιση (3,37 + 0,63 = 4,00 %) 1 τυπική απόκλιση (3,37 - 0,63 = 2,74 %)		29,50 20,20

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Οι εκτιμήσεις σχετικά με το κόστος προσαρμογής του ελληνικού τραπεζικού τομέα έγιναν με βάση το σύνολο του ενεργητικού όλων των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και των ειδικών πιστωτικών ιδρυμάτων.
2. Το εύρος έχει υπολογισθεί με βάση την τυπική απόκλιση (standard deviation) του δείγματος των ευρωπαϊκών τραπεζών που παρατίθενται στον Πίνακα 2.
3. Τα λειτουργικά έξοδα συμπεριλαμβάνουν όλα τα γενικά έξοδα διοίκησης, τις αποσβέσεις και τα λοιπά λειτουργικά έξοδα.

την άλλη όμως πλευρά πρέπει να αναγνωρισθεί ότι η εκτίμηση αυτή στην πράξη μπορεί να αποδειχθεί αρκετά συντηρητική, καθώς ο ελληνικός τραπεζικός τομέας διαφέρει από εκείνους των υπολοίπων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης ως προς μία σειρά παραγόντων, όπως:

- το υψηλό ποσοστό συναλλαγών που διενεργούνται σε μετρητά,
- το σχετικά χαμηλό βαθμό εκσυγχρονισμού εσωτερικών συστημά-

των και διαδικασιών (τουλάχιστον για την πλειοψηφία των τραπεζών),

- τη μαζική χρήση εντύπων για τη διενέργεια συναλλαγών και τη διεκπεραίωση εργασιών,
- τη συγκέντρωση (και κατά συνέπεια τις ανάγκες απόσυρσης) σημαντικών ποσών ξένου συναλλάγματος σε νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών που συμμετέχουν στη ζώνη του Ευρώ, που προέρχονται από τουριστικές δραστηριότητες,
- το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν αναμένεται να συμμετάσχει από την 1.1.1999 στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, με αποτέλεσμα την επιτάχυνση της διαδικασίας προσαρμογής κατά το τέλος της περιόδου (και με ανάλογες επιπτώσεις στο κόστος του εγχειρήματος), και
- το χαμηλό βαθμό ανάπτυξης και χρήσης ηλεκτρονικών και εξ αποστάσεως μέσων συναλλαγών.

Κατά συνέπεια, είναι ενδεχόμενο το κόστος για το σύνολο του ελληνικού τραπεζικού συστήματος να προσεγγίσει την ανώτατη τιμή του εύρους (όπως αυτό προσδιορίζεται από τις εκτιμήσεις των ευρωπαϊκών τραπεζών) και να ανέλθει στα 30 δισ. δρχ. Είναι πάντως προφανής η σημασία της ανάγκης για έγκαιρη προετοιμασία των τραπεζών και ορθό σχεδιασμό των προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπισθούν, ώστε η μετάβαση να είναι ομαλή και κατάλληλα προγραμματισμένη.

Δ. Εισαγωγη του Ευρω και Απωλεια Εσοδων απο Τραπεζικες Εργασιες (κυριως Συναλλαγματος)

Η εισαγωγή του Ευρώ θα έχει αναμφίβολα συνέπειες στο φάσμα των τραπεζικών εργασιών και θα προκαλέσει αναδιάρθρωση των πηγών εσόδων τους. Μία σειρά από τραπεζικές εργασίες, ιδιαίτερα δε αυτές που σχετίζονται με την αγοραπωλησία συναλλάγματος, θα συρρικνωθούν μετά την καθιέρωση του Ευρώ, ιδιαίτερα εάν αναλογισθεί κανείς ότι το 80% περίπου του εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου της χώρας μας διεξάγεται με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Οι κυριότερες από τις εργασίες αυτές αφορούν (πάντοτε σε σχέση με τα ευρωπαϊκά και μόνο νομίσματα):

- πράξεις συναλλάγματος spot και forward, άσχετα εάν γίνονται για εμπορικές δραστηριότητες, κερδοσκοπία ή κάλυψη κινδύνων,
- συμβάσεις ανταλλαγής νομισμάτων (swaps) και παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων,

- μεταβιβάσεις κεφαλαίων και εμβάσματα,
- καταθέσεις σε συνάλλαγμα,
- τήρηση τρεχούμενων λογαριασμών αλλοδαπών τραπεζών σε Ελληνικές τράπεζες, και
- υπηρεσίες θεματοφυλακής

Το ουσιαστικό ερώτημα που προκύπτει είναι φυσικά ποιο θα είναι το κόστος που θα υποστούν οι τράπεζες λόγω της απώλειας των εσόδων αυτών. Το ζήτημα αυτό μπορεί να προσεγγισθεί μόνο κατ' εκτίμηση. Ειδικότερα, το κόστος αυτό είναι δυνατόν να προσεγγισθεί εάν κάνουμε την αναγωγή του μέρους των καθαρών εσόδων των ελληνικών τραπεζών στα τέλη του 1997 από τις διαμεσολαβητικές υπηρεσίες που προσφέρουν σε αυτούς τους τομείς έναντι των συνολικών καθαρών εσόδων τους. Ομως πρέπει να τονισθεί ότι οι συζητούμενες μεταβολές στο φάσμα των τραπεζικών εργασιών θα δημιουργήσουν και δυναμικές τάσεις, δηλαδή αναζήτηση από τις τράπεζες νέων δραστηριοτήτων για αποκατάσταση εσόδων (πχ, ανάπτυξη πράξεων συναλλάγματος στα νομίσματα των βαλκανικών χωρών, ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην ευρωπαϊκή κεφαλαιαγορά) περιγραφή των οποίων γίνεται σε επόμενες ενότητες.

Συγκεκριμένα, στα τέλη του 1996 το σύνολο των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ειδικών πιστωτικών ιδρυμάτων παρουσίασε καθαρά λειτουργικά έσοδα ύψους 980 δισ. δρχ. περίπου. Από αυτά, 530 δισ. δρχ. περίπου προήλθαν από καθαρά έσοδα τόκων, 283 δισ. δρχ. από έσοδα προμηθειών, 89 δισ. δρχ. από χρηματοοικονομικές πράξεις και 79 δισ. δρχ. από λοιπά έσοδα[24] (σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα).

Χρησιμοποιώντας ένα μικρό δείγμα των μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών και βάσει ορισμένων υποθέσεων εξάγεται το συμπέρασμα ότι η απώλεια εσόδων από εργασίες που θα συρρικνωθούν μετά την εισαγωγή του Ευρώ θα πρέπει να είναι της τάξεως περίπου του 10% των καθαρών εσόδων προμηθειών, δηλαδή 3% περίπου του συνόλου των καθαρών εσόδων των ελληνικών τραπεζών.

Οι υποθέσεις στις οποίες βασίζεται το συμπέρασμα αυτό είναι οι ακόλουθες:

(α) Τα καθαρά έσοδα τόκων και τα λοιπά συνδεόμενα λειτουργικά έσοδα θα επηρεασθούν σε μικρό βαθμό από την απώλεια των εν λόγω εργασιών[25] και λόγω της κατάργησης των περισσοτέρων λογαριασμών nostro σε δραχμές των ξένων τραπεζών σε ελληνικά ιδρύματα.

(β) Το μέρος από τα έσοδα προμηθειών που σχετίζεται με κίνηση κεφαλαίων επιμερίζονται σε 20% λόγω διασυνοριακών πληρωμών και 80% λόγω ενδοκρατικών εμβασμάτων.

(γ) Οι προμήθειες εισαγωγών και εξαγωγών θα εξακολουθήσουν να ισχύουν ως έχουν (με εξαίρεση το μέρος της αγοραπωλησίας ξένου συναλλάγματος).

(δ) Οι καταθέσεις Ελλήνων εξωτερικού σε ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα σε κοινοτικά νομίσματα δεν θα μειωθούν ριζικά μετά τη μετατροπή τους σε Ευρώ. Αν οι εν λόγω καταθέσεις μειωθούν σημαντικά, τα καθαρά έσοδα από τόκους θα επηρεασθούν πτωτικά.

Επί πλέον, σε αυτό το ποσό πρέπει να συνυπολογιστεί και το μερίδιο των εσόδων από χρηματοοικονομικές πράξεις που σχετίζονται με συναλλαγματικές διαφορές. Ομως, σε αυτό το συγκεκριμένο μέρος εσόδων παρουσιάζεται πολύ μεγάλη διακύμανση, ώστε να είναι δυνατή η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, σύμφωνα με το δείγμα, κατά το 1996 το 6% των εσόδων από χρηματοοικονομικές πράξεις προερχόταν από συναλλαγές ξένων νομισμάτων[26]. Αυτό το ποσοστό υπολείπεται της μισής ποσοστιαίας μονάδας του συνόλου των λειτουργικών εσόδων των ελληνικών τραπεζών κατά το 1996.

Τα μεγέθη αυτά είναι αρκετά χαρακτηριστικά για τις προκλήσεις που αναμένεται να αντιμετωπίσει το ελληνικό τραπεζικό σύστημα στις αρχές του επόμενου αιώνα. Ενα ποσοστό της τάξης του 3% ή 4% των καθαρών λειτουργικών εσόδων δεν είναι αμελητέο (με βάση τα αποτελέσματα χρήσεως 1996 αντιστοιχεί από 30 έως 40 δισ. δραχμές), ιδιαίτερα αν οι τράπεζες έχουν περιορισμένες δυνατότητες προσαρμογής του κόστους (πχ, μείωση προσωπικού στις φθίνουσες δραστηριότητες) και ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων.

Κάθε τράπεζα καλείται συνεπώς να επιλέξει εκείνη τη στρατηγική που θα της επιτρέψει να διατηρήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήμα-

τά της και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της στο νέο περιβάλλον. Σε αυτό το πλαίσιο, αναμένεται ότι θα δημιουργηθούν οι δυνατότητες να υποκατασταθούν τα έσοδα από απώλεια παραδοσιακών τραπεζικών εργασιών λόγω της ύπαρξης νέων ευκαιριών. Ενδεικτικά, μπορούν να αναφερθούν οι παρακάτω:

- ❒ ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε νέες αγορές συναλλάγματος και χρήματος, κυρίως των βαλκανικών χωρών,
- ❒ διεύρυνση της παρουσίας στις αγορές ομολόγων, είτε αυτές είναι ευρωπαϊκές είτε αναδυόμενες,
- ❒ επέκταση δραστηριοτήτων και παροχής τραπεζικών υπηρεσιών προς τα Βαλκάνια και άλλες χώρες της ανατολικής Ευρώπης,
- ❒ συναλλαγές για ίδιο λογαριασμό σε άλλα νομίσματα εκτός της ζώνης του Ευρώ, και τέλος
- ❒ διεύρυνση της ζήτησης για ελληνικές κινητές αξίες σε Ευρώ.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(17) Στα αναφερόμενα μεγέθη περιλαμβάνονται και τραπεζογραμμάτια που βρίσκονταν σε διαδικασία απόσυρσης και αντικατάστασης, γεγονός που συνεπάγεται υπερεκτίμηση του μεγέθους των κυκλοφορούντων τραπεζογραμματίων. Από την άλλη πλευρά, όμως, πρέπει να συνυπολογιστεί και η φυσιολογική αύξηση της νομισματικής κυκλοφορίας που κατά τη δεκαετία του 1990 ήταν κατά μέσο όρο 8,9%. Κατά συνέπεια, είναι λογικό να υποτεθεί ότι μέχρι τα τέλη του 2001 το απόθεμα τραπεζογραμματίων και κερμάτων θα έχει αυξηθεί περαιτέρω.

(18) Εννοείται ότι οι υπολογισμοί αυτοί έχουν γίνει για τραπεζογραμμάτια που βρίσκονται σε άριστη κατάσταση και χωρίς να λογισθεί ο όγκος της συσκευασίας τους. Κατά συνέπεια, οι πραγματικές διαστάσεις του συνολικού αποθέματος τραπεζογραμματίων θα πρέπει να είναι σημαντικά μεγαλύτερες.

(19) Υπολογίζεται ότι ένα κυβικό μέτρο χαρτιού ζυγίζει 800 κιλά περίπου.

(20) Το μέγιστο επιτρεπτό ύψος κάθε χρηματαποστολής ορίζεται συνήθως στα 500 εκατ. δρχ. αν η μεταφορά γίνεται από ιδιωτική εταιρεία, ή στο 1 δισ. δρχ., αν γίνεται από οχήματα τραπεζών, σύμφωνα με τα ασφαλιστήρια συμβόλαια που ισχύουν σε αυτές τις περιπτώσεις.

(21) Ο αριθμός αυτός προκύπτει από την υπόθεση ότι οι μισές χρηματαποστολές θα γίνουν με ίδια μέσα τραπεζών και οι άλλες μισές από ιδιωτικές εταιρείες.

(22) Οι υπολογισμοί αυτοί έλαβαν υπόψη ότι ένα εκατομμύριο δραχμές ζυγίζει περίπου 180 κιλά εάν είναι σε 50δραχμα και 100 κιλά εάν είναι σε 100δραχμα.

(23) Σε μεγάλο βαθμό, οι διαφορές που παρατηρούνται στις μελέτες αυτές οφείλονται σε διαφορετικές υποθέσεις σχετικά με τη χρονική περίοδο που καλύπτει την προσαρμογή (δηλαδή εάν το κόστος υπολογίζεται και για ενέργειες που θα γίνουν μετά το 1999), το μέγεθος του δείγματος (κυρίως εάν συμπεριλαμβάνονται ειδικά πιστωτικά ιδρύματα ή όχι) και τις διάφορες υποθέσεις σχετικά με τις μεταβολές που αναμένεται να επέλθουν.

(24) Στα λοιπά έσοδα συμπεριλαμβάνονται και τα μερίσματα από τίτλους.

(25) Η υπόθεση αυτή είναι σχετικά περιοριστική, αν αναλογισθεί κανείς το σημαντικό όγκο συναλλαγών που γίνονται στη διατραπεζική αγορά χρήματος σε ξένα νομίσματα. Ομως δεν στάθηκε δυνατό να βρεθούν στοιχεία σχετικά με τα καθαρά έσοδα πράξεων διατραπεζικής σε ευρωπαϊκά νομίσματα και μόνο. Από την άλλη πλευρά, οι πράξεις ανταλλαγής νομισμάτων θα αντικατασταθούν από τη δυνατότητα διευρυμένου διατραπεζικού δανεισμού σε Ευρώ στη νέα μεγάλη αγορά που θα δημιουργηθεί.

(26) Αν ως έτος αναφοράς χρησιμοποιηθεί το 1995, το ποσοστό ανεβαίνει στο 75! Ο λόγος είναι προφανής: η αρνητική χρηματιστηριακή συγκυρία δεν επέτρεψε την αποκόμιση κερδών από γυρίσματα και πωλήσεις μετοχών και κατά συνέπεια το σύνολο των εσόδων από συνάλλαγμα ήταν πολύ μεγαλύτερο. Αντίθετα, εάν η αναφορά γινόταν για το 1997, ίσως το ποσοστό των εσόδων από χρηματοοικονομικές πράξεις συναλλάγματος θα ήταν πολύ χαμηλότερο. Αλλωστε, τα έσοδα από την ανάληψη ενεργών συναλλαγματικών θέσεων για ίδιο λογαριασμό από ελληνικές τράπεζες είναι σχετικά μικρά, καθώς δεν υπάρχει ισχυρή παράδοση σε αυτόν τον τομέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η Πρόκληση
του Ανταγωνισμού
και οι Μακροχρονιες
Επιπτωσεις απο την
Καθιερωση του Ευρω

Α. Εισαγωγη

Η εισαγωγή του Ευρώ, αναμένεται ότι θα εντείνει τις ανταγωνιστικές πιέσεις στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα, θα επιταχύνει το μετασχηματισμό της μορφολογίας του και θα συμβάλει στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς. Παράλληλα θα επιταχυνθούν οι διαδικασίες ολοκλήρωσης ευρωπαϊκών αγορών χρήματος και κεφαλαίου.

Ως γνωστόν, σημαντικά βήματα στην εναρμόνιση των θεσμών και την ενοποίηση του ευρωπαϊκού τραπεζικού χώρου προέκυψαν από την εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών, μέσω των οποίων επιδιώχθηκε η δημιουργία της ενιαίας τραπεζικής αγοράς και μιας ενιαίας αγοράς επενδυτικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ενωση στο πλαίσιο του προγράμματος για την πραγμάτωση της χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης.

Η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος θα εξαλείψει επίσης το συναλλαγματικό κίνδυνο, που σχετίζεται με την ύπαρξη των 15 εθνικών νομισμάτων και σε πολλές περιπτώσεις δημιουργεί αντικίνητρα για την κίνηση κεφαλαίων και τις επενδύσεις. Επιπρόσθετα, η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος μπορεί αργά ή γρήγορα να δημιουργήσει το έρεισμα για την άρση άλλων διαφορών, όπως αυτές που έχουν να κάνουν με τα φορολογικά συστήματα κινητών αξιών των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Για πρώτη φορά θα δημιουργηθεί στην Ευρώπη μια ενιαία χρηματοπιστωτική αγορά τέτοιου μεγέθους που θα είναι σε θέση να ανταγωνίζεται την αμερικανική αγορά.

Οι εκτιμήσεις σχετικά με τις διαχρονικές τάσεις που αναμένεται να εμφανισθούν με την καθιέρωση του Ευρώ παρουσιάζονται στις επόμενες τέσσερις ενότητες του παρόντος Κεφαλαίου της μελέτης και αφορούν:

- τις αναμενόμενες συνέπειες στις αγορές κεφαλαίου και χρήματος (κατωτέρω υπό Β),
- τις μεταβολές στις μορφές και τους όρους άντλησης κεφαλαίων από τις επιχειρήσεις (υπό Γ),
- τις μεταβολές στο φάσμα εργασιών των ελληνικών τραπεζών (υπό Δ), και

- τις αναμενόμενες αλλαγές στη δομή και διάρθρωση της ελληνικής τραπεζικής αγοράς, (υπό Ε).

Β. Αγορες Χρηματος και Κεφαλαιου

Η πραγμάτωση της ευρωπαϊκής νομισματικής ενοποίησης εκτιμάται ότι θα συμβάλει στη μείωση της μακροοικονομικής αβεβαιότητας στα κράτη-μέλη της, στην εμπέδωση ενός κλίματος σταθερότητας, στη διεύρυνση του μεγέθους των αγορών και σε αύξηση των προσδοκιών για μελλοντικά κέρδη στις επιχειρήσεις. Οι παράγοντες αυτοί αναμένεται να ενισχύσουν το επίπεδο δραστηριότητας στις αγορές κεφαλαίου και χρήματος, καθώς επίσης και την αποτελεσματικότητά τους. Οι συνέπειες στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου από την καθιέρωση του Ευρώ είναι δυνατόν να συνοψισθούν στις παρακάτω τάσεις:

- ενοποίηση των ευρωπαϊκών αγορών χρήματος και κεφαλαίου, διεύρυνση του συνολικού μεγέθους τους και βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους (κατωτέρω υπό Ι),
- αναδιάρθρωση και διαφοροποίηση των θεσμικών (πχ, αμοιβαίων κεφαλαίων και ασφαλιστικών ταμείων) και μεγάλων ιδιωτικών χαρτοφυλακίων τίτλων σταθερού εισοδήματος και μετοχών (υπό ΙΙ),
- ανάπτυξη νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και διεύρυνση των επενδυτικών επιλογών λόγω της βελτίωσης του μεγέθους και της ρευστότητας των αγορών (υπό ΙΙΙ), και
- εκ νέου οριοθέτηση θεσμών που λειτουργούν στις αγορές, όπως πχ δημιουργία νέων επιτοκίων αναφοράς, ενιαίων μέσων άσκησης νομισματικής πολιτικής (υπό IV).

(Ι) Σε παγκόσμιο επίπεδο, η νομισματική ενοποίηση αναμένεται να δημιουργήσει τη δεύτερη σε μέγεθος αγορά διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων (asset management) μετά από αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών. Για χρόνια, οι ευρωπαϊκές αγορές ομολόγων και μετοχών λειτουργούν σε μεγάλο βαθμό κατακερματισμένες λόγω της ύπαρξης 15 διαφορετικών νομισμάτων. Το γεγονός αυτό έχει επηρεάσει αρνητικά τη ρευστότητα των ευρωπαϊκών αγορών και την τιμολόγηση των παρεχομένων μέσων καθώς και την ανάπτυξη προϊόντων που προϋποθέτουν κάποιο ελάχιστο μέγεθος αγοράς. Η εισαγωγή του Ευρώ αναπόφευκτα θα επιφέρει σημαντικές μεταβολές στην κατανομή αποταμιευτικών πόρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα διευρύνει το βάθος και την ωριμότητα των αγορών, θα δημιουργήσει νέες αγορές και θα οριοθετήσει εκ νέου τους τρόπους οργάνωσης των ευρωπαϊκών χρηματοοικονομικών εταιρειών και της στρατηγικής τους.

Επί πλέον, θα ενισχύσει τις τάσεις για θεσμική εναρμόνιση αλλά και την περαιτέρω στενότερη διασύνδεση των αγορών.

Ειδικότερα, όσον αφορά τις οργανωμένες χρηματιστηριακές αγορές, η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος και η αναμενόμενη επιτάχυνση της ανάπτυξης μπορεί να προκαλέσει βελτίωση της ρευστότητας και του βάθους τους καθώς και διεύρυνση της ποικιλίας των προσφερομένων τίτλων. Είναι αξιοσημείωτο ότι τα περισσότερα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια παρουσιάζουν λόγο κεφαλαιοποίησης προς ακαθάριστο εγχώριο προϊόν χαμηλότερο από τον αντίστοιχο της Νέας Υόρκης ή του Τόκιο (**Πίνακας 4**). Η εισαγωγή του Ευρώ και η διεύρυνση των επενδυτικών επιλογών στον ευρωπαϊκό χώρο μπορεί να τονώσει τόσο τη ζήτηση όσο και την προσφορά μακροχρόνιων τίτλων, οδηγώντας κατ' αυτόν τον τρόπο πολλές επιχειρήσεις, είτε ευρωπαϊκές είτε όχι, προς την άντληση κεφαλαίων μέσω των ευρωπαϊκών χρηματιστηριακών αγορών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΛΟΓΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣ ΑΕΠ ΣΕ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ
(μεγέθη στα τέλη 1995)

Χώρα	**Κεφαλαιοποίηση /ΑΕΠ (%)**
Ολλανδία	82
Ελλάδα	16
Δανία	37
Γερμανία	26
Ηνωμένο Βασίλειο	152
Ισπανία	36
Ιταλία	19
Γαλλία	36
Σουηδία	82
Αυστρία	15
ΗΠΑ	107
Ιαπωνία	71
Ελβετία	149
Χονγκ-Κονγκ	259

Από την άλλη πλευρά, η συνύπαρξη 32 χρηματιστηρίων αξιών και 23 αγορών παραγώγων στην Ευρώπη δεν μπορεί να αποτελεί αποτελεσματική λύση για την ενιαία αγορά στο μέλλον, ιδιαίτερα εάν ληφθούν ως σημείο σύγκρισης οι 12 συνολικά αντίστοιχες αγορές που λειτουργούν στις ΗΠΑ. Κατά συνέπεια, η συγχώνευση ή το κλείσιμο ορισμένων οργανωμένων αγορών αποτελεί ένα πολύ πιθανό σενάριο, μια δυναμική διαχρονική μετεξέλιξη έστω και μεσοπρόθεσμα. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι τάσεις ανταγωνισμού αναμένεται να οδηγήσουν σε συμπίεση των προμηθειών και του κόστους συναλλαγών και θα αναδείξουν ως κυρίαρχα τα πλέον ανταγωνιστικά χρηματιστήρια με σύγχρονες υποδομές, που θα κυριαρχήσουν τελικά με πιθανή υποβάθμιση των περιφερειακών αγορών. Το ζήτημα της φορολόγησης των προσόδων από κινητές αξίες θα αποτελεί επίσης σημαντικό ανταγωνιστικό παράγοντα για την κατανομή των κεφαλαίων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

(ΙΙ) Μία εξίσου σημαντική εκτιμώμενη επίπτωση από τη δημιουργία της νομισματικής ένωσης στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου είναι η μεταβολή των κριτηρίων κατανομής επενδύσεων στον ευρωπαϊκό χώρο. Μετά την εισαγωγή του Ευρώ, όσες χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις (πχ, αμοιβαία κεφάλαια, ασφαλιστικές εταιρείες και ταμεία) επενδύουν κυρίως στις τοπικές τους αγορές, θα αναλαμβάνουν επιπρόσθετους κινδύνους, καθώς τα χαρτοφυλάκια τους θα παρουσιάζουν μεγαλύτερη συγκέντρωση σε ένα μόνο τμήμα της ενιαίας αγοράς, με το ενιαίο νόμισμα. Κατά συνέπεια, εκτιμάται ότι θα δημιουργηθούν σταδιακά σημαντικές ανακατατάξεις στα χαρτοφυλάκια θεσμικών επενδυτών όχι απλώς σε επίπεδο τοπικών αγορών αλλά, κυρίως, σε επίπεδο τομέων δραστηριότητας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Η διαφοροποίηση χαρτοφυλακίου δεν επιτυγχάνεται αν μεταφερθούν απλώς ορισμένες επενδύσεις από μία τοπική αγορά σε κάποια άλλη. Το ζητούμενο είναι οι επενδύσεις σε συγκεκριμένους κλάδους δραστηριότητας (όπως, πχ, τηλεπικοινωνίες, είδη διατροφής, επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας) να έχουν διαφοροποιηθεί σημαντικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αν συμβεί αυτό, η δομή του μέσου χρηματοοικονομικού οργανισμού θα μεταβληθεί ουσιαστικά τόσο σε επίπεδο οργάνωσης προσωπικού όσο και σε επίπεδο παροχής υπηρεσιών.

Ειδικότερα για την Ελλάδα, όπου περίπου 98% του συνόλου του ενεργητικού των θεσμικών επενδυτών τοποθετείται σε δραχμικές αξίες, είναι λογικό να αναμένεται ότι το εν λόγω μίγμα επενδύσεων σε εγχώρια και ξένα χρηματοοικονομικά μέσα θα μεταβληθεί προς όφελος των τελευταίων, λαμβανομένης υπόψη ιδιαίτερα της σύγκλισης των ονομαστικών και πραγματικών επιτοκίων ανάμεσα στην Ελλάδα και τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης.

Για παράδειγμα, στα τέλη του 1997 εκτιμάται ότι πλέον των 6

τρισ. δρχ. περίπου είχαν επενδυθεί σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου από αμοιβαία κεφάλαια. Τμήμα αυτών των επενδύσεων είναι πιθανόν να τοποθετηθεί σε ευρωπαϊκές αγορές για μεγιστοποίηση των αποδόσεων ανά μονάδα κινδύνου. Αντίστοιχα, αναδιάρθρωση χαρτοφυλακίων μπορεί να προκύψει και για τα αναπτυξιακά αμοιβαία κεφάλαια και τις εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, που επενδύουν σε μετοχές.

Βέβαια, αντίστοιχες κατευθύνσεις θα αναζητήσουν και όσοι διαχειρίζονται τα ευρωπαϊκά χαρτοφυλάκια προκειμένου να διαφοροποιήσουν το μίγμα επενδύσεών τους. Με δεδομένο το μέγεθος αυτών των χαρτοφυλακίων, σε σχέση με τα αντίστοιχα ελληνικά, η τελική ζήτηση για ελληνικά ομόλογα και μετοχές πιθανόν να είναι μεγαλύτερη σε σχέση με την τρέχουσα ζήτηση για δραχμικές αξίες, με θετικές επιπτώσεις για την Ελληνική Κεφαλαιαγορά και μια πιθανή νέα πηγή εργασιών για τις ελληνικές τράπεζες.

(III) Η διεύρυνση της αγοράς του Ευρώ αναμένεται να συνοδευτεί από διαφοροποίηση χρηματοοικονομικών προϊόντων. Σε σχέση με το νόμισμα των ΗΠΑ, αρκετά τμήματα αγορών στον ευρωπαϊκό χώρο παραμένουν λιγότερο ανεπτυγμένα, με πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτά των εταιρικών ομολόγων (corporate bonds), των χρεογράφων με ενέχυρο περιουσιακά στοιχεία (asset-backed securities), των τίτλων υψηλού πιστωτικού κινδύνου και της τιτλοποίησης απαιτήσεων. Η ζήτηση των εν λόγω προϊόντων μπορεί να ενισχυθεί από τη συρρίκνωση, λόγω σύγκλισης, των αποδόσεων των κρατικών τίτλων σε χαμηλά επίπεδα. Συνεπώς, λαμβανομένης υπόψη και της βελτίωσης των συνθηκών ρευστότητας των αγορών, όλο και περισσότερες επιχειρήσεις θα αναζητούν πρόσβαση σε αυτές τις μορφές άντλησης πόρων.

Ειδικότερα, μεγάλου σχετικά μεγέθους επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε περιφερειακές αγορές, όπως η ελληνική, εκτιμάται ότι θα επιδιώξουν την άντληση πόρων από τα μεγάλα χρηματοδοτικά κέντρα της Ευρώπης που θα προσφέρουν ρευστότητα, σημαντικές δυνατότητες λόγω μεγέθους αγοράς και ποικιλία εναλλακτικών λύσεων με πιθανά αρνητικές συνέπειες για τις εγχώριες αγορές. Η τάση αυτή είναι δυνατόν να εκδηλωθεί είτε με την προσφυγή σε ποικίλες μορφές βραχυχρόνιου και μακροχρόνιου δανεισμού που θα είναι διαθέσιμες, είτε μέσω δημοσίων εγγραφών σε ευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικά κέντρα, είτε μέσω της εισαγωγής των μετόχων, προς διαπραγμάτευση σε ευρωπαϊκά χρηματιστήρια.

(IV) Τέλος, η ενοποίηση των εθνικών αγορών στη ζώνη του Ευρώ θα προκαλέσει μία σειρά αλλαγών σε υφιστάμενους μηχανισμούς της αγοράς, όπως αυτοί των επιτοκίων αναφοράς, των τιμών fixing συναλλάγματος και των συστημάτων οργάνωσης δευτερογενών αγορών. Επιση-

μαίνεται σχετικά ότι η Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ενωσης έχει ήδη ξεκινήσει την επεξεργασία ενός διευρωπαϊκού επιτοκίου αναφοράς στο Ευρώ (EURIBOR), το οποίο θα αντικαταστήσει τα αντίστοιχα εθνικά μεγέθη.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω σημαντικών αλλαγών, κεφαλαιαγορές όπως η ελληνική θα αντιμετωπίσουν έντονα προβλήματα ανταγωνισμού από ξένες οργανωμένες αγορές τουλάχιστον για εκδόσεις μεγάλων ποσών. Η ενίσχυση των θετικών προοπτικών της ελληνικής κεφαλαιαγοράς προϋποθέτει των ανάληψη πρωτοβουλιών για εκσυγχρονισμό της λειτουργίας των εγχωρίων αγορών κεφαλαίου και χρήματος και την ανάδειξη υφιστάμενων συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Ειδικότερα, είναι αναγκαίες, μεταξύ άλλων:

- η επιτάχυνση των προσπαθειών για δημιουργία αποτελεσματικών θεσμών, σύγχρονων υποδομών και διαδικασιών που θα εντείνουν τον ανταγωνισμό, θα διευρύνουν την αποτελεσματικότητα των αγορών και θα μειώσουν το μέσο κόστος συναλλαγών, όπως η αποϋλοποίηση ομολόγων και μετοχών, η βελτίωση του πλαισίου εποπτείας, η δημιουργία ηλεκτρονικού συστήματος διαπραγμάτευσης ομολόγων στη δευτερογενή αγορά, η εισαγωγή νέων προϊόντων οργανωμένων αγορών, και η έγκαιρη συνεργασία με ξένα χρηματιστήρια. [Να σημειωθεί ότι για την υλοποίηση των ανωτέρω έχουν αναληφθεί από τις αρμόδιες αρχές (πχ η Τράπεζα της Ελλάδος και το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών) σημαντικές πρωτοβουλίες που αναμένεται να ολοκληρωθούν ίσως και μέσα στο 1998],
- η επανεξέταση του ισχύοντος φορολογικού καθεστώτος σχετικά με τις προσόδους από κινητές αξίες και τις φορολογικές επιβαρύνσεις δανείων και ομολογιακών εκδόσεων, που δημιουργεί σοβαρές στρεβλώσεις και ανταγωνιστικά μειονεκτήματα στα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με πιθανή απώλεια εργασιών και κεφαλαίων σε άλλες χώρες μετά την εισαγωγή του Ευρώ,
- η εδραίωση της εμπιστοσύνης του επενδυτικού και αποταμιευτικού κοινού στις οργανωμένες αγορές κεφαλαίου που λειτουργούν στην Ελλάδα (δηλαδή το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και το Χρηματιστήριο Παραγώγων Αθηνών) ως μέσων κατανομής δανειακών κεφαλαίων και μοχλών ανάπτυξης της οικονομίας,
- η ανάπτυξη της αγοράς εταιρικών ομολόγων και εμπορικών γραμματίων ως εναλλακτικής μορφής χρηματοδότησης των μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων,
- η δημιουργία ισχυρών χρηματιστηριακών και επενδυτικών εταιρειών με εμβέλεια και ισχυρή κεφαλαιακή βάση,
- η υπό προϋποθέσεις απελευθέρωση της διαχείρισης των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων, και

- η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων και η ανάληψη πρωτοβουλιών ώστε να καταστεί η Αθήνα περιφερειακή αγορά και να προσελκύσει ξένους εκδότες και αποταμιευτές.

Η υλοποίηση των παραπάνω μέτρων θα δώσει στην Ελλάδα την ευκαιρία να δώσει τη μάχη της διατήρησης του ρόλου της στην Ευρωπαϊκή αγορά και ανάδειξής της σε περιφερειακή αγορά. Από την πλευρά τους, οι ελληνικές τράπεζες, ιδιαίτερα δε αυτές που ασχολούνται με εργασίες επενδυτικής τραπεζικής, πρέπει να δημιουργήσουν τις αναγκαίες υποδομές και να πραγματοποιήσουν τις απαραίτητες επενδύσεις και/ή να αναζητήσουν συμμαχίες σε διεθνές επίπεδο, ώστε να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τον ανταγωνισμό και να είναι σε θέση να προσφέρουν στην πελατεία τους ολοκληρωμένες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, σε πανευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Σε διαφορετική περίπτωση, οι ελληνικές επιχειρήσεις, και κυρίως αυτές που λόγω μεγάλου μεγέθους έχουν τα κίνητρα και τη δυνατότητα, εκτιμάται ότι θα επιδιώξουν (περισσότερο από ό,τι σήμερα) πρόσβαση σε ξένες αγορές τόσο για διαχείριση χρέους και σύναψη ομολογιακών και κοινοπρακτικών δανείων όσο και για την εισαγωγή τους σε άλλα διεθνή χρηματιστήρια. Κατ' αυτόν τον τρόπο πιθανόν αν δεν υπάρξει έγκαιρη προετοιμασία να σημειωθούν απώλειες εργασιών τόσο για τις ελληνικές τράπεζες όσο και για τις χρηματιστηριακές εταιρείες και τα λοιπά χρηματοοικονομικά ιδρύματα που παρέχουν συναφείς υπηρεσίες. Επιπρόσθετα, η αναμενόμενη διείσδυση αλλοδαπών χρηματοοικονομικών οργανισμών στην ελληνική αγορά, χωρίς να έχουν αναγκαία εγκατασταθεί στην Ελλάδα, ιδιαίτερα στις τραπεζικές συναλλαγές μεγάλης αξίας (wholesale banking), θα προσφέρει νέες εναλλακτικές επιλογές στον Ελληνα επιχειρηματία και αποταμιευτή εντείνοντας σημαντικά τις συνθήκες ανταγωνισμού προς τις εγχώριες τράπεζες.

Αλλωστε, διεθνής είναι πλέον η τάση για κατάργηση του διαχωρισμού μεταξύ εμπορικών τραπεζών και λοιπών επιχειρήσεων που προσφέρουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, είτε λόγω θεσμικών αλλαγών είτε λόγω προσαρμογών που οφείλονται στο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Η χρονική σύμπτωση των θεσμικών αλλαγών και της εισαγωγής του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος θα έχει ως αποτέλεσμα την ταχεία εναρμόνιση των υπηρεσιών που προσφέρουν οι εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών προς το νέο οικονομικό περιβάλλον. Συνεπώς, όσες τράπεζες έχουν ήδη προσαρμόσει τις λειτουργίες τους ομαλά και με χαμηλό κόστος στις απαιτήσεις του νέου οικονομικού περιβάλλοντος και έχουν ολοκληρωμένο πρόγραμμα επενδύσεων στις νέες τεχνολογίες και στην αναβάθμιση του προσωπικού και της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών, θα μπορέσουν να προωθήσουν, εκμεταλλευόμενες τις οικονομίες κλίμακας και φάσματος τις αναγκαίες αλλαγές στη λειτουργία των αντίστοιχων θυ-

γατρικών τους εταιρειών, ελαχιστοποιώντας αφ' ενός τον κίνδυνο περιορισμού τους από την ικανοποίηση της ζήτησης για εξειδικευμένες υπηρεσίες και προϊόντα και δημιουργώντας αφ' ετέρου τις προϋποθέσεις για επιπρόσθετα έσοδα από διεθνείς δραστηριότητες στους παραπάνω τομείς.

Γ. ΕΠΙΔΡΑΣΗΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥΣ

Η υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες στη δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων λόγω μιας σειράς παραγόντων, όπως είναι η εξάλειψη του κόστους μετατροπής των εθνικών νομισμάτων και της αβεβαιότητας συναλλαγματικών ισοτιμιών, της μακροοικονομικής σταθερότητας και της ανόδου του επιπέδου οικονομικής δραστηριότητας καθώς και της διατήρησης του κόστους δανεισμού σε χαμηλά επίπεδα. Παράλληλα, αναμένεται να διευρυνθούν οι εναλλακτικές δυνατότητες δανεισμού και άντλησης δανειακών και ιδίων κεφαλαίων. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις θα μεταβάλουν τον τρόπο επιχειρησιακής δράσης και στρατηγικής ανάπτυξης, με στόχο την εκμετάλλευση αυτής της σταθερότητας καθώς και των οικονομιών κλίμακας που δημιουργεί το περιβάλλον της Νομισματικής Ενωσης.

Η προοπτική διεθνοποίησης και ομογενοποίησης των ευρωπαϊκών αγορών, που αναμένεται να επιταχυνθεί μέσω του ενιαίου νομίσματος, δεν θα αφήσει ανεπηρέαστη τη συμπεριφορά των ελληνικών επιχειρήσεων. Οι επιδράσεις από την εισαγωγή του Ευρώ είναι πολλαπλές και μεσοπρόθεσμα εμπεριέχουν οφέλη, αλλά και κινδύνους, ιδιαίτερα μάλιστα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Το εύρυθμο και σταθερό οικονομικό περιβάλλον και το μειωμένο κόστος συναλλαγών είναι σημαντικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της δραστηριότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Παράλληλα η ενδεχόμενη περαιτέρω εξάπλωση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στις αγορές όπου παραδοσιακά δραστηριοποιούνται κυρίως ελληνικές επιχειρήσεις, εντός και εκτός της ελληνικής επικράτειας, εκτιμάται ότι θα οξύνει τον ανταγωνισμό, αλλά ταυτόχρονα θα προκαλέσει και την ανάγκη για υιοθέτηση κανόνων και λειτουργιών που θα βοηθήσουν στον εκσυγχρονισμό με προοπτική τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, είναι αναγκαίο να αντιμετωπισθούν με επιτυχία τα ζητήματα του βέλτιστου μεγέθους και της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων, σύμφωνα με τις τάσεις που επικρατούν στην ευρωπαϊκή αγορά και τις ιδιαίτερες συνθήκες που χαρακτηρίζουν την ελληνική.

Παράλληλα, οι επιχειρήσεις πρέπει να προχωρήσουν σε μία λεπτομερή καταγραφή των μεταβολών στις δραστηριότητές τους, που θα επέλθουν λόγω της καθιέρωσης του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος. Οι τομείς στους οποίους κατά κύριο λόγο πρέπει να υπάρξει προετοιμασία είναι οι εξής:

- κατάλογοι τιμών, όπου θα πρέπει να δημιουργηθούν δυαδικά συστήματα, τουλάχιστον κατά το έτος 2002 όταν θα συνυπάρχουν δύο νομίσματα,
- ταμειακές μηχανές και γενικά κάθε είδους μηχάνημα που δέχεται χαρτονομίσματα και κέρματα,
- συστήματα μηχανοργάνωσης, εκτύπωσης τιμολογίων, και εσωτερικής κοστολόγησης (transfer pricing),
- συστήματα παρακολούθησης και υπολογισμού αποθεμάτων προϊόντων,
- συστήματα λογιστικής παρακολούθησης, ισολογισμών και αποτελεσμάτων χρήσεως,
- διαχείριση ρευστότητας και εισροών-εκροών,
- εναλλακτικοί τρόποι χρηματοδότησης και άντλησης πόρων, καθώς και κάλυψης κινδύνων.

Η προετοιμασία στους παραπάνω τομείς αναμένεται να διαφοροποιηθεί ανά επιχείρηση, ανάλογα με το μέγεθος, το εύρος δραστηριότητας και τα συστήματα που έχουν ήδη υιοθετηθεί. Αν ληφθεί, όμως, υπόψη το γεγονός ότι οι εξελίξεις στην πληροφορική επιβάλλουν συχνές αλλαγές στα συστήματα μηχανοργάνωσης, κάθε επιχείρηση πρέπει να λάβει όλα τα προαναφερθέντα υπόψη κατά το σχεδιασμό της οργάνωσής της για την επόμενη πενταετία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

Τύπος επιχείρησης	**Απαιτούμενος χρόνος**	**Προβλεπόμενο κόστος**
Εταιρείες κατασκευής ή χρήσης αυτόματων μηχανών πώλησης	3 μήνες	χαμηλό
Μικρές εμπορικές εταιρείες	3 μήνες	100,000 ECU
Μεγάλες εμπορικές εταιρείες	3 έτη	1.1 mln ECU
Μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις	3 έτη	3 mln ECU
Πολυεθνικές εταιρείες	2 έτη	2.25 mln ECU

Σύμφωνα με μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο αναγκαίος χρόνος προετοιμασίας μπορεί να κυμαίνεται από 3 μήνες έως τρία έτη, ανάλογα με τον όγκο δραστηριοτήτων κάθε επιχείρησης. Στο βαθμό που αυτό θα συμβεί στην πράξη, αρκετές επιχειρήσεις πρέπει να ξεκινήσουν τις προσπάθειές τους αρκετά πριν από την εισαγωγή του Ευρώ σε φυσική μορφή.

Η προσαρμογή των επιχειρήσεων στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού θα δημιουργήσει την ανάγκη για παροχή υπηρεσιών και προϊόντων συμβατών με το διεθνοποιημένο χαρακτήρα των αγορών, με έμφαση στην τυποποίηση, την ποιότητα, το marketing και τις διεθνείς συνεργασίες, χαρακτηριστικά που απαιτούν ίσως ικανοποιητικό μέγεθος επιχείρησης συμβατό με το μέγεθος της νέας αγοράς. Η παρουσία μιας επιχείρησης σε περισσότερες αγορές θα απαιτήσει τη χρήση επεξεργασμένων χρηματοπιστωτικών προϊόντων, προσανατολισμένων περισσότερο στις εξειδικευμένες ανάγκες της επιχείρησης-πελάτη, ανεξαρτήτως γεωγραφικής θέσης και λιγότερο σε προσφερόμενες υπηρεσίες εθνικού και τοπικού χαρακτήρα.

Σημαντικές επιπτώσεις αναμένεται να υπάρξουν και στις πρακτικές άντλησης κεφαλαίων, ιδιαίτερα των μεγάλων επιχειρήσεων, μετά την εισαγωγή του Ευρώ. Οι μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, ιδιαίτερα εκείνες που δραστηριοποιούνται και στις διεθνείς αγορές, αναμένεται να διευρύνουν τις συνεργασίες τους με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εγκατεστημένα στα κράτη-μέλη που συμμετέχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, τα οποία έχοντας ήδη την εμπειρία προσφοράς εξειδικευμένων και διεθνοποιημένων χρηματοδοτικών προϊόντων και πρόσβαση σε ισχυρά δίκτυα τοποθέτησης και διάθεσης προϊόντων μπορούν να εκμεταλλεύονται πλήρως τις ευκαιρίες που θα τους προσφέρει το νέο νομισματικό περιβάλλον. Επί πλέον, ορισμένα από αυτά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορεί να έχουν χαμηλότερο κόστος άντλησης χρήματος σε Ευρώ, είτε λόγω μεγέθους είτε λόγω υψηλού βαθμού φερεγγυότητάς τους.

Η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου αφαιρεί έναν από τους ανασταλτικούς παράγοντες που αντιμετωπίζουν σήμερα επιχειρήσεις, όπως οι ελληνικές, προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τα σχέδια τους από ευρωπαϊκές αγορές. Αρκετές εγχώριες μονάδες ικανοποιητικού μεγέθους εμφανίζουν ελκυστικά επίπεδα πιστωτικού κινδύνου είτε για απευθείας χρηματοδότηση από ευρωπαϊκές τράπεζες είτε για έκδοση τίτλων χρέους (όπως εταιρικά ομόλογα), που δεν έχουν αναπτυχθεί στην Ελλάδα κυρίως λόγω του ισχύοντος (αποτρεπτικού) φορολογικού καθεστώτος.

Παράλληλα, υπάρχουν αρκετές μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις που θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν την εισαγωγή τους σε άλλα

ευρωπαϊκά χρηματιστήρια και την άντληση κεφαλαίων από τα κέντρα αυτά. Οι ελληνικές τράπεζες αντιμετωπίζουν ήδη έντονο ανταγωνισμό από πιστωτικά ιδρύματα που δεν λειτουργούν στη χώρα μας, αναφορικά με την παροχή υπηρεσιών προς μεγάλες επιχειρήσεις και ιδιαίτερα στους τομείς χρηματοδότησης, παροχής συμβουλών και αναδοχής εκδόσεων.

Βέβαια, οι παραπάνω μεταβολές δεν αναμένεται να συμβούν αυτόματα. Βραχυπρόθεσμα, η επίδραση στη λειτουργία των κεφαλαιαγορών των κρατών-μελών της Νομισματικής Ενωσης από την εισαγωγή του Ευρώ αναμένεται να είναι περιορισμένη, κυρίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις χωρίς εξαγωγικό προσανατολισμό. Αυτό είναι λογικό στο βαθμό που η στρατηγική αυτών των επιχειρήσεων διαμορφώνεται με κριτήρια που, εκτός από τα μακροοικονομικά μεγέθη, σχετίζονται με το γεωγραφικό χώρο της επιχειρησιακής τους δραστηριότητας, τις προϋποθέσεις εισαγωγής τους στις κεφαλαιαγορές, την οργάνωση, τη γνώση και το βάθος των αγορών.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ιδιαίτερα την περίοδο κατά την οποία το Ευρώ θα κυκλοφορεί στην Ελλάδα ως ξένο νόμισμα εκτιμάται ότι θα παραμείνουν στενά συνεργαζόμενες με τις τοπικές τράπεζες. Ειδικότερα δε, σε ό,τι αφορά θέματα βραχυπρόθεσμων δανειοδοτήσεων, εκτιμάται ότι δεν θα αλλάξει ιδιαίτερα η συμπεριφορά των μικρομεσαίων ελληνικών επιχειρήσεων διότι οι ελληνικές τράπεζες θα εξακολουθήσουν να έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα που σχετίζονται με το μέγεθος του δικτύου, τη γνώση των τοπικών αγορών και την εμπειρία τους στις ιδιαιτερότητες της χρηματοδότησής τους. Διαχρονικά όμως, δεν πρέπει να αποκλεισθεί η πιθανότητα ανάπτυξης έντονου ανταγωνισμού και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε νέες μορφές χρηματοδότησης.

Δ. Μεταβολες στο Φασμα Τραπεζικων Υπηρεσιων

Η καθιέρωση του Ευρώ στις αγορές κεφαλαίου και χρήματος και στις μορφές χρηματοδότησης επιχειρήσεων θα έχει σημαντικές συνέπειες στο συνολικό φάσμα των υπηρεσιών που παρέχουν οι τραπεζικές επιχειρήσεις. Η σύγκλιση του επιπέδου των επιτοκίων ανάμεσα στην Ελλάδα και τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης και η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου συνεπάγονται ότι πολλές ελληνικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα οι μεγάλες και οι εξαγωγικές, θα έχουν εναλλακτικές δυνατότητες για χρηματοδότηση και άντληση χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από αλλοδαπές τράπεζες είτε αυτές λει-

τουργούν στη χώρα μας είτε όχι. Επί πλέον, η κατάργηση της δραχμής και η καθιέρωση του Ευρώ θα εξαλείψει το συγκριτικό πλεονέκτημα και την "προστασία" των ελληνικών τραπεζών, που παρέχει μέχρι σήμερα το εθνικό νόμισμα. Οι ελληνικές τράπεζες, παρά τις μεταξύ τους διαφοροποιήσεις, δεν θα έχουν αναγκαία το χαμηλότερο κόστος χρήματος σε Ευρώ είτε λόγω λειτουργικής διάρθρωσης (πχ, υψηλότερα λειτουργικά έξοδα, μικρό σχετικά μέγεθος) είτε λόγω χαμηλότερης φερεγγυότητας που συνδέεται και με τη φερεγγυότητα της χώρας (δανείζονται στις διεθνείς αγορές πληρώνοντας ασφάλιστρο πάνω από το LIBOR του συγκεκριμένου νομίσματος ενώ οι καλές τράπεζες του εξωτερικού πληρώνουν κάτω από το LIBOR). Γι' αυτό είναι σημαντικό οι ελληνικές τράπεζες να περιορίσουν περαιτέρω τα λειτουργικά τους έξοδα, να δημιουργήσουν ισχυρούς χρηματοοικονομικούς ομίλους με υψηλούς δείκτες φερεγγυότητας και ν' αναπτύξουν τις απαραίτητες υποδομές, και τα κατάλληλα δίκτυα ώστε να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό, ιδιαίτερα στους τομείς που αναμένεται να ενταθεί. Παράλληλα η βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας με τη βελτίωση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος θα συμβάλει στην περαιτέρω βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας των ελληνικών τραπεζών.

Οι επιπτώσεις από την ένταση του ανταγωνισμού, τη διεθνοποίηση των τραπεζικών δραστηριοτήτων, τη διείσδυση αλλοδαπών τραπεζών στην εγχώρια αγορά χωρίς φυσική παρουσία στην Ελλάδα, την προσφυγή εγχωρίων πελατών στις διεθνείς αγορές και την ανάγκη για διεθνή διαχείριση στο νέο περιβάλλον που θα διαμορφωθεί, δεν θα είναι βέβαια ομοιόμορφες σε όλο το φάσμα των τραπεζικών εργασιών, αλλά αναμένεται να ενταθεί κυρίως στις παρακάτω δραστηριότητες:

- εργασίες επενδυτικής τραπεζικής (investment banking), όπως αναδοχές, παροχή συμβουλών, οργάνωση κοινοπρακτικών δανείων, θεματοφυλακή, εισαγωγή τίτλων στο χρηματιστήριο, χρηματοδότηση μεγάλων έργων και σύνθετα τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες,
- δραστηριότητες dealing room, όπως πχ, πράξεις συναλλάγματος, διατραπεζικές συναλλαγές, διαπραγμάτευση χρεογράφων, και συναλλαγές σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα,
- διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων κυρίως κινητών αξιών (asset management), μέσω των τομέων ιδιωτικής τραπεζικής, αμοιβαίων κεφαλαίων, trust management, είτε για θεσμικούς πελάτες είτε για ιδιώτες με ή χωρίς διακριτική ευχέρεια, και
- χρηματοδότησης και παροχής υπηρεσιών σε μεγάλες επιχειρήσεις και οργανισμούς.

Η αποτελεσματική συμμετοχή στις παραπάνω εργασίες προϋποθέτει διεθνή παρουσία, τον έλεγχο δικτύων διάθεσης χρηματοοικονομικών προϊόντων με διεθνή εμβέλεια, σημαντικές επενδύσεις σε υποδο-

μές, υψηλής ποιότητας συστήματα και ανθρώπινο δυναμικό, δυνατότητες διαχείρισης διαθεσίμων σε ευρωπαϊκό τουλάχιστον επίπεδο, εκμετάλλευση οικονομιών κλίμακος και υψηλό δείκτη φερεγγυότητας για άντληση ρευστότητας και εκτέλεση συναλλαγών μεγάλης αξίας. Τα παραπάνω προϋποθέτουν ισχυρή κεφαλαιακή βάση και ικανοποιητικό μέγεθος τράπεζας. Επιπρόσθετα, η αντικατάσταση της δραχμής από το Ευρώ, θα αφαιρέσει ένα σημαντικό μέρος δραστηριότητας από τις εγχώριες αγορές συναλλάγματος και θα μεταφέρει πιθανόν τμήμα των εργασιών των αγορών χρήματος και κεφαλαίου στο εξωτερικό.

Η κύρια συνέπεια θα είναι ο πιθανός περιορισμός της ζήτησης για μία σειρά προϊόντων και υπηρεσιών, που παραδοσιακά παρέχονται από ελληνικές τράπεζες σε εγχώριους μεγάλους ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές (κυρίως αμοιβαία κεφάλαια), ενώ θα αυξήσει τη ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες σε πανευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο (πχ, ομόλογα, χρηματιστηριακές πράξεις, παράγωγα προϊόντα). Μάλιστα, εν όψει των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων και εφαρμογών στον τραπεζικό τομέα η μόνιμη φυσική παρουσία των αλλοδαπών τραπεζών στην Ελλάδα δεν θα είναι αναγκαία για την εκτέλεση τέτοιων συναλλαγών, ιδιαίτερα μεγάλων ποσών. Απαιτείται, λοιπόν, οι ελληνικές τράπεζες που θα επιλέξουν να απαντήσουν στην πρόκληση του ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο στους ανωτέρω τομείς, να δημιουργήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις συμμετοχής τους στις παραπάνω δραστηριότητες.

Μακροχρόνια αναμένεται περαιτέρω ίσως συρρίκνωση των εργασιών της αγοράς συναλλάγματος στα σημαντικά διεθνή νομίσματα για τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα, ιδιαίτερα όσον αφορά τις πράξεις με μεγάλες επιχειρήσεις και θεσμικούς επενδυτές, καθώς οι μεγάλης κλίμακας δραστηριότητες συναλλάγματος στα ανωτέρω νομίσματα θα πραγματοποιούνται σταδιακά σε κεντρικό επίπεδο, στις πιο ώριμες αγορές των κρατών-μελών της ζώνης του Ευρώ, λόγω καλύτερων συνθηκών ρευστότητας, υποδομών κόστους και τεχνογνωσίας. Αναμένεται ότι τελικά θα είναι κυρίως οι μεγάλες τράπεζες με διεθνή εμβέλεια και κεφαλαιακή επάρκεια που θα προσφέρουν στην πελατεία τους τις πλέον ανταγωνιστικές ισοτιμίες, όπως, πχ, Ευρώ/Δολάριο και Ευρώ/Γιεν στις αγορές όψεως, προθεσμίας και παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Ηδη παρατηρείται τάση συρρίκνωσης της παρουσίας ξένων τραπεζών στην Ελλάδα, η οποία στο παρελθόν στηρίχθηκε στις εργασίες Treasury, στην παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στις μεγάλες επιχειρήσεις και στη διαχείριση διαθεσίμων. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που είχαν οι παραπάνω τράπεζες με την τοπική τους παρουσία στους παραπάνω τομείς, φαίνεται ότι εξαντλούνται και είναι αναμενόμενη η σταδιακή

μεταφορά των συγκεκριμένων εργασιών τους στα μεγάλα χρηματοοικονομικά κέντρα.

Στο νέο περιβάλλον μόνον όσες ελληνικές τράπεζες επιλέξουν να δημιουργήσουν τις κατάλληλες υποδομές για συστηματική και αποτελεσματική παρουσία στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος, χρήματος και κεφαλαίου, που απαιτεί σημαντικό μέγεθος τράπεζας και ισχυρή κεφαλαιακή βάση, ή διαμορφώσουν τις κατάλληλες στρατηγικές συμμαχίες ή συνεργασίες με διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οίκους θα έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν την αποδοτικότητά τους στους παραπάνω τομείς εκμεταλλευόμενες τη δυναμικότητά τους. Επιπρόσθετα, οι συναλλαγές σε νομίσματα και χρεόγραφα αναδυομένων αγορών, και κυρίως αυτών των βαλκανικών χωρών, θα μπορούσαν να αποτελέσουν σημαντικές συμπληρωματικές δραστηριότητες για τις ελληνικές τράπεζες στα πλαίσια της υλοποίησης της στρατηγικής τους για τις περιφερειακές αγορές. Παράλληλα, η ανάπτυξη δυνατοτήτων εξυπηρέτησης ξένων πελατών για μείωση ελληνικών κινητών αξιών μπορεί να αποτελέσει επιπρόσθετη πηγή εσόδων. Αλλά και σ' αυτές τις περιπτώσεις απαιτούνται επενδύσεις σε υποδομές, προσωπικό και συστήματα, τοπική παρουσία, ανάπτυξη τοπικού πελατολογίου, διεθνείς διασυνδέσεις και ανταγωνιστική τιμολόγηση.

Αντίθετα, οι τομείς εργασιών που αναμένεται να επηρεασθούν λιγότερο από την ένταση του ανταγωνισμού και τη διεθνοποίηση αναμένεται να είναι αυτοί της χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων και γενικά όλες οι εργασίες μικρής αξίας συναλλαγών (retail banking). Η σωστή εκμετάλλευση των δικτύων καταστημάτων, η γνώση της τοπικής αγοράς, η μακροχρόνια σχέση με τον πελάτη δανειστή/αποταμιευτή, η ποιότητα των υπηρεσιών, αποτελούν ισχυρά στοιχεία για τις ελληνικές τράπεζες που θα επιλέξουν να μην απαντήσουν στην πρόκληση του ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο αλλά να στηριχθούν στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της τοπικής τους παρουσίας. Δηλαδή, η διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων τους δεν φαίνεται να είναι αναγκαία συνθήκη για διατήρηση και επαύξηση της κερδοφορίας τους. Αλλά και σ' αυτές τις περιπτώσεις απαιτούνται επενδύσεις σε τεχνολογία, επιλεκτικές συνεργασίες με ξένους χρηματοπιστωτικούς οίκους, χαμηλό κόστος και υψηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών.

Κατά συνέπεια, οι τράπεζες θα πρέπει αργά ή γρήγορα να οριοθετήσουν εκ νέου τη στρατηγική τους στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται διεθνώς, αλλά και με την καθιέρωση του Ευρώ. Παράλληλα όμως υπάρχουν και θετικές εξελίξεις. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι η χώρα μας υστερεί σημαντικά έναντι όλων των υπολοίπων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης όσον αφορά στη σχέση των δανείων στον ιδιωτικό τομέα ιδιαίτερα καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης προς

το σύνολο του ΑΕΠ, η αναμενόμενη διεύρυνση των αγορών αυτών θα ωφελήσει ποικιλοτρόπως τις ελληνικές τράπεζες και θα δημιουργήσει σημαντικές ευκαιρίες για ανάπτυξη και κερδοφορία, ενώ η ενεργή συμμετοχή στις τραπεζικές εργασίες στην περιφέρεια της χώρας δημιουργεί νέες προοπτικές.

Οι τάσεις αυτές θα οδηγήσουν σταδιακά σε επαναπροσδιορισμό του θέματος του άριστου τραπεζικού μεγέθους αλλά και του άριστου αριθμού των ελληνικών τραπεζών. Οι οικονομίες κλίμακας που φαίνεται να απαιτούνται είναι ευνόητο ότι δεν θα είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο εκμετάλλευσης από το σύνολο των τραπεζών που λειτουργούσαν στην αγορά στα τέλη του 1997.

Σε κάθε περίπτωση οι ενδείξεις μέχρι τώρα δείχνουν ότι στους τομείς της τραπεζικής για εργασίες μικρής αξίας συναλλαγής, προϊόντων δικτύου και παροχής υπηρεσιών σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ακόμη και στους τομείς αμοιβαίων κεφαλαίων, στεγαστικών δανείων και καταναλωτικής πίστης, το ενδιαφέρον των αλλοδαπών τραπεζών για την ελληνική αγορά είναι περιορισμένο. Αντίστοιχη είναι και η ευρωπαϊκή εμπειρία και η έλλειψη διασυνοριακής διείσδυσης αλλοδαπών τραπεζών στους προαναφερθέντες τομείς.

Ε. Μεταβολες στη Διαρθρωση του Εγχωριου Τραπεζικου Τομεα

Η διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού τομέα χαρακτηρίζεται από μία σειρά προβλημάτων, πολλά εκ των οποίων αποτελούν κατάλοιπα της περιόδου των έντονων διοικητικών ρυθμίσεων και των μακροοικονομικών ανισορροπιών και επηρεάζουν αφ' ενός μεν τους ισολογισμούς και τους λογαριασμούς αποτελεσμάτων χρήσεως των εγχωρίων τραπεζών αφ' ετέρου δε τη διεθνή ανταγωνιστικότητά τους. Τα κυριότερα από αυτά τα προβλήματα εντοπίζονται στα ακόλουθα:

(α) Υψηλό ποσοστό υποχρεωτικών δεσμεύσεων επί των τραπεζικών καταθέσεων, που ήταν 12% στα τέλη του 1997 με απόδοση πολύ κάτω από το επίπεδο της αγοράς (επιτόκιο 5,5% συγκρινόμενο με διψήφιο επίπεδο διατραπεζικών επιτοκίων).

(β) Υψηλό ποσοστό στο σύνολο του ενεργητικού τοποθετήσεων σε τίτλους Ελληνικού Δημοσίου αρκετών ελληνικών τραπεζών. Τμήμα των παραπάνω τοποθετήσεων προήλθε από υποχρεωτικές τοποθετήσεις στα πλαίσια ειδικών ρυθμίσεων που έγιναν από το Δημόσιο στις αρχές της δεκαετίας του 1990.

(γ) Υψηλό σχετικά ποσοστό επισφαλών απαιτήσεων ως προς το σύνο-

λο του χαρτοφυλακίου δανείων αρκετών ελληνικών τραπεζών, κυρίως του ευρύτερου δημόσιου τομέα, περιορισμένο ύψος προβλέψεων σε σχέση με τις επισφαλείς απαιτήσεις που στρεβλώνει την εικόνα κερδοφορίας των τραπεζών, παράλληλα με το χαμηλό λόγο δανείων προς ενεργητικό, έναν από τους χαμηλότερους στην Ευρωπαϊκή Ενωση, απόρροια της μέχρι πρόσφατα βραδείας ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και των υψηλών πραγματικών επιτοκίων και δημοσιονομικών ελλειμμάτων κατά την τελευταία δεκαπενταετία. Βέβαια, με δεδομένη την προσπάθεια που καταβάλλεται για ικανοποίηση των κριτηρίων σύγκλισης και συμμετοχή της χώρας στη ζώνη του Ευρώ, η κατάσταση έχει βελτιωθεί σημαντικά.

(δ) Περιορισμένη ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς ομολόγων, γεγονός που δυσκολεύει τις πολιτικές διαχείρισης ρευστότητας των εγχωρίων τραπεζών.

(ε) Υψηλό σχετικά κόστος παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ιδιαίτερα ανά μονάδα εσόδων για μια σειρά από τράπεζες κυρίως του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

(στ) Περιορισμένες εμπειρίες και υποδομές σε σύγχρονες μορφές διαχείρισης χρηματοπιστωτικών κινδύνων, γεγονός που δεν συμβάλλει στην αποτελεσματική τραπεζική διαχείριση στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον.

(ζ) Χαμηλός βαθμός διεθνοποίησης και εξάπλωσης των εργασιών εκτός των συνόρων καθώς και διεθνών εμπειριών, από τη μεγάλη πλειοψηφία των ελληνικών τραπεζών.

(η) Σε σχέση με τα διεθνή δεδομένα, τα καθαρά έσοδα από τόκους χορηγήσεων αποτελούν χαμηλό σχετικά ποσοστό του συνόλου των λειτουργικών εσόδων, οι προμήθειες έχουν εν μέρει παραδοσιακή διάρθρωση και τα έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις παρουσιάζουν έντονες διακυμάνσεις και αποτελούν σχετικά υψηλό ποσοστό στο σύνολο των εσόδων.

Σημαντικό μέρος των εσόδων από προμήθειες προέρχεται από παραδοσιακές εργασίες, όπως η αγοραπωλησία συναλλάγματος και η πώληση τίτλων του Δημοσίου μέσω των τραπεζικών δικτύων. Η εισαγωγή του Ευρώ, θα πλήξει αρκετές από αυτές τις δραστηριότητες και ιδιαίτερα όσες σχετίζονται με αγοραπωλησία συναλλάγματος (για τουριστικές ή εμπορικές δραστηριότητες), γεγονός που έχει ήδη οδηγήσει τις ελληνικές τράπεζες στην ανάπτυξη άλλων εργασιών διαμεσολάβησης, όπως η διεκπεραίωση χρηματιστηριακών συναλλαγών, η διαχείριση διαθεσίμων, η παροχή υπηρεσιών χρηματικών συναλλαγών (πχ, cash-cards), οι σταυροειδείς πωλήσεις ασφαλιστικών και άλλων προϊόντων καθώς και η παροχή συμβουλών και υπηρεσιών θεματοφυλακής.

Η συμπεριφορά των ελληνικών τραπεζών αναφορικά με τις πηγές κερδοφορίας τους ήταν εστιασμένη στην εκμετάλλευση των ανισορροπιών που παρουσίαζε για μακρύ χρονικό διάστημα η ελληνική οικονομία και αντανακλά εν μέρει τις επιπτώσεις του παλαιού συστήματος των πιστωτικών ελέγχων και περιορισμών. Σημαντικό τμήμα των τοποθετήσεων των τραπεζών, αφορούσε και εξακολουθεί να αφορά τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου, καθώς και τις υποχρεωτικές δεσμεύσεις επί δραχμικών και συναλλαγματικών καταθέσεων που επέβαλε και εξακολουθεί να διατηρεί η Τράπεζα της Ελλάδος.

Παράλληλα, η ανισορροπία σε μακροοικονομικό επίπεδο οδηγούσε τόσο τις τράπεζες, όσο και τις επιχειρήσεις σε δανεισμό βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα, λόγω της υψηλής μεταβλητότητας των επιτοκίων, ενώ η προσπάθεια κάλυψης έναντι των πληθωριστικών κινδύνων προσανατόλιζε τις τράπεζες στην προσφορά τραπεζικών υπηρεσιών με κυμαινόμενο παρά με σταθερό επιτόκιο.

Το ασταθές μακροοικονομικό περιβάλλον και τα υψηλά πραγματικά επιτόκια υπονόμευαν τις προοπτικές μεγέθυνσης της Ελληνικής Οικονομίας. Σε αυτό το πλαίσιο, ο λόγος τραπεζικών δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα προς το σύνολο του ενεργητικού παραμένει ίσως ο χαμηλότερος στην Ευρωπαϊκή Ενωση. Στο παρελθόν, η έλλειψη ανταγωνισμού, οι κρατικές και κυβερνητικές παρεμβάσεις στον τραπεζικό τομέα και η έλλειψη συνέχειας στη διοίκηση των τραπεζών του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οδήγησαν σε ορισμένες περιπτώσεις τις παραπάνω τράπεζες σε χαλαρή διαχείριση χωρίς συνεπές μακροχρόνιο πρόγραμμα και προοπτική με αυξημένο κόστος παροχής υπηρεσιών και υποβαθμισμένη ποιότητα. Σήμερα σημειώνονται σημαντικές προσπάθειες και αναλαμβάνονται ουσιαστικά πρωτοβουλίες για τον εκσυγχρονισμό, εξυγίανση και αναβάθμιση των παραπάνω τραπεζών, ενώ έχουν εξαλειφθεί οι κρατικές παρεμβάσεις στη λειτουργία και τη διαχείριση των τραπεζών.

Με τη διεθνοποίηση των αγορών αλλά και μετά την εισαγωγή του Ευρώ, οι ελληνικές τράπεζες θα βρεθούν αντιμέτωπες με τη διαδικασία εναρμόνισης στα διεθνή πρότυπα λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος (ανεξάρτητα με το αν η Ελλάδα συμμετέχει στη Νομισματική Ενωση από την αρχή), γεγονός που θα επιφέρει αλλαγές τόσο στην εσωτερική τους δομή και οργάνωση όσο και στην ανάπτυξη των εργασιών τους. Ιδιαίτερη θέση στο σχεδιασμό των τραπεζών πρέπει να αποκτήσει η ανάπτυξη συστημάτων, σύγχρονων μεθόδων και υποδομών διαχείρισης κινδύνων (πιστωτικών, αγοράς και λειτουργικών) και προσδιορισμού της κεφαλαιακής επάρκειας έναντι των κινδύνων αυτών. Οι αλλαγές αυτές θα επιβαρύνουν μεν αρχικά το λειτουργικό τους κόστος, αλλά θα διασφαλίσουν τη διαμόρφωση πλαισίου αποτελεσμα-

τικής διαχείρισης των κινδύνων σε διεθνές επίπεδο και θα αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα της λειτουργίας τους και κυρίως τη μακροπρόθεσμη αποδοτικότητα του κεφαλαίου τους.

Ο τραπεζικός τομέας ορισμένων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης δρα ήδη για μεγάλο χρονικό διάστημα σε συνθήκες μακροοικονομικής ισορροπίας, έντονου ανταγωνισμού και ανοικτής οικονομίας, συνεπώς είναι καλύτερα προετοιμασμένος για να λειτουργήσει στο περιβάλλον της Νομισματικής Ενωσης, στο οποίο προβλέπεται διατήρηση της μακροοικονομικής ισορροπίας. Οι τράπεζες αυτών των χωρών δεν αναμένεται να υποστούν σοβαρές μεταβολές στη διάρθρωση του χαρτοφυλακίου τους, εκτός από την προσαρμογή της λειτουργίας των προσφερόμενων τραπεζικών υπηρεσιών στην εισαγωγή του Ευρώ και τη γενικότερη θεώρηση της στρατηγικής τους στη νέα μεγάλη αγορά που δημιουργείται. Αντίθετα, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας θα πρέπει να θεωρηθεί ότι θα βρεθεί αργά ή γρήγορα στο μεταίχμιο δυναμικών διεργασιών και εξελίξεων. Σε αυτό το πλαίσιο, η προετοιμασία για το νέο περιβάλλον πρέπει να είναι η κύρια προτεραιότητα των ελληνικών τραπεζών.

Είναι αναμφισβήτητα θετικό το γεγονός ότι οι πρόσφατες εξελίξεις κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση. Ενδεικτικά αναφέρονται οι σημαντικές προσπάθειες εξυγίανσης χαρτοφυλακίου που έχουν αναληφθεί από τράπεζες του ευρύτερου δημόσιου τομέα, η εκλογίκευση της δομής των ομίλων, η ανάπτυξη νέων αγορών και η σταδιακή επέκταση τραπεζικών δραστηριοτήτων στα Βαλκάνια. Επίσης, είναι γεγονός ότι η ένταση του ανταγωνισμού κατά το πρόσφατο παρελθόν έχει οδηγήσει τις τράπεζες στην προσφορά πολλών νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών, στην ανάπτυξη της θεσμικής διαχείρισης, στη βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών, σε επενδύσεις σε νέες τραπεζικές τεχνολογίες στον περιορισμό του λειτουργικού τους κόστους και στην ανταγωνιστική τιμολόγηση προϊόντων και υπηρεσιών. Υπάρχουν δε μια σειρά από τράπεζες κυρίως του ιδιωτικού τομέα που παρά την ένταση του ανταγωνισμού διατηρούσαν πολύ υψηλούς δείκτες αποδόσεων και κερδοφορίας τα τελευταία χρόνια.

Η σημαντική βελτίωση των μακροοικονομικών συνθηκών τα τελευταία χρόνια με τη μείωση των επιτοκίων και του πληθωρισμού και τον περιορισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων δημιουργεί συνθήκες μακροοικονομικής σταθερότητας για πρώτη φορά μετά από δεκαετία μακροοικονομικών ανισορροπιών και διαμορφώνει το κατάλληλο περιβάλλον για οικονομική ανάπτυξη και επενδύσεις, που θα ευνοήσουν την ανάπτυξη των τραπεζικών εργασιών. Παράλληλα, η προοπτική των μεγάλων έργων θα συμβάλλει στην ενίσχυση της ζήτησης

για τραπεζικές υπηρεσίες και χρηματοδοτήσεις. Οι πρόσφατες δε αποφάσεις της Κυβέρνησης για πώληση τραπεζών υπό τον έλεγχο του ευρύτερου δημόσιου τομέα επιταχύνει τις αναγκαίες αλλαγές και προσαρμογές για τη δημιουργία βιωσίμων, ανταγωνιστικών ισχυρών χρηματοοικονομικών ομίλων στη χώρα.

Η πορεία του εγχώριου τραπεζικού τομέα κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών, μετά την απελευθέρωση και την αποκανονικοποίηση των εγχωρίων αγορών, δείχνει ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να επιβιώσουν με επιτυχία σε συνθήκες αυξημένου ανταγωνισμού. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, κυρίως με την έκθεση της Επιτροπής Καρατζά, αναπτύχθηκαν παρεμφερείς προβληματισμοί σχετικά με τις μελλοντικές τάσεις στον ελληνικό τραπεζικό τομέα. Στις μέρες μας, το ζητούμενο εν όψει της εισαγωγής του Ευρώ είναι ότι κάθε τράπεζα θα πρέπει να χαράξει τη στρατηγική της ώστε να είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Με αυτόν τον τρόπο θα είναι σε θέση να προετοιμασθεί κατάλληλα για τις επερχόμενες μεταβολές και να επιλέξει τα μέσα αυτά που ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα και την αποτελεσματικότητά της σε σταθερή μακροχρόνια βάση.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(27) Οι σημαντικότερες από αυτές τις οδηγίες είναι οι ακόλουθες:
• η Δεύτερη Συντονιστική Τραπεζική Οδηγία (89/646/ΕΟΚ),
• η Οδηγία για το συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων (89/647/ΕΟΚ),
• η Οδηγία για τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων (89/299/ΕΟΚ),
• η Οδηγία για τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα των πιστωτικών ιδρυμάτων (92/121/ΕΟΚ),
• η Οδηγία για τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων (94/19/ΕΚ),
• η Οδηγία για τις επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών (93/22/ΕΟΚ), και
• η Οδηγία για την επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (93/6/ΕΟΚ).

(28) Το δημογραφικό πρόβλημα των ευρωπαϊκών χωρών, δηλαδή η αύξηση του μέσου όρου ηλικίας, μπορεί επίσης να έχει θετικές επιπτώσεις στις αγορές, εφόσον αυξήσει τον όγκο των κεφαλαίων που επενδύονται σε μακροχρόνιους τίτλους.

(29) Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί ότι στις μέρες μας η συντριπτική πλειοψηφία των ευρωπαϊκών ταμείων συντάξεων επενδύει σε τοπικές αγορές από 70% έως 90% των συνολικών περιουσιακών στοιχείων τους. Είτε λόγω εποπτικών κανόνων είτε λόγω διαχείρισης συναλλαγματικού κινδύνου, τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού πρέπει να αντιστοιχούν στο ίδιο νόμισμα.

(30) Στα τέλη του 1996, περίπου 85% του ενεργητικού των αμοιβαίων κεφαλαίων στην Ελλάδα είχε τοποθετηθεί σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου και synthetic swaps. Τα διεθνή αμοιβαία κεφάλαια αντιπροσώπευαν το 1,7% του συνόλου του ενεργητικού.

(31) Η συρρίκνωση των περιθωρίων ομολόγων έναντι των ισχυόντων "benchmarks" δεν συνεπάγεται εξομοίωση των αποδόσεων. Παρά την έλλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου, οι τιμές των ομολόγων έκδοσης ευρωπαϊκών κρατών θα εξακολουθούν να διαφέρουν ανάλογα με τις υφιστάμενες διαφορές πιστωτικού κινδύνου και κινδύνου ρευστότητας.

(32) European Commission (M. Burridge & D.G.Mayes), "The implications for firms and industry of the adoption of the ECU as the single currency in the EC" (Economic Paper 106), 1994. Εξίσου ενδιαφέρουσες επισημάνσεις συμπεριλαμβάνονται και στην έκδοση της Association for the Monetary Union of Europe, *"Euro, preparation guide for companies"*, June 1997.

(33) Οι εναλλακτικές μορφές άντλησης κεφαλαίων, πέραν των παραδοσιακών δανείων και της εισαγωγής στο χρηματιστήριο, συμπεριλαμβάνουν τη σύναψη κοινοπρακτικών δανείων, την έκδοση εταιρικών ή εμπορικών ομολόγων και ευκολίες έκδοσης γραμματίων.

(34) Η ύπαρξη μικρών εξειδικευμένων τραπεζικών μονάδων δεν αποκλείεται αλλά θα στηρίζεται σε συγκεκριμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η Ευρωπαϊκη Νομισματικη Ενοποιηση και οι Αναγκαιες Προσαρμογες στη Λειτουργια των Πιστωτικων Ιδρυματων στην Ελλαδα απο την Εισαγωγη του Ευρω

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Α. Συστηματα Πληρωμων

1. Εισαγωγη

Η αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων από το Ευρώ αναμένεται να επιφέρει σημαντικές αλλαγές όχι μόνο στη διάρθρωση των αγορών και των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων αλλά και στους μηχανισμούς της κίνησης κεφαλαίων και των συστημάτων πληρωμών μέσα στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Οι επικείμενες μεταβολές στο φάσμα διασυνοριακών πληρωμών, σε σχέση με τις ιδιαίτερες συνθήκες που επιβάλει στις μέρες μας η ύπαρξη 15 διαφορετικών νομισμάτων, αναμένεται να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών και να μειώσουν τους λειτουργικούς κινδύνους και το κόστος που μετακυλίεται σήμερα στο μέσο ευρωπαίο επενδυτή και στη μέση ευρωπαϊκή επιχείρηση.

Καίριας σημασίας παράγοντας για την επιτυχία του εγχειρήματος της καθιέρωσης του Ευρώ στην Ελλάδα θα αποτελέσει ο συντονισμός των ενεργειών της Τραπέζης της Ελλάδος, των πιστωτικών ιδρυμάτων και της Δημόσιας Διοίκησης. Το κύριο βάρος της διαδικασίας προσαρμογής θα πέσει στα συστήματα πληρωμών και από το λιγότερο ή περισσότερο επιτυχημένο σχεδιασμό ή ανασχεδιασμό τους θα εξαρτηθεί και η λειτουργική ενσωμάτωση του συστήματος στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο.

Η αναμόρφωση των συστημάτων πληρωμών θα απαιτήσει την κινητοποίηση σημαντικών οικονομικών και ανθρωπίνων πόρων. Η κινητοποίηση αυτή θα είναι άμεση για το σχεδιασμό των νέων συστημάτων αλλά και έμμεση, διότι θα απαιτηθούν ριζικές αναμορφώσεις τόσο των λειτουργικών συστημάτων και διαδικασιών όσο και των προσφερομένων υπηρεσιών.

Οπως έχει ήδη αναφερθεί στο Τρίτο Κεφάλαιο του Πρώτου Μέρους της μελέτης, το σύστημα TARGET θα αποτελεί από 1.1.1999 το διευρωπαϊκό σύστημα πληρωμών σε Ευρώ (βλέπε κατωτέρω υπό 2 και αναλυτικά στο Παράρτημα Ι του παρόντος Κεφαλαίου). Εξ ορισμού το

σύστημα αυτό θα είναι συμβατό με εντολές όχι μόνο των εθνικών κεντρικών και εμπορικών τραπεζών αλλά και της πελατείας τους. Πρέπει, όμως, να επισημανθεί ότι το εν λόγω σύστημα δεν θα αποτελεί τη μοναδική λύση για το διακανονισμό όλων των πληρωμών μεγάλης αξίας. Αντίθετα, άλλοι μηχανισμοί καθαρού διακανονισμού λειτουργούν ήδη και προσφέρουν υπηρεσίες στον τομέα αυτό, γεγονός που θα οδηγήσει τις τράπεζες να προβούν σε στάθμιση των ωφελειών κάθε συστήματος σε σχέση με το κόστος που αυτό θα συνεπάγεται. Αναμένεται δε να υπάρξουν και άλλοι μηχανισμοί συστημάτων πληρωμών έτσι ακριβώς όπως συμβαίνει σήμερα[35].

Με την καθιέρωση του Ευρώ, οι τράπεζες στον ευρωπαϊκό χώρο θα έχουν και μια σειρά από άλλες επιλογές, εκτός του συστήματος TARGET, στη διεκπεραίωση συναλλαγών μεγάλης αξίας. Ειδικότερα, οι πληρωμές αυτές θα μπορούν να γίνονται μέσω:

- των εθνικών συστημάτων πληρωμών, εφόσον αυτά μπορούν να διακανονίσουν συναλλαγές σε Ευρώ, και τα οποία θα είναι συνδεδεμένα με το TARGET (βλέπε σχετικά κατωτέρω υπό 3 και στο Παράρτημα 2),
- του συστήματος διακανονισμού σε Ευρώ της EBA (Euro Banking Association, πρώην ECU Banking Association), το οποίο από 1ης Ιανουαρίου 1999 θα λειτουργεί σε Ευρώ[36] και δεν απαιτεί ιδιαίτερη τεχνική προετοιμασία καθώς έχει στηριχθεί πάνω στο FIN Copy του SWIFT (κατωτέρω υπό 4),
- του δικτύου ανταπόκρισης μεταξύ τραπεζών (correspondent banking), δηλαδή ενός συνδυασμού μηνυμάτων SWIFT και αμοιβαίων λογαριασμών, καθώς μέσω αυτού είναι τεχνικά δυνατόν να διεκπεραιώνονται λογαριασμοί πολλαπλών νομισμάτων (κατωτέρω υπό 5), καθώς και
- διαφόρων συστημάτων που συνδέουν ευρωπαϊκές τράπεζες (όπως, πχ, τα συστήματα SIBOS και TIPA), υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να δεχθούν πολλαπλά νομίσματα.

Σε γενικές γραμμές, η ένταση του ανταγωνισμού στο επίπεδο των διασυνοριακών πληρωμών αναμένεται να οδηγήσει μικρότερου μεγέθους τράπεζες να αναζητήσουν συνεργασία με μεγαλύτερες καθώς οι τελευταίες θα βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση από άποψη κόστους τουλάχιστον. Παράλληλα, τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα και οι πολυεθνικές εταιρείες που λειτουργούν εκτός της ζώνης του Ευρώ, αναμένεται να ελαχιστοποιήσουν τους λογαριασμούς που θα διατηρούν στο νέο νόμισμα.

Λαμβάνοντας υπόψη τις τάσεις αυτές, μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η μέση ευρωπαϊκή τράπεζα θα επιλέξει τη στρατηγική της, ως προς την εκτέλεση συναλλαγών μέσω του ενός ή του άλλου μηχανισμού, βάσει μιας σειράς παραγόντων, όπως:

- τα τεχνικά χαρακτηριστικά των προϊόντων που προσφέρει και της τιμολόγησής τους,
- το φάσμα δραστηριοτήτων της και η ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών,
- οι τεχνικές δυνατότητες στο EDIFACT (Electronic Data Interchange For Administration, Commerce and Transport),
- η ανάπτυξη ή μη μακροχρόνιων σχέσεων με την πελατεία,
- η πρόθεση ανάληψης κινδύνων διακανονισμού, και
- η ικανότητα να λειτουργήσει ως κόμβος διασυνοριακών πληρωμών σε σχέση με άλλες τράπεζες.

Είναι αυτονόητο ότι σημαντικές μεταβολές θα επέλθουν και στις δραστηριότητες της τραπεζικής αντιπροσώπευσης (correspondent banking). Σήμερα, πολλοί λογαριασμοί nostro διατηρούνται σε τράπεζες προκειμένου να εξυπηρετούνται συναλλαγές σε διάφορα νομίσματα[37]. Η εισαγωγή, όμως, του Ευρώ θα καταστήσει την ύπαρξη πολλών από αυτούς τους λογαριασμούς περιττή διότι όλα τα προαναφερθέντα συστήματα πληρωμών θα διακανονίζουν τις συναλλαγές σε Ευρώ έχοντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα να "αναγνωρίζουν" τις υποδιαιρέσεις των εθνικών νομισμάτων.

Κατά συνέπεια, παρά το γεγονός ότι από τις αρχές του 1999 θα ανοιχθούν νέοι λογαριασμοί nostro σε Ευρώ, που θα λειτουργούν παράλληλα με αυτούς στα εθνικά νομίσματα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης[38], με τη συρρίκνωση των συναλλαγών στα νομίσματα αυτά, θα εκλείψει η ανάγκη διατήρησής τους.

2. Διασυνοριακο Συστημα Πληρωμων Μεγαλης Αξιας - Target

Αξονας των εθνικών αλλά και διευρωπαϊκών συστημάτων πληρωμών είναι το TARGET (Trans-european Automated Real-time Gross settlement Express-Transfer). Ο πυρήνας του μηχανισμού αυτού θα βρίσκεται στην έδρα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με τον οποίο θα είναι διασυνδεδεμένες οι Κεντρικές Τράπεζες όλων των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση και όσες Κεντρικές Τράπεζες κρατών-μελών με παρέκκλιση το επιλέξουν. Ρόλος του συστήματος είναι η διακίνηση ποσών μεγάλης αξίας και ο ανέκκλητος διακανονισμός τους (χρεωπίστωση των λογαριασμών των εμπλεκομένων τραπεζών στην Κεντρική Τράπεζα) σε συνεχή χρόνο, με τη σειρά δηλαδή εισαγωγής τους στο σύστημα, ώστε να εκμηδενιστούν οι κίνδυνοι που απορρέουν από ετεροχρονισμούς κατά τους διατραπεζικούς διακανονισμούς.

Στα Συστήματα Διακανονισμού σε Συνεχή Χρόνο (ΣΔΣΧ) οι εντολές πληρωμής μεταβιβάζονται ανά συναλλαγή μεταξύ των αμέσων

μελών του συστήματος και διακανονίζονται εξατομικευμένα μέσω των λογαριασμών των τραπεζών που τηρούνται στην Κεντρική Τράπεζα κατά το χρόνο εισαγωγής τους στο σύστημα, το οποίο συνήθως προβλέπει την πλήρη εξασφάλιση με ενεχυρίαση τίτλων κάθε πιστωτικής διευκόλυνσης που μπορεί να παρέχει η Κεντρική Τράπεζα κατά τη διάρκεια της ημέρας προς τις συμμετέχουσες τράπεζες. Η μέθοδος αυτή εξαφανίζει για τα άμεσα μέλη τους κινδύνους διακανονισμού κατά τη διάρκεια της ημέρας, αφού δεν υπάρχει περίπτωση να μην καλύψει μια τράπεζα τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει, πράγμα που μπορεί να συμβεί στην περίπτωση συμψηφιστικών διακανονισμών δοσοληψιών μεταξύ των τραπεζών, όταν πραγματοποιούνται στο κλείσιμο της ημέρας.

Τα ΣΔΣΧ αναπτύχθηκαν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ενωσης με σκοπό ακριβώς να μειωθούν οι κίνδυνοι διατραπεζικών διακανονισμών, και τείνουν να υποκαταστήσουν τα ηλεκτρονικά συστήματα καθαρών (net) συμψηφιστικών διακανονισμών στο τέλος της ημέρας. Είναι προφανές, ότι οι εντολές πληρωμής που διεκπεραιώνονται μέσω των ΣΔΣΧ δεν προϋποθέτουν όλες την ανάγκη άμεσης εκτέλεσης, οι Κεντρικές Τράπεζες όμως ενθαρρύνουν την εκτεταμένη χρήση των συστημάτων αυτών, εξαιτίας του προφανούς πλεονεκτήματος που εμφανίζουν στην εξάλειψη των κινδύνων διακανονισμού και κατ' επέκταση των εγγενών κινδύνων.

Το σύστημα TARGET επεκτείνει πέρα των εθνικών συνόρων τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν τα εθνικά ΣΔΣΧ, επιτρέποντας ταυτόχρονα στις τράπεζες να δώσουν ή να απολαμβάνουν valeur της ιδίας ημέρας για διασυνοριακές πληρωμές. Είναι όμως προφανές, όπως συμβαίνει εξ άλλου και με τις εντολές πληρωμής εντός των εθνικών συνόρων, ότι για όσες εντολές ο παράγοντας χρόνος δεν είναι αποφασιστικής σημασίας, δεν υπάρχει λόγος να εγκαταλειφθούν τα υφιστάμενα και λειτουργούντα παραδοσιακά συστήματα.

Σε κάθε περίπτωση πάντως μέσω του TARGET θα διεκπεραιώνονται υποχρεωτικά όλες οι πληρωμές που είναι άμεσα συνδεδεμένες με την άσκηση νομισματικής πολιτικής, και όπου το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών είναι ο αντισυμβαλλόμενος. Μέσω TARGET θα διακανονίζονται και όλες οι μεγάλες συναλλαγές που προκύπτουν από τις παρεμβάσεις των τραπεζών στην αγορά συναλλάγματος, συστημάτων συμψηφισμού μεγάλων ποσών, και συστημάτων διακανονισμού αγοραπωλησιών τίτλων (για μια πληρέστερη ανάλυση της λειτουργίας του συστήματος, βλέπε, Παράρτημα Ι).

3. Το Σύστημα Hermes

Το σύστημα HERMES αποτελεί την ελληνική συνιστώσα στο σύστημα TARGET. Πρόκειται για αυτοματοποιημένο ΣΔΣΧ που αναπτύσσεται με ευθύνη της Τραπέζης της Ελλάδος, η οποία θα είναι υπεύθυνη και για τη λειτουργία του. Η σύνθεση και η λειτουργία του συστήματος εκτίθεται στο Παράρτημα ΙΙ.

Μέσω του συστήματος HERMES (Hellenic Real-time Money transfer Express System) θα διεκπεραιώνονται υποχρεωτικά:

- οι πράξεις στη διατραπεζική αγορά χρήματος,
- τα αποτελέσματα των συστημάτων συμψηφισμού (Γραφείο Συμψηφισμού, ΔΙΑΣ, κλπ),
- οι συναλλαγές στις οποίες συμβαλλόμενος είναι η Τράπεζα της Ελλάδος.

Προαιρετικά φυσικά θα είναι δυνατόν να διεκπεραιώνονται και εντολές μεγάλου σχετικά ύψους της πελατείας των τραπεζών.

4. Το σύστημα της Euro Banking Association

Ενα άλλο σύστημα διασυνοριακής διακίνησης, συμψηφισμού και διακανονισμού εμπορικών και χρηματοπιστωτικών πληρωμών που ήδη λειτουργεί, και φυσικά αναμένεται να αναπτυχθεί και να επεκταθεί στα πλαίσια του Ευρώ, είναι αυτό της EBA (Euro Banking Association). Το σύστημα αυτό είναι το μοναδικό που παρέχει αξία της ίδιας ημέρας και θα διακανονίζει τις συναλλαγές μέσω του TARGET. Σύμφωνα με την άποψη ηγετικών του κύκλων ο όγκος των εργασιών του, σε περιβάλλον Ευρώ πλέον, θα διευρυνθεί και ενδεχομένως θα καταστεί το κύριο ευρωπαϊκό σύστημα διεκπεραίωσης των πάσης φύσεως διασυνοριακών πληρωμών (πλην εκείνων που υποχρεωτικά θα διοδεύονται μέσω TARGET). Η εκτίμηση αυτή βασίζεται στην προοπτική υιοθέτησης μιας ανταγωνιστικής τιμολογιακής πολιτικής (που επιτρέπει η τεχνική και η υποδομή του συστήματος, η απλή διαδικασία διακανονισμού και οι υφιστάμενες ήδη εγκαταστάσεις), η υποστήριξη που παρέχουν τα μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα που είχαν την πρωτοβουλία ίδρυσής του και, πιθανότατα, αποτελεσματικότερες τεχνολογικές παράμετροι (όπως, πχ, ταχύτητα, ευκολία πρόσβασης, ώρα λειτουργίας).

5. Συμφωνιες Ανταποκρισης (Correspondent Banking)

Σήμερα το μεγαλύτερο μέρος των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων πραγματοποιείται μέσω των συμφωνιών ανταπόκρισης που υφίστανται μεταξύ πιστωτικών συστημάτων. Η ανάπτυξη του συστήματος της ΕΒΑ και του TARGET πιθανότατα θα επηρεάσουν αρνητικά τη διεθνή αυτή τραπεζική δραστηριότητα. Σε ό,τι αφορά δε το TARGET ειδικότερα, εκφρασμένη επιθυμία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος είναι ο περιορισμός του correspondent banking προκειμένου να περιοριστούν οι εγγενείς και λοιποί κίνδυνοι στα πλαίσια της ενιαίας ευρωπαϊκής πιστωτικής αγοράς και να ενδυναμωθεί η εποπτεία του συστήματος.

6. ΔΙΑΣ

(6.1) Γενική περιγραφή των συστημάτων

Η εταιρεία Διατραπεζικά Συστήματα ΑΕ (ΔΙΑΣ) έχει μετόχους το σύνολο σχεδόν των τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα. Στους κύριους μετόχους της ΔΙΑΣ συγκαταλέγεται και η Τράπεζα της Ελλάδος. Η ΔΙΑΣ προσφέρει στις τράπεζες-μετόχους της, υπηρεσίες διατραπεζικού χαρακτήρα στις οποίες συμπεριλαμβάνονται:

(α) DIASCHEQUE: σύστημα ηλεκτρονικού συμψηφισμού επιταγών, μέσω του οποίου συμψηφίζονται ιδιωτικές και τραπεζικές επιταγές σε δραχμές. Σήμερα το 50% περίπου των παρουσιαζόμενων σε Γραφεία Συμψηφισμού επιταγών, συμψηφίζονται μέσω της ΔΙΑΣ.

(β) Η ΔΙΑΣ λειτουργεί επίσης και ως Εθνικό Συμψηφιστικό Κέντρο των ευρωεπιταγών σε δραχμές, ο αριθμός των οποίων βαίνει μειούμενος λόγω υποκατάστασης της ευρωεπιταγής από συστήματα καρτών.

(γ) DIASTRANSFER: διατραπεζικό σύστημα κίνησης κεφαλαίων.

(δ) DIASPAY: σύστημα πληρωμής αποδοχών (μισθοί - συντάξεις) μέσω τραπεζών.

(ε) DIASNET: διατραπεζικό σύστημα καρτών με δύο λειτουργίες:

- ATM Switching, με σκοπό τη δυνατότητα διατραπεζικής χρήσης της κάρτας μετρητών, και
- ATM Sharing, με σκοπό την παροχή τραπεζικού συστήματος διαχείρισης δικτύου ATMs και κάρτας μετρητών.

(στ) DIASDEBIT: σύστημα εξόφλησης λογαριασμών ΔΕΚΟ, κινητής τηλεφωνίας, κλπ.

Τα ανωτέρω συστήματα πληρωμών της ΔΙΑΣ λειτουργούν με βάση την αρχή του συγκεντρωτικού διακανονισμού (net settlement).

(6.2) Επιπτώσεις από την εισαγωγή του Ευρώ

(Α) ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ

Οπως έχει ήδη αναφερθεί, κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του "σεναρίου εργασίας για τη μετάβαση" το Ευρώ θα αποτελεί για την Ελλάδα ξένο νόμισμα το οποίο, σύμφωνα με τη σχετική διάταξη του Κανονισμού 1103/97 του Συμβουλίου, θα αντικαταστήσει τη λογιστική μονάδα ECU σε σχέση 1 προς 1. Εν όψει αυτών και δεδομένου ότι το νόμισμα των υφιστάμενων συστημάτων πληρωμών της ΔΙΑΣ είναι η δραχμή, συνάγεται ότι τα συστήματα της ΔΙΑΣ θα συνεχίσουν τη λειτουργία τους ως έχουν.

(Β) ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ

Μέσω του DIASCHEQUE θα συμψηφίζονται ιδιωτικές και τραπεζικές επιταγές σε Ευρώ και δραχμές. Επισημαίνεται πάντως, ότι η έκδοση των επιταγών σε Ευρώ θα πρέπει να υπόκειται σε καθορισμένους κανόνες τυποποίησης, όπως συμβαίνει σήμερα για τις επιταγές σε δραχμές.

Η διατραπεζική κίνηση κεφαλαίων σε Ευρώ θα γίνεται μέσω του συστήματος DIASTRANSFER. Θα υπάρχει η δυνατότητα για αποστολή κινήσεων τόσο σε δραχμές όσο και σε Ευρώ.

Είναι θέμα πολιτικής απόφασης η δυνατότητα της πληρωμής των αποδοχών υπαλλήλων και συνταξιούχων σε Ευρώ. Στην περίπτωση αυτή θα προσαρμοστεί ανάλογα και το σύστημα πληρωμής αποδοχών της ΔΙΑΣ.

Οσον αφορά στο ATM Switching το σύστημα της ΔΙΑΣ θα αποδέχεται συναλλαγές από κάρτες έκδοσης ελληνικών τραπεζών σε δραχμές και Ευρώ. Με την υπόθεση ότι δυνατή θα είναι μόνον η ανάληψη μετρητών σε δραχμές και η ισοδυναμία του ποσού ανάληψης από δραχμές σε Ευρώ θα γίνεται στην τράπεζα τήρησης του λογαριασμού, ο συμψηφισμός των διατραπεζικών συναλλαγών θα γίνεται σε δραχμές.

(Γ) ΤΡΙΤΗ ΦΑΣΗ

Από την εναρκτήρια ημερομηνία της τρίτης φάσης, όλα τα συστήματα της ΔΙΑΣ (DIASCHEQUE, DIASTRANSFER, DIASPAY, DIASNET και DIASDEBIT) θα λειτουργούν αποκλειστικά και μόνον σε Ευρώ. Κατ' εξαίρεση το DIASNET θα πρέπει για όλη τη διάρκεια της διαδικασίας απόσυρσης να λειτουργεί και σε δραχμές.

7. Επιπτωσεις στο Ελληνικο Τραπεζικο Συστημα

Η δημιουργία διευρωπαϊκών ηλεκτρονικών δικτύων συμψηφισμού και διακανονισμού διασυνοριακών πληρωμών δεν μπορεί να αφήσει αδιάφορες τις ελληνικές τράπεζες.

Κατ' αρχάς επιβάλλει την υιοθέτηση και στον ελληνικό χώρο αυτοματοποιημένων ηλεκτρονικών συστημάτων και τη διασύνδεσή τους με τα ευρωπαϊκά. Η επιλογή των προσφερομένων τεχνολογικών λύσεων δεν εξαρτάται μόνον από το κόστος εγκαθίδρυσης και λειτουργίας των συστημάτων αυτών. Αποτελεί επί πλέον συνάρτηση μακροπρόθεσμων επιλογών πολιτικής, τόσο στον Ελλαδικό όσο και στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο. Είναι επίσης θέμα μεγεθών, συμμαχιών, οικονομιών κλίμακος, συγκριτικού κόστους και ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων. Το γεγονός ότι η πλήρης ένταξη στο σύστημα, σύμφωνα με τους μέχρι τώρα σχεδιασμούς δεν θα γίνει πριν το 2001, δίνει μια σχετική άνεση στα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία πριν λάβουν τις τελικές αποφάσεις τους, θα επωφεληθούν από τη θέση σε λειτουργία του συστήματος και τις ανάλογες εμπειρίες των άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Περισσότερα θα είναι τα προβλήματα για τις τράπεζες που διαθέτουν ήδη υποκαταστήματα ή θυγατρικές σε χώρες χωρίς παρέκκλιση που καλούνται να προσαρμόσουν αμέσως τη λειτουργία τους στις νέες συνθήκες. Η λειτουργία της ζώνης Ευρώ ίσως υποχρεώσει και σε αναπροσαρμογές της λειτουργίας διαχείρισης διαθεσίμων σε συνάλλαγμα, τις παρεμβάσεις τους στην αγορά συναλλάγματος, την άντληση ημερήσιας ρευστότητας.

Ολα αυτά επιβάλλουν τη σε βάθος ανάλυση της υφιστάμενης αλλά και της υπό διαμόρφωση, κατάστασης στον ελληνικό και τον ευρωπαϊκό χώρο με επαρκή χρονικό ορίζοντα, την πραγματοποίηση των οικονομικότερων αλλά και αποδοτικότερων επενδύσεων τόσο σε εξοπλισμό όσο και σε τεχνογνωσία και, γενικότερα, την κατάστρωση λεπτομερούς και μακροπρόθεσμης επιχειρηματικής πολιτικής και στρατηγικής.

Β. Εργασιες Πληρωμων

1. Μετρητα σε Δραχμες και Ξενο Νομισμα

(1.1) Πρώτη φάση (1.1.1999 - 31.12.2000)

Από την ημερομηνία έναρξης του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ, για τα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση το Ευρώ θα αποτελεί ένα αυτοτελές νόμισμα με αμετάβλητα σταθερή τιμή μετατροπής ως προς τις εθνικές νομισματικές μονάδες. Ως μοναδικό νόμιμο μέσο πληρωμών σε μετρητά όμως, θα συνεχίσουν να χρησιμοποιούνται (μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2002) τα κέρματα και τραπεζογραμμάτια που είναι εκφρασμένα στις εθνικές νομισματικές τους μονάδες. Είναι συνεπώς απαραίτητη η καθημερινή αποτίμηση του λογαριασμού "Ταμείο-Μετρητά" σε Ευρώ, δηλαδή η παράλληλη τήρηση "Ταμείου-Μετρητών" στην εθνική νομισματική μονάδα και σε Ευρώ.

Αντίθετα, για την Ελλάδα και τα υπόλοιπα κράτη-μέλη με παρέκκλιση, το Ευρώ θα είναι κατά τη διάρκεια αυτής της πρώτης φάσης του υιοθετούμενου στην παρούσα μελέτη σεναρίου εργασίας ένα ξένο νόμισμα το οποίο θα αντικαταστήσει στις λογιστικές καταστάσεις τη σημερινή λογιστική μονάδα ECU. Συνεπώς, η καθημερινή αποτίμηση των λογαριασμών θα συνεχίσει να γίνεται σε δραχμές, με αντίστοιχη υποχρέωση παρακολούθησης των ανοικτών θέσεων σε Ευρώ ως συναλλαγματικών θέσεων.

Εκκρεμές παραμένει πάντως το θέμα αναφορικά με το ύψος της προμήθειας την οποία θα δικαιούνται να εισπράττουν οι ανταποκρίτριες τράπεζες των ελληνικών τραπεζών στα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση για συναλλαγές εκφρασμένες είτε σε Ευρώ είτε σε εθνικές νομισματικές μονάδες των εν λόγω κρατών-μελών.

(1.2) Δεύτερη φάση (1.1.2001 - 31.12.2001)

Με την έναρξη της δεύτερης φάσης του σεναρίου εργασίας της παρούσης μελέτης η Ελλάδα θα συμμετέχει στη ζώνη του Ευρώ ως κράτος-μέλος χωρίς παρέκκλιση. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την καθιέρωση του Ευρώ ως επίσημου νομίσματος το οποίο θα αντικαταστήσει τη δραχμή σύμφωνα με την τιμή μετατροπής που θα έχει καθοριστεί νωρίτερα.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου επέρχονται οι ακόλουθες μεταβολές:

(α) Δεδομένου ότι τα κέρματα και τραπεζογραμμάτια σε δραχμές αποτελούν μεν υποδιαιρέσεις του Ευρώ αλλά συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται ως μετρητά, προκύπτει ότι:

- ❒ είναι απαραίτητη η καθημερινή αποτίμηση του λογαριασμού "Ταμείο-Μετρητά" σε Ευρώ και η παράλληλη τήρηση "Ταμείου-Μετρητών" τόσο σε δραχμές όσο και σε Ευρώ,
- ❒ η ανάληψη μετρητών τόσο από τα "γκισέ" των τραπεζών όσο και από τις ταμειολογιστικές μηχανές γίνεται πάντοτε σε δραχμές, ανεξάρτητα αν ο λογαριασμός καταθέσεων τηρείται σε Ευρώ ή σε δραχμές.

(β) Οι τράπεζες στις οποίες τηρούνται λογαριασμοί σε Ευρώ έχουν υποχρέωση να εμφανίζουν στις κοινοποιούμενες καταστάσεις υπολοίπων λογαριασμών των λογαριασμών καταθέσεων μια επιπρόσθετη στήλη μετατροπής των υπολοίπων των δραχμών σε Ευρώ.

(γ) Με την κατάργηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας μεταξύ δραχμής και των υπολοίπων νομισμάτων των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση, εύλογα έχει γεννηθεί το ερώτημα αν οι τράπεζες θα έχουν δικαίωμα να χρεώνουν προμήθεια για την ανταλλαγή χαρτονομισμάτων εκφρασμένων στις εθνικές νομισματικές μονάδες. Το εν λόγω ζήτημα, το οποίο εντάσσεται στη γενικότερη θεματική του επιτρεπτού της χρέωσης από τις τράπεζες προμήθειας για τη μετατροπή λογαριασμών και πληρωμών, έχει αντιμετωπιστεί σε κοινοτικό επίπεδο από ειδική Ομάδα Εμπειρογνωμόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[39], η έκθεση της οποίας περιέχει τις ακόλουθες προτάσεις:

- ❒ το ζήτημα της μετατροπής να μην αντιμετωπιστεί με νομοθετική ρύθμιση, αφήνοντας κατ' αρχήν στις τράπεζες την επιλογή της χρέωσης προμήθειας μετατροπής σε επιμέρους συναλλαγές,
- ❒ να διαμορφωθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένας Κώδικας Δεοντολογίας των τραπεζών για τη μη χρέωση προμήθειας μετατροπής,
- ❒ όσες τράπεζες συμμορφώνονται με τις εν λόγω κατευθυντήριες αρχές να έχουν δυνατότητα χρησιμοποίησης ενός "σήματος μετατροπής" (conversion symbol) το οποίο θα τις διαφοροποιεί από τις υπόλοιπες στο συναλλασσόμενο κοινό,
- ❒ όσες δεν συμμορφώνονται να εξατομικεύουν το είδος της προμήθειας για λόγους διαφάνειας.

(δ) Επισημαίνεται, επίσης, ότι κατά τη διάρκεια του 2001 δημιουργείται η ανάγκη στενής συνεργασίας μεταξύ της Τραπέζης της Ελλάδος και των πιστωτικών ιδρυμάτων για τον καθορισμό της ακριβούς διαδικασίας η οποία θα υιοθετηθεί για:

- ❒ την απόσυρση των χαρτονομισμάτων και κερμάτων που είναι εκφρασμένα σε δραχμές και, πιθανόν, σε άλλες εθνικές νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών της Νομισματικής Ενωσης,
- ❒ τη διάθεση στο κοινό των χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε Ευρώ μέσω του δικτύου των πιστωτικών ιδρυμάτων, η οποία θα ξεκινήσει την 1η Ιανουαρίου 2002.

(ε) Τέλος, η διαδικασία προετοιμασίας για την εισαγωγή του πιστωτικού χρήματος σε Ευρώ περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενέργειες:

- ❒ μετατροπή των μηχανών ελέγχου γνησιότητας χαρτονομισμάτων και καταμέτρησης,
- ❒ τροποποίηση των προγραμμάτων των αυτομάτων ταμειολογιστικών μηχανών των τραπεζών ώστε να δίνουν μετρητά σε Ευρώ,
- ❒ ενημέρωση πελατείας (όσης δεν έχει εξοικειωθεί με τη χρήση του ως λογιστικού χρήματος) αναφορικά με το νέο νόμισμα και την αντικατάσταση των δραχμών κατά τη διάρκεια της επερχόμενης περιόδου απόσυρσης.

(1.3) Τρίτη φάση (από 1.1.2002)

Κατά την εναρκτήρια ημερομηνία της τρίτης φάσης εισάγονται στην αγορά τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα σε Ευρώ, τα οποία καθίστανται νόμιμο χρήμα με αναγκαστική κυκλοφορία σε όλα τα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση. Σε κυκλοφορία θα τεθούν επτά χαρτονομίσματα και οκτώ κέρματα σε Ευρώ:

- ❒ τα μεν χαρτονομίσματα θα είναι εκφρασμένα σε αξίες των 5, 10, 20, 50, 100, 200 και 500 Ευρώ,
- ❒ τα δε κέρματα θα είναι εκφρασμένα τόσο σε αξίες πολλαπλάσιες του Ευρώ όσο και σε δεκαδικές υποδιαιρέσεις του Ευρώ σε λεπτά (cents).

Ταυτόχρονα αρχίζει η διαδικασία απόσυρσης από την κυκλοφορία των κερμάτων και τραπεζογραμματίων που είναι εκφρασμένα σε δραχμές, η οποία πρέπει να ολοκληρωθεί μέσα σε διάστημα έξι μηνών, χωρίς να αποκλείεται το ενδεχόμενο η Τράπεζα της Ελλάδος να ορίσει (όπως έχει δικαίωμα) συντομότερη περίοδο απόσυρσης. Επισημαίνεται, όμως, ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου απόσυρσης τα κέρματα και τραπεζογραμμάτια σε δραχμές συνεχίζουν, όπως έχει ήδη αναφερθεί, να έχουν την ιδιότητα του νομίμου χρήματος με αναγκαστική κυκλοφορία παράλληλα προς αυτά σε Ευρώ.

Η διαδικασία απόσυρσης εξειδικεύεται ως εξής:

(α) Την 1η Ιανουαρίου 2002 το σύνολο των λογαριασμών καταθέσεων (όπως και όλων εν γένει των συναλλαγών) που είναι συνομολογημένοι είτε σε δραχμές ή σε άλλες εθνικές νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση μετατρέπεται σε Ευρώ. Κατά τη διάρκεια της περιόδου απόσυρσης οι δικαιούχοι των λογαριασμών συνεχίζουν να έχουν τη δυνατότητα κατάθεσης χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε δραχμές (όπως επίσης και της κατάθεσης σε Ευρώ με οποιοδήποτε μέσο πληρωμών). Δυνατότητα ανάληψης μετρητών υπάρχει επίσης σε Ευρώ και δραχμές, πρέπει όμως να ληφθεί μέριμνα για περιορισμό της

προσφυγής του κοινού στην ανάληψη δραχμών, ώστε να διευκολυνθεί η απόσυρσή τους[40].

(β) Οι τράπεζες ανταλλάσσουν χαρτονομίσματα και κέρματα σε δραχμές (και στις υπόλοιπες νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση) έναντι χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε Ευρώ. Σχετικά με τη δυνατότητα χρέωσης προμήθειας για την εν λόγω μετατροπή ισχύουν τα όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως υπό 1.2 (γ).

(γ) Με τη λήξη της περιόδου απόσυρσης τα κέρματα και χαρτονομίσματα σε δραχμές τίθενται εκτός κυκλοφορίας και ανταλλάσσονται έναντι κερμάτων και χαρτονομισμάτων σε Ευρώ μόνον από την Τράπεζα της Ελλάδος.

2. Επιταγες-Εμβασματα-Εντολες

(2.1) Πρώτη φάση

Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του "σεναρίου εργασίας για τη μετάβαση" το Ευρώ θα είναι το επίσημο νόμισμα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση. Αντίθετα στην Ελλάδα, ως κράτος-μέλος με παρέκκλιση, δεν θα αποκτήσει την εν λόγω ιδιότητα αλλά θα είναι ένα ξένο νόμισμα. Συνεπώς, οι ελληνικές τράπεζες:

- ❒ θα έχουν μεν τη δυνατότητα να εκδίδουν εντολές και επιταγές, καθώς επίσης και να εμβάζουν σε Ευρώ, αλλά όλες οι εν λόγω συναλλαγές θα είναι συναλλαγές σε ξένο νόμισμα,
- ❒ δεδομένου ότι το Ευρώ θα αντικαταστήσει το ECU, θα εμβάζουν σε Ευρώ αντί σε ECU,
- ❒ θα τηρούν λογαριασμούς σε Ευρώ σε ανταποκριτές ή ανταποκριτή εξωτερικού, εγκατεστημένους σε κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση, αντικαθιστώντας τους ανταποκριτές σε ECU, ενώ οι υπόλοιποι λογαριασμοί θα εξακολουθούν να υφίστανται ως έχουν,
- ❒ θα τηρούν λογαριασμό συναλλάγματος σε Ευρώ στην Τράπεζα της Ελλάδος.

(2.2) Δεύτερη φάση

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα σχετικά με το καθεστώς που θα διέπει τη χρήση του Ευρώ κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου (βλέπε αναλυτικά στο Πρώτο Κεφάλαιο του Πρώτου Μέρους της παρούσης μελέτης), επισημαίνονται τα ακόλουθα για τα εξεταζόμενα μέσα πληρωμών:

- ❒ οι τράπεζες μπορούν να εκδίδουν εντολές και επιταγές και να εμβάζουν ποσά τόσο σε Ευρώ όσο και σε δραχμές,

- εξακολουθούν να υπάρχουν λογαριασμοί στους ανταποκριτές του εξωτερικού τόσο στις νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης (με ή χωρίς παρέκκλιση) όσο και σε Ευρώ,
- η ΔΙΑΣ και το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών συμψηφίζουν συναλλαγές τόσο σε δραχμές όσο και σε Ευρώ,
- λειτουργεί το σύστημα HERMES το οποίο διαχειρίζεται εγχώριες και διασυνοριακές εντολές αποκλειστικά και μόνον σε Ευρώ,
- πέραν του συνήθους τρόπου διακανονισμού μέσω ανταποκριτών, όλες οι διασυνοριακές πληρωμές μεγάλης αξίας σε Ευρώ θα μπορούν να διακανονίζονται μέσω του TARGET, (με εξαίρεση τις συναλλαγές που αφορούν στην άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής οι οποίες θα διακινούνται υποχρεωτικά μέσω αυτού),
- οι τράπεζες ενδέχεται να υποχρεωθούν να τηρούν στην Τράπεζα της Ελλάδος δύο παράλληλους λογαριασμούς (σε Ευρώ και δραχμές αντίστοιχα), ενώ η αναχρηματοδότησή τους από την τελευταία θα γίνεται μόνον σε Ευρώ.

(2.3) Τρίτη φάση

Από την εναρκτήρια ημερομηνία της τρίτης φάσης το σύνολο των συναλλαγών θα εκφράζεται υποχρεωτικά σε Ευρώ. Συνεπώς, όλες οι επιταγές, οι εντολές και τα εμβάσματα πραγματοποιούνται στο ενιαίο νόμισμα.

3. Καρτες

(3.1) Πρώτη φάση

Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης που το Ευρώ θα αποκτήσει την ιδιότητα του νομίσματος συναλλαγών στα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση, όσες ελληνικές τράπεζες είναι μέλη Διεθνών Οργανισμών που εκδίδουν διεθνείς χρεωστικές και πιστωτικές κάρτες (πχ, VISA, EUROPAY) και ταυτόχρονα αποδέχονται συναλλαγές καρτών έκδοσης τραπεζών εξωτερικού εκτιμάται ότι θα λειτουργούν στο ακόλουθο περιβάλλον:

(Α) ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Θα είναι δυνατή η τήρηση σε Ευρώ του λογαριασμού ο οποίος τηρείται σε ανταποκριτή και χρησιμοποιείται για το διακανονισμό των διεθνών συναλλαγών μέσω των Διεθνών Οργανισμών που είναι συνδεδεμένες οι τράπεζες.

(Β) ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ

Συναλλαγές που πραγματοποιούνται από κάρτες έκδοσης ελληνικών τραπεζών σε κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση θα είναι δυνατόν να εισάγονται για επεξεργασία αποτιμημένες είτε σε Ευρώ είτε στο εθνικό νόμισμα της χώρας συναλλαγής, ενώ ταυτόχρονα το νόμισμα στο οποίο θα πραγματοποιείται η χρέωση (billing currency) θα είναι η δραχμή.

(3.2) Δεύτερη φάση

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης, όταν πλέον η συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής θα έχει καθοριστεί αμετάκλητα σε σχέση με το Ευρώ, πέραν των θεμάτων που αναφέρθηκαν στη πρώτη φάση θα αντιμετωπισθούν τα ακόλουθα:

(Α) ΤΗΡΗΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ

Εφόσον εκδηλωθεί ζήτηση για την τήρηση λογαριασμών καταθέσεων και τη χορήγηση πιστώσεων σε Ευρώ, θα είναι δυνατή και η έκδοση από ελληνικές τράπεζες πιστωτικών και χρεωστικών καρτών σε Ευρώ. Κατά συνέπεια, οι τράπεζες θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν ορισμένα από τα ακόλουθα ενδεχόμενα:

- ❒ ανάληψη μετρητών δραχμών απο λογαριασμό Ευρώ με χρήση κάρτας (πιστωτικής ή χρεωστικής) από ΑΤΜ ή από το ταμείο,
- ❒ κατάθεση μετρητών δραχμών μέσω ΑΤΜ σε πίστωση λογαριασμού Ευρώ συνδεδεμένου με πιστωτική ή χρεωστική κάρτα,
- ❒ μεταφορά, μέσω ΑΤΜ με χρήση κάρτας, ποσού από λογαριασμό δραχμών σε λογαριασμό Ευρώ και αντίστροφα,
- ❒ ενημέρωση υπολοίπου λογαριασμών σε δραχμές και Ευρώ αν ζητηθεί από τον πελάτη,
- ❒ συναλλαγές ηλεκτρονικές ή χειροκίνητες, αγοράς αγαθών και υπηρεσιών με την αξία τους αποτιμημένη σε δραχμές και με χρέωση κάρτας συνδεδεμένης με λογαριασμό καταθέσεων ή χορηγήσεων Ευρώ και αντίστροφα,
- ❒ πίστωση λογαριασμών επιχειρήσεων που τηρούνται σε Ευρώ με το προϊόν συναλλαγής με χρήση δραχμικών καρτών και αντίστροφα,
- ❒ υπολογισμός και πίστωση/χρέωση προμηθειών και εξόδων είτε σε δραχμές ή σε Ευρώ,
- ❒ μετατροπή ποσών αξίας εγχώριων συναλλαγών από δραχμές σε Ευρώ και αντιστρόφως με βάση τη σταθερή ισοτιμία,
- ❒ επεξεργασία εισερχομένων συναλλαγών εξωτερικού, αποτιμημένων σε Ευρώ σε χρέωση ή πίστωση λογαριασμών καρτών που τηρούνται σε Ευρώ.

(Β) ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΚΑΡΤΩΝ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΛΛΩΝ ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΧΩΡΙΣ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ

Αντίστοιχα με την επεξεργασία εισερχομένων συναλλαγών σε Ευρώ, οι ελληνικές τράπεζες θα πρέπει να είναι σε θέση να επεξεργάζονται από τις αποδεχόμενες τράπεζες συναλλαγές εντός Ελλάδος αποτιμημένες σε Ευρώ που θα γίνονται με κάρτες έκδοσης τραπεζών εγκατεστημένων σε άλλα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση, αποστελλόμενες στο εξωτερικό σε Ευρώ.

(Γ) ATMs

Στη φάση αυτή τα ATMs θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα αποδοχής καρτών (χρεωστικών και πιστωτικών) έκδοσης ελληνικών τραπεζών σε δραχμές και Ευρώ για την πραγματοποίηση αναλήψεων του ισόποσου σε δραχμές. Κατά συνέπεια στα δίκτυα ATMs θα είναι δυνατή η αποδοχή κάρτας Ευρώ για ανάληψη ή κατάθεση δραχμών με αντίστοιχη χρέωση ή πίστωση λογαριασμού Ευρώ που τηρείται στην ίδια ή άλλη τράπεζα (συμψηφισμός μέσω ΔΙΑΣ ή άλλης αντίστοιχης διαδικασίας).

(Δ) POS

Δυνατότητα καταχώρησης και αποστολής για επεξεργασία συναλλαγών εκφρασμένων σε Ευρώ, με χρήση δραχμικής κάρτας ή κάρτας λογαριασμού Ευρώ.

(Ε) ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Προσαρμογή του εθνικού συστήματος διακανονισμού συναλλαγών μεταξύ των τραπεζών που εκδίδουν ομοειδείς πιστωτικές ή χρεωστικές κάρτες.

(3.3) Τρίτη φάση

Κατά την εναρκτήρια ημερομηνία αυτής της φάσης θα αρχίσουν να ισχύουν τα ακόλουθα:

- μετατροπή δραχμικών χρεωστικών και πιστωτικών καρτών σε αντίστοιχες λογαριασμών Ευρώ,
- υποχρεωτική εμφάνιση αντιγράφων λογαριασμών με εκτύπωση υπολοίπων, ορίων, ποσών πληρωμής κλ. σε Ευρώ,
- επεξεργασία συναλλαγών σε Ευρώ,
- αναλήψεις μετρητών σε Ευρώ και δραχμών (μόνον κατά τη διάρκεια της περιόδου απόσυρσης) μέσω ATM,
- μετατροπή POS για καταγραφή συναλλαγών σε Ευρώ,
- επεξεργασία συναλλαγών εξωτερικού στο ίδιο νόμισμα (Ευρώ) με το νόμισμα τήρησης λογαριασμού της κάρτας,
- Εθνικό Σύστημα Διακανονισμού συναλλαγών εσωτερικού σε Ευρώ.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(35) Παρά το γεγονός ότι τα συστήματα διακανονισμού σε συνεχή χρόνο (RTGS) έχουν σαφή πλεονεκτήματα ως προς την ταχύτητα και τους λειτουργικούς κινδύνους, τουλάχιστον, οι τράπεζες διεθνώς λαμβάνουν υπόψη τους και τον παράγοντα του κόστους. Κατά συνέπεια, για ορισμένες κατηγορίες συναλλαγών οι τράπεζες θα εκτιμήσουν το κόστος των συστημάτων για την επιλογή τους, αδιαφορώντας ενδεχομένως αν σε κάποιο σύστημα οι εγγενείς (συστημικοί) κίνδυνοι είναι μεγαλύτεροι. Αυτός ο παράγοντας εξηγεί, παραδείγματος χάριν, γιατί οι αμερικανικές τράπεζες χρησιμοποιούν το CHIPS αντί του Fedwire και οι γερμανικές το EAF2 αντί του EIL-ZV.

(36) Το σύστημα αυτό, το οποίο δεν θα λειτουργεί συμπληρωματικά προς το TARGET και θα προσφέρει δυνατότητα συμψηφισμού για όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης μέσω ενός δικτύου 60 τραπεζών. Τα αποτελέσματα του συμψηφισμού θα διακανονίζονται στο τέλος της ημέρας μέσω του TARGET. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το σύστημα αυτό μπορούν να βρεθούν στο *"Practical Issues Arising from the Introduction of the Euro"* της Τράπεζας της Αγγλίας, τεύχος 6, 10.12.1997.

(37) Σε μερικές περιπτώσεις μπορεί να υπάρχουν και περισσότεροι λογαριασμοί nostro στο ίδιο νόμισμα, λόγω αμοιβαιότητας ή για διάφορες κατηγορίες συναλλαγών.

(38) Παρ' ότι αναμένεται ένα μεγάλο μέρος των πληρωμών μεγάλης αξίας να γίνεται σε ευρώ από 1.1.1999, θα υπάρχει ακόμη ένα σημαντικό κομμάτι συναλλαγών προς συμψηφισμό στα εθνικά νομίσματα είτε με τη μορφή επιταγών είτε με τη μορφή μαζικών πληρωμών, πχ μισθοδοσίας. Κατά συνέπεια, η ύπαρξη λογαριασμών σε εθνικά νομίσματα θα εξακολουθήσει να υπάρχει για 2-3 χρόνια.

(39) European Commission (1997): *"Report of the Expert Group on Conversion Charges"*.

(40) Η εν λόγω κατάσταση δημιουργεί αυξημένη ανάγκη για έγκαιρη προετοιμασία της τεχνικής υποδομής, ώστε τα μηχανήματα τα οποία λειτουργούν με την πληρωμή κερμάτων (πχ, παρκόμετρα) να είναι σε θέση να δέχονται τα νέα κέρματα σε Ευρώ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Διατραπεζικά Συστήματα Πληρωμών Μεγάλης Αξίας – Συστήματα TARGET

Α. Εισαγωγη

Η άσκηση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του Ευρώ ανάγεται σε βασική αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών[41]. Για την ομαλή και ασφαλή διευθέτηση των διασυνοριακών συναλλαγών σε Ευρώ (με αξία τρέχουσας ημέρας) οι οποίες είναι απαραίτητες για την άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής κρίθηκε απαραίτητη η δημιουργία ενός διευρωπαϊκού συστήματος πληρωμών, του TARGET[42], ο σχεδιασμός του οποίου αναπτύχθηκε στο πλαίσιο των προπαρασκευαστικών εργασιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος για το τρίτο στάδιο της ΟΝΕ.

Προκειμένου οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών να έχουν δυνατότητα συμμετοχής στο σύστημα πληρωμών TARGET πρέπει να έχουν αναπτύξει ένα σύστημα διακανονισμού εντολών πληρωμής μεγάλων ποσών σε συνεχή χρόνο (στη συνέχεια το "ΣΔΣΧ"[43]). Μέσα από τα ΣΔΣΧ ο διακανονισμός των πληρωμών είναι οριστικός και ανέκκλητος, με βάση τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία τους. Τα συστήματα ΣΔΣΧ εξασφαλίζουν υψηλό βαθμό αποτελεσματικότητας και ασφάλειας ως προς το διακανονισμό των πληρωμών και περιορίζουν στο ελάχιστο τον πιστωτικό κίνδυνο και τους συστημικούς ή εγγενείς κινδύνους.

Το TARGET, το οποίο διακινεί αποκλειστικά και μόνο εντολές πληρωμής εκφρασμένες σε Ευρώ, προβαίνει σε διακανονισμό τόσο διατραπεζικών εντολών όσο και εντολών της πελατείας των τραπεζών. Εφόσον τα ΣΔΣΧ των κρατών-μελών με παρέκκλιση διαχειρίζονται το Ευρώ ως ξένο νόμισμα, μπορούν να συνδεθούν με το TARGET.

Οι όροι σύμφωνα με τους οποίους τα ΠΙ των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση θα χρησιμοποιούν το TARGET θα είναι κατά το δυνατόν όμοιοι με εκείνους που θα ισχύουν για τα ΠΙ των κρατών-μελών με παρέκκλιση. Για το λόγο αυτό, δεν έχει νόημα ο διαχωρισμός της περιγραφής του TARGET ανά φάση του σεναρίου εργασίας. Συνεπώς, όπου υπάρχει διαφορετική αντιμετώπιση έναντι των Κεντρικών Τραπεζών των κρατών-μελών με παρέκκλιση γίνεται ειδική αναφορά στις αντίστοιχες παραγράφους.

Β. Περιγραφη του Συστηματος

1. Βασικοι Κανονες

Το TARGET είναι ένα αποκεντρωμένο σύστημα, στο οποίο οι λογαριασμοί διακανονισμού των ΠΙ τηρούνται στην εθνική Κεντρική Τράπεζα με μερικές μόνο κοινές λειτουργίες των εθνικών ΣΔΣΧ, οι οποίες εκκινούν από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (στη συνέχεια η "ΕΚΤ"). Εκτός από ένα πολύ μικρό αριθμό πληρωμών που προέρχονται από τις δραστηριότητες της ΕΚΤ, οι πληρωμές TARGET αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας από τα εγχώρια ΣΔΣΧ και ανταλλάσσονται διμερώς μεταξύ των εθνικών Κεντρικών Τραπεζών.

Το TARGET περιλαμβάνει τα ακόλουθα συστήματα και μηχανισμούς:

(α) Τα 15 εθνικά ΣΔΣΧ (ένα για κάθε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ενωσης).

(β) Το μηχανισμό πληρωμών της ΕΚΤ.

(γ) Το Σύστημα Διασύνδεσης (Interlinking System) μέσω του οποίου μεταβιβάζονται οι εντολές μεταξύ των εθνικών Κεντρικών Τραπεζών. Σε αυτό το πλαίσιο κάθε εθνική Κεντρική Τράπεζα αναπτύσσει ένα μηχανισμό διασύνδεσης (Interlinking Component), ο οποίος επιτρέπει τη μετατροπή μιας εντολής πληρωμής από την εθνική τυποποίηση στην τυποποίηση του TARGET και αντίστροφα, ώστε να είναι συμβατή η μεταβίβαση των μηνυμάτων μεταξύ των ΣΔΣΧ.

Για τη μεταβίβαση των εντολών μεταξύ των εθνικών Κεντρικών Τραπεζών έχει επιλεγεί το δίκτυο SWIFT, αλλά το Σύστημα Διασύνδεσης έχει την ευελιξία σε μεταγενέστερο χρόνο να συνδεθεί με άλλο δίκτυο, αν αυτό κριθεί σκόπιμο. Για να υπάρχει κοινό σημείο επικοινωνίας μεταξύ των Κεντρικών Τραπεζών, οι τύποι των μηνυμάτων έχουν αναπτυχθεί στη βάση των μηνυμάτων SWIFT "MT202" και "MT100", που αφορούν, αντίστοιχα, σε διατραπεζικές εντολές και σε εντολές πελατών.

Επισημαίνεται ότι, ενώ τα εγχώρια ΣΔΣΧ οφείλουν να έχουν μόνο ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά (πχ, η καθιέρωση σειρών αναμονής είναι στην ευχέρεια των εθνικών Κεντρικών Τραπεζών), οι μηχανισμοί διασύνδεσης αναπτύσσονται πανομοιότυπα σε όλα τα κράτη-μέλη (*βλέπε* σχετικά **Διάγραμμα Α'**).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Α΄

2. Συμμετοχη

Μέλη του TARGET είναι μόνον η ΕΚΤ και οι εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών (με ή χωρίς παρέκκλιση), ως κέντρα διακανονισμού των εγχωρίων ΣΔΣΧ. Οπως έχει ήδη αναφερθεί, τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση δικαιούνται πάντως να επιλέξουν αν θα συμμετάσχουν στο TARGET για όσο διάστημα διαρκεί το καθεστώς της παρέκκλισης. Αντίθετα, δικαίωμα μεταβίβασης πληρωμών μέσω του TARGET έχει κάθε συμμετέχων[44] σε οποιοδήποτε ΣΔΣΧ που είναι συνδεδεμένο με αυτό.

3. Ειδη Συναλλαγων που Διαχειριζεται το Target

Το TARGET διαχειρίζεται τα ακόλουθα είδη συναλλαγών:

- υποχρεωτικά όλες τις πληρωμές που είναι άμεσα συνδεδεμένες με την άσκηση νομισματικής πολιτικής, όπου το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) είναι ο ένας αντισυμβαλλόμενος,
- διεκπεραίωση συναλλαγών των Συστημάτων Συμψηφισμού Μεγάλης Αξίας που λειτουργούν σε Ευρώ,
- διασυνοριακές συναλλαγές των ΠΙ και των πελατών τους.

4. Διαδικασιες εκτελεσης εντολων Target

Η βασική αρχή λειτουργίας του TARGET, όπως και των εθνικών ΣΔΣΧ, είναι ότι κάθε εντολή πληρωμής διακανονίζεται μεμονωμένα σε συνεχή βάση μέσω λογαριασμών που τηρούνται στις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες. Επομένως, το TARGET προσφέρει άμεσο και τελικό διακανονισμό για όλες τις πληρωμές, υπό τον όρο ότι υπάρχουν επαρκή κεφάλαια στο λογαριασμό που το αποστέλλον ΠΙ τηρεί στην Κεντρική του Τράπεζα ή υπάρχει δυνατότητα παροχής ρευστότητας σε αυτό (βλέπε σχετικά **Διάγραμμα Β′**). Ο λογαριασμός του λαμβάνοντος ΠΙ δεν πιστώνεται συνεπώς ποτέ πριν χρεωθεί ο λογαριασμός του αποστέλλοντος ΠΙ, με αποτέλεσμα το λαμβάνον ΠΙ να μην εκτίθεται σε πιστωτικό κίνδυνο.

Για μία διασυνοριακή πληρωμή TARGET, η χρονική διάρκεια ανάμεσα στη χρέωση του λογαριασμού του αποστέλλοντος ΠΙ από το αποστέλλον ΣΔΣΧ και στην πίστωση του λογαριασμού του δικαιούχου ΠΙ στο λαμβάνον ΣΔΣΧ, υπολογίζεται να είναι συνήθως λιγότερο από ένα λεπτό, ενώ η μέγιστη διάρκεια να είναι 15 λεπτά της ώρας.

Καθώς η εκτέλεση διασυνοριακών πληρωμών περιλαμβάνει διακανονισμό σε δύο ξεχωριστές εθνικές Κεντρικές Τράπεζες, μία πληρωμή ενδέχεται να μην είναι δυνατό να διακανονισθεί από τη λαμβάνουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα, παρ' ότι έχει διακανονισθεί στην αποστέλλουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα. Για το λόγο αυτό και προ-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β

κειμένου να μη δεσμεύεται ρευστότητα από το TARGET έχει προβλεφθεί μία διαδικασία ώστε να είναι δυνατόν η αποστέλλουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα να πιστώσει πάλι το λογαριασμό του αποστέλλοντος ΠΙ, με το ποσό που αρχικά τον είχε χρεώσει.

Για να ξεκινήσει μία διασυνοριακή πληρωμή TARGET, το αποστέλλον ΠΙ αποστέλλει μία εντολή πληρωμής στην τοπική εθνική Κεντρική Τράπεζα. Η αποστέλλουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα ελέγχει την εγκυρότητα της εντολής.

Το ποσό της εντολής δεν μπορεί να υπερβαίνει το υπόλοιπο του λογαριασμού του αποστέλλοντος ΠΙ, ή το ποσό της παρεχόμενης ρευστότητας σε αυτό. Για τα ΠΙ που λειτουργούν στα κράτη-μέλη με παρέκκλιση ενδέχεται το καθεστώς των σχετικών ελέγχων να είναι πιο σύνθετο. Η αποστέλλουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα ελέγχει ακόμα ότι το λαμβάνον ΣΔΣΧ είναι σε λειτουργία.

Εφόσον η εντολή είναι έγκυρη, χρεώνεται με το ποσό άμεσα και ανέκκλητα ο λογαριασμός του αποστέλλοντος ΠΙ και πιστώνεται ο λογαριασμός διασύνδεσης της λαμβάνουσας εθνικής Κεντρικής Τράπεζας. Στη συνέχεια, η αποστέλλουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα οφείλει:

- ❒ να μετατρέψει, αν χρειάζεται, την εντολή πληρωμής στο τυποποιημένο μήνυμα που χρησιμοποιείται στο TARGET,
- ❒ να συμπεριλάβει τα πρόσθετα χαρακτηριστικά ασφαλείας που χρησιμοποιούνται στην επικοινωνία μεταξύ εθνικών Κεντρικών Τραπεζών, και
- ❒ να στείλει το μήνυμα, μέσω του SWIFT στη λαμβάνουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα

Οταν η λαμβάνουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα λάβει την εντολή πληρωμής, ελέγχει τα χαρακτηριστικά ασφαλείας, και πιστοποιεί ότι η δικαιούχος τράπεζα, όπως αναφέρεται στην εντολή πληρωμής, συμμετέχει στο εγχώριο ΣΔΣΧ. Σε καταφατική περίπτωση, η λαμβάνουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα μετατρέπει, όπου επιβάλλεται, στην εγχώρια τυποποίηση την εντολή, χρεώνει το λογαριασμό διασύνδεσης της αποστέλλουσας εθνικής Κεντρικής Τράπεζας και πιστώνει το λογαριασμό της δικαιούχου τράπεζας. Τέλος, η λαμβάνουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα αποστέλλει την εντολή πληρωμής, μέσω του τοπικού ΣΔΣΧ, στη δικαιούχο τράπεζα.

Προκειμένου η αποστέλλουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα να ελέγχει ευκολότερα ότι οι εντολές που έστειλε σε άλλες εθνικές Κεντρικές Τράπεζες διακανονίσθηκαν επιτυχώς, έχει προβλεφθεί μία διαδικασία, σύμφωνα με την οποία η λαμβάνουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα αποστέλλει στην αποστέλλουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα, μία διαβεβαίωση διακανονισμού, αφού βέβαια έχει πιστώσει το σχετικό λογαριασμό. Εάν η αποστέλλουσα εθνική Κεντρική Τράπεζα δεν λάβει την αναμενόμενη διαβεβαίωση εντός 30 λεπτών, οφείλει να

ερευνήσει την κατάσταση της εντολής (δηλαδή να αρχίσει τη διαδικασία ανίχνευσης λάθους).

5. Εναρμονιση

Παρ' ότι το TARGET είναι αποκεντρωμένο σύστημα, διαπιστώθηκε ότι είναι απαραίτητο να επιτευχθεί κάποιος βαθμός εναρμόνισης σε ορισμένους τομείς των ΣΔΣΧ. Οι τομείς αυτοί είναι:

- η παροχή ρευστότητας μέσα στην ημέρα (κατωτέρω υπό α),
- το ωράριο λειτουργίας (υπό β), και
- η τιμολογιακή πολιτική (υπό γ).

(α) Παροχή ρευστότητας μέσα στην ημέρα

Οσο μεγαλύτερη ρευστότητα κυκλοφορεί σε ένα σύστημα πληρωμών συνεχούς διακανονισμού, τόσο περισσότερο διευκολύνεται ο διακανονισμός των πληρωμών. Επειδή, όμως, οι μηχανισμοί παροχής ρευστότητας εμπεριέχουν κόστος για τις τράπεζες και το κόστος αυτό δεν πρέπει να διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα, στα πλαίσια της Νομισματικής Ενωσης είναι απαραίτητο ένα ελάχιστο επίπεδο εναρμόνισης στους μηχανισμούς που χρησιμοποιούνται για την παροχή ρευστότητας.

Η αναφορά στους εναλλακτικούς τρόπους παροχής ρευστότητας μέσα στην ημέρα από τις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες στα ΠΙ τα οποία συμμετέχουν στα εγχώρια ΣΔΣΧ γίνεται στην περιγραφή του HERMES. Το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών προβλέπει ότι η παροχή πίστωσης μέσα στην ημέρα προς τα ΠΙ θα είναι πλήρως εγγυημένη.

Η παροχή ρευστότητας μέσα στην ημέρα μεταξύ των Κεντρικών Τραπεζών των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση θα είναι απεριόριστη. Αντίθετα, ο τρόπος παροχής ρευστότητας προς τις Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών με παρέκκλιση δεν έχει αποφασισθεί ακόμα. Καθώς η μετακύληση της ρευστότητας κατά τη διάρκεια της ημέρας σε overnight πίστωση, ενδέχεται να έχει επιπτώσεις στη νομισματική πολιτική, έχουν εξετασθεί τρεις μηχανισμοί παροχής ρευστότητας μέσα στην ημέρα, προς τις εν λόγω Κεντρικές Τράπεζες, με σκοπό να αποφεύγεται η εν λόγω μετατροπή:

- επιβολή υψηλών επιτοκίων ποινής σε περίπτωση μετατροπής της πίστωσης σε overnight (σε συνδυασμό με μη χρηματικές ποινές) και διακοπή αποστολής πληρωμών πελατών, ενωρίτερα (earlier cut-off) από το κλείσιμο του TARGET[45],
- παροχή περιορισμένης (έως και μηδενικής) ρευστότητας μέσα στην

ημέρα από τις Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση στις Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών με παρέκκλιση.

- διακοπή νωρίτερα (earlier cut-off) για τους συμμετέχοντες στο TARGET (Κεντρικές Τράπεζες και ΠΙ) που είναι εγκατεστημένοι σε κράτη-μέλη με παρέκκλιση[46].

Η τελική επιλογή ενός από αυτούς ή κάποιου συνδυασμού θα γίνει από την ΕΚΤ.

(β) Τιμολογιακή πολιτική

Η τιμολογιακή πολιτική του TARGET έχει ως βασικό στόχο την πλήρη κάλυψη του κόστους των Κεντρικών Τραπεζών για την ανάπτυξη και λειτουργία των ΣΔΣΧ και υπόκειται σε τρεις περιορισμούς:

- δεν πρέπει να επηρεάζει τη νομισματική πολιτική,
- δεν πρέπει να διαταράσσει τις συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των συμμετεχόντων, και
- πρέπει να συμβάλλει στην πολιτική περιορισμού των κινδύνων στα συστήματα πληρωμών.

Τον Δεκέμβριο του 1996 το Συμβούλιο του ΕΝΙ υιοθέτησε την αρχή της κοινής τιμής για τις διασυνοριακές εντολές TARGET. Η τιμή των εγχώριων πληρωμών των εθνικών ΣΔΣΧ θα διαμορφώνεται σε εθνικό επίπεδο. Είναι ευνόητο ότι οι τιμές για τις διασυνοριακές και τις εγχώριες εντολές δεν είναι δυνατό να έχουν μεγάλες αποκλίσεις, ώστε να μην επηρεάζεται η ενιαία νομισματική πολιτική. Ως γενική αρχή το κόστος μιας διασυνοριακής εντολής TARGET θα επιβαρύνει το αποστέλλον ΣΔΣΧ, δηλαδή το αποστέλλον ΠΙ.

Εξετάζεται επίσης το ενδεχόμενο καθιέρωσης διαφοροποιημένων τιμών ανάλογα με τη χρήση του TARGET. Η διαφοροποίηση αυτή μπορεί να επιτευχθεί είτε με διαφορετικά "πακέτα τιμών" (συνδυασμός περιοδικών εισφορών με τιμή ανά συναλλαγή) είτε με μειούμενη τιμή με αντίστοιχο αυξανόμενο όγκο συναλλαγών.

(γ) Ημέρες και ώρες λειτουργίας

Η εναρμόνιση του χρόνου λειτουργίας των εγχωρίων ΣΔΣΧ συστημάτων που συνδέονται με το TARGET καλύπτει τρεις βασικούς τομείς: το ωράριο λειτουργίας, την ώρα αναφοράς και τις ημέρες λειτουργίας.

(i) *Ωράριο λειτουργίας:* προκειμένου το TARGET να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις των αγορών και της διαχείρισης των κινδύνων πρέπει να έχει διευρυμένες ώρες λειτουργίας. Ακόμα, για να διευκολυνθεί η εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, αλλά και για να διασφαλισθούν οι υγιείς συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα εγχώρια ΣΔΣΧ πρέπει να κλείνουν ταυτόχρονα.

Κατόπιν αυτών το Συμβούλιο του ΕΝΙ αποφάσισε ότι το TARGET θα λειτουργεί από τις 7πμ Ωρα Κεντρικής Τράπεζας (ΩΚΤ) ως τις 6μμ ΩΚΤ. Κάποια ευελιξία θα διατηρηθεί ώστε ορισμένα εγχώρια ΣΔΣΧ να ανοίγουν νωρίτερα για την εκτέλεση εγχώριων πληρωμών[47].

Για τις πληρωμές πελατών – εγχωρίων και διασυνοριακών – προβλέπεται το σύστημα να κλείνει μία ώρα πριν το γενικό κλείσιμο του TARGET (early cut-off). Μετά από αυτό το χρονικό σημείο θα εκτελούνται μόνον διατραπεζικές πληρωμές (εγχώριες και διασυνοριακές) με σκοπό την κάλυψη της θέσης των πιστωτικών ιδρυμάτων, χωρίς παρεμβάσεις από μη αναμενόμενες εντολές πελατών.

(ii) *Ωρα αναφοράς:* προτείνεται η ώρα αναφοράς για το TARGET να είναι η τοπική ώρα της πόλης που θα εδρεύει η ΕΚΤ.

(iii) *Ημέρες λειτουργίας:* στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης υπάρχουν δύο μόνον κοινές ημέρες αργίας: Χριστούγεννα και Πρωτοχρονιά. Αντίθετα, κάθε χρόνο, για 50 τουλάχιστον εργάσιμες ημέρες, μία τουλάχιστον εθνική Κεντρική Τράπεζα έχει εθνική αργία. Η ύπαρξη διαφορετικών εθνικών αργιών ενδέχεται να επηρεάζει τη ρευστότητα και τα επιτόκια στην αγορά χρήματος σε Ευρώ, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούνται και προβλήματα στις συναλλαγές συναλλάγματος το ένα σκέλος των οποίων είναι σε Ευρώ. Για τους λόγους αυτούς προτείνεται το TARGET να αργεί μόνον στις προαναφερθείσες κοινές αργίες.

Αρχικά, κάθε κράτος-μέλος έχει διακριτική ευχέρεια να καθορίσει αν το εγχώριο ΣΔΣΧ και ο Μηχανισμός Διασύνδεσης θα λειτουργούν τις ημέρες ορισμένων εθνικών ή θρησκευτικών εορτών. Πριν την έναρξη κάθε έτους θα εκδίδεται Ημερολόγιο ημερών εργασίας του TARGET, στο οποίο θα φαίνεται ποιες ημέρες συγκεκριμένα συστήματα αργούν. Εφόσον λειτουργούν δύο τουλάχιστον εθνικά ΣΔΣΧ, θα λειτουργεί και το Σύστημα Διασύνδεσης, ώστε να είναι δυνατή η διακίνηση διασυνοριακών εντολών μεταξύ των ΣΔΣΧ που είναι σε λειτουργία.

6. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΤΕΛΟΥΣ ΗΜΕΡΑΣ

Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής και αξιόπιστης λειτουργίας του TARGET, έχουν προβλεφθεί συγκεκριμένες διαδικασίες τέλους ημέρας προκειμένου να τελειώσει η εργάσιμη ημέρα οριστικά και ανέκκλητα. Κάθε εθνική Κεντρική Τράπεζα δικαιούται να κλείσει το σύστημά της μόνο αφού λάβει εξουσιοδότηση από την ΕΚΤ. Εχουν επίσης προβλεφθεί διαδικασίες για την αντιμετώπιση εκτάκτων προβλημάτων (contingency plans).

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(41) Το εν λόγω σύστημα συντίθεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (η οποία, όπως έχει ήδη αναφερθεί, θα αρχίσει να λειτουργεί την 1η Ιανουαρίου 1999) και τις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών.

(42) Trans-european Automated Real-time Gross settlement Express Transfer.

(43) Σύστημα Διακανονισμού σε Συνεχή Χρόνο - Real Time Gross Settlement System.

(44) Στα εθνικά ΣΔΣΧ έχουν δικαίωμα να συμμετέχουν διάφοροι οργανισμοί εντός ή εκτός του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στη συνέχεια της παρουσίασης αναφορά σε συμμετέχοντες θα γίνεται μόνον, εκτός αν ρητά ορίζεται διαφορετικά, σε πιστωτικά ιδρύματα.

(45) Η νωρίτερη διακοπή για τις συναλλαγές πελατών ισχύει για όλους τους μηχανισμούς.

(46) Η διακοπή δεν αναφέρεται στην επεξεργασία πληρωμών από το ΣΔΣΧ, αλλά στη χρήση ρευστότητας μέσα στην ημέρα σε ευρώ, για το διακανονισμό των πληρωμών. Δηλαδή, η διακοπή λειτουργίας του TARGET θα είναι ίδια για όλους τους συμμετέχοντες, αλλά από κάποια χρονική στιγμή και έπειτα, οι Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών με παρέκκλιση θα μπορούν να αποστέλλουν πληρωμές στις Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση, μόνο αν έχουν πιστωτικό υπόλοιπο σε ευρώ.

(47) Τα εγχώρια ΣΔΣΧ μπορεί να ανοίγουν νωρίτερα μόνο με τη σύμφωνη γνώμη της ΕΚΤ και άλλων συμμετεχουσών Κεντρικών Τραπεζών για:

- διακανονισμό συναλλαγών τίτλων,
- διακανονισμό αποτελεσμάτων συστημάτων καθαρού συμψηφισμού, και
- διακανονισμό ειδικών συναλλαγών που εισάγονται από τις Κεντρικές Τράπεζες στο ΣΔΣΧ μετά το κλείσιμο του συστήματος.

Αργότερα μπορεί να προστεθούν και άλλα είδη συναλλαγών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Το Σύστημα HERMES

Α. Εισαγωγη

Στο πλαίσιο της λειτουργίας του TARGET η Τράπεζα της Ελλάδος έχει αναλάβει την ανάπτυξη του συστήματος HERMES[48], ενός ΣΔΣΧ, το οποίο θα αποτελέσει τμήμα του TARGET με την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ. Σύμφωνα με το σενάριο εργασίας της παρούσας μελέτης, η Ελλάδα δεν θα συμμετάσχει στη ζώνη του Ευρώ από την 1η Ιανουαρίου 1999 και το Ευρώ θα αποτελεί στη χώρα ξένο νόμισμα. Συνεπώς, η Τράπεζα της Ελλάδος αναπτύσσει το HERMES με τρόπο ώστε να μπορεί να διαχειρίζεται το Ευρώ ως συνάλλαγμα.

Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του σεναρίου εργασίας της παρούσης μελέτης, το HERMES θα αποτελείται από δύο τμήματα, τα οποία περιγράφονται στις επόμενες ενότητες της μελέτης:

(α) Αρχικά περιγράφεται το τμήμα του HERMES το οποίο κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του "σεναρίου εργασίας για τη μετάβαση" θα λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο μόνον για εντολές στο εθνικό νόμισμα (το "εθνικό HERMES", βλέπε κατωτέρω υπό Β). Από την έναρξη της δεύτερης φάσης το σύστημα αυτό θα χρησιμοποιείται για το διακανονισμό εντολών, τόσο εγχωρίων όσο και διασυνοριακών, σε Ευρώ.

(β) Ακολουθεί η περιγραφή του τμήματος του HERMES που αναπτύσσεται για να συνδεθεί με το TARGET στην πρώτη φάση (το "euro HERMES", κατωτέρω υπό Γ). Εχει τα ίδια βασικά χαρακτηριστικά με εκείνα του εθνικού HERMES και διαφοροποιείται κυρίως ως προς τους λογαριασμούς που τηρούνται και κάποιες επιμέρους υπηρεσίες που πιθανώς δεν θα παρέχονται.

Επισημαίνεται ότι με την έναρξη της δεύτερης φάσης του σεναρίου, οπότε το Ευρώ θα αποτελεί και στην Ελλάδα εθνικό νόμισμα, θα λειτουργεί μόνο ένα HERMES. Από τη φάση αυτή η Τράπεζα της Ελλάδος θα παρέχει στα συμμετέχοντα πιστωτικά ιδρύματα (ΠΙ), τα οποία θα αποστέλλουν στο HERMES εντολές (εγχώριες ή διασυνοριακές) εκφρασμένες σε δραχμές, ένα μηχανισμό μετατροπής των δραχμών σε Ευρώ. Διακανονισμός των συναλλαγών θα γίνεται μόνον σε Ευρώ.

Β. "Εθνικο Hermes"

1. Βασικοι Κανονες

Το HERMES είναι ένα αυτοματοποιημένο ΣΔΣΧ που αναπτύσσεται από την Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία είναι υπεύθυνη για τη λειτουργία του. Κάθε συμμετέχον ΠΙ τηρεί στην Τράπεζα της Ελλάδος ένα λογαριασμό διακανονισμού (υπολογαριασμό του ήδη τηρούμενου τρεχούμενου λογαριασμού) αποκλειστικά για εντολές HERMES.

Οι εντολές πληρωμής διακανονίζονται κάθε μία ξεχωριστά οριστικά και ανέκκλητα, εφόσον επαρκεί το όριο διακανονισμού κάθε ΠΙ. Το μέγιστο όριο διακανονισμού ισούται με το άθροισμα του υπολοίπου του λογαριασμού του ΠΙ, των κατατεθειμένων εγγυήσεων στην Τράπεζα της Ελλάδος και ενός ποσοστού των υποχρεωτικών καταθέσεων που θα μπορεί να χρησιμοποιείται μέσα στην ημέρα (*βλέπε* σχετικά **Διάγραμμα Γ'**).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Γ'

Το HERMES διακανονίζει εντολές με αξία ίδιας ημέρας, καθώς δεν επιτρέπεται ο διακανονισμός με αναδρομική αξία. Εντολές με μεταγενέστερη αξία μπορούν να εισάγονται στο σύστημα και να επεξεργάζονται από αυτό τη συγκεκριμένη ημερομηνία. Αν αυτή είναι αργία, οι εντολές θα επεξεργάζονται την επόμενη πρώτη εργάσιμη ημέρα.

Η επικοινωνία των ΠΙ με το HERMES βασίζεται στο δίκτυο SWIFT. Οι εντολές που αποστέλλουν τα ΠΙ διακρίνονται σε εντολές διατραπεζικές, όταν ο εντολέας είναι το ίδιο το ΠΙ και εντολές πελατών, όταν ο εντολέας είναι κάποιος πελάτης του ΠΙ. Κάθε εντολή πρώτα διακανονίζεται και μετά προωθείται στο λαμβάνον ΠΙ, σύμφωνα με την προτεραιότητα που καθορίζεται από το αποστέλλον ΠΙ. Μερικός διακανονισμός μιας εντολής δεν επιτρέπεται. Μέσα στην ημέρα είναι δυνατή η υπερανάληψη των λογαριασμών διακανονισμού, εφόσον είναι πλήρως εγγυημένη με τίτλους που επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται ως ενέχυρο σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

2. Συμμετοχη

Ολα τα ΠΙ που εδρεύουν ή έχουν υποκαταστήματα στην Ελλάδα μπορούν να γίνουν άμεσα μέλη στο σύστημα, εφόσον τηρούν λογαριασμό στην Τράπεζα της Ελλάδος. Χρηματοδοτικά ιδρύματα, οργανισμοί του Ελληνικού Δημοσίου και ΠΙ που λειτουργούν σε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης μπορούν να γίνουν, επίσης, μέλη του HERMES μετά από ειδική άδεια της Τραπέζης της Ελλάδος.

3. Ειδη συναλλαγων που διαχειριζεται το Hermes

Οι εντολές οι οποίες αποτελούν αντικείμενο υποχρεωτικής διαχείρισης από το HERMES είναι οι ακόλουθες:

- πράξεις διατραπεζικής αγοράς χρήματος,
- αποτελέσματα των συστημάτων συμψηφισμού (Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών, ΔΙΑΣ, σύστημα συμψηφισμού τίτλων σε άϋλη μορφή),
- συναλλαγές στις οποίες ο ένας συμβαλλόμενος είναι η Τράπεζα της Ελλάδος.

Το HERMES θα διαχειρίζεται επίσης εντολές των ΠΙ και των πελατών τους.

4. Λειτουργια του Συστηματος

(α) Διαδικασία διακανονισμού

Η διαδικασία διακανονισμού απεικονίζεται στο διάγραμμα Δ και κλιμακώνεται ως εξής:

(i) Το ΠΙ που είναι ο εντολέας διαβιβάζει την εντολή πληρωμής με μήνυμα SWIFT στο σύστημα HERMES, που υποστηρίζεται από τον κεντρικό υπολογιστή της ΤΕ (1).

(ii) Η εντολή πληρωμής μεταφέρεται στο κεντρικό σύστημα επεξεργασίας, διακανονισμού και διαχείρισης εντολών πληρωμής (2).

(iii) Στο κεντρικό σύστημα γίνεται η επεξεργασία της εντολής, η οποία είτε διακανονίζεται, είτε τοποθετείται σε σειρά αναμονής, είτε απορρίπτεται. Εάν η εντολή διακανονισθεί ή απορριφθεί, η απάντηση μεταφέρεται στο πρόγραμμα επικοινωνίας με το SWIFT (3).

(iv) Στη συνέχεια:

- αν η εντολή έχει διακανονισθεί αποστέλλεται μήνυμα SWIFT, τόσο προς το ΠΙ που είναι ο εντολέας (4) – ειδοποίηση χρέωσης – όσο και προς το ΠΙ που είναι ο δικαιούχος (5) – ειδοποίηση πίστωσης,
- αν η εντολή έχει απορριφθεί, αποστέλλεται σχετικό μήνυμα προς το αποστέλλον ΠΙ (4), στο οποίο αναγράφεται και η αιτία απόρριψης. Στην ειδοποίηση χρέωσης αναφέρεται το νέο υπόλοιπο που διαμορφώνεται μετά τη χρέωση του λογαριασμού του αποστέλλοντος ΠΙ.

Οι εντολές πληρωμής εκτελούνται σύμφωνα με την προτεραιότητα που ορίζει το αποστέλλον ΠΙ. Οι εντολές χαρακτηρίζονται είτε ως επείγουσες είτε ως απλές. Οταν μία εντολή δεν μπορεί να διακανονισθεί λόγω ανεπαρκούς ορίου διακανονισμού, η εντολή τοποθετείται σε σειρά αναμονής, μέχρι ο λογαριασμός να αποκτήσει τα απαιτούμενα κεφάλαια. Ο διακανονισμός από τη σειρά αναμονής γίνεται με βάση την απόλυτη σειρά εισαγωγής στο σύστημα και καμία εντολή απλής προτεραιότητας δεν διακανονίζεται αν εκκρεμούν εντολές επείγουσας προτεραιότητας.

Μία εντολή πληρωμής μπορεί να ανακληθεί από το αποστέλλον ΠΙ, εφόσον δεν έχει διακανονισθεί, δηλαδή εάν βρίσκεται σε σειρά αναμονής (βλέπε σχετικά **Διάγραμμα Δ′**).

(β) Διαδικασία βελτιστοποίησης

Το σύστημα προβλέπει τη διαδικασία βελτιστοποίησης για τις εντολές που βρίσκονται σε σειρά αναμονής. Σύμφωνα με αυτήν, η οποία ενεργοποιείται όταν ο διαχειριστής του συστήματος κρίνει απαραίτητο, ενεργείται πολυμερής συμψηφισμός των εντολών που βρίσκονται στη

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Δ'

σειρά αναμονής. Αν το υπόλοιπο του λογαριασμού δεν επαρκεί για το διακανονισμό όλων των εντολών, εξαιρούνται από το συμψηφισμό, σύμφωνα με έναν αλγόριθμο, όσες εντολές υπερβαίνουν το υπόλοιπο του λογαριασμού, ξεκινώντας από τις εντολές που έχουν εισαχθεί τελευταίες, απλής προτεραιότητας, μέχρις ότου να είναι δυνατός ο διακανονισμός.

(γ) Παύσεις συστήματος

Η εργάσιμη ημέρα έχει δύο παύσεις (cut-off). Μέχρι την πρώτη παύση διακανονίζονται εντολές πελατών και διατραπεζικές. Εάν το υπόλοιπο του λογαριασμού δεν επαρκεί, τα ΠΙ μπορούν να χρησιμοποιήσουν εγγυήσεις. Μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης παύσης στο σύστημα εισάγονται μόνο εντολές διατραπεζικές για την κάλυψη τυχόν χρεωστικών θέσεων των λογαριασμών των ΠΙ.

Στο χρονικό αυτό διάστημα οι εντολές δεν καταχωρούνται σε σειρά αναμονής και δεν χρησιμοποιούνται εγγυήσεις. Αν επαρκεί το υπόλοιπο του λογαριασμού διακανονίζονται, αλλιώς απορρίπτονται. Μετά την πρώτη παύση, συνεχίζεται η προσπάθεια διακανονισμού

όσων εντολών είχαν εισαχθεί σε σειρά αναμονής, πριν την πρώτη παύση. Αν δεν διακανονισθούν μέχρι τη δεύτερη παύση, οπότε κλείνει το σύστημα, οι εντολές αυτές απορρίπτονται.

5. Παροχη Ρευστοτητας μεσα στην Ημερα

Η Τράπεζα της Ελλάδος θα παρέχει στα ΠΙ ρευστότητα μέσα στην ημέρα, πλήρως εγγυημένη με τίτλους οι οποίοι θα δεσμεύονται από το πρωί για το λόγο αυτό. Η ρευστότητα μέσα στην ημέρα μπορεί να παρέχεται:

- ❒ είτε με εγγυημένες υπεραναλήψεις των λογαριασμών διακανονισμού των ΠΙ μέσα στην ημέρα,
- ❒ είτε με πράξεις επαναγοράς χρεογράφων (repos) μιας εργάσιμης ημέρας.

Τα ΠΙ δικαιούνται επίσης να χρησιμοποιήσουν μέρος των υπολοίπων των υποχρεωτικών καταθέσεων μέσα στην εργάσιμη ημέρα ή να δανεισθούν στη διατραπεζική αγορά.

6. Πληροφορηση

Το HERMES θα παρέχει στα ΠΙ πληροφόρηση για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των διαθεσίμων τους κατά τη διάρκεια της ημέρας. Κατά το διακανονισμό μιας εντολής αποστέλλεται στα συμβαλλόμενα ΠΙ μία ειδοποίηση χρέωσης και πίστωσης αντίστοιχα, όπου αναφέρεται και το νέο υπόλοιπο του λογαριασμού.

Στην πρώτη παύση αποστέλλεται στα ΠΙ η εξής πληροφόρηση:

- ❒ προηγούμενο υπόλοιπο του λογαριασμού,
- ❒ νέο υπόλοιπο του λογαριασμού,
- ❒ σύνολο χρέωσης των εντολών πληρωμής που παραμένουν στη σειρά αναμονής για διακανονισμό.

Στη δεύτερη παύση αποστέλλεται στα ΠΙ η εξής πληροφόρηση:

- ❒ προηγούμενο υπόλοιπο του λογαριασμού,
- ❒ αναλυτική ημερήσια κίνηση,
- ❒ νέο υπόλοιπο του λογαριασμού,
- ❒ σύνολο χρέωσης των εντολών πληρωμής με αξία επόμενη και μεθεπόμενη εργάσιμη,
- ❒ εντολές πληρωμής που απορρίφθηκαν στη δεύτερη παύση.

Τα ΠΙ (όπως και όλα τα μέλη του συστήματος) μπορούν να πληροφορηθούν κάθε στιγμή, το υπόλοιπο του λογαριασμού τους με αποστολή σχετικού αιτήματος προς το σύστημα.

7. Μονάδα Εξυπηρετησης Μελων

Στην Τράπεζα της Ελλάδος θα λειτουργεί μία Μονάδα Εξυπηρέτησης Μελών για να παρέχει υπηρεσίες στα ΠΙ που έχουν προσωρινά τεχνικά προβλήματα ή δεν έχουν πρόσβαση στο δίκτυο SWIFT. Μέσα από αυτήν τη Μονάδα θα καταχωρούνται οι εντολές πληρωμής και αν χρειάζεται θα τοποθετούνται σε σειρά αναμονής. Τα μηνύματα που δημιουργούνται από το σύστημα κατά το διακανονισμό θα διαβιβάζονται σε αυτή τη Μονάδα. Στο τέλος της ημέρας θα υπάρχει κατάσταση των εντολών που εισάχθηκαν από τη Μονάδα, καθώς και των εντολών που απορρίφθηκαν στη δεύτερη παύση.

8. Ωραριο Λειτουργιας

Το ζήτημα του ωραρίου λειτουργίας του εθνικού HERMES δεν έχει αποφασιστεί ακόμα αλλά αναμένεται να διευθετηθεί στο άμεσο μέλλον. Πρόθεση πάντως της Τραπέζης της Ελλάδος είναι το ωράριο λειτουργίας να συμπέσει με εκείνο του TARGET, από την αρχή της λειτουργίας του. Οταν λειτουργήσει το TARGET το ωράριο λειτουργίας του HERMES, ως προς το κλείσιμο θα συμπίπτει υποχρεωτικά με εκείνο του TARGET.

Γ. "Euro Hermes"

Το euro HERMES, όπως ήδη αναφέρθηκε, θα χρησιμοποιηθεί μόνον κατά την πρώτη φάση του σεναρίου, όταν το Ευρώ θα αποτελεί ακόμα ξένο νόμισμα. Ο τρόπος λειτουργίας του συστήματος είναι παρόμοιος με αυτόν του εθνικού HERMES, τα ΠΙ θα αποστέλλουν, όμως, στην Τράπεζα της Ελλάδος τις εντολές πληρωμής εκφρασμένες σε Ευρώ. Τα ΠΙ θα τηρούν στην Τράπεζα της Ελλάδος λογαριασμούς σε Ευρώ, οι οποίοι θα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τις διασυνοριακές συναλλαγές που θα διακανονίζονται μέσω TARGET.

Οπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η ΕΚΤ θα αποφασίσει αν (και με ποιο τρόπο) θα παρέχεται ρευστότητα μέσα στην ημέρα από τις Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση προς τις Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών με παρέκκλιση. Το ενδεχόμενο παροχής ρευστότητας μέσα στην ημέρα σε Ευρώ προς τα ΠΙ και ο τρόπος που αυτή θα παρέχεται δεν έχει ακόμα αποφασιστεί.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(48) **HE**llenic **R**eal-time **M**oney transfer **E**xpress **S**ystem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ, ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ

Α. Γενική Περιγραφή

Η προσαρμογή των εγχώριων χρηματοοικονομικών αγορών αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό εγχείρημα στα πλαίσια της προετοιμασίας του ελληνικού τραπεζικού τομέα, εν όψει της καθιέρωσης του Ευρώ. Μολονότι η Ελλάδα αναμένεται να συμμετάσχει στη ζώνη του Ευρώ από τον Ιανουάριο του 2001, κρίνεται αναγκαίο να υπάρξουν άμεσα πρωτοβουλίες για μία σειρά θεμάτων που άπτονται αφ' ενός μεν της εναρμόνισης του τρόπου λειτουργίας των εγχωρίων αγορών με τις αγορές των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση και αφ' ετέρου της προετοιμασίας για τις τεχνικές προσαρμογές που συνεπάγεται η εισαγωγή του Ευρώ.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει γίνει αποδεκτό ότι δύο βασικές παράμετροι της μεταβατικής διαδικασίας, δηλαδή η μετατροπή του υφιστάμενου αποθέματος τίτλων και οι μεγάλης αξίας συναλλαγές της διατραπεζικής αγοράς (wholesale transactions), αποτελούν κλειδιά για την επιτυχία της νομισματικής ενοποίησης. Οι δύο αυτές παράμετροι είναι αλληλένδετα συνδεδεμένες με τις λειτουργίες των τραπεζών και των άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Επομένως, όποιες πρωτοβουλίες είναι αναγκαίες να αναληφθούν κυρίως από τις τράπεζες, σε συνεργασία όμως και με τους αρμόδιους φορείς εποπτείας των αγορών και τα όργανα εκπροσώπησης άλλων χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητα στις αγορές.

Οφείλει πάντως να επισημανθεί ότι στις ενότητες του παρόντος Κεφαλαίου της μελέτης δεν γίνεται ειδική μνεία σε μία σειρά σημαντικών σχετικών ζητημάτων, όπως:

- το πλαίσιο άσκησης της νομισματικής πολιτικής και ο προσδιορισμός του ύψους των υποχρεωτικών δεσμεύσεων επί των τραπεζικών καταθέσεων (βλέπε σχετικά ανωτέρω στο Τρίτο Κεφάλαιο του Πρώτου Μέρους της μελέτης),
- ο τρόπος μετατροπής των τρεχουσών τιμών των χρηματοοικονομικών εργαλείων και οι αντίστοιχοι κανόνες στρογγυλοποίησης (βλέπε σχετικά στο Δεύτερο Κεφάλαιο του Πρώτου Μέρους της μελέτης),
- η λειτουργία των πρωτογενών αγορών τίτλων, και

❒ το φορολογικό πλαίσιο για τις προσόδους από κινητές αξίες.

Παράλληλα, πρέπει να αναγνωρισθεί ότι η καθυστέρηση της εισαγωγής του Ευρώ στη χώρα μας, εκτός των συνεπειών που θα έχει για βασικά μακροοικονομικά μεγέθη, όπως τα επιτόκια, θα έχει σημαντικές επιπτώσεις και για τη λειτουργία των χρηματοοικονομικών αγορών. Κατά συνέπεια, το σύνολο των προτάσεων που ακολουθούν, και οι οποίες εντοπίζουν τους κύριους τομείς μεταρρυθμίσεων, πρέπει να εξετασθούν υπό την οπτική της ταχείας προετοιμασίας των ελληνικών τραπεζών για τη μετάβαση στο νέο καθεστώς με στόχο τη διατήρηση της ανταγωνιστικής τους θέσης στο νέο περιβάλλον των ευρωπαϊκών χρηματοοικονομικών αγορών. Οι προτάσεις ανάληψης πρωτοβουλιών έχουν διαχωριστεί σε τέσσερις κύριες ενότητες, ανάλογα με το πεδίο στο οποίο απευθύνονται:

❒ προτάσεις για την αγορά χρήματος (money market, βλέπε κατωτέρω στη ενότητα Β του παρόντος Κεφαλαίου της μελέτης),
❒ προτάσεις για την αγορά ομολόγων (bond market, κατωτέρω υπό Γ),
❒ προτάσεις για την αγορά συναλλάγματος (foreign exchange market, υπό Δ),
❒ προτάσεις για την αγορά μετοχών (stock market, υπό Ε).

Οι ενδεχόμενες μεταβολές και προσαρμογές που εντοπίζονται πρέπει να εξετασθούν υπό το πρίσμα της εναρμόνισης των κανόνων των αγορών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Το ζήτημα αυτό απασχόλησε ευρύτατα όλους τους εμπλεκόμενους φορείς από τις αρχές του 1996, καθώς σχετίζεται με τη διαμόρφωση της ρευστότητας και τη διαφάνεια της υπό δημιουργία αγοράς του Ευρώ. Κατά συνέπεια, οι προτάσεις που διατυπώνονται στις παρακάτω ενότητες είναι σύμφωνες με αυτές που έχουν συμπεριληφθεί σε έγγραφα και μελέτες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των διαφόρων ενώσεων φορέων των χρηματοοικονομικών αγορών.

Ειδικότερα, οι γενικές προτάσεις που έχουν διατυπωθεί στο κείμενο *"The Impact of the Introduction of the Euro on Capital Markets"* της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (γνωστό και ως Giovannini Report) πρέπει να αποτελέσουν τη βάση για τις αντίστοιχες μεταβολές στον ελληνικό χρηματοοικονομικό τομέα. Στο κείμενο αυτό εξετάζονται οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την εισαγωγή του Ευρώ στις αγορές μετοχών και ομολόγων και διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τα τεχνικά ζητήματα που θα προκύψουν κατά τη διαδικασία προσαρμογής με οριοθέτηση των δραστηριοτήτων που πρέπει να εναρμονισθούν στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά.

Επιπρόσθετα, υπάρχει και η κοινή δήλωση των ενώσεων φορέων των χρηματοοικονομικών αγορών[49] σχετικά με την εναρμόνιση των κανόνων αγορών. Οι προτάσεις που περιέχονται στην κοινή αυτή

δήλωση αφορούν τις αγορές συναλλάγματος, χρήματος και ομολόγων και αποσκοπούν στη διαμόρφωση μιας ενιαίας πρακτικής συναλλαγών στο νέο νόμισμα. Βέβαια, οι συγκεκριμένες προτάσεις δεν εμποδίζουν τα συμβαλλόμενα μέρη να εκτελέσουν κάποια συναλλαγή με όρους διαφορετικούς από την κοινή πρακτική. Ο κύριος, όμως, όγκος συναλλαγών σε Ευρώ αναμένεται να γίνεται σύμφωνα με ορισμένους ενιαίους κανόνες, και γι' αυτό το λόγο οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης, ως εκδότες των σημαντικότερων τίτλων χρέους (σύμφωνα με τις συναλλαγές στη δευτερογενή αγορά), θα πρέπει να μεριμνήσουν για την εναρμόνιση των κανόνων που θα διέπουν τις συναλλαγές ομολόγων που θα εκδίδονται στο νέο νόμισμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΑΓΟΡΑΣ (MARKET CONVENTIONS)

Αντικείμενο προτάσεων	**EMI**	**Giovannini Group**	**Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ενωσης**	**Διεθνείς οργανισμοί**
Βάση ημερών υπολογισμού	mm: act/360 bm: act/act	bm: act/act	mm: act/360 bm: act/act	mm: act/360 bm: act/act
Αναγγελία τιμών			mm: δεκαδικά bm: δεκαδικά	bm: δεκαδικά
Συχνότητα τοκομεριδίων		Μη εναρμόνιση		Μη εναρμόνιση
Εργάσιμες ημέρες		Αυτές του TARGET	Αυτές του TARGET	Αυτές του TARGET
Fixing τιμών, διακανονισμός		Μη εναρμόνιση		mm: T+2 bm: T+3
Διατύπωση συν/κων ισοτιμιών	certain vs. uncertain		certain vs. Uncertain	

Σημειώσεις:
1. mm, bm υποδηλώνουν την αγορά χρήματος και ομολόγων, αντίστοιχα.
2. Ως προτάσεις διεθνών οργανισμών αναφέρεται η κοινή θέση των ACI, Cedel Bank, EMF, IPMA, ISDA, EBF, IPAA, ISMA, EFFAS και Euroclear.

Στην κοινή δήλωση προτείνεται οι κανόνες εναρμόνισης να ισχύσουν κατ' αρχήν για τα χρηματοοικονομικά εργαλεία που θα εκδοθούν μετά την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ. Για όσα εκδοθούν νωρίτερα, οι κανόνες αυτοί προτείνεται να ισχύσουν μόνον εφόσον τα εργαλεία αυτά μετατραπούν σε Ευρώ. Οι τρέχοντες κανόνες πρακτικής συναλλαγών θα πρέπει να εξακολουθήσουν να ισχύουν για όλα τα υφιστάμενα χρηματοοικονομικά προϊόντα για νομικούς κυρίως λόγους[50].

Β. Αγορες Χρηματος

1. Εισαγωγη

Η κύρια προτεραιότητα για τις αγορές χρήματος είναι η ανάπτυξη αγορών για διατραπεζικές καταθέσεις και παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα (financial derivatives) σε Ευρώ. Το ζητούμενο είναι η βελτίωση της ρευστότητας σε Ευρώ, ώστε η αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση από το Ευρώ να γίνει κατά τον ταχύτερο δυνατό τρόπο. Παράλληλα, οι αρχές οφείλουν να ρυθμίσουν τα διάφορα θέματα που διέπουν την αγορά των πράξεων επί τίτλων με συμφωνία επαναγοράς (repos), καθώς εκτιμάται ότι πρόθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας θα είναι η καθιέρωση ενός εργαλείου με τις ίδιες ακριβώς επιπτώσεις σε όλα τα κράτη-μέλη που λειτουργούν στη ζώνη του Ευρώ.

Σε αυτό το πλαίσιο τελεί ήδη υπό διαμόρφωση από την Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ενωσης (BTUE) και την Ενωση Διαπραγματευτών Συναλλάγματος (ACI) το διατραπεζικό επιτόκιο αναφοράς EURIBOR ("**EUR**o **I**nter**B**ank **O**ffered **R**ate"), στο οποίο θα προσφέρονται σε καθημερινή βάση διατραπεζικές προθεσμιακές καταθέσεις σε Ευρώ μεταξύ τραπεζών "πρώτης τάξεως" στις 11.00 ώρα Βρυξελλών. Στο δεύτερο εξάμηνο του 1997 η Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ενωσης ξεκίνησε την επεξεργασία των νομικών ζητημάτων που σχετίζονται με την καθιέρωση του νέου επιτοκίου αναφοράς, τον αριθμό των τραπεζών που θα συμμετέχει στο πάνελ υπολογισμού του επιτοκίου και τα τεχνικά θέματα του νέου θεσμού.

Στα τέλη του 1997 οριστικοποιήθηκε μάλιστα και εγκρίθηκε το κείμενο Κώδικα Δεοντολογίας, ο οποίος καθορίζει τους κανόνες που θα εφαρμόζονται στο EURIBOR και τις υποχρεώσεις των τραπεζών που θα συμμετέχουν στο panel υπολογισμού του. Μέσω των εθνικών τραπεζικών ενώσεων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης ο Κώδικας αυτός έτυχε της πλήρους αποδοχής, πρακτικά, ολόκληρης της

ευρωπαϊκής τραπεζικής κοινότητας. Ο Κώδικας Δεοντολογίας συνοδεύεται από τρία παραρτήματα:

(α) Το πρώτο παράρτημα περιέχει τον πίνακα με την κατανομή του αριθμού των τραπεζών, οι οποίες θα περιληφθούν στο panel, από τα κράτη-μέλη της ζώνης του Ευρώ.

(β) Το δεύτερο παράρτημα αναφέρεται στους κανόνες που θα εφαρμοσθούν για τις 6 διεθνείς τράπεζες από τρίτες, εκτός Ευρωπαϊκής Ενωσης χώρες[51] που θα κληθούν να συμμετάσχουν στο panel και τις 4 τράπεζες, κατ' ανώτατο όριο, από τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση.

(γ) Τέλος, το τρίτο παράρτημα περιέχει τους κανόνες που αναφέρονται στην εναλλαγή των τραπεζών, αν οι τραπεζικές ενώσεις των μικρότερων κρατών-μελών αποφασίσουν να ζητήσουν τη συμμετοχή στο panel μεγαλύτερου αριθμού εγχωρίων τραπεζών από αυτόν που καθορίζεται σύμφωνα με τη σχετική κατανομή. Τέτοια συστήματα εναλλαγής καθώς και οι κατανομές κατά χώρα, θα εκλείψουν μετά από την αρχική περίοδο λειτουργίας του EURIBOR, διάρκειας ενός έτους.

Το EURIBOR θα εποπτεύεται από δεκαμελή Διοικούσα Επιτροπή, τα μέλη της οποίας θα εκλέγονται μεταξύ ατόμων με ιδιαίτερη εμπειρία στην αγορά. Η επιλογή του φορέα πληροφόρησης που θα συγκεντρώνει, θα υπολογίζει και θα δημοσιοποιεί το EURIBOR θα ανακοινωθεί σύντομα, ενώ σύντομα αναμένεται και η γνωστοποίηση από τις εθνικές τραπεζικές ενώσεις των τραπεζών-μελών τους που θα συμμετέχουν στο panel του EURIBOR. Οι διεθνείς τράπεζες θα επιλεγούν από τη Διοικούσα Επιτροπή το αργότερο εντός του Ιουλίου 1998.

2. Εναρμονιση των Κανονων Αγορας

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα κοινή δήλωση των ενώσεων φορέων των χρηματοοικονομικών αγορών (βλέπε σχετικά στην προηγούμενη ενότητα Α του παρόντος Κεφαλαίου της μελέτης), είναι αναγκαίο να υπάρξει εναρμόνιση των όρων λειτουργίας των αγορών χρήματος σε Ευρώ αναφορικά με τα ακόλουθα θέματα:

- η βάση ημερών για τον υπολογισμό των δεδουλευμένων τόκων (day count) πρέπει να είναι ο αριθμός των πραγματικών ημερών προς 360 (actual/360) (ανάλογη ήταν και η πρόταση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος),
- η βάση διακανονισμού πρέπει να ορισθεί σε δύο εργάσιμες ημέρες (spot (two day) standard),
- οι εργάσιμες ημέρες πρέπει να είναι οι ίδιες με αυτές του συστήμα-

τος TARGET (βλέπε ανωτέρω στο Πρώτο Κεφάλαιο του Τρίτου Μέρους της μελέτης),

- η περίοδος fixing για τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα πρέπει να ορισθεί σε δύο εργάσιμες ημέρες.

3. Επιπτώσεις στις Τραπεζικές Λειτουργιες

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η καθιέρωση του Ευρώ θα επιφέρει σημαντικές μεταβολές και αναγκαίες προσαρμογές στις καθημερινές τραπεζικές εργασίες, που σχετίζονται με τη ζήτηση και προσφορά χρήματος. Οι κυριότερες από αυτές συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΟΝΕ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ	ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ή ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΣΕ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ
Διαχείριση λογαριασμών nostro	• Λογαριασμοί nostro, loro, κλπ, που είναι σε όλα τα ευρωπαϊκά νομίσματα, πρέπει να μετατραπούν σε Ευρώ	• Μετατροπή όλων των συστημάτων παροχής πληροφοριών λογαριασμών nostro, συστημάτων πληρωμών και συμψηφισμού (reconciliation), εντύπων και λογιστικών συστημάτων	• Καθορισμός όρων διαχείρισης λογ/μού nostro α) επιτόκιο β) ώρα (timings of daily disposition) • Προετοιμασία Υπηρεσίας Ρευστότητας για μετάβαση στο Ευρώ • Μετατροπή εντύπων • Μετατροπή λογιστικού συστήματος διοίκησης
Πληροφοριακά συστήματα	• Προθεσμιακές καταθέσεις, • Λογαριασμοί όψεως, • OTC επιτοκιακά παράγωγα προϊόντα • Προθεσμιακή αγορά OTC options	• Συστήματα παροχής πληροφοριών στους dealers (REUTERS, TELERATE, BLOOMBERG) • Front-office συστήματα • Back-office	• Καθορισμός ενιαίας εμφάνισης τιμών και ισοτιμιών • Εμφάνιση cross-rates για τα προηγούμενα ζευγάρια ισοτιμιών και το Ευρώ ➤

➤ **Παρουσίαση και αναφορά θέσεων**	• Η παρούσα θέση και η αναφορά (reporting) της θέσης θα εμφανίζεται σε δραχμές και Ευρώ	• Αναπροσαρμογή σε συστήματα in-house front-office και back-office	• Μετατροπή software (αλλαγή νομίσματος βάσης) • Μετατροπή του συστήματος position-keeping
Παρουσίαση αποτελεσμάτων και αποτίμηση θέσης	• Αποτίμηση των θέσεων και παρουσίαση των αποτελεσμάτων σε δραχμές και Ευρώ	• Αναπροσαρμογή σε συστήματα in-house front-office και back office (ενδεχομένως και του λογιστηρίου)	• Μετατροπή software (αλλαγή νομίσματος βάσης) και του συστήματος position-keeping
Αποτίμηση κινδύνων	• Παρουσίαση των τρεχόντων κινδύνων αγοράς, συμβολαίων και χώρας σε δραχμές και Ευρώ • Καθορισμός ορίων σε δραχμές και Ευρώ • Επιλογή του νομίσματος στο οποίο πρέπει να αναφέρονται οι κίνδυνοι	• Αναπροσαρμογή σε συστήματα in-house front-office και back office καθώς και στα συστήματα αποτίμησης κινδύνων	• Μετατροπή software (νόμισμα βάσης το Ευρώ) • Καθορισμός των ορίων ανά διαπραγματευτή σε Ευρώ • Αναθεώρηση επιτοκίων αναφοράς • Αλλαγή του νομίσματος βάσης σε documentation και σε συστήματα μέτρησης κινδύνων, σε Ευρώ, με χρήση μόνο των ισοτιμιών μετατροπής • Υπολογισμός ιστορικών σειρών για το Ευρώ • Αναθεώρηση υποδειγμάτων υπολογισμού της διακύμανσης των τιμών και ισοτιμιών για τα νομίσματα που συμμετέχουν στο Ευρώ • Αναθεώρηση πιστωτικών ορίων αντισυμβαλλομένων και ορίων θέσεων στο Ευρώ ➤

Επεξεργασία συναλλαγών	• Επιβεβαίωση στον αντισυμβαλλόμενο (confirmation) και παροχή λογιστικών στοιχείων στο νόμισμα που έγινε η συναλλαγή. Βέβαια, εάν περιλαμβάνονται νομίσματα ΕΕ θα πρέπει να εμφανίζεται επιπρόσθετα και το Ευρώ	• Συστήματα επεξεργασίας συναλλαγών • Electronic banking/BCS • Matching systems • SWIFT • Εντυπα	• Μετατροπή εντύπων για την εμφάνιση ποσών στο αρχικό νόμισμα και στο Ευρώ στη σύναψη συμβολαίων • Συστήματα επεξεργασίας συναλλαγών • Διαμόρφωση δεδομένων (data formats)
Διακανονισμός	• Οπου είναι δυνατό η εκκαθάριση και ο διακανονισμός (clearing/settlement) θα πρέπει να γίνονται σε Ευρώ. Θα πρέπει όμως να αναφέρεται και το νόμισμα της συναλλαγής για την πληρωμή	• Συστήματα πληρωμών	• Απαραίτητες τεχνικές προσαρμογές
Διάρκεια συμβάσεων (παράταση και ανανέωση συμβάσεων)	• Παράταση/Ανανέωση μιας προθεσμιακής συναλλαγής με βάση τα προηγούμενα επίπεδα επιτοκίων ή τα προηγούμενα ζευγάρια ισοτιμιών δεν μπορεί να γίνει		

◄ **Πληρωμές τόκων**	• Ως γενικός κανόνας πρέπει να ισχύσει ότι οι τόκοι πιστώνονται στο νόμισμα που διακανονίζεται ο λογαριασμός. Ολα τα ποσά στο δικαιολογητικό διακανονισμού των τόκων/πιστοποιητικό φόρου πρέπει να εμφανίζονται στο αρχικό νόμισμα, αλλά εάν η συναλλαγή αφορά νομίσματα των κρατών-μελών θα πρέπει να εμφανίζεται επιπρόσθετα και το Ευρώ	• Συστήματα επεξεργασίας συναλλαγών • Electronic banking/BCS • Matching systems • SWIFT • Εντυπα	• Μετατροπή των εντύπων των δικαιολογητικών διακανονισμού • Μετατροπή των συστημάτων επεξεργασίας συναλλαγών για να εμφανίζουν και το Ευρώ ►

➤ **Διακανονισμός options**	• Συναλλαγές που έχουν λήξει και δικαιώματα που έχουν εξασκηθεί θα πρέπει να διακανονιστούν στο αρχικό νόμισμα • Ομως, όπου είναι αναγκαίο, θα αναφέρονται τα νομίσματα της ΕΕ, μετατρέποντας το αντίστοιχο ποσό σε Ευρώ κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου • Τα ποσά που εμφανίζονται στην επιβεβαίωση θα αναφέρονται στο αρχικό νόμισμα • Εαν περιλαμβάνονται νομίσματα ΕΕ, θα πρέπει να εμφανίζεται και το Ευρώ επιπρόσθετα	• Συστήματα επεξεργασίας συναλλαγών • SWIFT • Εντυπα	• Μετατροπή των εντύπων των δικαιολογητικών διακανονισμού • Μετατροπή των συστημάτων επεξεργασίας
Συμψηφισμός (reconciliation) θέσεων	• Τα ποσά στον ετήσιο συμψηφισμό των θέσεων θα αναφέρονται στο αρχικό νόμισμα και όπου ισχύει και στο Ευρώ	• Συστήματα συμψηφισμού	• Μετατροπή συστημάτων τήρησης χαρτοφυλακίου έτσι ώστε τα ποσά να εμφανίζονται σε δραχμή και Ευρώ

4. Παραγωγα Χρηματοοικονομικα Προϊοντα

Με την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ θα υπάρξουν σημαντικές επιπτώσεις και στις αγορές των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων (financial derivatives). Αλλωστε, αν δεν υπάρξει σαφής οριοθέτηση και, σε κάποιο βαθμό, εναρμόνιση των νέων κανόνων αγοράς για το Ευρώ στις αγορές ομολόγων, χρήματος και των σχετικών

παραγώγων προϊόντων, κινδυνεύει να περιοριστεί η ρευστότητα και η διαφάνεια των νέων ευρωαγορών. Η μη εναρμόνιση των όρων αγοράς θα αυξήσει κυρίως τον κίνδυνο λειτουργικών λαθών.

Με τη νομισματική ενοποίηση θα δημιουργηθεί μία μεγαλύτερη και πιο εξελιγμένη αγορά παραγώγων, γεγονός που θα δημιουργήσει ανάγκες για μεγαλύτερη εξειδίκευση από πλευράς συμμετεχόντων. Βέβαια, ένα μεγάλο κομμάτι της αγοράς επιτοκιακών παραγώγων που συνδέονται με τη δραχμή θα εξαλειφθεί.

Με την αλλαγή των όρων υπάρχει κίνδυνος στρέβλωσης των ισχυουσών διευθετήσεων κάλυψης κινδύνου. Πιο συγκεκριμένα, από μια ενδεχόμενη μεταβολή στον τρόπο υπολογισμού των ημερών ή στον αριθμό των εργάσιμων ημερών μπορεί να προκύψει διαφορετικό ποσό και διαφορετική χρονική στιγμή συγχρονισμού (mismatch). Γι' αυτό το λόγο αναμένεται ότι, στο σύνολο του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα, δεν θα υπάρξει μεταβολή των ισχυόντων όρων αγοράς για τις συμβάσεις που είναι συνομολογημένες σε εθνικά νομίσματα.

Η αγορά των συμβάσεων ανταλλαγής (swaps) σε Ευρώ αναμένεται να αναπτυχθεί και να γίνει αρκετά ρευστή, γεγονός που θα συμβάλει στην ανάπτυξη της αγοράς άλλων υβριδικών προϊόντων, όπως swaptions, caps και floors. Παράλληλα, οι συμβάσεις ανταλλαγής σε Ευρώ θα μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο εργαλείο για τη διαμόρφωση της καμπύλης επιτοκίων. Αντίθετα, μετά το κλείδωμα των ισοτιμιών η εγχώρια αγορά συναλλάγματος θα περιοριστεί σημαντικά και μαζί της θα περιοριστεί και η εγχώρια αγορά στα παράγωγα προϊόντα επί συναλλάγματος, αφού μέχρι σήμερα το 90% του όγκου αυτής της αγοράς συνδέεται με τις ισοτιμίες ECU/δραχμής και γερμανικού μάρκου/δραχμής.

Γ. Αγορες Μακροχρονιων Ομολογων

1. Εισαγωγη

Η εισαγωγή του Ευρώ θα αυξήσει αναμφίβολα το εύρος και το βάθος της ευρωπαϊκής αγοράς ομολόγων. Στις μέρες μας ο όγκος συναλλαγών της αγοράς ομολόγων στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ενωσης ανέρχεται περίπου στα δύο τρίτα της αντίστοιχης των ΗΠΑ. Ενας από τους λόγους αυτής της διαφοράς είναι και οι πολυάριθμες εκδόσεις ομολόγων σε δολάρια ΗΠΑ από ξένους εκδότες. Κατά συνέπεια, η νέα αγορά ομολόγων σε Ευρώ αναμένεται να συγκεντρώσει το ενδιαφέρον όχι μόνο αυτών των εκδοτών που τώρα δανείζονται σε νομίσματα της Ευρωπαϊκής Ενωσης αλλά και άλλων από τρίτες χώρες. Παράλληλα, η

επίτευξη από τα κράτη-μέλη των στόχων της μακροοικονομικής σύγκλισης θα οδηγήσει σε σταδιακή συρρίκνωση των δανειακών αναγκών τους και αναμένεται να προκαλέσει αντίστοιχη μείωση στα ονομαστικά και πραγματικά επίπεδα επιτοκίων, με σημαντικές θετικές επιπτώσεις στις αγορές ομολόγων και μετοχών.

Οι διαφορές επιτοκίων που σχετίζονται με το συναλλαγματικό κίνδυνο θα εξαλειφθούν μετά την εισαγωγή του Ευρώ. Οι διαφορές, όμως, που οφείλονται στον πιστωτικό κίνδυνο (ή στην περίπτωση των κρατικών ομολόγων στον κίνδυνο χώρας) και σε κάποιο βαθμό στον κίνδυνο ρευστότητας θα παραμείνουν και θα δικαιολογούν την ύπαρξη των όποιων διαφορών επιτοκίων. Είναι δε αναγκαίο να τονισθεί ότι οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας (του χρέους του δημοσίου και ιδιαίτερα των επιχειρήσεων) θα αποκτήσουν ιδιαίτερα μεγάλη σημασία λόγω της διευρυνόμενης διαφοροποίησης χαρτοφυλακίων σε ευρωπαϊκή βάση και της ασυμμετρίας πληροφόρησης σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο στον οποίο είναι εκτεθειμένος κάθε εκδότης.

Βέβαια, πριν από την υλοποίηση των παραπάνω, πρέπει να προηγηθεί η επίλυση ορισμένων βασικών τεχνικών ζητημάτων, τα οποία αναπτύσσονται στη συνέχεια, όπως:

- η μετατροπή του υφιστάμενου αποθέματος ομολόγων,
- η εναρμόνιση των κανόνων αγοράς, καθώς και
- ο διακανονισμός, η τιμολόγηση και η φορολόγηση των τίτλων.

2. Μετατροπη Υφισταμενων Ομολογων

Το κυριότερο ζήτημα προσαρμογής των αγορών ομολόγων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης είναι αυτό της μετατροπής του υφιστάμενου αποθέματος ομολόγων σε Ευρώ (bond redenomination). Η μετατροπή των ομολόγων αποτελεί άμεση προτεραιότητα για την ταχεία και ομαλή μετάβαση προς το νέο νόμισμα γιατί κατ' αυτόν τον τρόπο θα δημιουργηθεί η λεγόμενη "κρίσιμη μάζα συναλλαγών" σε Ευρώ που θα αποτελέσει επιβεβαίωση ότι η καθιέρωση του νέου νομίσματος θα είναι ένα μη αναστρέψιμο εγχείρημα. Ειδικά για την Ελλάδα, πρέπει να έχουν πάντως προηγηθεί ορισμένες ενέργειες αναγκαίες για τον πλήρη εκσυγχρονισμό των αγορών ομολόγων, σύμφωνα με τα ισχύοντα διεθνώς. Στις ενέργειες αυτές εντάσσονται κυρίως η δημιουργία μιας ρευστής δευτερογενούς αγοράς κρατικών ομολόγων και φυσικά, η αποϋλοποίηση των κρατικών χρεογράφων που έχει δρομολογηθεί από το 1997 και αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την ελαχιστοποίηση του κόστους της μετατροπής.

Το Ελληνικό Δημόσιο, αν και δεν έχει καμία απολύτως υποχρέ-

ωση να εκδίδει τίτλους σε Ευρώ έως τέλος του 2000, πρέπει να έχει ενθαρρύνει την ανάπτυξη μιας ρευστής αγοράς ομολόγων σε Ευρώ. Από την πλευρά τους οι τράπεζες πρέπει να εναρμονίσουν τις λειτουργίες προς τους διεθνείς κανόνες αγοράς (market rules and conventions), σύμφωνα πάντα με τις παραμέτρους που θα ορισθούν από τους αρμόδιους φορείς. Τα ειδικότερα θέματα για τα οποία απαιτείται εναρμόνιση αφορούν στα ακόλουθα:

- τα ελάχιστα ποσά διαπραγμάτευσης, γεγονός που συνεπάγεται την ευθύνη συγκέντρωσης ποσοτήτων ομολόγων που προκύπτουν από τη διαφορά του καινούργιου ελαχίστου ποσού διαπραγμάτευσης (board lot) και του παλαιότερου (πριν τη μετατροπή),
- τον τρόπο υπολογισμού δεδουλευμένων τόκων τόσο για τη wholesale αγορά όσο και για τη retail,
- τη μέθοδο μετατροπής του υφιστάμενου αποθέματος χρέους, αν δηλαδή οι μετατροπές γίνουν ξεκινώντας από τον επενδυτή προς τον εκδότη (μέθοδος bottom-up) ή από τον εκδότη προς τον επενδυτή (μέθοδος top-down).

Σύμφωνα με τις προτάσεις του προαναφερθέντος Giovannini Report, η μετατροπή του υφιστάμενου χρέους αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη δημιουργία ρευστών δευτερογενών αγορών ομολόγων στο νέο νόμισμα. Βέβαια, αναγνωρίζεται ότι αρκετοί εκδότες του ιδιωτικού τομέα είναι πιθανόν να μην προχωρήσουν σε αυτό το μέτρο είτε για ψυχολογικούς λόγους είτε για να αποφύγουν το κόστος μετατροπής. Σε αυτήν την περίπτωση θα υπάρχουν διάφορες εκδόσεις χαμηλότερης ρευστότητας και, πιθανόν, με διαφορετικά επιτόκια από αυτά που θα ισχύουν για το Ευρώ.

Πάντως, για τους κρατικούς τίτλους χρέους προτείνεται η άμεση μετατροπή τους σε Ευρώ και με στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο λεπτό του Ευρώ. Η προτεινόμενη μέθοδος μετατροπής είναι αυτή που ξεκινά από το επίπεδο του επενδυτή και καταλήγει στον εκδότη (bottom-up approach, σύμφωνα με το αριθμητικό παράδειγμα του παραρτήματος).

3. Εναρμονιση των Κανονων Αγορας

Η εναρμόνιση των κανόνων αγοράς (market rules and conventions) αποτελεί επίσης αναγκαία συνθήκη για την επίτευξη ικανοποιητικής ρευστότητας στις αγορές ομολόγων. Κατ' αναλογία με τα όσα έχουν ήδη περιγραφεί στην προηγούμενη ενότητα, προτείνεται:

- να ισχύσουν οι αργίες του TARGET (25η Δεκεμβρίου και 1η Ιανουαρίου κατά πάσα πιθανότητα),

- ο υπολογισμός των δεδουλευμένων τόκων να γίνεται σύμφωνα με το σύστημα actual/actual, και
- ο διακανονισμός σε διάστημα τριών ημερών, όπως είθισται να ισχύει στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης.

Επίσης, οι τιμές διαπραγμάτευσης (quotes) είναι επιθυμητό να γίνονται σε δεκαδικά ψηφία και όχι σε κλάσματα ογδόων ή δεκάτων έκτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΟΡΟΙ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΧΩΡΑ	**Υπολογισμός ημερών δεδουλευμένων τόκων**
Αυστρία	30/360
Βέλγιο	30/360
Δανία	30/360
Φινλανδία	30/360
Γαλλία	Actual/Actual
Γερμανία	30/360
Ελλάδα	Actual/365
Ιρλανδία	30/360
Ιταλία	30/360+1 ημέρα
Λουξεμβούργο	30/360
Ολλανδία	30/360
Πορτογαλία	30/360
Ισπανία	Actual/Actual
Σουηδία	30/360
Ηνωμένο Βασίλειο	Actual/365
Ευρω-ομόλογα	30/360

Οι κανόνες αυτοί προτείνεται να ισχύσουν για τις διατραπεζικές αγορές, αφήνοντας τη διακριτική ευχέρεια στις τράπεζες να κα-

θορίσουν ειδικότερους κανόνες με την πελατεία τους στις εθνικές αγορές. Υπάρχουν πάντως και θέματα για τα οποία δεν προτείνονται καθόλου κανόνες εναρμόνισης, όπως η συχνότητα πληρωμής τοκομεριδίων. Επίσης, σημειώνεται ότι οι νέοι εναρμονισμένοι κανόνες αγορών δεν πρέπει να ισχύσουν για παλαιές εκδόσεις που δεν έχουν μετατραπεί. Τέλος, οι εκδόσεις κρατικών χρεογράφων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης μπορούν να συντονισθούν, ώστε να διευκολυνθεί ο προγραμματισμός της κατανομής ρευστότητας εκ μέρους των επενδυτών.

4. Λοιπα Ζητηματα

Η ομαλή λειτουργία της αγοράς ομολόγων μετά την καθιέρωση του Ευρώ εξαρτάται φυσικά και από ένα ευρύ φάσμα άλλων ενεργειών που αφορούν στην καθημερινή εκτέλεση συναλλαγών στο νέο νόμισμα. Ο παρακάτω πίνακας περιγράφει συνοπτικά ορισμένες τέτοιες ενέργειες, που άπτονται της φορολόγησης, λογιστικής απεικόνισης, τιμολόγησης και θεματοφυλακής των τίτλων.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ
Θεματοφυλακή και διακανονισμός	• αποϋλοποίηση τίτλων, • δυνατότητα αυτόματης ανανέωσης τίτλων στη λήξη τους, • μετατροπή τίτλων θεσμικών και ιδιωτών επενδυτών, στρογγυλοποίηση δεκαδικών και διευθέτηση υπολοίπων.
Τιμολόγηση τίτλων	• σμίκρυνση των περιθωρίων μεταξύ τιμών αγοράς και πώλησης και βελτίωση του βάθους της αγοράς, • δημιουργία benchmarks.
Αναφορά αποτελεσμάτων	• προσαρμογή του ελληνικού λογιστικού σχεδίου στα διεθνή πρότυπα, • ομοιόμορφη μεθοδολογία εμφάνισης και αποτίμησης πράξεων για όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά.
Φορολογική μεταχείριση	• εναρμόνιση φορολογικής αντιμετώπισης κινητών αξιών και του ελληνικού λογιστικού σχεδίου με διεθνείς πρακτικές και ομοιόμορφη απεικόνιση στοιχείων και αποτελεσμάτων για όλους τους τίτλους όλων των εκδοτών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράδειγμα Μετατροπής Ομολόγων σύμφωνα με τη Μέθοδο Bottom-Up

Υποθέσεις:
Εκδοση ονομαστικής αξίας 50 δισ. δρχ.
Ισοτιμία Ευρώ/δρχ = 310,75
Στρογγυλοποίηση σε 2 δεκαδικά ψηφία Ευρώ

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΔΡΧ. 50.000.000.000
ΕΥΡΩ 160.901.045,86 (διαφορά = 0)

ΤΡΑΠΕΖΑ Α	ΤΡΑΠΕΖΑ Β	ΤΡΑΠΕΖΑ Γ
ΔΡΧ.30.000.000.000	ΔΡΧ. 15.000.000.000	ΔΡΧ. 5.000.000.000
ΕΥΡΩ 96.540.627,51	ΕΥΡΩ 48.270.313,76	ΕΥΡΩ 16.090.104,59

ΠΕΛΑΤΗΣ 1	ΠΕΛΑΤΗΣ 2	ΠΕΛΑΤΗΣ 3	ΠΕΛΑΤΗΣ 4
ΔΡΧ 10.000.000.000	ΔΡΧ 10.000.000.000	ΔΡΧ 5.000.000.000	ΔΡΧ 5.000.000.000
ΕΥΡΩ 32.180.209,17	ΕΥΡΩ 32.180.209,17	ΕΥΡΩ 16.090.104,59	ΕΥΡΩ 16.090.104,59

Σύμφωνα με τη μέθοδο Bottom-up η στρογγυλοποίηση γίνεται στο επίπεδο των ατομικών χαρτοφυλακίων (ή των χρεογράφων) και κατόπιν αθροίζονται τα ποσά, σε Ευρώ, προς το επίπεδο των διαμεσολαβητών (πχ, τράπεζες) και του εκδότη.
Στην περίπτωση αυτή, το σφάλμα της στρογγυλοποίησης εμφανίζεται μόνο στο χαμηλότερο επίπεδο (αυτό των πελατών των τραπεζών). Ειδικότερα, για το παραπάνω παράδειγμα, το άθροισμα των χαρτοφυλακίων των 4 πελατών της τράπεζας Α είναι 96.540.627,52 Ευρώ, το οποίο διαφέρει κατά 1 cent από το άθροισμα των βιβλίων της τράπεζας (μετά τη στρογγυλοποίηση του δραχμικού ποσού σε Ευρώ).
Σε αντίθεση με τη μέθοδο Top-down, όπου η μετατροπή γίνεται στο επίπεδο του εκδότη και κατόπιν συνεχίζεται προς τα κάτω, το σφάλμα μετατροπής είναι πολύ μικρότερο επειδή τα ποσά προς μετατροπή είναι σαφώς μικρότερα.

Δ. ΑΓΟΡΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ

Η αγορά συναλλάγματος σε ευρωπαϊκά νομίσματα αναμένεται ότι θα έχει φθίνουσα πορεία εν όψει της εισαγωγής του ενιαίου νομίσματος. Οι θέσεις εργασίας στα dealing rooms των τραπεζών των κρατών-μελών τα οποία εκτιμάται ότι θα συμμετέχουν από το 1999 στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ ήδη έχουν μειωθεί καθόσον η διακύμανση των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων τους έναντι άλλων νομισμάτων κρατών-μελών που θα συμμετάσχουν είναι περιορισμένες.

Ειδικότερα, μπορεί να αναφερθεί ότι η μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας γαλλικού φράγκου/γερμανικού μάρκου ήταν της τάξεως του 1% για την περίοδο Σεπτεμβρίου-Μαΐου 1997. Αντίστοιχα, η μεταβολή του ολλανδικού φιορινίου/γερμανικού μάρκου κατά τους τελευταίους 18 μήνες ήταν 0,9%, ενώ η πλέον ευμετάβλητη ισοτιμία, αυτή μεταξύ γερμανικού μάρκου/ιταλικής λιρέτας ήταν της τάξεως του 3,5% για την περίοδο Νοεμβρίου 1996 - Μαΐου 1997. Η διακύμανση της ισπανικής πεσέτας και του πορτογαλικού εσκούδο επίσης ήταν ελάχιστη για την ίδια περίοδο.

Ομως το ίδιο δεν ισχύει για τα νομίσματα των κρατών που δεν θα συμμετάσχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, όπως της στερλίνας (η οποία έχει διακύμανση της τάξεως του 20% έναντι του μάρκου, κατά τα τελευταία 3 έτη). Τέλος, η δραχμή έχει μικρή διακύμανση έναντι του γερμανικού μάρκου (2,5% περίπου κατά το τελευταίο 12μηνο).

Είναι χαρακτηριστικό ότι τα ζεύγη νομισμάτων των κρατών-μελών που θα συμμετάσχουν από το 1999 στη ζώνη του Ευρώ χρησιμοποιούνται για εκπαίδευση των νέων dealers λόγω της ελάχιστης μεταβολής τους. Στο ίδιο πνεύμα και οι μετατροπές μεταξύ των νομισμάτων του πυρήνα λόγω της απλότητάς τους διενεργούνται και από πωλητές προϊόντων των τραπεζών ή ακόμα και από τις ίδιες τις μεγάλες επιχειρήσεις.

Με την ολοκλήρωση της νομισματικής ενοποίησης, οι τράπεζες που είναι εγκατεστημένες σε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης θα ασχολούνται με συναλλαγές του Ευρώ έναντι του δολαρίου ΗΠΑ, του γιεν Ιαπωνίας ή άλλων νομισμάτων. Ηδη στην ηπειρωτική Ευρώπη το 80% των συναλλαγών νομισμάτων περιλαμβάνουν το λιγότερο ένα νόμισμα χώρας εκτός Ευρωπαϊκής Ενωσης. Παράλληλα αναπτύσσονται από τις τράπεζες εργασίες συναλλάγματος σε νομίσματα αναδυόμενων αγορών.

Στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης η εισαγωγή τεχνολογίας μέσω των ηλεκτρονικών διαπραγματευτών (brokers) περιόρισε τα περιθώρια κέρδους σε όλες τις διατραπεζικές συναλλαγές. Επίσης, η μακροοικονομική σταθερότητα και η οικονομική σύγκλιση των κρα-

τών-μελών, καθώς και ο περιορισμός των παρεμβάσεων από τις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες περιόρισαν τα περιθώρια κερδοσκοπίας.

Στη συνέχεια αναπτύσσονται αναλυτικά τα ζητήματα προσαρμογής που θα προκύψουν και οι ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν από τις τράπεζες για την αντιμετώπισή τους σε σχέση με την εισαγωγή του Ευρώ. Γενικά μπορεί να αναφερθεί ότι οι αναγκαίες προσαρμογές παρουσιάζονται και αντιμετωπίζονται ως διαδικασίες ρουτίνας χωρίς να είναι άμεσα συνδεδεμένα με τη στρατηγική πολιτική της κάθε τράπεζας. Τα προβλήματα παρατίθενται σε τρεις κύριες ενότητες:

- λογαριασμοί ανταποκριτών (ρευστότητα),
- ενημέρωση των dealers,
- διαδικασία εκτελέσεως πράξεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΟΝΕ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ			
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ	**ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ή ΠΡΟΪΟΝΤΑ**	**ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΣΕ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ**	**ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ**
Λογαριασμοί Ανταποκριτών	• Μετατροπή των υπολοίπων των λογαριασμών ανταποκριτών και λοιπών λογαριασμών των χωρών που μετέχουν στην πρώτη φάση ενοποιήσεως σε Ευρώ	• Συστήματα πληροφόρησης των υπολοίπων των λογαριασμών και των χρεοπιστώσεων • Συστήματα πληρωμών και συμφωνίας λογαριασμών Λογιστικά συστήματα • Διάφορα έντυπα • Swift	• Τροποποίηση των συμβάσεων με τις ανταποκρίτριες τράπεζες • Επαναδιαπραγμάτευση και εφαρμογή νέων διαδικασιών για το διακανονισμό και το χρόνο πραγματοποιήσεως των ημερησίων τοποθετήσεων • Σύνταξη προγράμματος με τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν, σχετικά με τη μετατροπή των δραχμών σε Ευρώ και τη διαχείριση ρευστότητας • Μετατροπή όλων των λογαριασμών nostro, loro και λοιπών σε Ευρώ • Παράλληλη απεικόνιση λογαριασμών σε Ευρώ και στις εθνικές νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση • Μετατροπή εντύπων συναλλαγών, στατιστικών στοιχείων και υπομνημάτων • Τροποποίηση εγχειριδίων και κανονισμών λειτουργίας ➤

➤ **Πληροφοριακά Συστήματα**	• Ενδιάμεσες ισοτιμίες (cross rates) μεταξύ των νομισμάτων πριν από τη μετατροπή τους σε Ευρώ • Μετατροπή των νομισμάτων σε Ευρώ • Ελαχιστοποίηση των διαφορών από στρογγυλοποιήσεις κατά τη μετατροπή των εθνικών νομισμάτων σε Ευρώ	• Συστήματα front office, middle office και back office • Πληροφοριακά συστήματα Reuter, Telerate και Bloomberg	• Ομοιόμορφος τρόπος για quotation (μονάδες-δεκαδικά) • Καθορισμός των ενδιάμεσων ισοτιμιών των εθνικών νομισμάτων έναντι του Ευρώ
Παρουσίαση και αναφορά θέσεων	• Η τρέχουσα θέση της πρέπει να αναφέρεται έναντι της δραχμής μέχρι την καθιέρωση του Ευρώ και στο ενιαίο νόμισμα κατόπιν • Οι πληροφοριακές καταστάσεις πρέπει να αναφέρονται σε δραχμές μέχρι την καθιέρωση του Ευρώ και στο ενιαίο νόμισμα κατόπιν	• Συστήματα front office, middle office και back office • Λειτουργικό σύστημα για τις θέσεις των υποκαταστημάτων (εάν οι dealers θέλουν να γνωρίζουν τη συναλλαγματική θέση	• Τροποποίηση μηχανογραφικών συστημάτων ώστε το βασικό νόμισμα να γίνει Ευρώ κατά την προκαθορισμένη ημερομηνία • Τροποποίηση του συστήματος παρακολουθήσεως της θέσεως της τράπεζας
Παρουσίαση αποτελεσμάτων και αποτίμηση θέσης	• Αποτίμηση των θέσεων και παρουσίαση αποτελεσμάτων σε δραχμές και Ευρώ • Αναπροσαρμογή εσωτερικών τιμών μεταφοράς	• Συστήματα front office, middle office και back office • Λογιστικό σύστημα και υπολογισμός κόστους κεφαλαίων του Dealing Room	• Τροποποίηση μηχανογραφικών συστημάτων ώστε το βασικό νόμισμα να γίνει Ευρώ κατά την προκαθορισμένη ημερομηνία • Τροποποίηση του συστήματος παρακολουθήσεως της θέσεως της τράπεζας ➤

Αποτίμηση κινδύνων	• Επανακαθορισμός των ορίων έναντι των κινδύνων αγοράς	• Συστήματα front office, middle office και back office • Συστήματα υπολογισμού πιστωτικών κινδύνων και αγοράς	• Νομική επιβεβαίωση για αλλαγές στα νομίσματα των διαφόρων συμβάσεων • Τροποποίηση συστημάτων ώστε το βασικό νόμισμα να είναι το Ευρώ Καθορισμός ορίων ανά dealer στο νέο νόμισμα
Διαδικασία Εκτελέσεως Πράξεων Συναλλάγματος	• Επιβεβαίωση και λογιστικοποίηση των εν ζωή πράξεων στο νόμισμα στο οποίο έγιναν. Με την ενοποίηση πρέπει να συνεχίσει παράλληλα να εμφανίζεται το κεφάλαιο στο αρχικό νόμισμα αλλά και στο Ευρώ	• Σύστημα back office. • Συστήματα συμφωνίας και επεξεργασίας των πράξεων • SWIFT • Εντυπα αποτυπώσεως των πράξεων	• Τροποποίηση εντύπων για να δείχνουν τα ποσά σε δύο νομίσματα • Τροποποίηση των συστημάτων επιβεβαίωσης πράξεων • Τροποποίηση της εμφάνισης των δεδομένων ώστε να εμφανίζονται τα ποσά σε δύο νομίσματα (πχ, SWIFT)
Διακανονισμός	• Ο διακανονισμός και η εκκαθάριση στα νομίσματα τα οποία συμμετέχουν στο ΕΝΣ θα γίνεται σε Ευρώ	• Συστήματα πληρωμών	

Τέλος, όσον αφορά τους κανόνες εναρμόνισης στις πρακτικές συναλλαγών, προτείνονται τα παρακάτω:

- ο διακανονισμός πρέπει να γίνεται spot (σε δύο ημέρες) και με τον υπολογισμό των δεδουλευμένων τόκων να ξεκινά αμέσως μετά,
- οι τιμές διαπραγμάτευσης πρέπει να ακολουθούν τη μέθοδο certain for uncertain, δηλαδή "Ευρώ = χχχ δραχμές", όπως ακριβώς ισχύει και στις μέρες μας,
- συναλλαγματικές ισοτιμίες αναφοράς θα πρέπει να προκύπτουν σε ημερήσια βάση είτε από την ΕΚΤ είτε από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες.

Ε. Αγορες Μετοχων

1. Εισαγωγικες Παρατηρησεις

Η έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ και η καθιέρωση του Ευρώ θα έχουν σημαντικές συνέπειες στη λειτουργία της ελληνικής κεφαλαιαγοράς και ιδιαίτερα του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών. Ανεξάρτητα από την ακριβή ημερομηνία συμμετοχής της δραχμής στη ζώνη του Ευρώ η προετοιμασία για μία σειρά προσαρμογών, οι οποίες θα επιτρέψουν αφ' ενός μεν την ομαλή μετάβαση προς το νέο καθεστώς και αφ' ετέρου την επιτυχή ενσωμάτωση των ελληνικής κεφαλαιαγοράς στον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο, πρέπει να αρχίσει το συντομότερο δυνατό.

Οι ενέργειες αυτές έχουν ήδη οριοθετηθεί στο προαναφερθέν Giovannini Report και τα κράτη-μέλη που προσδοκούν να συμμετάσχουν στη ζώνη του Ευρώ από το 1999 έχουν ήδη αρχίσει να προετοιμάζονται σχετικά. Ειδικότερα:

- τα χρηματιστήρια πρέπει να αναρτούν τιμές και να εκτελούν συναλλαγές σε Ευρώ, από την πρώτη εργάσιμη μέρα της εισαγωγής του ενιαίου νομίσματος,
- η μετατροπή των ονομαστικών τιμών των μετοχών δεν χρειάζεται να γίνει άμεσα,
- η μετατροπή των ονομαστικών τιμών των μετοχών προτείνεται να γίνει με τη μέθοδο του "non-par share"[53] και γι' αυτό απαιτείται μεταβολή της νομοθεσίας στα περισσότερα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης,
- η εναρμόνιση των κανόνων αγοράς είναι λιγότερο αναγκαία από ό,τι στις περιπτώσεις των αγορών χρήματος και ομολόγων.

Η μετάβαση προς την καθιέρωση του Ευρώ ως νομίσματος συναλλαγών στα τοπικά χρηματιστήρια του πρώτου "κύματος" των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση αναμένεται ότι θα γίνει άμεσα σύμφωνα με την "προσέγγιση της άμεσης μετατροπής" (big bang approach) κατά την πρώτη εργάσιμη μέρα του 1999 (δηλαδή στις 4 Ιανουαρίου)[54]. Ο βασικός λόγος αυτής της επιλογής είναι η δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας συναλλαγών σε Ευρώ το συντομότερο δυνατόν. Συνεπώς, παράλληλα με τις προσπάθειες μετατροπής του υφισταμένου αποθέματος τίτλων σταθερού εισοδήματος στη νέα νομισματική μονάδα, θα υπάρχει και ανάλογη πρωτοβουλία για τις μετοχές.

Τα κυριότερα ζητήματα που πρέπει να απασχολήσουν όλους τους εμπλεκόμενους φορείς είναι δυνατόν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις επιμέρους ενότητες, οι οποίες παρουσιάζονται αναλυτικά στη συνέχεια.

2. Ενεργειες στο Επιπεδο Οργανωσης της Χρηματιστηριακης Αγορας

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα προσέγγιση της άμεσης μετατροπής, κατά την πρώτη εργάσιμη ημέρα μετά την ημερομηνία έναρξης συμμετοχής της Ελλάδος στη ζώνη του Ευρώ θα λάβει χώρα αυτόματα η μετατροπή των τιμών όλων των χρηματιστηριακών αξιών των μετοχών από δραχμές σε Ευρώ. Το ίδιο θα ισχύσει και για τα υπόλοιπα στοιχεία στα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Ταυτόχρονα, κατά τη διάρκεια των αμέσως επομένων εργάσιμων ημερών θα γίνει και ο διακανονισμός σε Ευρώ όλων των συναλλαγών ακόμη και αυτών που είχαν συνομολογηθεί σε δραχμές πριν την ημερομηνία μετατροπής. Τιμές ζήτησης και προσφοράς που είχαν εισαχθεί στο σύστημα συναλλαγών σε δραχμές πριν από τη μετατροπή, θα ακυρωθούν και να επαναεισαχθούν στο σύστημα στο νέο νόμισμα. Το σύνολο των απαιτούμενων ενεργειών καταγράφεται συνοπτικά στον **Πίνακα 5**.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 **ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ**	
1	Οι εντολές και οι τιμές (quotes) ζήτησης και προσφοράς μετοχών εκφράζονται σε Ευρώ
2	Ολες οι συναλλαγές πραγματοποιούνται σε Ευρώ
3	Συμψηφισμός και διακανονισμός των συναλλαγών πραγματοποιούνται σε Ευρώ
4	Ολες οι βάσεις δεδομένων και οι ημερήσιες αναφορές των τιμών του ΧΑΑ τηρούνται σε Ευρώ
5	Η λογιστική αντιμετώπιση των λογαριασμών πελατών των χρηματιστηριακών εταιρειών μπορεί να γίνεται εναλλακτικά είτε σε Ευρώ ή σε δραχμές ανάλογα με την επιλογή του πελάτη. Αυτό θα ισχύσει μέχρι την 1η Ιανουαρίου του 2002, οπότε όλες οι συναλλαγές εκφράζονται υποχρεωτικά σε Ευρώ

Οι ανωτέρω μεταβολές συνεπάγονται μία σειρά μετατροπών στο σύστημα συναλλαγών του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών. Ειδικότερα:

(α) Είναι αναγκαίο να προβλεφθεί η δυνατότητα του συστήματος να δέχεται τιμές μετοχών με δύο τουλάχιστον δεκαδικά ψηφία, για τις νέες τιμές σε Ευρώ που θα προκύψουν μετά τη μετατροπή.

(β) Οι κλίμακες μεταβολής τιμών (tick sizes), που επί του παρόντος είναι 1 δραχμή για τιμές έως τις 1000 δραχμές και 5 δραχμές για υψηλότερες τιμές, πρέπει επίσης να μετατραπούν σε υποδιαιρέσεις του νέου νομίσματος.

(γ) Ενδέχεται να χρειαστεί μεταβολή των ελάχιστων μονάδων διαπραγμάτευσης μετοχών.

(δ) Απαιτούνται ενέργειες στο επίπεδο οργάνωσης της χρηματιστηριακής αγοράς.

(ε) Αναγκαία είναι επίσης η μετατροπή των ονομαστικών τιμών του υφιστάμενου αποθέματος μετοχών.

(στ) Τέλος, απαιτείται ευρεία ενημέρωση του κοινού αναφορικά με τον τρόπο διαμόρφωσης των τιμών στη νέα νομισματική μονάδα.

3. Μετατροπη των Ονομαστικων Τιμων του Υφισταμενου Αποθεματος Μετοχων

Η μετατροπή των ονομαστικών τιμών των μετοχών αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα των εκδοτών των μετοχών. Σε αντίθεση με το υφιστάμενο απόθεμα ομολόγων και τίτλων σταθερού εισοδήματος, όπου η μετατροπή είναι εκ των πραγμάτων αναγκαία, οι μετοχές μπορούν να συνεχίσουν για ένα ορισμένο διάστημα να διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο με τις παλιές ονομαστικές τιμές. Πάντως η διορία διαρκεί ουσιαστικά μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2002, όταν όλες οι νομικές πράξεις πρέπει υποχρεωτικά να μετατραπούν σε Ευρώ.

Η μετατροπή της ονομαστικής τιμής των μετοχών πρέπει να γίνει υπό ορισμένους περιορισμούς και ειδικότερα:

- ❒ να μην υπάρξει καμία απολύτως μεταβολή στα δικαιώματα ψήφων που υπήρχαν πριν από τη μετατροπή,
- ❒ οι μέτοχοι της εταιρείας να μην είναι υποχρεωμένοι να αγοράσουν ή πωλήσουν μετοχές προκειμένου να διατηρήσουν τα ίδια δικαιώματα πριν και μετά τη μετατροπή,
- ❒ να μην προκύψουν κλάσματα μετοχών, στο βαθμό βέβαια που αυτό είναι δυνατόν,

❒ το κόστος της μετατροπής να καλυφθεί από την εταιρεία και όχι από τους μετόχους της,

Στη διάθεση των εταιρειών υπάρχουν τρεις εναλλακτικές μέθοδοι βάσει των οποίων μπορεί να γίνει η μετατροπή των ονομαστικών τιμών των μετοχών, οι οποίες παρουσιάζονται διαδοχικά στη συνέχεια.

(α) Σύμφωνα με τη μέθοδο του "non-par share", οι ονομαστικές τιμές των μετοχών εκφράζονται όχι βάσει νομισματικής μονάδας αλλά ως κλάσμα επί του συνόλου του μετοχικού κεφαλαίου (πχ, για μετοχικό κεφάλαιο 2.500.000 τίτλων η κάθε μία μετοχή αντιστοιχεί σε 1/2.500.000 επί του συνόλου). Η εν λόγω μέθοδος έχει αναμφισβήτητα πλεονεκτήματα καθώς δεν συνεπάγεται ιδιαίτερο κόστος μετατροπής (δεν απαιτείται παρά μόνον απόφαση της Γενικής Συνέλευσης μετόχων) και δεν απαιτεί αύξηση ή μείωση μετοχικού κεφαλαίου μέσω μεταβολής των αποθεματικών.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η Δεύτερη Εταιρική Οδηγία του Συμβουλίου (77/91/ΕΟΚ)[55] προβλέπει τη δυνατότητα χρήσης της εν λόγω μεθόδου η οποία ήδη εφαρμόζεται σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες (Βέλγιο και Λουξεμβούργο) και τις ΗΠΑ. Επίσης, διάφορες ενώσεις (όπως αυτών των ευρωπαϊκών χρηματιστηρίων ή και των ενώσεων τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ενωσης) έχουν ταχθεί θετικά ως προς τη λύση αυτή. Στην περίπτωση της Ελλάδος πρέπει να υπάρξει σχετικά νομοθετική ρύθμιση.

(β) Δυνατή είναι επίσης αύξηση ή μείωση μετοχικού κεφαλαίου, ώστε να γίνει στρογγυλοποίηση των κλασμάτων που θα προκύψουν μετά τη μετατροπή των ονομαστικών τιμών των μετοχών χωρίς να μεταβληθούν τα δικαιώματα ψήφου των μετόχων[56]. Η χρήση αυτής της μεθόδου έχει σαφείς φορολογικές επιπτώσεις (στην περίπτωση αύξησης κεφαλαίου μέσω αφορολόγητων αποθεματικών), ενώ σε αρκετές περιπτώσεις ενδέχεται να προκαλέσει την αύξηση της τιμής της μετοχής, αν υποτεθεί ότι ελάχιστη ονομαστική τιμή θα είναι το 1 Ευρώ (δηλαδή περισσότερο από 300 δραχμές σύμφωνα με την τρέχουσα συναλλαγματική ισοτιμία). Στην περίπτωση αυτή η αγοραία τιμή μιας μετοχής πρέπει να αυξηθεί, τη στιγμή που πολλές επιχειρήσεις προτιμούν τη διάσπαση (split) των τίτλων τους προκειμένου να βελτιώσουν τη διαπραγματευσιμότητά τους.

(γ) Η τρίτη εναλλακτική λύση συνίσταται στη μετατροπή των ονομαστικών τιμών σε Ευρώ με διατήρηση δεκαδικών ψηφίων στις νέες ονομαστικές τιμές. Η μέθοδος αυτή δεν συνεπάγεται μεν καμία δράση εκ μέρους των εταιρειών, στο βαθμό όμως που αυτές επιδιώξουν αργά ή γρήγορα τη στρογγυλοποίηση της ονομαστικής τιμής των μετοχών τους τότε πρέπει να επιλέξουν κάποια από τις δύο προηγούμενες μεθόδους.

4. Ενημερωση του Κοινου για τη Διαμορφωση των Τιμων στη Νεα Νομισματικη Μοναδα

Η περίοδος από τη μετατροπή των τιμών μετοχών στη νέα νομισματική μονάδα μέχρι την κυκλοφορία των τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε Ευρώ αναμένεται να δημιουργήσει έλλειμμα πληροφόρησης στο ευρύ κοινό. Για αυτό το λόγο πρέπει να αναληφθούν συγκεκριμένες ενέργειες, σύμφωνα με τα όσα περιγράφονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 **ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ**	
1	Δημοσίευση τιμών μετοχών σε Ευρώ και σε δραχμές, ως ενδείξεις ουσιαστικά των τιμών αγοράς
2	Μετατροπή βάσεων δεδομένων με ιστορικές τιμές μετοχών στη νέα νομισματική μονάδα
3	Απαραίτητες μεταβολές στα screen based services (πχ, Reuters, Telerate), ώστε να δείχνουν τιμές σε Ευρώ
4	Αναλύσεις και έρευνα με βάση τη νέα νομισματική μονάδα
5	Απαραίτητες μεταβολές για τον υπολογισμό τιμών δεικτών μετοχών, παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων και δικαιωμάτων (rights issues)

Πέραν των ανωτέρω ενεργειών, αναγκαία θα είναι μία ευρεία εκστρατεία ενημέρωσης όχι μόνο του επενδυτικού κοινού, αλλά και όλων των φορέων που εμπλέκονται στο χρηματιστήριο, όπως, πχ, οι υπάλληλοι και τα στελέχη του ΧΑΑ, και τα στελέχη χρηματιστηριακών εταιρειών, θεσμικών επενδυτών και εταιρειών θεματοφυλακής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Υπολογισμός Αύξησης (ή μείωσης) Μετοχικού Κεφαλαίου για Μετατροπή Ονομαστικής Τιμής Μετοχής σε Ευρώ

Η μετατροπή της ονομαστικής τιμής μιας μετοχής από δραχμές σε Ευρώ αφορά αφ' ενός μεν στον καθορισμό της νέας τιμής και αφ' ετέρου στη στρογγυλοποίηση των δεκαδικών ψηφίων προς την πλησιέστερη μονάδα Ευρώ, χωρίς να υπάρξει μεταβολή στα δικαιώματα ψήφου των μετόχων.

Α. Παράδειγμα Αύξησης Κεφαλαίου

Μετοχικό κεφάλαιο: 25.360.000 τεμάχια
Ονομαστική τιμή: 850 δρχ.
Σύνολο μετοχικού κεφαλαίου :21.556.000.000 δρχ.
Λόγος μετατροπής δρχ/Ευρώ=310

Με αυτές τις υποθέσεις συνεπάγεται ότι η ονομαστική τιμή των
850 δρχ = 2.742 Ευρώ
θα πρέπει να στρογγυλοποιηθεί στα 3 Ευρώ έτσι ώστε ο κάθε μέτοχος που έχει μία μετοχή των 850 δρχ. να λάβει τρεις νέες του ενός Ευρώ η κάθε μία (ή μία μετοχή με ονομαστική τιμή 3 Ευρώ). Αυτό συνεπάγεται ότι το νέο μετοχικό κεφάλαιο θα αποτελείται από:
25.360.000 * 3 = 76.080.000 μετοχές
με ονομαστική αξία 76.080.000 Ευρώ
Εφόσον το σύνολο μετοχικού κεφαλαίου ήταν αρχικά
21.556.000.000/310 = 69.535.483,87 Ευρώ
συνεπάγεται ότι απαιτείται αύξηση κεφαλαίου ίση προς
76.080.000 - 69.535.483,87 = 6.544.516,13 Ευρώ
(ποσοστό αύξησης κεφαλαίου 9,41%)

Αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσό της αύξησης κεφαλαίου είναι τόσο μεγαλύτερο όσο μικρότερη είναι η ονομαστική τιμή μιας μετοχής σε δραχμές, φαινόμενο που είναι αρκετά συχνό μεταξύ των εισηγμένων εταιρειών του ΧΑΑ.

Β. Παράδειγμα Μείωσης Κεφαλαίου

Βάσει των παραπάνω υποθέσεων, ορίζεται ότι η ονομαστική τιμή των
850 δρχ = 2.742 Ευρώ
θα πρέπει να στρογγυλοποιηθεί στα 2 Ευρώ έτσι ώστε ο κάθε μέτοχος που έχει μία μετοχή των 850 δρχ. να λάβει δύο νέες του ενός Ευρώ η κάθε μία (ή μία μετοχή με ονομαστική τιμή 2 Ευρώ). Αυτό συνεπάγεται ότι το νέο μετοχικό κεφάλαιο θα αποτελείται από:
25.360.000 * 2 = 50.720.000 μετοχές
με ονομαστική αξία 50.720.000 Ευρώ
Εφόσον το σύνολο μετοχικού κεφαλαίου ήταν αρχικά
21.556.000.000/310 = 69.535.483,87 Ευρώ
συνεπάγεται ότι απαιτείται μείωση κεφαλαίου ίση προς
50.720.000 - 69.535.483,87 = 18.815.483,87 Ευρώ
(ποσοστό μείωσης κεφαλαίου 27,05%)

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(49) Η εν λόγω δήλωση περιέχει προτάσεις οι οποίες διατυπώθηκαν από τους ακόλουθους φορείς: ACI (The Financial Markets Association), Cedel Bank, EMF (European Mortgage Federation), IPMA (International Primary Markets Association), ISDA (International Swap and Derivatives Association), EBF (European Banking Federation), IPAA (International Paying Agents Association), ISMA (International Securities Markets Association), EFFAS (European Federation of Financial Analysts Societies) και Euroclear.

(50) Η τήρηση των ισχυόντων κανόνων πρακτικής συναλλαγών πρέπει να ισχύσει και για τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ώστε να μη δημιουργηθούν προβλήματα από τη διαφοροποίηση στους κανόνες συναλλαγών των προϊόντων αυτών και των υποκείμενων προς αυτά εργαλείων.

(51) Πρόκειται για τράπεζες με ισχυρή διεθνή παρουσία οι οποίες είναι εγκατεστημένες στις ΗΠΑ (3), την Ελβετία (2) και την Ιαπωνία (1).

(52) Η παρατήρηση αυτή είναι μάλλον άσχετη προς ό,τι συμβαίνει στη χώρα μας όπου η αγορά εταιρικών χρεογράφων εξακολουθεί να είναι μάλλον ανύπαρκτη.

(53) Η εν λόγω μέθοδος παρουσιάζεται αναλυτικά κατωτέρω στην παρούσα ενότητα της μελέτης υπό 3(α).

(54) Ανάλογη ημερομηνία είναι δυνατόν να ορισθεί και για τη χώρα μας για το 2001, όταν η χώρα μας εισέλθει στη ζώνη του ευρώ.

(55) ΕΕ Αριθ. Ν 26/1, 31.1.77, σελ. 230 επ.

(56) Στο Παράρτημα της παρούσης ενότητας της μελέτης παρατίθενται παραδείγματα τέτοιων υπολογισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Λοιπες Τραπεζικες Εργασιες

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η δημιουργία της ζώνης του ενιαίου νομίσματος στην Ευρωπαϊκή Ενωση θα έχει ως βασική συνέπεια την εξάλειψη ενός μεγάλου αριθμού από τους τελευταίους περιορισμούς οι οποίοι εμποδίζουν την πλήρη ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς αγαθών και υπηρεσιών. Οι επιπτώσεις αυτών των εξελίξεων στη λειτουργία των τραπεζών και των εργασιών τους εκτιμάται ότι θα είναι σημαντικές και θα οφείλονται όχι μόνον στην κατάργηση των εθνικών νομισμάτων, αλλά και στην ταυτόχρονη διαμόρφωση ενός σταθερότερου μακροοικονομικού περιβάλλοντος και ενός ανταγωνιστικότερου πλαισίου λειτουργίας των αγορών, και στην αύξηση του όγκου των διασυνοριακών συναλλαγών.

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις για τη δομή και λειτουργία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος αναπτύχθηκαν διεξοδικά στο Δεύτερο Μέρος της μελέτης. Στο ίδιο σημείο της μελέτης παρουσιάστηκαν και τα πρακτικής φύσεως προβλήματα, τα οποία θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες κατά την απόσυρση των δραχμικών τραπεζογραμματίων και κερμάτων και τη διοχέτευση στην αγορά των αντιστοίχων σε Ευρώ κατά το πρώτο εξάμηνο του 2002. Επίσης, στο Πρώτο και το Δεύτερο Κεφάλαιο του Τρίτου Μέρους παρουσιάστηκαν οι αναμενόμενες επιπτώσεις στις εργασίες των τραπεζών, οι οποίες σχετίζονται αφ' ενός μεν με την πραγματοποίηση πληρωμών (εγχωρίων και διασυνοριακών) και αφ' ετέρου με τις αγορές χρήματος, κεφαλαίου και συναλλάγματος.

Στις επόμενες ενότητες του παρόντος Κεφαλαίου της μελέτης θα επιχειρηθεί μία ανάλυση των προσαρμογών που απαιτούνται και των επιπτώσεων που θα επιφέρει η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος στις υπόλοιπες τραπεζικές εργασίες και ειδικότερα:

- στα προϊόντα χορηγήσεων των ελληνικών τραπεζών (υπό Β),
- στις τραπεζικές εργασίες σε συνάλλαγμα που αφορούν σε συναλλαγές μικρής αξίας (υπό Γ), και
- στους λογαριασμούς τάξεως (υπό Δ).

Οπου αυτό είναι δυνατόν θα διαχωριστούν επιμέρους οι επι-

πτώσεις ανάλογα με το εκάστοτε χρονικό στάδιο μετάβασης στη νομισματική ένωση, σύμφωνα με το σενάριο εργασίας της μελέτης και θα σημειωθούν οι κατηγορίες για τις οποίες θα πρέπει να προηγηθεί κάποια προεργασία.

Β. Χορηγησεις και Ομολογιακα Δανεια

1. Πρωτη Φαση (1.1.1999-31.12.2000)

Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης το Ευρώ θα είναι το επίσημο νόμισμα των χωρών της ζώνης του Ευρώ. Κατά την εν λόγω περίοδο που το Ευρώ θα είναι στην Ελλάδα ένα ξένο νόμισμα που θα αντικαταστήσει το ECU, οι ελληνικές τράπεζες πρέπει να προβούν στις ακόλουθες ενέργειες αναφορικά με τις χορηγητικές τους εργασίες:

- ❒ να προβαίνουν σε χορηγήσεις σε Ευρώ, με την ίδια διαδικασία που σήμερα τηρούν για τα δάνεια σε συνάλλαγμα,
- ❒ να προσαρμόσουν τα διοικητικά μηχανογραφικά συστήματα πριν από τη μετατροπή των υπολοίπων των χορηγητικών λογαριασμών,
- ❒ να έχουν παράλληλη δυνατότητα για τη χρήση των στοιχείων των πελατών των χορηγήσεων σε δραχμές και Ευρώ,
- ❒ να προετοιμάσουν την προσαρμογή των μηχανογραφικών τους εφαρμογών (on line, ανεξάρτητες, περιφερειακές), ώστε να είναι δυνατή η λειτουργία τους σε δραχμές και σε Ευρώ,
- ❒ να προσαρμόσουν τις εκθέσεις και τις στατιστικού περιεχομένου αναφορές τους σχετικά με τα μεγέθη των χορηγήσεων, προς τους αρμόδιους φορείς,
- ❒ να επαναπροσδιορίσουν τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων (risk management) εν όψει της αναμενόμενης μετάβασης στο Ευρώ, και
- ❒ να εκπαιδεύσουν το προσωπικό τους στο νέο περιβάλλον.

2. Δευτερη Φαση (1.1.2001-31.12.2001)

Κατά τη δεύτερη φάση η Ελλάδα θα συμμετέχει στη ζώνη του Ευρώ, το οποίο θα καταστεί μεν το επίσημο νόμισμα της χώρας, αλλά θα υπάρχει μόνον σε λογιστική μορφή. Οι ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβούν οι ελληνικές τράπεζες κατά την περίοδο αυτή συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- ❒ να τροποποιήσουν των κωδικό νομίσματος σε όλα τα έντυπα και σε

όλα τα γράμματα προς τους πελάτες τους, εφόσον αυτοί επιλέξουν να μετατρέψουν τις δραχμικές συμβάσεις τους σε Ευρώ,

- ❒ να σχεδιάσουν νέα προϊόντα σε Ευρώ ή να επανασχεδιάσουν τα υφιστάμενα ήδη χορηγητικά προϊόντα, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις ιδιωτών και επιχειρήσεων,
- ❒ να προσαρμόσουν το marketing των προϊόντων σύμφωνα με τις νέες συνθήκες της αγοράς,
- ❒ να προβούν σε σύνταξη νέων διαδικασιών λειτουργίας για τα νέα χορηγητικά προϊόντα σε Ευρώ,
- ❒ να καθορίσουν εκ νέου αρμοδιότητες για τις πιστοδοτήσεις στην εγχώρια και ξένη αγορά καθώς και νέες αρμοδιότητες στα εγκριτικά κλιμάκια για χορηγήσεις σε Ευρώ,
- ❒ να ενημερώσουν τους πελάτες τους για τα νέα όρια σε Ευρώ,
- ❒ να έχουν τη δυνατότητα παράλληλης χρήσης των στοιχείων των πελατών σε δραχμές και Ευρώ,
- ❒ να μετατρέψουν όλα τα ιστορικά οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων σε Ευρώ (ισολογισμούς, φύλλα συνεργασίας, αποδόσεις, δείκτες), ώστε να είναι διαχρονικά δυνατές οι απαραίτητες συγκρίσεις,
- ❒ να μετατρέψουν τις εγγυήσεις σε Ευρώ,
- ❒ να προσαρμόσουν κατάλληλα τις συμφωνίες προμηθειών με τους πελάτες τους, καθώς και τις συμφωνίες συνεργασίας,
- ❒ να διορθώσουν τους τιμοκαταλόγους τους, ώστε να παρουσιάζουν τιμές και σε Ευρώ,
- ❒ να ενημερώσουν γραπτά τους πελάτες τους για τυχόν αλλαγές στις συμβάσεις τους,
- ❒ να προβούν σε διόρθωση των συμβάσεων στα σημεία που αναφέρεται επιτόκιο αναφοράς (πχ, LIBOR) και να συμφωνήσουν αμοιβαία για αναγραφή άλλου επιτοκίου βάσης,
- ❒ να προσαρμόσουν τις ελεγκτικές τους διαδικασίες (internal audit), καθώς και τους καθορισμένους εσωτερικούς ελέγχους (internal controls),
- ❒ να μετατρέψουν σε Ευρώ τόσο τα καλύμματα όσο και όλα τα καθυστερημένα δάνεια (κεφάλαιο, επιτόκιο, έξοδα) με παράλληλη ενημέρωση των πελατών,
- ❒ να αλλάξουν τα μέσα αναχρηματοδότησης με προσαρμογή στα διεθνώς επικρατούντα πρότυπα,
- ❒ να δημιουργήσουν αυστηρότερα control risks όταν η αναχρηματοδότησή τους γίνεται μέσω των παραγώγων προϊόντων,
- ❒ να εκπαιδεύσουν το προσωπικό τους για το νέο περιβάλλον, και
- ❒ να διαχειρισθούν τη ρευστότητά τους στις νέες συνθήκες της αγοράς.

3. Τριτη Φαση (απο 1.1.2002)

Με την έναρξη της τρίτης φάσης οι ελληνικές τράπεζες θα πρέπει να προβούν στα ακόλουθα:

- ❒ να είναι σε θέση να προσφέρουν διεθνοποιημένα χρηματοδοτικά προϊόντα σε Ευρώ,
- ❒ να αντιμετωπίσουν την αυξημένη ζήτηση που ενδέχεται να παρουσιασθεί για δανειακά κεφάλαια λόγω της εξάλειψης του συναλλαγματικού κινδύνου,
- ❒ να μετατρέψουν όλους τους υφιστάμενους χορηγητικούς λογαριασμούς σε Ευρώ,
- ❒ να διαμορφώσουν κατάλληλες στρατηγικές, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τον αυξημένο ανταγωνισμό από ιδρύματα που λειτουργούν στη ζώνη του Ευρώ με χαμηλό λειτουργικό κόστος, και να αξιοποιήσουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, ώστε να μη συρρικνωθούν τα μερίδιά τους στη χρηματοδότηση των ελληνικών επιχειρήσεων.

Α/Α	**ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ**	**ΦΑΣΕΙΣ**		
		Πρώτη φάση (από 1.1.1999 έως 31.12.2000)	**Δεύτερη φάση (από 1.1.2001 έως 1.12.2001)**	**Τρίτη φάση (από 1.1.2002)**
1.	Τροποποίηση του κωδικού νομίσματος στις συμβάσεις στα έντυπα και σε όλα τα γράμματα προς τους πελάτες	✓	✓	
2.	Ενημέρωση των πελατών για τις επερχόμενες αλλαγές λόγω της μετάβασης στο Ευρώ	✓	✓	
3.	Μετατροπή όλων των διοικητικών μηχανογραφικών συστημάτων πριν από τη μετατροπή των χορηγητικών λογαριασμών	✓	✓	
4.	Σχεδιασμός νέων προϊόντων σε Ευρώ και επανασχεδιασμός των υφιστάμενων χορηγητικών προϊόντων λαμβάνοντας υπόψη τις επιμέρους εθνικές ιδιαιτερότητες και τις απαιτήσεις ιδιωτών και επιχειρήσεων	✓	✓	➤

5.	Προσαρμογή του marketing σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα	✓	✓	✓
6.	Σύνταξη νέων διαδικασιών λειτουργίας για τα νέα προϊόντα σε Ευρώ	✓	✓	✓
7.	Καθορισμός διαφορετικών αρμοδιοτήτων για πιστοδοτήσεις στην εγχώρια και ξένη αγορά	✓	✓	
8.	Καθορισμός νέων αρμοδιοτήτων στα εγκριτικά κλιμάκια για χορηγήσεις σε δραχμές και Ευρώ		✓	✓
9.	Δυνατότητα παράλληλης χρήσης των στοιχείων των πελατών σε δραχμές και Ευρώ	✓	✓	✓
10.	Μετατροπή των ιστορικών οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων σε Ευρώ ώστε να είναι δυνατές διαχρονικά οι συγκρίσεις		✓	✓
11.	Ενημέρωση των πελατών για τα νέα όριά τους σε Ευρώ		✓	✓
12.	Μετατροπή των εγγυήσεων σε Ευρώ		✓	✓
13.	Υποχρεωτική μετατροπή όλων των λογαριασμών σε Ευρώ			✓
14.	Προσαρμογή των μηχανογραφικών συστημάτων των χορηγήσεων ώστε να είναι δυνατή η λειτουργία τους σε δραχμές και Ευρώ	✓	✓	
15.	Μετατροπή των εσόδων και προμηθειών σε Ευρώ και παράλληλα δυνατότητα παρακολούθησής τους και στα δύο νομίσματα κατά τη μεταβατική περίοδο	✓	✓	✓
16.	Διόρθωση τιμοκαταλόγων για εσωτερική χρήση		✓	✓

17.	Διόρθωση των συμφωνιών περί προμηθειών σε Ευρώ και διόρθωση των συμφωνιών συνεργασίας		✓	
18.	Ενημέρωση των πελατών για τις διαφορές στα επιτόκια και τους όρους σύμβασης		✓	
19.	Διόρθωση στις συμβάσεις των επιτοκίων αναφοράς (πχ LIBOR) και αμοιβαία συμφωνία για καταγραφή άλλου επιτοκίου		✓	
20.	Προσαρμογή των ελεγκτικών διαδικασιών (internal audit) και των καθορισμένων εσωτερικών ελέγχων (internal controls)		✓	
21.	Μετατροπή των καθυστερημένων δανείων (κεφάλαιο, επιτόκιο, έξοδα) σε Ευρώ με παράλληλη ενημέρωση των πελατών. Επίσης μετατροπή των καλυμμάτων σε Ευρώ		✓	✓
22.	Αλλαγή στα εργαλεία αναχρηματοδότησης και προσαρμογή στα πρότυπα της Ευρωπαϊκής αγοράς	✓	✓	
23.	Δημιουργία αυστηρότερων control risks όταν η αναχρηματοδότηση γίνεται μέσω των παραγώγων	✓	✓	
24.	Διαχείριση της ρευστότητας στις νέες συνθήκες της αγοράς (χαμηλότερα επιτόκια)	✓	✓	
25.	Προσαρμογή των εκθέσεων και αναφορών των μεγεθών των χορηγήσεων για στατιστικούς λόγους προς τους αρμόδιους φορείς	✓	✓	
26.	Επαναπροσδιορισμός του risk management	✓	✓	✓
27.	Εκπαίδευση του προσωπικού για το νέο περιβάλλον	✓	✓	✓

Γ. Τραπεζικες Εργασιεσσε Συναλλαγμα

1. Εισαγωγικες Παρατηρησεις

Ενα μεγάλο μέρος των τραπεζικών συναλλαγών στην Ελλάδα, όπως και διεθνώς, συνδέεται με πράξεις αγοραπωλησίας συναλλάγματος σε μορφή λογιστική ή πιστωτικού χρήματος. Οι κυριότερες κατηγορίες τραπεζικών συναλλαγών συναλλάγματος σχετίζονται με τις ακόλουθες οικονομικές ανάγκες:

- κάλυψη ατομικών και εμπορικών αναγκών και συναλλαγών στο εξωτερικό (ταξιδιωτικό, φοιτητικό, ιατρικό συνάλλαγμα, εισαγωγές-εξαγωγές, τόκοι και royalties) (βλέπε κατωτέρω σε κάθε υποενότητα υπό α),
- πραγματοποίηση επενδύσεων από και προς το εξωτερικό (υπό β),
- αντιστάθμιση συναλλαγματικών κινδύνων (υπό γ), και
- χρηματοδότηση εμπορικών και στεγαστικών αναγκών (υπό δ).

2. Επιπτωσεις απο την Εισαγωγη του Ευρω

(2.1) Πρώτη φάση

(α) Δεδομένου ότι το Ευρώ θα υπάρχει μόνο σε λογιστική μορφή κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η ζήτηση για τη χορήγηση συναλλάγματος για κάλυψη ατομικών και εμπορικών αναγκών και συναλλαγών στο εξωτερικό δεν αναμένεται να μεταβληθεί σημαντικά. Στην έκταση, όμως, που οι εν λόγω συναλλαγές σε συνάλλαγμα πραγματοποιούνται με λογιστικό χρήμα (όπως πχ σε πληρωμές μέσω πιστωτικών καρτών), αναμένεται μείωση της ζήτησης των νομισμάτων των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση υπέρ του Ευρώ.

(β) Σε ό,τι αφορά τη ζήτηση συναλλάγματος για την πραγματοποίηση επενδύσεων στο εξωτερικό, αναμένεται αύξηση της ζήτησης για Ευρώ σε βάρος των εθνικών νομισμάτων των κρατών-μελών που θα συμμετέχουν στη ζώνη του Ευρώ, δεδομένου ότι οι επενδυτές θα μπορούν να μετακινούν τις επενδύσεις τους σε μεγαλύτερες γεωγραφικά περιοχές χωρίς συναλλαγματική μετατροπή.

(γ) Στην έκταση που οι συναλλασσόμενοι με χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ενωσης θα αντικαταστήσουν με Ευρώ τις υποχρεώσεις/απαιτήσεις τους που είναι εκφρασμένες σε εθνικά νομίσματα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση, η ζήτηση του Ευρώ για την κάλυψη συναλλαγματικών κινδύνων θα αυξηθεί αντίστοιχα.

(δ) Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του σεναρίου εργασίας της μελέτης, η ζήτηση δανείων σε Ευρώ θα είναι συνάρτηση της εξέλιξης της διαφοράς των επιτοκίων μεταξύ δραχμής και Ευρώ καθώς και των προσδοκιών σχετικά με την εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Σε ό,τι αφορά τα υφιστάμενα δάνεια σε νομίσματα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση δεν αποκλείεται να υπάρξει μετατροπή τους, ήδη από τον Ιανουάριο του 1999, σε Ευρώ.

(2.2) Δεύτερη φάση

Με την έναρξη της δεύτερης φάσης του σεναρίου εργασίας της μελέτης (δηλαδή την 1η Ιανουαρίου 2001) το Ευρώ παύει να είναι συνάλλαγμα και καθίσταται επίσημο νόμισμα της χώρας μας σε σταθερή αμετάκλητα ισοτιμία με τη δραχμή. Συνεπώς, η ζήτηση για Ευρώ και για τις εθνικές νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση στα οποία είναι εκφρασμένο το Ευρώ δεν αποτελεί στην ουσία ζήτηση για συνάλλαγμα. Ειδικότερα οι τραπεζικές συναλλαγές σε συνάλλαγμα αναμένεται να επηρεασθούν ως ακολούθως:

(α) Σε ό,τι αφορά την αγοροπωλησία συναλλάγματος για κάλυψη ατομικών και εμπορικών αναγκών και συναλλαγών στο εξωτερικό δεν αναμένεται περαιτέρω αλλαγή των συνθηκών που ίσχυαν στην πρώτη φάση, απλώς επίταση της ζήτησης Ευρώ σε βάρος των εθνικών νομισμάτων.

(β) Η ζήτηση του Ευρώ για επενδύσεις στο εξωτερικό αναμένεται να αυξηθεί σε βάρος των εθνικών νομισμάτων των κρατών-μελών της ζώνης του Ευρώ, δεδομένου ότι θα πραγματοποιούνται εξίσου αποτελεσματικά εγχώριες και διασυνοριακές πράξεις σε Ευρώ.

(γ) Οι τραπεζικές συναλλαγές που πραγματοποιούνται για την κάλυψη συναλλασσομένων έναντι συναλλαγματικών κινδύνων αναμένεται να μειωθεί σημαντικά, δεδομένου ότι αναμένεται έντονη αύξηση των συναλλαγών σε Ευρώ ακριβώς για εξάλειψη της έκθεσης στο συναλλαγματικό κίνδυνο. Στο βαθμό που, και για όσο διάστημα το δολάριο ΗΠΑ (και σε μικρότερο βαθμό το γιεν Ιαπωνίας) παραμείνει το κύριο νόμισμα για τις συναλλαγές εξωτερικού εμπορίου με χώρες εκτός της ζώνης του Ευρώ, η κάλυψη συναλλαγματικών κινδύνων μέσω πράξεων αντιστάθμισης αναμένεται να συνεχισθεί.

(δ) Εύλογο είναι να εκδηλωθεί αύξηση της ζήτησης για δάνεια σε Ευρώ καθώς επίσης και μετατροπή σε Ευρώ τμήματος των υφισταμένων δανείων, τα οποία είναι συνομολογημένα σε εθνικά νομίσματα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση (συμπεριλαμβανόμενων και των δραχμικών). Οι διαφορές οι οποίες ενδέχεται να προκύψουν από τη μετατροπή και τη στρογγυλοποίηση των υπολοίπων πρέπει να προβλεφθεί να καλύπτονται μέσω των αποτελεσματικών λογαριασμών των τραπεζών.

(2.3) Τρίτη φάση

Από την 1η Ιανουαρίου 2002 θα αρχίσει η θέση σε κυκλοφορία και χρήση κερμάτων και τραπεζογραμματίων σε Ευρώ. Τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα στα εθνικά νομίσματα θα πάψουν να αποτελούν νόμιμο μέσο πληρωμών το αργότερο, μέχρι την 1η Ιουλίου 2002, θα μπορούν όμως, να ανταλλάσσονται με Ευρώ χωρίς καμία επιβάρυνση, από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η επίδραση στις τραπεζικές εργασίες αναμένεται ως εξής:

(α) Ο όγκος των συναλλαγών για κάλυψη ατομικών και εμπορικών αναγκών και συναλλαγών συναλλάγματος στο εξωτερικό εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατακόρυφα, δεδομένου ότι το σύνολο των συναλλαγών στη ζώνη του Ευρώ θα είναι εκφρασμένο σε αυτό. Αντικείμενο συναλλαγής θα υπάρχει μόνο για τα νομίσματα των τρίτων, εκτός Ευρωπαϊκής Ενωσης χωρών, όπως το δολάριο ΗΠΑ και το γιεν Ιαπωνίας.

(β) Η χρήση του Ευρώ ως βασικού νομίσματος επενδύσεων, θα συνεχιστεί και θα εντατικοποιηθεί από την 1η Ιανουαρίου 2002 με περαιτέρω μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου των επενδυτών και αύξηση της γεωγραφικής εμβέλειας των επενδύσεων στα κράτη-μέλη της ζώνης του Ευρώ χωρίς συναλλαγματικούς κινδύνους και κόστος μετατροπών σε άλλα νομίσματα.

(γ) Κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης του σεναρίου εργασίας θα υπάρξει περαιτέρω σημαντική μείωση για συναλλαγές. Αναγκαία θα είναι πλέον η κάλυψη των συναλλασσομένων έναντι κινδύνων από υποχρεώσεις και απαιτήσεις συνομολογημένων σε δολάρια ΗΠΑ και σε μικρότερο βαθμό σε γιεν Ιαπωνίας και άλλα νομίσματα χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ενωσης.

(δ) Τέλος, κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης αναμένεται σημαντικός περιορισμός των δανείων σε συνάλλαγμα, τα οποία θα καταρτίζονται μόνον στα βασικά νομίσματα κρατών-μελών εκτός νομισματικής ένωσης για μείωση ή κάλυψη του συναλλαγματικού κινδύνου. Ετσι, ενώ σήμερα το 1/3 περίπου του συνόλου των χορηγήσεων των εμπορικών τραπεζών είναι σε συνάλλαγμα (αποτέλεσμα της διαφοράς επιτοκίων μεταξύ δραχμής και ξένων νομισμάτων καθώς και της ακολουθούμενης πολιτικής της σκληρής δραχμής), με την καθιέρωση του Ευρώ το μέγεθος αυτό θα περιορισθεί σημαντικά λόγω της αναμενόμενης σύγκλισης επιτοκίων. Δεν αποκλείεται, όμως, αν υφίστανται σημαντικές διαφορές επιτοκίων σε σχέση με νομίσματα τρίτων μη κοινοτικών χωρών (όπως, πχ, συμβαίνει σήμερα με τα επιτόκια του ιαπωνικού γιεν και του ελβετικού φράγκου), να εκδηλωθεί αξιόλογη ζήτηση δανείων σε συνάλλαγμα.

Δ. Λογαριασμοι Ταξεως

1. Εισαγωγικες Παρατηρησεις

Οι λογαριασμοί τάξεως των ελληνικών τραπεζών θα δεχτούν σημαντικές επιδράσεις, όπως άλλωστε η πλειοψηφία των βασικών μεγεθών του ισολογισμού τους, λόγω της σταδιακής αντικατάστασης των εθνικών νομισμάτων από το Ευρώ. Αυτές οι επιδράσεις θα είναι αυξανόμενης έντασης από την πρώτη φάση του σεναρίου εργασίας για τη μετάβαση που υιοθετείται στην παρούσα μελέτη, κατά τη διάρκεια της οποίας το Ευρώ θα αποκτήσει στα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση την ιδιότητα του νομίμου χρήματος με λογιστική μορφή, μέχρι και την τρίτη φάση του σεναρίου, όποτε θα υπάρξει πλήρης υιοθέτηση του Ευρώ από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης (σε φυσική και λογιστική μορφή) και απόσυρση από την κυκλοφορία των τραπεζογραμματίων και κερμάτων στις εθνικές νομισματικές μονάδες.

Στη δεύτερη φάση, όταν δηλαδή η Ελλάδα ενταχθεί στη ζώνη του Ευρώ, εκτιμάται ότι οι επιπτώσεις θα είναι ισχυρότερες από ό,τι στην τρίτη, επειδή τα αποτελέσματα της οποιασδήποτε προετοιμασίας προηγηθεί, θα εκδηλωθούν τότε. Στη διάρκεια της φάσης αυτής, η αγορά συναλλάγματος τροποποιείται πλήρως, καθώς η συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής προς τα υπόλοιπα νομίσματα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση "κλειδώνει" κατά αμετάκλητο τρόπο. Αυτή είναι και η σημαντικότερη αιτία για τις επιπτώσεις που θα δεχτούν οι λογαριασμοί τάξεως των τραπεζών.

2. Χρηματοοικονομικα Παραγωγα Προϊοντα

Οι ελληνικές τράπεζες είναι απαραίτητο να προετοιμάσουν εγκαίρως τη συμμετοχή τους στη διευρυμένη και αρκετά εξελιγμένη ευρωπαϊκή αγορά παραγώγων και να αναζητήσουν συνεργασίες με ιδρύματα που έχουν εμπειρία στην προσφορά διεθνοποιημένων χρηματοοικονομικών εργαλείων. Η αγορά των χρηματοοικονομικών παραγώγων επί συναλλάγματος, τα οποία αποτελούν το κύριο τμήμα στους λογαριασμούς τάξεως των ελληνικών τραπεζών, κυρίως λόγω των πράξεων ανταλλαγής (swap) που προσφέρουν στους πελάτες τους, αναμένεται να περιοριστούν αποκλειστικά στα νομίσματα των εκτός Ευρωπαϊκής Ενωσης χωρών, και κυρίως στο δολάριο ΗΠΑ και το γιεν Ιαπωνίας.

Επί πλέον, όσα χρηματοοικονομικά παράγωγα βασίζονται σε νομίσματα των υπολοίπων κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση, σε εθνικά ομόλογα και σε διατραπεζικά προϊόντα (πχ, interbank offer rates) θα κα-

ταργηθούν. Η συρρίκνωσή τους, θα αρχίσει με την έναρξη στη δεύτερη φάση του σεναρίου εργασίας της παρούσης μελέτης, και θα ενταθεί με την έναρξη της τρίτης. Στη θέση τους, αναμένεται να δημιουργηθούν και να αναπτυχθούν νέα προϊόντα σε Ευρώ. Πάντως η κατάργηση των διακυμάνσεων των νομισμάτων, που θα προκύψει με την εγκαθίδρυση του Ευρώ, δεν αποκλείεται να αντικατασταθεί από μία αύξηση της μεταβλητότητας για τα εκτός Ευρωπαϊκής Ενωσης νομίσματα σε σχέση με το Ευρώ.

Επί πλέον, αξίζει να τονιστεί ότι στην έκταση που οι κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση αντικαταστήσουν τα δολάρια ΗΠΑ των αποθεματικών τους με Ευρώ, θα εκδηλωθεί αυξημένη ζήτηση για το νέο νόμισμα και παράλληλη μείωση της ζήτησης του δολαρίου, με αποτέλεσμα τη μείωση των προθεσμιακών συμβολαίων σε δολάρια ΗΠΑ.

Σε ό,τι αφορά τα χρηματοοικονομικά παράγωγα επί επιτοκίων (πχ, προθεσμιακές πράξεις, συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων) πρέπει να γίνει διάκριση ανάλογα με τη διάρκειά τους. Ενώ ο όγκος των προϊόντων βραχυπρόθεσμου επιτοκίου αναμένεται να περιορισθεί, τα παράγωγα μέσα μακροπρόθεσμων επιτοκίων εκτιμάται ότι θα προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες και θα αναπτυχθούν περαιτέρω. Οπωσδήποτε, όμως, τα παράγωγα επιτοκίων που συνδέονται με τη δραχμή θα καταργηθούν ή θα αντικατασταθούν ήδη από τη δεύτερη φάση του σεναρίου εργασίας της μελέτης με αντίστοιχα σε Ευρώ. Συνεπώς, από αυτήν την κατηγορία παραγώγων αναμένονται πιθανώς ασθενέστερες επιδράσεις σε σύγκριση με αυτή των παραγώγων επί συναλλάγματος.

3. Εργασιες Αξιων για Εισπραξη και Φυλαξη

Οι τράπεζες αναλαμβάνουν την είσπραξη διαφόρων αξιών (πχ, συναλλαγματικές, γραμμάτια σε διαταγή, φορτωτικά έγγραφα, επιταγές έκδοσης τρίτων επί των καταστημάτων άλλων τραπεζών που εδρεύουν σ' άλλη πόλη, εγγυητικές επιστολές, τα κρατικά λαχεία και μεταχρονολογημένες επιταγές) για λογαριασμό τρίτων ενεργώντας για λογαριασμό των εκχωρητών των αξιών, σύμφωνα με τις οδηγίες τους. Οι τράπεζες δέχονται, επίσης, την κατάθεση πιστωτικών τίτλων για εγγύηση υπέρ τρίτων ή για φύλαξη, (πχ, εγγυητικές επιστολές, μετοχές, επιταγές, γραμμάτια, συναλλαγματικές, αποθετήρια έγγραφα, έντοκα γραμμάτια και ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου).

Εν όψει της νομισματικής ενοποίησης οι τράπεζες θα κληθούν να προβούν σε ορισμένες τροποποιήσεις αναφορικά με τις εν λόγω εργασίες τους, οι οποίες θα ήταν χρήσιμο να ξεκινήσουν από την πρώτη φάση του

σεναρίου εργασίας της παρούσης μελέτης. Ειδικότερα, πρέπει να τεθεί σε εξέλιξη η διαδικασία αλλαγής των εντύπων που σήμερα είναι σε δραχμές, καθώς επίσης και ο ανασχεδιασμός της λογιστικής τους καταγραφής και γενικότερα του συνολικού μηχανογραφικού συστήματος παρακολούθησής τους. Επ' ευκαιρία μάλιστα θα μπορούσε να υλοποιηθεί άμεσα μια παλαιότερη πρόταση της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών για ηλεκτρονική παρακολούθηση και είσπραξη των αξιών, οι οποίες θα παραμένουν στο κατάστημα εκχώρησης και δεν θα "ταξιδεύουν". Παράλληλα, από πλευράς Δημοσίου, πρέπει ήδη από την πρώτη φάση του σεναρίου εργασίας να ξεκινήσει η αλλαγή των εντύπων των συναλλαγματικών, που σήμερα είναι σε δραχμές και ίσως στη δεύτερη φάση και του χαρτοσήμου.

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις στις εν λόγω εργασίες λόγω της αντικατάστασης των εθνικών νομισμάτων από το Ευρώ μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα.

(3.1) Αξίες για είσπραξη

(Α) ΔΡΑΧΜΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ

Στην πρώτη φάση του σεναρίου εργασίας δεν προκύπτει ανάγκη για μεταβολές στο υφιστάμενο καθεστώς που διέπει τις εν λόγω αξίες. Αντίθετα, από το χρονικό σημείο έναρξης της δεύτερης φάσης ενδέχεται να υπάρξει ανάγκη λογιστικής παρακολούθησης των αξιών για είσπραξη τόσο σε δραχμές όσο και σε Ευρώ, καθώς όσοι δικαιούχοι επιθυμούν θα μπορούν να εισπράττουν το προϊόν των δραχμικών αξιών με πίστωση τραπεζικού λογαριασμού σε Ευρώ. Με την έναρξη πάντως της τρίτης φάσης το σύνολο των δραχμικών αξιών μετατρέπεται υποχρεωτικά σε Ευρώ.

(Β) ΑΞΙΕΣ ΕΚΦΡΑΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΥΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΧΩΡΙΣ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ

Στα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση το Ευρώ καθίσταται από την 1η Ιανουαρίου 1999 επίσημο νόμισμα σε λογιστική μορφή. Συνεπώς, αν το επιθυμεί ο δικαιούχος η απόδοση του προϊόντος της αξίας θα μπορεί να γίνεται σε Ευρώ, ακόμη και αν οι αξίες είναι εκφρασμένες σε εθνικές νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση. Σε ό,τι αφορά τη λογιστική παρακολούθηση των αξιών (σε λογαριασμούς τάξεως) ισχύουν τα ακόλουθα:

(i) Για τις αξίες που η εισαγωγή τους στους λογαριασμούς τάξεως έχει γίνει πριν την 1η Ιανουαρίου 1999, οι λογαριασμοί τάξεως ήδη θα έχουν δημιουργηθεί στα εθνικά νομίσματα των κρατών-μελών που είναι εκφρασμένη η αξία. Ανάλογα με τις επιλογές του πελάτη και τις δυνατότητες των μηχανογραφικών εφαρμογών της τράπεζας οι αξίες αρχίζουν (και αναλυτικά) να παρακολουθούνται οι αξίες σε λογαριασμούς τάξε-

ως σε Ευρώ ή και στα δύο νομίσματα παράλληλα. Εναλλακτικά, οι λογαριασμοί παρακολουθούνται μεν στα επιμέρους νομίσματα που έγινε αρχικά η εισαγωγή των αξιών, αλλά κατά το χρόνο της είσπραξης ή της πληρωμής, γίνεται παράλληλα με την εξαγωγή από τους λογαριασμούς τάξεως και η απεικόνιση στα λογιστικά παραστατικά και σε Ευρώ.

(ii) Αναφορικά με τις αξίες για είσπραξη που έχουν εκδοθεί μετά την 1η Ιανουαρίου 1999 και είναι εκφρασμένες σε εθνικές νομισματικές μονάδες πρέπει να υιοθετηθεί η ακόλουθη διάκριση:

- αν λήγουν πριν την 31η Δεκεμβρίου 2001, ισχύουν τα προαναφερθέντα υπό (i), για λόγους όμως γρηγορότερης εναρμόνισης ίσως να είναι σκόπιμο να εισάγονται και να παρακολουθούνται και σε λογαριασμούς τάξεως σε Ευρώ,
- αντίθετα, αν λήγουν μετά την 31η Δεκεβρίου 2001, μετά από αυτήν την ημερομηνία πρέπει οπωσδήποτε να παρακολουθούνται σε Ευρώ, καθώς καθίσταται πλέον υποχρεωτική η λογιστική παρακολούθηση σε Ευρώ.

(3.2) Αξίες για φύλαξη

(Α) ΔΡΑΧΜΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ

Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του σεναρίου εργασίας της μελέτης δεν πρόκειται να επέλθουν μεταβολές στο καθεστώς των δραχμικών αξιών για φύλαξη. Από την έναρξη, όμως, της δεύτερης φάσης θα υπάρχει δυνατότητα (και πιθανόν υποχρέωση) παρακολούθησής τους τόσο σε δραχμές όσο και σε Ευρώ, ανάλογη δε θα είναι και η λογιστική απεικόνιση. Μετά βέβαια την 1η Ιανουαρίου 2002 οι αξίες για φύλαξη θα παρακολουθούνται αποκλειστικά και μόνον σε Ευρώ.

(Β) ΑΞΙΕΣ ΕΚΦΡΑΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΥΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΧΩΡΙΣ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ

Αναφορικά με τις αξίες για φύλαξη που είναι εκφρασμένες στις εθνικές νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών της ζώνης του Ευρώ ισχύουν τα ακόλουθα:

(i) Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του σεναρίου εργασίας οι εν λόγω νομισματικές μονάδες αντιμετωπίζονται στην Ελλάδα ως ξένο νόμισμα και οι λογαριασμοί τάξεως για την παρακολούθησή τους εξακολουθούν να ισχύουν ως έχουν. Οι αξίες που είναι εκφρασμένες σε ECU, αντίθετα, μετατρέπονται αυτόματα και παρακολουθούνται σε Ευρώ.

(ii) Με την έναρξη της δεύτερης φάσης, οι αξίες για φύλαξη που είναι εκφρασμένες σε νομισματικές μονάδες των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση μπορούν να μετατραπούν και να παρακολουθούνται σε λογαριασμούς τάξεως σε Ευρώ, ενώ δεν αποκλείεται να υπάρχει και υπο-

χρέωση των τραπεζών για διπλή παρακολούθηση (δηλαδή και στο νόμισμα στο οποίο εκφράζεται η αξία).

(iii) Από την έναρξη της τρίτης φάσης (1.1.2002) όλες οι αξίες για φύλαξη αυτόματα αρχίζουν να παρακολουθούνται μόνο σε λογαριασμούς τάξεως σε Ευρώ.

(3.3) Ενέργειες από την πλευρά των τραπεζών

Σύμφωνα με όσα ήδη προαναφέρθηκαν, οι ελληνικές τράπεζες πρέπει να αρχίσουν άμεσα την προετοιμασία τους όσον αφορά τις αξίες για είσπραξη και τις αξίες για φύλαξη, προβαίνοντας στις ακόλουθες ενέργειες:

- προσαρμογή μηχανογραφικών προγραμμάτων για την παρακολούθηση των λογαριασμών τάξεως και την αυτόματη μετατροπή των εθνικών νομισμάτων σε Ευρώ,
- αλλαγή των εντύπων που λαμβάνει ως απόδειξη ο πελάτης για την αξία που κατέθεσε για είσπραξη ή φύλαξη, των εντύπων με τα οποία διαβιβάζονται οι αξίες σε άλλες τράπεζες για είσπραξη/εξόφληση, καθώς και των εντύπων εσωτερικής υπηρεσίας των τραπεζών,
- ενημέρωση της πελατείας για τις αξίες που είναι εκφρασμένες σε εθνικά νομίσματα των κρατών-μελών της ζώνης του Ευρώ (συμπεριλαμβα-νομένης και της δραχμής) και θα εξακολουθήσουν να υφίστανται και να ισχύουν και μετά την 1η Ιανουαρίου 2002, και
- δημιουργία της κατάλληλης υποδομής για την προώθηση, όπου είναι εφικτό των αξιών για είσπραξη μέσω διατραπεζικών συστημάτων (πχ, σύστημα ΔΙΑΣ) στα πλαίσια της διατραπεζικής συνεργασίας.

4. Ενεγγυες Πιστωσεις

Οι επιπτώσεις από τη δημιουργία της νομισματικής ένωσης στα λοιπά μεγέθη των λογαριασμών τάξεως, συνδέονται επίσης με την κατάργηση των εθνικών νομισμάτων. Για τις ενέγγυες πιστώσεις, όπως και για τα προαναφερθέντα παράγωγα, το οποιοδήποτε κόστος θα ενταθεί κατά το τρίτο στάδιο. Δεδομένου ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εισαγωγών και των εξαγωγών για τη χώρα μας θα γίνεται σε Ευρώ, αναμένεται σταδιακή συρρίκνωση των μεγεθών των ενεγγύων πιστώσεων στους λογαριασμούς τάξεως. Η αναδιαπραγμάτευση των συμβάσεων και η ανατιμολόγηση των εξασφαλίσεων εκτιμάται ότι θα πρέπει να γίνει στη δεύτερη φάση του σεναρίου εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Α. ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Η εισαγωγή του Ευρώ ως ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος θα επηρεάσει το σύνολο των τραπεζικών πληροφοριακών συστημάτων που χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία και αποθήκευση χρηματοοικονομικής φύσεως πληροφοριών οι οποίες τηρούνται στα εθνικά νομίσματα των κρατών-μελών που θα συμμετάσχουν στη Νομισματική Ενωση. Σύμφωνα με τα πορίσματα σχετικής μελέτης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[57], η ομάδα των πληροφοριακών συστημάτων, πακέτων λογισμικού και βάσεων δεδομένων που πρόκειται να επηρεαστούν από την εισαγωγή του Ευρώ περιλαμβάνει, με ενδεικτική απαρίθμηση, τα ακόλουθα:

- τα συστήματα ηλεκτρονικών πληρωμών,
- τα συστήματα διαχείρισης διαθεσίμων (treasury management) και των κινδύνων που αναλαμβάνονται στις αγορές (risk management),
- τα συστήματα κοστολόγησης (costing systems),
- τα συστήματα ειδοποίησης και χρέωσης πελατών (invoicing and billing),
- τα συστήματα μισθοδοσίας,
- τα συστήματα παρακολούθησης των εργασιών σε εξέλιξη (work-in-progress systems),
- τα συστήματα προγραμματισμού,
- το λογισμικό που χρησιμοποιείται για τις ανάγκες της λογιστικής απεικόνισης (accounting software),
- το λογισμικό αναφορικά με το χρηματοοικονομικό προγραμματισμό και τον προϋπολογισμό της επιχείρησης,
- το λογισμικό των αυτομάτων ταμειολογιστικών μηχανών,
- οι μηχανές καταμέτρησης μετρητών, και
- οι νομικές βάσεις δεδομένων που αφορούν στις τραπεζικές συμβάσεις.

Β. Θεματα Λειτουργικης και Τεχνικης Προσαρμογης

Στη μόλις προαναφερθείσα μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής γίνεται μία αναλυτική προσέγγιση των λειτουργικής και τεχνικής φύσεως προβλημάτων τα οποία, μεταξύ άλλων κατηγοριών επιχειρήσεων, θα αντιμετωπίσουν οι τράπεζες που λειτουργούν στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης τα οποία θα συμμετάσχουν είτε από την αρχή, είτε επιγενόμενα στη ζώνη του Ευρώ. Η σύντομη καταγραφή τους στο σημείο αυτό αποσκοπεί στη διευκόλυνση της επισκόπησης της τάξεως των προβλημάτων τα οποία θα κληθούν να αντιμετωπίσουν και οι ελληνικές τράπεζες εν όψει της εισόδου της χώρας στη Νομισματική Ενωση.

1. Λειτουργικα Προβληματα

Τέσσερα είναι τα λειτουργικής φύσεως προβλήματα τα οποία θα ανακύψουν ως προς τα τραπεζικά πληροφοριακά συστήματα. Ολα αφορούν στη μεταβατική περίοδο της παράλληλης χρησιμοποίησης του Ευρώ και των εθνικών νομισματικών μονάδων, το τέταρτο όμως αναμένεται να κορυφωθεί το 2002, όταν όλες οι συμβάσεις θα πρέπει υποχρεωτικά να έχουν τροποποιηθεί ώστε να είναι εκφρασμένες στο ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα.

(α) Το πρώτο πρόβλημα είναι εκείνο της λειτουργικότητας εισροών (input functionality problem). Προκύπτει εφόσον μία τράπεζα δέχεται πληροφορίες τόσο σε Ευρώ όσο και στην εθνική νομισματική μονάδα.

(β) Αντίστοιχα, το πρόβλημα της λειτουργικότητας εκροών (output functionality problem), αφορά στην κατάσταση όπου η τραπεζική επιχείρηση απαιτείται να παράγει πληροφορίες εκφρασμένες σε Ευρώ και στην εθνική νομισματική μονάδα.

(γ) Το πρόβλημα της διασύνδεσης πληροφοριών (interface problem), γεννάται όταν λόγω της μη ταυτόχρονης μετατροπής όλων των συστημάτων, ορισμένα θα συνεχίσουν να λειτουργούν στην εθνική νομισματική μονάδα και πρέπει να επικοινωνούν με εκείνα τα οποία έχουν μετατραπεί ήδη σε Ευρώ. Ο κίνδυνος αυτός υφίσταται, συνεπώς, και σε περίπτωση που μία τράπεζα δεν κατορθώσει (ή δεν επιλέξει) να μετατρέψει ταυτόχρονα σε Ευρώ όλα της τα συστήματα.

(δ) Τέλος, το πρόβλημα της μετατροπής πληροφοριών (conversion problem), αναφέρεται στην ανάγκη μετατροπής των ιστορικών στοιχείων από την εθνική νομισματική μονάδα, στην οποία ετηρούντο, στο Ευρώ.

Οφείλει να επισημανθεί σχετικά ότι, η έκταση στην οποία κάθε τραπεζική επιχείρηση θα αντιμετωπίσει τα εν λόγω προβλήματα, είναι συνάρτηση κυρίως των ιδιοτήτων που έχουν τα πληροφοριακά της συστήματα αναφορικά με την επεξεργασία και την αποθήκευση πληροφοριακών στοιχείων σε ένα ή σε περισσότερα νομίσματα. Αντίστοιχα, η επίλυσή τους δεν είναι μονοσήμαντη αλλά εξαρτάται από ένα σύνολο παραγόντων, όπως:

- η ταχύτητα με την οποία θα επέλθει η μεταβολή των συναλλαγών από την εθνική νομισματική μονάδα σε Ευρώ, καθώς και ο όγκος των εν λόγω συναλλαγών, και
- το ύψος των πόρων οι οποίοι θα διατεθούν για την αναβάθμιση και/ή μετατροπή των συστημάτων[58].

2. Τεχνικα Προβληματα

Τα βασικότερα από τα τεχνικής φύσεως προβλήματα τα οποία θα προκύψουν στα πληροφοριακά συστήματα εξ αιτίας της εισαγωγής του Ευρώ μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα:

(α) Προσδιορισμός των υπολοίπων που προκύπτουν κατά τη μετατροπή χρηματικών ποσών από τις εθνικές νομισματικές μονάδες σε Ευρώ ή σε άλλες εθνικές νομισματικές μονάδες κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης, σύμφωνα με τους κανόνες μετατροπής και στρογγυλοποίησης που καθιερώθηκαν στον Κανονισμό 1103/97 του Συμβουλίου "σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του Ευρώ" (βλέπε σχετικά ανωτέρω στο Δεύτερο Κεφάλαιο του Πρώτου Μέρους της παρούσης μελέτης).

(β) Κατάλληλη μετατροπή των ιστορικών στοιχείων, ώστε να διασφαλιστεί η συνεπής τήρηση των στοιχείων (σε Ευρώ) τα οποία ετηρούντο σε δραχμές.

(γ) Αντιμετώπιση των ζητημάτων που ανακύπτουν από το γεγονός ότι ορισμένα συστήματα δεν παρακολουθούν δεκαδικά στοιχεία, ενώ

- το Ευρώ υποδιαιρείται σε 100 λεπτά,
- οι τιμές μετατροπής των εθνικών νομισματικών μονάδων σε Ευρώ (κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου μέχρι τη θέση σε κυκλοφορία των τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε Ευρώ) εκφράζονται με έξι χαρακτηριστικά στοιχεία (άρα πιθανόν με έξι δεκαδικά ψηφία).

(δ) Ανάγκη (ή επιθυμία) παρουσίασης χρηματικών ποσών σε δύο νομισματικές μονάδες (Ευρώ και την εθνική).

(ε) Μετατροπή πληροφοριακών συστημάτων κατά τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης.

Γ. Αμεσες Επιπτωσεις του Κανονιστικου Πλαισιου

1. Πρωτη Φαση

Με την καθιέρωση του Ευρώ ως ενιαίου νομίσματος στα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση και με δεδομένο το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν θα συμμετέχει ακόμα στη Νομισματική Ενωση τα πληροφοριακά συστήματα των τραπεζών θα επηρεαστούν στις κατωτέρω αναφερόμενες περιοχές θεμάτων.

(1.1) Επιλογή του κωδικού νομίσματος για το Ευρώ

Οπως έχει ήδη αναφερθεί, από την 1η Ιανουαρίου 1999 το Ευρώ θα αντικαταστήσει το ECU σε σχέση 1:1. Στα πληροφοριακά συστήματα η εν λόγω αντικατάσταση μπορεί να γίνει με δύο εναλλακτικούς τρόπους:

- ❒ είτε με την εισαγωγή του Ευρώ με νέο κωδικό νομίσματος και ταυτόχρονη απενεργοποίηση του ECU,
- ❒ είτε με μετονομασία του ECU σε Ευρώ.

Κατά τη λήψη της απόφασης κάθε τράπεζας για την επιλογή της κατάλληλης μεθόδου αντικατάστασης, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες παράμετροι:

- ❒ αν επιλεγεί η δεύτερη προαναφερθείσα μέθοδος αντικατάστασης, η επικάλυψη περιόδων στο τέλος του έτους (παλαιά χρήση 1998 - νέα χρήση 1999),
- ❒ η ανάγκη ενημέρωσης δεδομένων στα οποία το νόμισμα κρατείται ως πληροφορία (πχ, προθεσμιακές πράξεις),
- ❒ η ανάγκη εξασφάλισης της συνέχειας των ιστορικών πληροφοριών (τιμές έναντι δραχμών, επιτόκια), και
- ❒ το γεγονός ότι με την έναρξη της επόμενης φάσης το Ευρώ θα γίνει εθνικό νόμισμα (το οποίο μάλιστα θα συνυπάρχει με την εθνική νομισματική μονάδα), και συνεπώς πρέπει να τύχει ειδικής μεταχείρισης (ταξινόμηση, σειρά εμφανίσεως σε καταστάσεις).

(1.2) Μετατροπή των λογαριασμών/προϊόντων ECU της πελατείας και της γενικής λογιστικής σε Ευρώ

Η μετατροπή σε Ευρώ, τόσο των λογαριασμών της πελατείας που είναι εκφρασμένοι σε ECU όσο και της γενικής λογιστικής δημιουργεί δύο άμεσες ανάγκες:

(α) Κατ' αρχήν, απαιτείται αλλαγή των εντύπων των τραπεζών (πχ, βιβλιάριο κατάθεσης πελατών) στα οποία αναφέρεται η παλιά λογιστική μονάδα.

(β) Επί πλέον, ανάλογα με τη μέθοδο αντικατάστασης που θα επιλεγεί για τον κωδικό νομίσματος Ευρώ, δημιουργείται η ανάγκη:

- ❒ είτε για άνοιγμα νέων λογαριασμών σε Ευρώ, με ταυτόχρονη μεταφορά των υπολοίπων των λογαριασμών ECU στους νέους λογαριασμούς,
- ❒ είτε μεταβολή της επωνυμίας των λογαριασμών ECU.

Πρόβλημα γεννάται, επίσης αναφορικά με τη διαχείριση των προϊόντων που ενώ συνομολογήθηκαν σε ECU κινούνται πλέον σε Ευρώ. Επισημαίνεται επί πλέον, ότι κάθε τράπεζα πρέπει να λάβει απόφαση σχετικά με το νόμισμα το οποίο θα αναγράφεται σε ιστορική έκδοση παραστατικών που αφορούν λογαριασμούς που ανοίχτηκαν σε ECU και έχουν μετατραπεί σε Ευρώ.

(1.3) Επιπτώσεις που αφορούν τη διενέργεια πράξεων μεταξύ νομισμάτων των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση

(α) *Μετατροπή-στρογγυλοποίηση:* όλες οι μετατροπές στα συστήματα των τραπεζών γίνονται είτε με ενδιάμεσο νόμισμα τις δραχμές, είτε με "cross rate" μεταξύ των νομισμάτων. Με την καθιέρωση του Ευρώ:

- ❒ η μετατροπή ποσών τα οποία είναι εκφρασμένα στα εθνικά νομίσματα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση γίνεται υποχρεωτικά μέσω της τιμής μετατροπής τους προς το Ευρώ, σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στον Κανονισμό 1103/1997 του Συμβουλίου,
- ❒ πρέπει να τηρούνται οι κανόνες στρογγυλοποίησης που καθιερώνονται στον εν λόγω Κανονισμό.

(β) *Εκτοκισμός:* προς διευκρίνηση παραμένουν τα θέματα που σχετίζονται με τη βάση υπολογισμού τόκων (360/365) και τον καθορισμό των αργιών του Ευρώ, δεδομένου ότι τα συστήματα υπολογίζουν τις τοκοφόρες ημερομηνίες βάσει αυτών.

(γ) *Διαχείριση ισοτιμιών:* δεδομένου ότι το fixing για τα νομίσματα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση καταργείται, πρέπει να τροποποιηθούν τα συστήματα διαχειρίσεως ισοτιμιών και αναγγελιών fixing.

(δ) *Λογιστική σε πράξεις μεταξύ Ευρώ και νομισμάτων των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση:* δεδομένου ότι ένα σημαντικό τμήμα των συναλλαγών θα συνεχίσει να είναι συνομολογημένο ή να συνομολογείται στις εθνικές νομισματικές μονάδες, συνεχίζει να υπάρχει σε αυτές ανοικτή συναλλαγματική θέση.

(ε) *Τιμολόγηση:* αναγκαία είναι, επίσης, η τροποποίηση των συστημά-

των υπολογισμού προμηθειών για πράξεις μετατροπών μεταξύ Ευρώ και εθνικών νομισματικών μονάδων.

(1.4) Προϊόντα σε Ευρώ

Οπως αναφέρθηκε διεξοδικά στα προηγούμενα κεφάλαια της παρούσης μελέτης, τραπεζικά (και εν γένει χρηματοπιστωτικής φύσεως) προϊόντα σε Ευρώ θα παρέχονται σε όλο το φάσμα των τραπεζικών εργασιών. Στο πλαίσιο της εξεταζόμενης οπτικής γωνίας, αυτό θα οδηγήσει στην ανάγκη ανάπτυξης συστημάτων υποστήριξής τους.

Επί πλέον, αν εκδηλωθεί σχετική ζήτηση, θα χρειαστεί να γίνει τροποποίηση συμβολαίων και μετατροπή λογαριασμών από τα νομίσματα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση στα οποία είναι εκφρασμένοι σε Ευρώ. Επίσης, η μετατροπή των υποχρεώσεων/απαιτήσεων που θα έχουν αναλάβει Ελληνες κάτοικοι ή ελληνικές επιχειρήσεις που συναλλάσσονται με κατοίκους κρατών-μελών της Νομισματικής Ενωσης (πχ εισαγωγές/εξαγωγές, εμβάσματα, συντάξεις). Θα απαιτείται από τα συστήματα πλήρης αυτοματοποίηση διαδικασιών για τα αντίστοιχα προϊόντα.

(1.5) Συναλλαγές με υποχρεωτική εκτέλεση Ευρώ

Η Ελληνική κυβέρνηση πρέπει να καθορίσει έγκαιρα σύμφωνα με το "εθνικό πρόγραμμα για τη μετάβαση" τις κατηγορίες των συναλλαγών οι οποίες από την έναρξη της επόμενης φάσης θα εκτελούνται σε Ευρώ, ώστε να υπάρχει επάρκεια χρόνου για προετοιμασία των πληροφοριακών συστημάτων. Θα ήταν, επίσης, χρήσιμο να εντοπιστούν οι συναλλαγές των τραπεζών στα κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση που εκτελούνται σε Ευρώ για να εξεταστούν οι επιπτώσεις τους.

(1.6) Λογιστική απεικόνιση

Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής η επίπτωση στη λογιστική απεικόνιση των συναλλαγών είναι κατ' αρχήν μικρή, καθώς η μόνη προσαρμογή αφορά στην αντικατάσταση του ECU από το Ευρώ[59]. Σύμφωνα μάλιστα με τις διατάξεις της Τέταρτης Εταιρικής Οδηγίας του Συμβουλίου (78/660/ΕΟΚ)[60], οι τράπεζες έχουν το δικαίωμα να δημοσιεύουν λογιστικές καταστάσεις και σε Ευρώ, όπως σήμερα σε ECU.

Βέβαια, συνέπειες θα υπάρξουν ήδη από την πρώτη φάση σε δύο περιπτώσεις:

- όσες τράπεζες πραγματοποιούν ενδοκοινοτικές, διασυνοριακές συναλλαγές πρέπει να είναι έτοιμες να αντιμετωπίσουν συναλλαγές εκφρασμένες σε Ευρώ,
- όσες τράπεζες έχουν υποκαταστήματα ή/και θυγατρικές σε κράτη- μέλη χωρίς παρέκκλιση θα αναγκαστούν να προβούν σε μετατροπή των

τοπικών συστημάτων, ώστε να είναι συμβατά με τις απαιτήσεις του νέου περιβάλλοντος που θα λειτουργεί σε Ευρώ και διασύνδεση των εν λόγω συστημάτων με τα κεντρικά (αντίστοιχο πρόβλημα θα αντιμετωπίσουν και οι αλλοδαπές τράπεζες στην Ελλάδα η καταστατική έδρα των οποίων είναι εγκατεστημένη σε κράτη-μέλη χωρίς παρέκκλιση).

(1.7) Υποβολή στοιχείων

Κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να επιβληθούν στις ελληνικές τράπεζες από την Τράπεζα της Ελλάδος επί πλέον απαιτήσεις για την τήρηση ή/και υποβολή στοιχείων σε Ευρώ κατ' εφαρμογή αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

2. Δευτερη Φαση

(2.1) Υποχρεωτικές συναλλαγές σε Ευρώ

Με την έναρξη της δεύτερης φάσης επέρχεται μετατροπή από δραχμές σε Ευρώ όλων των κατηγοριών συναλλαγών οι οποίες θα έχουν οριστεί από την κυβέρνηση. Η εμπειρία των υπολοίπων κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση ενδέχεται να αποδειχθεί χρήσιμη στην εξαγωγή συμπερασμάτων.

(2.2) Μετατροπή δραχμικών λογαριασμών πελατείας σε Ευρώ

Πρόβλημα ενδέχεται να προκύψει εξ αιτίας της επέλευσης ενός ή περισσοτέρων από τα ακόλουθα περιστατικά:

- εκδήλωση ζήτησης από την πελατεία για τροποποίηση υφισταμένων λογαριασμών,
- πιθανή επιθυμία τραπεζών για σταδιακή μετάπτωση των λογαριασμών δραχμών σε Ευρώ με στόχο τη χρονική διασπορά του κόστους τους,
- μετατροπή των απαιτήσεων/υποχρεώσεων δημοσίων οργανισμών, επιχειρήσεων, ΔΕΚΟ (πχ, ΔΕΗ, ΟΤΕ) σε Ευρώ.

Τα προβλήματα που προκύπτουν από μια τέτοιου τύπου μετατροπή των δραχμικών λογαριασμών σε Ευρώ σχετίζονται με τα ακόλουθα:

(Α) ΘΕΜΑΤΑ ΜΕΤΑΠΤΩΣΕΩΣ

(i) Ανοιγμα λογαριασμών με σύνδεση για ένα διάστημα παλαιού και νέου (πρόβλημα διασύνδεσης). Το θέμα, αφορά ιδιαίτερα λογαρια-

σμούς εταιρειών οι οποίες ενδέχεται να απαιτήσουν για συγκεκριμένο διάστημα παράλληλη τήρηση λογαριασμών σε δύο νομίσματα ή παράλληλη πληροφόρηση για τις δικές τους ανάγκες.

(ii) Απαιτείται να γίνει προσδιορισμός των χαρακτηριστικών των νέων λογαριασμών: έντυπα, επιτόκια, ειδικοί όροι, όρια, συμβάσεις οι οποίες απαιτούν πιθανώς συνεννόηση με τον πελάτη.

(iii) Ο αριθμός των λογαριασμών ενδέχεται να διπλασιαστεί αν για κάθε λογαριασμό που μετατρέπεται από δραχμές σε Ευρώ ανοίγει ένας νέος. Αυτό θα συμβεί εάν ο κωδικός νομίσματος είναι στοιχείο της ταυτότητας του λογαριασμού.

(iv) Πρόβλημα γεννάται με την τήρηση των ιστορικών στοιχείων των δραχμικών λογαριασμών, εφόσον υπάρξει άνοιγμα νέων λογαριασμών.

(v) Εάν κατά τη μετατροπή των λογαριασμών απαιτηθεί και εκτοκισμός των υπολοίπων, θα δημιουργηθούν θέματα φόρτου εργασίας και αύξηση του κόστους των κεφαλαίων.

(Β) ΘΕΜΑΤΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ

Τα προβλήματα που θα προκύψουν έχουν σχέση με την απόδοση δραχμών από λογαριασμούς Ευρώ. Ειδικότερα:

- ❒ μέσα αποδόσεως (επιταγές, κάρτες ATM, συναλλαγές teller),
- ❒ αποτύπωση του λογιστικού γεγονότος (κίνηση σε δύο νομίσματα χωρίς παρεμβολή θέσης),
- ❒ τρόπος απόδοσης πληροφορίας στον πελάτη,
- ❒ τροποποίηση των συναλλαγών εξυπηρετήσεως των παραπάνω πράξεων.

(2.3) Επιμέρους συναλλαγές

(Α) ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΡΑΧΜΕΣ

Απαιτείται η μετατροπή των δραχμικών προθεσμιακών συμβάσεων σε Ευρώ και παράλληλα κατάργηση της δυνατότητας για πραγματοποίηση cross-currency πράξεων για νομίσματα των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση.

(Β) ΤΙΤΛΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Η μετατροπή των φυσικών δραχμικών τίτλων έκδοσης του Δημοσίου ή επιχειρήσεων σε τίτλους εκφρασμένους σε Ευρώ θέτει σε πρώτη προτεραιότητα την ανάγκη αποϋλοποίησής τους. Η συγκεκριμένη διαδικασία θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2001 και πιθανώς η ολοκλήρωση της αποϋλοποίησης να πραγματοποιηθεί μαζί με τη μετατροπή. Η επιλογή άλλης τακτικής θα θέσει τις τράπεζες μπρο-

στά σε σημαντικά διαδικαστικά, μηχανογραφικά προβλήματα και θα τους επιφέρει σημαντικό κόστος.

Σε ό,τι αφορά τη μετατροπή των άϋλων τίτλων μπορούν να καταγραφούν τα εξής:

(i) Ο κωδικός ISIN του τίτλου σε Ευρώ παραμένει ο ίδιος με αυτόν από τον οποίο προέρχεται. Αλλαγή του κωδικού θα δημιουργήσει προβλήματα στη συνέχεια των τίτλων, ενδέχεται, όμως, να είναι αναπόφευκτη.

(ii) Οφείλει να έχει διευκρινιστεί πώς θα γίνεται ο υπολογισμός ονομαστικών αξιών, δεδουλευμένων τόκων, ελαχίστων ποσών διαπραγμάτευσης και με ποιο τρόπο θα υπολογίζεται η ελάχιστη μονάδα υπολογισμού της απόδοσης.

(iii) Πριν τη μετατροπή των τίτλων πρέπει να γίνει εναρμόνιση των συστημάτων και διαδικασιών με τα ευρωπαϊκά πρότυπα όπου υπάρχουν διαφοροποιήσεις.

(2.4) Συστήματα διαχείρισης πληροφοριών διοίκησης (MIS)

(Α) ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ - ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (ALM)

Η μετατροπή των ιστορικών στοιχείων από δραχμές σε Ευρώ είναι αναγκαίος όρος της λειτουργίας του συστήματος ALM.

(Β) ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ορισμένες τραπεζικές επιχειρήσεις ενδέχεται να θελήσουν να καταρτίσουν τον πρώτο προϋπολογισμό σε Ευρώ στο τέλος του 2001 για το έτος 2002. Τα προβλήματα που ανακύπτουν σε μία τέτοια περίπτωση αφορούν στα ακόλουθα:

- μετατροπή δραχμικών στοιχείων σε Ευρώ, και πιθανή ανάγκη μετατροπής σε αναλυτικό επίπεδο,
- έκδοση τιμολογίου πράξεων προϊόντων σε Ευρώ,
- πρόβλεψη επιτοκίων Ευρώ,
- έκφραση στόχων τραπεζών σε Ευρώ.

(Γ) ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Πιθανώς να καταστεί αναγκαία η εισαγωγή ενός δεύτερου βασικού νομίσματος, ενώ τα προαναφερθέντα προβλήματα θα εμφανιστούν ως προς τη μετατροπή των ιστορικών στοιχείων.

(2.5) Πάγιες εντολές (αυτόματες κινήσεις)

Σήμερα τα συστήματα εκτελούν πάγιες εντολές[61] στο ίδιο νόμισμα και κυρίως σε δραχμές. Με την καθιέρωση του Ευρώ ως εθνικού νομίσμα-

τος ενδέχεται να αρχίσει η έκδοση λογαριασμών ΔΕΚΟ και η τήρηση μισθοδοσιών σε Ευρώ. Η απόδοση των τίτλων, που πραγματοποιείται μέσω παγίων εντολών σε λογαριασμούς, θα γίνεται σε Ευρώ.

Με την αύξηση των λογαριασμών σε Ευρώ, οι τράπεζες θα χρειαστούν για να μειώσουν τις ουρές των καταστημάτων, να αυξήσουν τις πάγιες εντολές σε Ευρώ. Γι' αυτό θα πρέπει να γίνουν κατάλληλες παρεμβάσεις στο σύστημα παγίων. Μερικά από τα προβλήματα που θα προκύψουν είναι:

- διπλό σύστημα παγίων σε δραχμές και Ευρώ το οποίο θα πρέπει να μπορεί να πραγματοποιεί κινήσεις μεταξύ των δύο νομισμάτων,
- μεταβολή των στοιχείων (αρχείων) επικοινωνίας μεταξύ τραπεζών και εξυπηρετούμενων εταιρειών/δημοσίων οργανισμών,
- ύπαρξη δεκαδικών στα συστήματα,
- επαναπροσδιορισμός των προμηθειών των τραπεζών για την εξυπηρέτηση των παγίων εντολών εταιρειών σε Ευρώ με αντίστοιχη προσαρμογή των συστημάτων.

(2.6) Λογιστική απεικόνιση

(Α) ΠΛΑΙΣΙΟ[62]

Σύμφωνα με τον κανόνα της "μη απαγόρευσης ούτε επιβολής" για χρήση του Ευρώ μέχρι το 2002, που υιοθετήθηκε στον υπό έκδοση Κανονισμό του Συμβουλίου "σχετικά με την εισαγωγή του Ευρώ", οι τράπεζες δεν είναι υποχρεωμένες να εκδίδουν λογιστικές καταστάσεις σε Ευρώ κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης. Εχουν, όμως, αυτό το δικαίωμα, όπως έχουν και το δικαίωμα δημοσίευσης και σε Ευρώ και στην εθνική νομισματική μονάδα, σύμφωνα με τις διατάξεις του ισχύοντος κοινοτικού εταιρικού δικαίου.

(Β) ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

(i) Μέχρι σήμερα base currency των συστημάτων ήταν η δραχμή. Στο βαθμό που θα απαιτηθεί ταυτόχρονη τήρηση και δεύτερου base currency είναι αναγκαία μία πληθώρα αλλαγών και προσαρμογών του συστήματος (πχ, στα υποσυστήματα που παράγουν κινήσεις για τη Λογιστική, όπως εκτοκισμός, εκτιμήσεις).

(ii) Απαιτείται προσαρμογή του συστήματος Γενικής Λογιστικής στα σημεία που αφορούν τον ορισμό του Λογιστικού Σχεδίου και στην έκδοση αποτελεσμάτων.

(iii) Απαιτείται προσαρμογή του Ενιαίου Λογιστικού Σχεδίου με εισαγωγή του Ευρώ αλλά και πιθανή εναρμόνισή του με το αντίστοιχο των ευρωπαϊκών τραπεζών.

(iv) Πρόβλημα γεννάται, επίσης, λόγω της επικάλυψης περιόδων κατά την έκδοση ισολογισμών του 2001 όσο και του 2002.

(v) Η μετάπτωση της Γενικής Λογιστικής από δραχμές σε Ευρώ ενδέχεται να δημιουργήσει και νέους όγκους δεδομένων για τα συστήματα.

(2.7) Εκτοκισμοί

Το μέγεθος των επιπτώσεων στα συστήματα εξαρτάται από το επιτόκιο που θα διαμορφωθεί για το Ευρώ σε σχέση με τις δραχμές κατά τη μετάπτωση των προϊόντων από δραχμές σε Ευρώ. Στο βαθμό που το επιτόκιο είναι διαφορετικό από της δραχμής προκύπτουν κατά περίπτωση οι ακόλουθες επιπτώσεις:

- στις πράξεις με διαπραγματεύσιμα επιτόκια ενδέχεται να απαιτηθεί επαναδιαπραγμάτευση και πιθανώς εκτοκισμός του λογαριασμού δραχμών,
- πιθανή τροποποίηση του spread πελατών που εκφράζονται σε ακέραιες μονάδες και αναφέρονται σε βασική καμπύλη επιτοκίων,
- αλλαγή ονομαστικού επιτοκίου τίτλων σταθερού εισοδήματος θα ήταν αδιανόητη αφού τα προβλήματα που θα προκύψουν θα είναι μεγάλα,
- μεταβολή του συστήματος για την αλλαγή του τρόπου υπολογισμού valeur σε σχέση με τις αργίες του Ευρώ.

(2.8) Λοιπές επιπτώσεις

(Α) ΕΠΙΤΑΓΕΣ / ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Μέρος των επιταγών σε Ευρώ θα πρέπει να εκκαθαρίζονται στην Ελλάδα. Συνεπώς θα πρέπει τα συστήματα/προγράμματα εθνικού συμψηφισμού (πχ, ΔΙΑΣ) να λειτουργούν σε δραχμές και Ευρώ.

(Β) ΑΞΙΕΣ ΠΡΟΣ ΕΙΣΠΡΑΞΗ / ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ

Κατά τη μετατροπή των αξιογράφων και των αξιών από δραχμές σε Ευρώ (πχ, μετοχές, ένσημα) οι τράπεζες πρέπει να προσαρμόσουν τα συστήματά τους στο νέο νόμισμα, να συμμετέχουν στις διαδικασίες αντικαταστάσεως των αξιογράφων και να αποτιμήσουν εκ νέου εξασφαλίσεις σε αξιόγραφα.

(Γ) ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Εκτιμάται ότι θα απαιτηθεί η ανάπτυξη προγραμμάτων για την ανταπόκριση σε απαιτήσεις υποβολής στοιχείων σε Ευρώ, οι οποίες μπορεί να εκπορεύονται είτε από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ή από την Τράπεζα της Ελλάδος, ή τέλος από την ίδια την τράπεζα.

3. Τρίτη Φαση

(3.1) Μετρητά

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας απόσυρσης των δραχμών από την κυκλοφορία πρέπει να υπάρξει συμφωνία των τραπεζών οι οποίες λειτουργούν στην ελληνική αγορά αναφορικά με τη μετατροπή των ΑΤΜ, ώστε να διευκρινιστεί για πόσο διάστημα θα συνεχίσουν (αν συνεχίσουν) να δίνουν δραχμές και από πότε θα δίνουν μόνον Ευρώ. Επίσης, κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου απαιτείται προσαρμογή όλων των συναλλαγών ταμείου (έντυπα, λογιστική, interface), ώστε να κινούν ταυτόχρονα ταμείο Ευρώ και δραχμών.

Με την ολοκλήρωση, βέβαια, της διαδικασίας απόσυρσης επέρχεται κατάργηση του ταμείου δραχμών και των χαρτονομισμάτων των υπολοίπων κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση.

(3.2) Λογαριασμοί καταθέσεων/χορηγήσεων

Από 1ης Ιανουαρίου 2002 αρχίζει η ολοκλήρωση της διαδικασίας που έχει περιγραφεί για το προηγούμενο διάστημα. Πιθανά προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν αφορούν στην ύπαρξη επίδικων και ακίνητων λογαριασμών, καθώς και στην ύπαρξη ακινητουσών μερίδων και γενικώς συμβάσεων οι οποίες δεν είναι δυνατόν να μετατραπούν για νομικούς λόγους.

(3.3) Λογιστική/αποτιμήσεις

Τα βασικά προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου αφορούν στην κατάρτιση του ισολογισμού για το οικονομικό έτος 2002, δεδομένου ότι αυτό θα αρχίσει με δραχμές και Ευρώ και θα κλείσει μόνο με Ευρώ. Base currency θα είναι πλέον μόνον το Ευρώ.

(3.4) Συναλλαγές/έντυπα που εκτυπώνει το σύστημα

Κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης μέριμνα πρέπει επίσης να ληφθεί για τα ακόλουθα:

- αλλαγή των συστημάτων για την εκτύπωση των εντύπων στο Ευρώ,
- παύση της αποδοχής νομισμάτων, τα οποία μετά τη λήξη της διαδικασίας απόσυρσης τίθενται εκτός κυκλοφορίας,
- εκτύπωση παραστατικών πελάτη μόνον σε Ευρώ.

(3.5) Λοιπά θέματα

Στην παρούσα περίοδο θα υπάρξει επίταση όλων των θεμάτων που εντοπίστηκαν ως κρίσιμα για την προηγούμενη περίοδο. Πρέπει, επί-

σης, να ληφθεί απόφαση αναφορικά με τα ιστορικά στοιχεία τα οποία θα εκδίδονται σε Ευρώ και αυτά σε δραχμές. Τέλος, πρόβλημα ενδέχεται να δημιουργήσει η αύξηση των πεδίων τήρησης ποσών στο νέο νόμισμα με την προσθήκη δύο δεκαδικών (πχ, στην περίπτωση μηνυμάτων συναλλαγών, ή πεδίων οθονών και αρχείων).

Δ. Δευτερογενεις Επιπτωσεις και Προβληματα αποτην Υιοθετηση του Ευρω

1. Επιπτωσεις Δευτερης και Τριτης Φασης

(1.1) Αποκατάσταση συστημάτων

Με τη λήξη της μετατροπής του εθνικού νομίσματος σε Ευρώ τα συστήματα πρέπει:

- ❒ να διαγράψουν τις πληροφορίες που πλέον δεν θα είναι αναγκαίες και έχουν δημιουργηθεί ως αποτέλεσμα της μεταβατικής περιόδου (πχ, λογαριασμοί Γενικής Λογιστικής σε δραχμές),
- ❒ να ξεκαθαρίσουν τα προγράμματα που έχουν γραφεί ειδικά για τη μεταβατική περίοδο και να αποκαταστήσουν τυχόν μεταβολές των προγραμμάτων που αφορούν τη συγκεκριμένη περίοδο, και
- ❒ να διατηρήσουν τα ιστορικά στοιχεία που είναι αναγκαία για την τήρηση των διαδικασιών των τραπεζών και την πληροφόρηση των πελατών.

(1.2) Ογκος δεδομένων

Αναμένεται μεγάλη αύξηση του όγκου δεδομένων σε λογαριασμούς και συμβάσεις. Δεδομένου μάλιστα του ενδεχομένου πολλοί από τους λογαριασμούς να παραμείνουν ενεργοί και μετά το πέρας της μεταβατικής περιόδου, γεννάται το ζήτημα της επάρκειας του μηχανολογικού εξοπλισμού για υποστήριξη του εν λόγω αυξημένου όγκου δεδομένων.

(1.3) Επαναπροσδιορισμός ορίων

Πρέπει να επαναπροσδιοριστούν στο σύστημα τα όρια σε Ευρώ τα οποία εκφράζονται σαν πηλίκο πολλαπλασίων του δέκα.

2. Προϊοντα που Υποστηριζονται απο το Συστημα

(2.1) Κατάργηση προϊόντων/διαφοροποίηση όγκου

Για μια σειρά από προϊόντα σε περισσότερα νομίσματα ή ειδικά προϊόντα δραχμών ενδέχεται να γεννηθούν τα ακόλουθα προβλήματα:

- ανάγκη προμήθειας πρόσθετου λογισμικού για τον έλεγχο της μη εκτέλεσης ορισμένων πράξεων κυρίως στο μεταβατικό στάδιο,
- ενδεχόμενο της ύπαρξης προϊόντων (κατ' εξοχήν σε συνάλλαγμα) που θα εκτελούνται κάτω από άλλες συνθήκες σε σχέση με εκείνες που είχαν σχεδιαστεί, γεγονός που θα δημιουργήσει την ανάγκη ανασχεδιασμού για μείωση του λειτουργικού κόστους και απλοποίηση διαδικασιών.

(2.2) Ενταξη νέων προϊόντων

Σε όλη τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου και μετά το πέρας της θα υπάρξει ανάγκη για υποστήριξη νέων προϊόντων κυρίως σε Ευρώ. Παράλληλα, προϊόντα τα οποία υπάρχουν σε δραχμές θα πρέπει να υποστηρίζονται σε Ευρώ με μία σημαντική διαφορά:

Δεν θα πρέπει να περιέχουν δεσμεύσεις και πολυπλοκότητες που έχουν ενσωματωθεί στο παλαιό σύστημα λόγω του νομικού πλαισίου που ίσχυε στις δραχμές και στο συνάλλαγμα.

3. Επανελεγχος του Συστηματος

Σε όλα τα στάδια της μεταβάσεως από τη μία στην άλλη κατάσταση θα πρέπει να πραγματοποιείται έλεγχος των μεταβολών.

4. Απαιτησεις/Υποχρεωσεις σε Δραχμες μετα το Τελος της Μεταβατικης Περιοδου

Μετά την 30η Ιουνίου 2002 (το αργότερο) θα υπάρξουν ενδεχομένως από πελάτες των τραπεζών απαιτήσεις (πχ υλικοί τίτλοι) που δεν έχουν μετατραπεί σε Ευρώ. Θα πρέπει να αποφασιστεί πως τέτοιου τύπου συναλλαγές θα μπορούν να εκτελούνται μετά την κατάργηση της δραχμής.

5. Διαχειριση Διαθεσιμων Πορων

Η ένταξη του Ευρώ στα μηχανογραφικά συστήματα σε συνδυασμό με τα άλλα προβλήματα/θέματα της τρέχουσας περιόδου (πχ, έτος 2000, διατραπεζικά συστήματα, νέες τεχνολογίες) απαιτούν αυξημένους διαθέσιμους πόρους:

- σε ανθρώπινο δυναμικό για να παράγει τις απαιτούμενες προσαρμογές, και,
- σε hardware για την παράλληλη ανάπτυξη μεταβολών του υπάρχοντος συστήματος.

Η διαχείριση του δυναμικού θα πρέπει να είναι τέτοια που να μην αποτελέσει τροχοπέδη στην ανάπτυξη των συστημάτων πληροφορικής των τραπεζών.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(57) European Commision (1997): *"Preparing Information Systems for Euro"*, Brussels, September.

(58) Για τις εναλλακτικές μεθόδους αντιμετώπισης των λειτουργικών προβλημάτων, παραπέμπεται στην προαναφερθείσα μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σελ. 21-25 (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 57).

(59) Για μία εκτενή παρουσίαση των επιπτώσεων από την εισαγωγή του Ευρώ στη λογιστική απεικόνιση των συναλλαγών, βλέπε τη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1997) *"Accounting for the Introduction of the Euro"*.

(60) ΕΕ Αριθ. 222/11, 14.8.78, σελ. 17 επ.

(61) Αυτόματες κινήσεις οι οποίες εκτελούνται με πάγια εξουσιοδότηση πελατών των τραπεζών (πχ, μισθοδοσίες, εξοφλήσεις ή λογαριασμών δημοσίων οργανισμών ή ΔΕΚΟ, αποδόσεις τίτλων, πληρωμή δόσεων).

(62) Βλέπε σχετικά την προαναφερθείσα μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1997) *"Accounting for the introduction of the Euro"*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Ενημερωση Πελατειας
και Κοινου
και Εκπαιδευση
Προσωπικου

Α. Ενημερωση Πελατειας και Κοινου

1. Εισαγωγικες Παρατηρησεις

Το εθνικό νόμισμα είναι αδιαμφισβήτητα ένα σύμβολο κυριαρχίας, στενά συνδεδεμένο με την ιστορία και την εξέλιξη κάθε κράτους. Επομένως η αντικατάστασή του από ένα άλλο νόμισμα (και μάλιστα από ένα ενιαίο νόμισμα το οποίο θα είναι νόμιμο χρήμα σε ένα γεωγραφικό χώρο που εκτείνεται πέρα από τα εθνικά σύνορα) δεν είναι δυνατόν παρά να επιφέρει αναστάτωση και πιθανόν σύγχυση σχετικά με τη χρησιμότητα ενός τέτοιου εγχειρήματος. Οι συνέπειες όμως της μετάβασης στο νέο νόμισμα δεν είναι μόνο ψυχολογικές. Η χρήση του νομίσματος, συνυφασμένη με την καθημερινότητα, συνεπάγεται τη δημιουργία πάρα πολλών πρακτικών ερωτηματικών που αφορούν τόσο στη διαδικασία μετάβασης όσο και στη χρήση του αυτή καθ' εαυτή.

Είναι λοιπόν φανερό ότι, προκειμένου να αποσαφηνισθούν τα γενικότερα θέματα που σχετίζονται με την αναγκαιότητα της ολοκλήρωσης της ευρωπαϊκής νομισματικής ένωσης, αλλά και για την πληρέστερη απάντηση όσο το δυνατόν περισσότερων από τα πρακτικά ερωτηματικά που αφορούν στη χρήση του Ευρώ, υπάρχει ανάγκη πλήρους και έγκυρης ενημέρωσης, ώστε η μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα να είναι ομαλή και αποδεκτή. Ιδιαίτερα μάλιστα κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου μέχρι την εισαγωγή στην κυκλοφορία των κερμάτων και τραπεζογραμματίων σε Ευρώ η εν λόγω ανάγκη θα είναι εξαιρετικά έντονη.

Στα περισσότερα κράτη-μέλη έχει ήδη αρχίσει η ενημέρωση του κοινού για την πορεία της νομισματικής ένωσης και για το Ευρώ από φορείς τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Πρωταρχικό ρόλο στην οργάνωση και στις διαδικασίες ενημέρωσης κατέχει βέβαια ο χρηματοπιστωτικός τομέας, καθώς αποτελεί το βασικό δίαυλο μέσα από τον οποίο θα πραγματοποιηθεί η μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα. Οι στρατηγικές επικοινωνίας που έχουν υιοθετηθεί από τον τραπεζικό τομέα και τις Ενώσεις Τραπεζών στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής

Ενωσης με στόχο τη στήριξη της διαδικασίας μετάβασης στο Ευρώ, συγκλίνουν σε δύο βασικές επιλογές:

(α) Η πρώτη επιλογή συνίσταται στην επικέντρωση των ενεργειών σε τρεις βασικούς άξονες, οι οποίοι αφορούν:

- στη συνεπή συμμετοχή των Ενώσεων Τραπεζών στα διάφορα κρατικά όργανα που εξετάζουν το θέμα,
- στο σχεδιασμό και την υλοποίηση εκστρατείας ενημέρωσης προς την τραπεζική πελατεία και το ευρύτερο κοινό,
- στην έγκαιρη και κατάλληλη, κατά περίπτωση, επιμόρφωση-εκπαίδευση του προσωπικού των τραπεζών.

(β) Για την επίτευξη του δεύτερου ως άνω στόχου, τα μέσα τα οποία έχουν προτιμηθεί είναι σε γενικές γραμμές τα εξής:

- λειτουργία ανοικτής τηλεφωνικής γραμμής πληροφοριών για το Ευρώ,
- έγκυρη και συστηματική παρουσία στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) με συνεντεύξεις τύπου και ειδική αρθρογραφία,
- χρηματοδότηση και επιμέλεια εκλαϊκευμένων και ειδικών εκδόσεων, και
- χρηματοδότηση και διαχείριση διαφημιστικής εκστρατείας για ευρύτερη ενημέρωση.

Στο συνημμένο Παράρτημα του παρόντος Κεφαλαίου της μελέτης παρατίθεται πίνακας με συνοπτική αναφορά στις ενέργειες από πλευράς Τραπεζικών Ενώσεων και τραπεζών σε ορισμένα από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης.

Οφείλει, τέλος, να επισημανθεί με ιδιαίτερη έμφαση ότι η Ευρωπαϊκή Ενωση αναγνωρίζοντας τη μεγάλη σημασία της σωστής και έγκαιρης ενημέρωσης του αποταμιευτικού και επενδυτικού κοινού αναφορικά με την ολοκλήρωση της Νομισματικής Ενωσης και την υιοθέτηση ενός ενιαίου νομίσματος αποδεκτού από τους Ευρωπαίους πολίτες, υποστηρίζει ενεργά και ουσιαστικά τις προσπάθειες που καταβάλλονται σε εθνικό επίπεδο.

2. Ο ρολος της Ενωσης Ελληνικων Τραπεζων στην Ενημερωση Πελατειας και Κοινου

(2.1) Στόχοι της ενημερωτικής πολιτικής της ΕΕΤ

Βάσιμη είναι η εντύπωση ότι το έλλειμμα έγκυρης ενημέρωσης αναφορικά με τις πρακτικές επιπτώσεις από την εισαγωγή του Ευρώ στη χώρα μας είναι μεγάλο. Αυτό οφείλεται σε ένα συνδυασμό παραγόντων, μετα-

ξύ των οποίων αναμφισβήτητα και ο (αδικαιολόγητος) εφησυχασμός τον οποίο προκαλεί το ενδεχόμενο της μη συμμετοχής της χώρας στην αρχική ομάδα των κρατών-μελών που θα συμμετάσχουν στη ζώνη του Ευρώ.

Εν όψει αυτών των δεδομένων, η ΕΕΤ έχει αναγάγει την ανάγκη χάραξης μιας ενιαίας επικοινωνιακής στρατηγικής σε προτεραιότητα αιχμής. Προς το σκοπό αυτό σχεδιάζει την ανάληψη σειράς πρωτοβουλιών, οι οποίες στοχεύουν στην έγκαιρη ενημέρωση των τραπεζών μελών της όσο και της πελατείας τους αναφορικά με τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα.

Οι δύο μεγάλες κατηγορίες προς τις οποίες πρέπει να απευθυνθεί η επικοινωνιακή πολιτική – το εσωτερικό περιβάλλον και η πελατεία κάθε τράπεζας – περιλαμβάνουν επιμέρους ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος και εξειδικευμένης πληροφόρησης. Ειδικότερα η εκστρατεία ενημέρωσης, η οποία θα σχεδιαστεί από την ΕΕΤ, προτείνεται να έχει τους ακόλουθους αποδέκτες:

(α) Τον τραπεζικό χώρο, και ειδικότερα:

- στελέχη που χειρίζονται ειδικά αντικείμενα, όπως, πχ, χρηματοδότηση ιδιωτών, και επιχειρήσεων, κίνηση κεφαλαίων, καταναλωτική πίστη, private banking, εισαγωγές-εξαγωγές, μηχανογραφικά συστήματα, καθώς και νομικά και ελεγκτικά θέματα,
- τους υπαλλήλους, που απασχολούνται στο τραπεζικό σύστημα στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης εκπαιδευτικής πολιτικής (βλέπε αναλυτικότερα κατωτέρω στην επόμενη ενότητα Β του παρόντος Κεφαλαίου).

(β) Την πελατεία των τραπεζών καθώς και το ευρύτερο αποταμιευτικό και επενδυτικό κοινό, όπου εμπίπτουν διάφορες ομάδες-στόχος, με συχνά ετερογενείς και εξειδικευμένες ανάγκες, όπως:

- οι μεγάλες επιχειρήσεις,
- οι μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις,
- οι επαγγελματικές οργανώσεις,
- οι ειδικές επαγγελματικές ομάδες,
- το ευρύ κοινό, με διαφοροποίηση ανά κατηγορία αποταμιευτών και επενδυτών,
- τα άτομα προχωρημένης ηλικίας και τα άτομα με ειδικές ανάγκες,
- οι φοιτητές ανώτατων και ανώτερων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων,
- οι μαθητές των σχολείων.

Τα μέσα επικοινωνιακής πολιτικής και οι ενέργειες που θα επιλεγούν, εξαρτώνται από τις συγκεκριμένες ανάγκες των προαναφερθεισών κατηγοριών αποδεκτών. Είναι βέβαια αυτονόητο ότι ο ρόλος της ΕΕΤ είναι συμπληρωματικός των επιμέρους αντίστοιχων ενεργειών που θα αναλάβουν οι τράπεζες.

(2.2) Μέσα επίτευξης των στόχων της επικοινωνιακής πολιτικής

Ακολουθεί μία αρχική διαγραμματική περιγραφή των προτεινόμενων μέσων και ενεργειών για την επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων. Η τελική επιλογή συναρτάται τόσο στην πραγματική καταγραφή των αναγκών των επιμέρους κατηγοριών των αποδεκτών, όσο και στην ιεράρχηση και κοστολόγηση των κατάλληλων ενεργειών.

ΜΕΣΑ	**ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ**
αξιοποίηση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης	• υποβολή άρθρων και συνεντεύξεων στον ημερήσιο και στον περιοδικό τύπο • διοργάνωση συνεντεύξεων τύπου τόσο στην Αθήνα όσο και σε άλλες πόλεις • συμμετοχή σε ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές
λειτουργία ειδικής τηλεφωνικής γραμμής	• παροχή πληροφοριών σχετικά με το Ευρώ στο ευρύ κοινό
διαφημιστική εκστρατεία	• προώθηση των πλεονεκτημάτων που συνεπάγονται η δημιουργία της ΟΝΕ και η εισαγωγή του Ευρώ
εκδόσεις	• δημοσίευση και προώθηση των συμπερασμάτων της μελέτης της Συντονιστικής Επιτροπής της ΕΕΤ • έκδοση δελτίου της ΕΕΤ με ειδικό αφιέρωμα στο Ευρώ, στο οποίο να καλυφθούν με ιδιαίτερη προσοχή, όλοι οι άξονες της προσπάθειας • έκδοση εύληπτων και με ελκυστική εμφάνιση φυλλαδίων με θέμα το Ευρώ και τις τράπεζες, τα οποία να εξηγούν με απλό και σαφή τρόπο στο ευρύ κοινό τη χρήση του νέου νομίσματος • εύχρηστες εκδόσεις για ειδικές ομάδες- στόχους • ειδική έκδοση για παιδιά (ηλικίας 9-15)
προκήρυξη διαγωνισμών και βραβείων	• οι ενέργειες αυτές μπορούν να απευθύνονται τόσο στη Μέση όσο και στην Ανώτατη Εκπαίδευση
δημοσιότητα μέσω Internet	• ειδικός χώρος στη σελίδα της ΕΕΤ στο δίκτυο Internet αφιερωμένος στο Ευρώ και στις επιπτώσεις της ΟΝΕ στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα (πληροφορίες βασισμένες στα συμπεράσματα της μελέτης, διατυπωμένες με απλό και εύληπτο τρόπο)
παραγωγή ειδικής βιντεοταινίας	• με απλή παρουσίαση του περιεχομένου, της σημασίας και των διαδικασιών υλοποίησης της νομισματικής ενοποίησης και με αποδέκτες μαθητές, φοιτητές αλλά και το ευρύτερο κοινό

Η ΕΕΤ θα προγραμματίσει ένα σύνολο ενεργειών οι οποίες θα

αυτοχρηματοδοτηθούν και θα συμπεριληφθούν στο πρόγραμμα δράσης της στον τομέα αυτό για την επόμενη τριετία. Επίσης, θα υποβάλει άμεσα πρόταση για χρηματοδότηση πτυχών της επικοινωνιακής της πολιτικής από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Β. Εκπαιδευση Προσωπικου

1. Εισαγωγικες Παρατηρησεις

Η σημαντικότητα των επιπτώσεων από την ευρωπαϊκή νομισματική ενοποίηση και την εισαγωγή του Ευρώ στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και το σύνολο των παρεχομένων τραπεζικών συναλλαγών αναπτύχθηκε διεξοδικά στα επιμέρους κεφάλαια του Τρίτου Μέρους της μελέτης. Παράλληλα, στην προηγούμενη ενότητα του παρόντος Κεφαλαίου επισημάνθηκε η σπουδαιότητα της έγκαιρης, αναλυτικής και εμπεριστατωμένης ενημέρωσης της πελατείας των τραπεζών και εν γένει του αποταμιευτικού και επενδυτικού κοινού, ώστε η μετάβαση στο νέο περιβάλλον λειτουργίας του νομισματικού συστήματος να είναι ομαλή.

Η κατάλληλη εκπαίδευση του στελεχιακού και υπαλληλικού δυναμικού των τραπεζών αποκτά κάτω από τις εν λόγω συνθήκες διπλή σημασία:

- αφ' ενός μεν αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση τόσο για την αξιοποίηση των ευκαιριών οι οποίες παρουσιάζονται όσο για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τα οποία είναι συνυφασμένα με τη μετάβαση,
- αφ' ετέρου δε αποτελεί τον κρισιμότερο συντελεστή για την επιτυχία των ενεργειών οι οποίες θα αναληφθούν αναφορικά με την ενημέρωση της πελατείας και του κοινού εν γένει, πόσο μάλλον αφού θα χρησιμοποιηθεί χωρίς καμία αμφιβολία στο πλαίσιο της πολιτικής ανταγωνισμού των τραπεζών.

Η εκπαιδευτική πρωτοβουλία, όπως ακριβώς και η ενημερωτική, μπορεί να αναληφθεί και να υλοποιηθεί τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Αυτό οδηγεί στην ανάγκη στενής συνεργασίας μεταξύ του Εκπαιδευτικού Κέντρου της ΕΕΤ και των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης ή των Εκπαιδευτικών Κέντρων των τραπεζών-μελών της, ώστε:

- να περιοριστούν οι επικαλύψεις και να αξιοποιηθεί με το χαμηλότερο δυνατόν κόστος το υφιστάμενο δυναμικό γνώσης και πληροφόρησης,
- να δοθεί η δυνατότητα στις τράπεζες-μέλη να αξιοποιήσουν την τεχνογνωσία της ΕΕΤ, εκπαιδεύοντας τους δικούς τους εκπαιδευτές μέσω της ΕΕΤ.

Κατά τη διάρκεια, λοιπόν, της τριετίας 1998-2000 η ΕΕΤ θα αναπτύξει ένα πλήρες εκπαιδευτικό πρόγραμμα σχετικό με τις επιπτώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, από τη νομισματική ενοποίηση το οποίο εξειδικεύεται στη συνέχεια.

2. Ο ρολος της Ενωσης Ελληνικων Τραπεζων στην εκπαιδευση του προσωπικου των τραπεζων

(2.1) Στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής της ΕΕΤ

Σύμφωνα με καταστατική της υποχρέωση, η ΕΕΤ οφείλει να προχωρεί σε όλες τις ενέργειες που κρίνει αναγκαίες για την ευαισθητοποίηση των τραπεζών σε νέους θεσμούς και την έγκαιρη και αξιόπιστη προετοιμασία τους για την εισαγωγή των νέων αυτών θεσμών. Και στην περίπτωση, λοιπόν, του θέματος που άπτεται της νομισματικής ένωσης καλείται να αναλάβει την πρωτοβουλία της επιμόρφωσης των στελεχών και υπαλλήλων των τραπεζών αναφορικά με:

- ❒ το περιεχόμενο της διαδικασίας που οδηγεί στη νομισματική ενοποίηση,
- ❒ τους μηχανισμούς και τους θεσμούς που θα διαμορφωθούν με την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ,
- ❒ το νομικό και λειτουργικό καθεστώς, που θα διέπει τη χρήση του Ευρώ, και κυρίως
- ❒ τις επιπτώσεις όλων των ανωτέρω στη λειτουργία, δομή και ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Οι στόχοι της εν λόγω εκπαιδευτικής παρέμβασης της ΕΕΤ μπορούν να συνοψιστούν στους ακόλουθους δύο άξονες:

- ❒ παροχή σε όλες τις τράπεζες ομοιόμορφης, πλήρους και αξιόπιστης επιμόρφωσης, σταδιακά διαφοροποιούμενης ανάλογα με τις φάσεις ένταξης της χώρας μας στη ζώνη του Ευρώ,
- ❒ αξιοποίηση και διασπορά του πληροφοριακού υλικού το οποίο αντλεί η ΕΕΤ μέσω της συμμετοχής της τόσο στην Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ενωσης όσο και στο διεθνή εκπαιδευτικό οργανισμό European Bank Training Network (EBTN).

(2.2) Μέσα επίτευξης των στόχων της εκπαιδευτικής πολιτικής

(Α) ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων κρίνεται ότι είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί με μία ποικιλία μέσων, η οποία ενδεικτικά περιλαμβάνει:

- ❒ σεμιναριακές εκδηλώσεις (βλέπε αναλυτικότερα κατωτέρω υπό β),
- ❒ παραγωγή και διανομή αξιόπιστου ενημερωτικού υλικού είτε με τη μορφή σημειώσεων (με βάση το περιεχόμενο του σεμιναρίου) είτε με τη μορφή εκπαιδευτικού εγχειριδίου για εκπαίδευση εξ αποστάσεως (υπό γ),
- ❒ ανάληψη διαφόρων πρωτοβουλιών στο πλαίσιο του κοινοτικού διατραπεζικού προγράμματος, (όπως, πχ, η παραγωγή διαφόρων μορφών εντύπου υλικού, η διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων για τις παραγωγικές τάξεις και διάφορες κατηγορίες πελατείας, και η ραδιοφωνική ή άλλη δημόσια παρουσίαση των θυμάτων).
- ❒ συμμετοχή στο πρόγραμμα EURO-TRAIN που εντάσσεται στο κοινοτικό πρόγραμμα ADAPT.

(Β) ΕΙΔΙΚΑ: ΣΕΜΙΝΑΡΙΑΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Η ενημέρωση θα πρέπει να διαφοροποιείται ανάλογα με το αν απευθύνεται σε στελέχη τραπεζών, ή σε εργαζομένους. Τα σχετικά σεμινάρια κρίνεται ότι πρέπει, κατ' ελάχιστο περιεχόμενο, να καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα πληροφοριών σε δύο ενότητες:

(i) Η πρώτη ενότητα θα αναφέρεται στη θεωρία της νομισματικής ενοποίησης και το θεσμικό και λειτουργικό πλαίσιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ενωσης, με έμφαση στις ακόλουθες ενότητες:

- ❒ ωφέλειες και κόστος από τη δημιουργία μιας νομισματικής ένωσης,
- ❒ περιεχόμενο των συγκεκριμένων επιλογών της Συνθήκης του Μάαστριχτ αναφορικά με τη νομισματική ενοποίηση στην Ευρωπαϊκή Ενωση,
- ❒ διαδικασία σταδιακής μετάβασης τόσο στη νομισματική ένωση όσο και στο καθεστώς του ενιαίου νομίσματος,
- ❒ περιεχόμενο του τρίτου σταδίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ενωσης, καθώς και η δομή και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών,
- ❒ αναμενόμενες επιπτώσεις από τη νομισματική ενοποίηση στη δομή και λειτουργία των χρηματοπιστωτικών συστημάτων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης.

(ii) Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στις επιπτώσεις από τη νομισματική ενοποίηση στις τραπεζικές υπηρεσίες και τα υποστηρικτικά συστήματα που αποτελούν το αντικείμενο ευθύνης ή/και εργασίας των συμμετεχόντων. Για τη μεγαλύτερη μάλιστα αποτελεσματικότητα του έργου κρίνεται σκόπιμη η υιοθέτηση ενός διαχωρισμού των στελεχών (ανά αντικείμενο ευθύνης) και των υπαλλήλων (ανά αντικείμενο απασχόλησης) με αντίστοιχη ενημέρωση για τις επιπτώσεις στις συγκεκριμένες εργασίες.

Η διεξαγωγή των εν λόγω σεμιναρίων θα ήταν χρήσιμο να αρχίσει το συντομότερο δυνατόν και να διαρκέσει για όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας της χώρας μας για την είσοδο στη ζώνη του Ευρώ, είναι δε ευνόητο ότι το περιεχόμενό τους θα διαφοροποιείται ανάλογα με τη φάση ένταξης της Ελλάδας στη ζώνη του Ευρώ. Το εκπαιδευτικό υλικό που θα διανέμεται στους εκπαιδευόμενους θα προσαρμόζεται και θα ενημερώνεται ανάλογα.

Με τη διεξαγωγή των σεμιναρίων της η ΕΕΤ δεν είναι δυνατόν να καλύψει την επιμόρφωση του συνόλου των στελεχών και των εργαζομένων τα οποία απασχολούνται στο τραπεζικό σύστημα. Εκτιμάται, όμως, ότι με την παρακολούθηση των σεμιναρίων από εξειδικευμένα στελέχη-εκπαιδευτές από τις μονάδες εκπαίδευσης των τραπεζών θα υπάρξουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα μέσα σε κάθε τράπεζα.

(Γ) ΕΙΔΙΚΑ: ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Ειδική μέριμνα απαιτεί η μαζική εκπαίδευση εργαζομένων σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδος, οι οποίοι για διάφορους λόγους αδυνατούν να συμμετέχουν στα προγράμματα των Εκπαιδευτικών Κέντρων. Για την κάλυψη αυτής της ανάγκης προτείνεται η ανάληψη από την ΕΕΤ, της πρωτοβουλίας για

- διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού πακέτου στη θεματική ενότητα "ΟΝΕ-Εισαγωγή του Ευρώ" σε συνεργασία με εξειδικευμένα στελέχη της και με την τεχνική υποστήριξη της υφιστάμενης Ομάδας Distance Learning, και
- διαμόρφωση με βάση το εν λόγω πακέτο ενός κατάλληλου εκπαιδευτικού προγράμματος, το οποίο να απευθύνεται σε ένα απεριόριστο αριθμό εργαζομένων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ

Συνοπτική καταγραφή ενεργειών από πλευράς Τραπεζικών Ενώσεων και τραπεζών σε ορισμένα από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης

Βέλγιο	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• εκπόνηση εθνικού "Σχεδίου προσαρμογής" για τα έτη 1997 και 1998 σε συνεργασία με την αρμόδια Επιτροπή που χειρίζεται το θέμα σε εθνικό επίπεδο (Commissariat général de l' euro). Η Επιτροπή συστάθηκε στο τέλος 1996 υπό την εποπτεία της Κεντρικής Τράπεζας για την προώθηση της προετοιμασίας σε όλα τα επίπεδα και τον άρτιο συντονισμό των ενεργειών, με οικονομική ενίσχυση από την Ευρωπαϊκή Ενωση • εκδόσεις και ειδικές δημοσιεύσεις σε έντυπα εμπορικών τραπεζών	• παραγωγή βιντεοταινίας σχετικά με τα στάδια εισαγωγής του Ευρώ, η οποία χρησιμοποιείται κυρίως ως εργαλείο επιμόρφωσης του προσωπικού των τραπεζών, που έρχεται σε άμεση συναλλαγή με την πελατεία • πραγματοποίηση τακτικών ενημερωτικών ημερίδων και ομιλιών με θέμα το Ευρώ για τις τράπεζες-μέλη. • καταχώρηση στο Internet με συνεχή ενημέρωση ως προς το Ευρώ • εκδόσεις
Δανία	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• προετοιμασία της υποδομής συστημάτων πληρωμών	• μελέτη της προσαρμογής της αγοράς χρήματος και κεφαλαίου σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα • επεξεργασία νομικών θεμάτων • διοργάνωση ημερίδων • συνεντεύξεις τύπου • δημοσιεύσεις ενημερωτικών ενεργειών ➤

◄ ***Γερμανία***	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• υπό την Προεδρία της Ενωσης Τραπεζών, πραγματοποιήθηκε διατραπεζική συμφωνία ως προς το μελλοντικό συμψηφισμό των συναλλαγών σε Ευρώ • εκδόσεις (μεγάλων τραπεζών) • διαφημιστική εκστρατεία για την εισαγωγή του Ευρώ από τις τρεις μεγαλύτερες τράπεζες	• έκδοση αναλυτικής μελέτης για τη μετάβαση στο νέο νόμισμα, (σε κινητά φύλλα ώστε να ενημερώνονται συνεχώς) • σύσταση ειδικών επιτροπών κατά θέμα για τη διεξοδική εξέταση των εξελίξεων (πχ, επιπτώσεις στις χρηματιστηριακές αγορές, νομικά και λογιστικά προβλήματα) • ενημερωτικές συναντήσεις για τα στελέχη της Ενωσης • εξειδικευμένες εκδόσεις για την ενημέρωση των διαμορφωτών κοινής γνώμης των καταναλωτών και επενδυτών • ανοικτή τηλεφωνική γραμμή για τον τύπο • διαφημιστική εκστρατεία • συνεχείς επαφές με τον τύπο και δημόσιες σχέσεις • επιμόρφωση διαμορφωτών κοινής γνώμης • επιμόρφωση προσωπικού τραπεζών με σεμινάρια κυρίως του προσωπικού που έρχεται σε άμεση επαφή με την πελατεία
Ολλανδία	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• μελέτη των αναγκαίων προσαρμογών, κυρίως ως προς το διατραπεζικό ανταγωνισμό και τη σχέση των τραπεζών με την πελατεία	• συμμετοχή στο Εθνικό Φόρουμ, στο πλαίσιο του οποίου γίνεται η προετοιμασία της χώρας εν όψει της έναρξης του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ • εκδόσεις • ανοικτή τηλεφωνική γραμμή • διμηνιαία καταχώρηση στο Internet • δημοσκοπήσεις σε τακτικά διαστήματα ►

◄ *Ισπανία*	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• εντατική προετοιμασία για την προώθηση και το συντονισμό των αναγκαίων ενεργειών και του προγραμματισμού • διαμόρφωση εσωτερικής χρήσεως ειδικού εγχειριδίου ως βασικού οδηγού των αναγκαίων προσαρμογών • έντονη εκδοτική δραστηριότητα καθώς και ενημερωτικές συναντήσεις • σεμινάρια για την πελατεία • ανοικτή τηλεφωνική γραμμή • σχετική σελίδα στο Internet	• συνεργασία με το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς • έκδοση κειμένου εργασίας σχετικά με τις επιπτώσεις της ΟΝΕ στον χρηματοπιστωτικό τομέα (1993) • σύσταση Ειδικής Επιτροπής το 1996 σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα για τη μελέτη της προετοιμασίας με τακτική δημοσίευση των σχετικών πορισμάτων • σύσταση Τεχνικής Επιτροπής το 1996 με την Κεντρική τράπεζα • Steering Group από το 1992 που εξετάζει γενικότερου ενδιαφέροντος θέματα για τον τραπεζικό τομέα με τη λειτουργία υποομάδων εργασίας (Νομική, Κεφαλαιαγορών, Συναλλαγών και Διαδικασιών μετάβασης στο Ευρώ) • έκδοση οδηγού το 1996 με τα πορίσματα και παρουσίαση των μεταρρυθμίσεων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί στις τράπεζες • Επιτροπή Επικοινωνίας για το ενιαίο νόμισμα από το 1992 για την προετοιμασία της πελατείας • διοργάνωση σεμιναρίων και συνεδρίων
Αυστρία	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• σύσταση ομάδων εργασίας για την ενημέρωση της πελατείας μέσω ηλεκτρονικών καταχωρήσεων και εκδόσεων • πρόγραμμα επιμόρφωσης του προσωπικού τραπεζών	• ειδική έκδοση σε συνεργασία με το Εμπορικό Επιμελητήριο • συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα ως προς την ανοικτή τηλεφωνική γραμμή για το κοινό ►

➤ *Γαλλία*	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• λειτουργία Steering Committee (στην οποία εκπροσωπούνται όλα τα πιστωτικά ιδρύματα και οι εταιρείες επενδύσεων) σε στενή συνεργασία με την Ενωση Τραπεζών και με εταιρεία συμβούλων για την προετοιμασία της πρώτης φάσης • οργάνωση στο πλαίσιο λειτουργίας της Steering Committee δίαυλου επικοινωνίας με το ευρύ κοινό όσον αφορά την εισαγωγή του Ευρώ	• διοργάνωση σειράς ημερίδων για τα μέλη της με θέμα "Η μετάβαση στο Ευρώ: πρακτικές διευθετήσεις για το χρηματοπιστωτικό τομέα" • δημοσίευση εντύπου για το ευρύ κοινό όπου παρουσιάζονται εκλαϊκευμένα οι διάφορες φάσεις της μετάβασης στο νέο νόμισμα • ειδική σελίδα "Ευρώ" μέσω Minitel • οργάνωση διαγωνισμών στα Πανεπιστήμια με χρηματικά βραβεία και με θέμα τις πρωτοβουλίες των τραπεζών για αποτελεσματικότερη επικοινωνία σε σχέση με το Ευρώ • δημοσιεύσεις άρθρων σχετικά με το Ευρώ στα περιοδικά και έντυπα της Ενωσης • οργάνωση συνεντεύξεων Τύπου • διοργάνωση συνεδρίων με θέμα το Ευρώ με ομιλητές τα στελέχη της Ενωσης Τραπεζών, σε επαρχιακό επίπεδο, πολλές φορές σε συνεργασία με το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο με το ευρύ κοινό όσον αφορά την εισαγωγή του Ευρώ • έκδοση μελέτης τραπεζών, σχετικά με τις επιπτώσεις της αλλαγής στο Ευρώ για τις επιχειρήσεις, με τη συνεργασία Κεντρικής Τράπεζας, Ενωσης Τραπεζών, και της Πολιτείας ➤

Ιρλανδία	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• ως προς την επικοινωνία οι μεγάλες τράπεζες έχουν ήδη εκδώσει οδηγό για την ΟΝΕ με τίτλο “Το αλφαβητάριο της ΟΝΕ” • διοργάνωση σεμιναρίων	• σύμβαση Steering Committee με τη συμμετοχή της Κεντρικής Τράπεζας για τον προγραμματισμό των προετοιμασιών εν όψει του ενιαίου νομίσματος • σύσταση Επιτροπής Επικοινωνίας με αντικείμενο τη διερεύνηση δυνατότητας εφαρμογής επικοινωνιακού προγράμματος σχετικά με το Ευρώ, εντός και εκτός τραπεζικού τομέα σε συνεργασία με άλλους φορείς • εκδόσεις και βιντεοταινίες σχετικά με την ΟΝΕ για σχολική χρήση • εκδόσεις με θέμα το Ευρώ και την ΟΝΕ για ευρεία χρήση
Ηνωμένο Βασίλειο	
Τράπεζες	Ενωση Τραπεζών
• σύσταση διατραπεζικού φόρουμ ΟΝΕ με τη συμμετοχή της Ενωσης Τραπεζών και της Κεντρικής Τράπεζας για την προετοιμασία εν όψει της ΟΝΕ • έκδοση οδηγών για το Ευρώ για τους μεγάλους πελάτες	• σύσταση ομάδων εργασίας με θέμα την ΟΝΕ (φορολογικά, λογιστικά, νομικά ζητήματα) • πραγματοποίηση συζητήσεων με την Τράπεζα της Αγγλίας όσον αφορά τα στατιστικά στοιχεία που θα οφείλουν να υποβάλουν οι τράπεζες σε περίπτωση συμμετοχής της χώρας στην ΟΝΕ • πραγματοποίηση τακτικών επαφών με όσους φορείς συμμετέχουν στη διαδικασία προετοιμασίας για την ΟΝΕ • εκδόσεις εντύπων και οδηγών

➤ ***Ιταλία***	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• συμμετοχή σε πρόγραμμα της Ενωσης Τραπεζών για τη μελέτη των επιπτώσεων από τη δημιουργία της ΟΝΕ • εκδόσεις για την πελατεία τους σχετικά με τις επιπτώσεις του Ευρώ	• σύσταση Στρατηγικής Επιτροπής – με τη συμμετοχή των 10 μεγάλων τραπεζών και της Κεντρικής Τράπεζας – για τη μελέτη των επιπτώσεων του ενιαίου νομίσματος στο ιταλικό τραπεζικό σύστημα, την παροχή συμβουλών και οδηγιών προς τις τράπεζες και τη συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές για μια αποτελεσματική μετάβαση • σύσταση υπό-επιτροπών για τη μελέτη των νομικών, μακροοικονομικών, νομισματικών, πιστωτικών και θεσμικών επιπτώσεων καθώς και για θέματα κεφαλαιαγορών και συστημάτων πληρωμών • σύσταση Επιτροπής Επικοινωνίας η οποία θα καλύψει το θέμα της ειδικής εκστρατείας ενημέρωσης για τον τραπεζικό τομέα και το ευρύ κοινό • συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών, το Σύνδεσμο Βιομηχανιών και άλλους φορείς • εκδόσεις
Λουξεμβούργο	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• από το 1995, όλες οι μεγάλες τράπεζες έχουν δημιουργήσει ένα μηχανισμό προετοιμασίας εν όψει του Ευρώ με τη βοήθεια ομάδων εργασίας • ορισμός εκπροσώπου τους ως "Πρεσβευτή Ευρώ" που λειτουργεί ως σύνδεσμος με την Ενωση Τραπεζών	• σύσταση μόνιμης επιτροπής Ευρώ, ομάδων εργασίας για τη μελέτη των επιπτώσεων από τη νομισματική ένωση • σύσταση μόνιμης ομάδας εργασίας για την επικοινωνία εν όψει των συναντήσεων στρογγυλής τραπέζης που θα διοργανώσει η Πολιτεία ➤

◄ **Πορτογαλία**	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• στενή συνεργασία τραπεζών, Ενωσης Τραπεζών και Κεντρικής Τράπεζας με ειδικό συντονιστή για τη μετάβαση στο Ευρώ • εντατική προετοιμασία των τραπεζών στον τομέα των συστημάτων πληρωμών • έκδοση εκλαϊκευτικών και εξειδικευμένων εντύπων σχετικά με τη διαδικασία μετάβασης	• σύσταση τεσσάρων ομάδων εργασίας – με συμμετοχή της Κεντρικής Τράπεζας – οι οποίες μελετούν τα προβλήματα σχετικά με τη νομισματική πολιτική, τα συστήματα πληρωμών, τις σχέσεις τράπεζας-πελατείας και τα νομικά ζητήματα • συμμετοχή της Ενωσης Τραπεζών στην Επιτροπή Ευρώ του Υπουργείου Οικονομικών, η οποία συστήθηκε το 1996 και καλύπτει όλο το φάσμα της προετοιμασίας της χώρας εν όψει της ΟΝΕ • διοργάνωση σεμιναρίων για το προσωπικό των τραπεζών μέσω του Επιμορφωτικού Τραπεζικού Ινστιτούτου • συνέδρια, συμπόσια για ανταλλαγή απόψεων με πολλούς φορείς
Φινλανδία	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• εκπόνηση αναλυτικών σχεδίων προετοιμασίας για την ΟΝΕ • πραγματοποίηση εντατικών επιμορφωτικών προγραμμάτων για το προσωπικό • Εκδοτική δραστηριότητα	• σύσταση Επιτροπής ΟΝΕ • συνεργασία μέσω μονίμων διατραπεζικών επιτροπών • συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα όσον αφορά τα συστήματα πληρωμών • επικοινωνία με τις αρχές όσον αφορά το νομοθετικό έργο • συμμετοχή στην ομάδα εργασίας του Υπουργείου Οικονομικών όσον αφορά τα χρηματοπιστωτικά θέματα της ΟΝΕ • χρηστική έκδοση σε 500.000 αντίτυπα • δελτίο για τις τράπεζες με συνεχή ενημέρωση για την ΟΝΕ • εκπαιδευτικό υλικό για την επιμόρφωση του προσωπικού των τραπεζών • συναντήσεις τακτικές με δημοσιογράφους ►

◄ *Σουηδία*	
Τράπεζες	*Ενωση Τραπεζών*
• ομάδες εργασίας σε πολλές τράπεζες με αντικείμενο την προετοιμασία για την ΟΝΕ • έτοιμες θα είναι οι τράπεζες από 1.1.1999 ανεξαρτήτως της ημερομηνίας συμμετοχής της Σουηδίας	• σύσταση Steering Committee για το Ευρώ για τη μελέτη των επιπτώσεων της μετάβασης στο ενιαίο νόμισμα στο τραπεζικό σύστημα και τον καθορισμό ενιαίας στρατηγικής αντιμετώπισης των προβλημάτων από τις τράπεζες • παρουσίαση των θέσεων του τραπεζικού συστήματος σε αρμόδιους φορείς και πολιτικούς • η Ενωση Τραπεζών τάσσεται υπέρ της συμμετοχής της χώρας στη ζώνη του Ευρώ, την οποία θεωρεί ως την καλύτερη λύση για τον τραπεζικό τομέα και την πελατεία του • σύσταση ειδικής ομάδας επικοινωνίας η οποία επικεντρώνεται στην έκδοση ενημερωτικών εντύπων για τις τράπεζες

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Α. ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

COMMITTEE FOR THE STUDY OF THE ECONOMIC AND EUROPEAN MONETARY UNION (1989): *Report on economic and monetary union in the European Community* ("Delors Committee Report"), Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.

EUROPEAN COMMISSION (1997): *Preparations for the Changeover of Public Administrations to the Euro*, Working Paper, December.

EUROPEAN COMMISSION (1997): *Report of the Expert Group on Banking Charges,* Brussels, November.

EUROPEAN COMMISSION (1997): *Making a Success of Introducing the Euro to Consumers,* Euro Working Group of the European Commissions Consumer Committee, November.

EUROPEAN COMMISSION (1997): *Economic Policy in EMU: Part B: Specific Topics,* Economic Papers No. 124, November.

EUROPEAN COMMISSION (1997): *Economic Policy in EMU: Part A: Rules and Adjustment,* Economic Papers No. 124, November.

EUROPEAN COMMISSION (1997): *Accounting for the introduction of the Euro, European Commission,* Brussels.

EUROPEAN COMMISSION (1997): *The impact of the introduction of the Euro on capital markets ("Giovannini Report"),* Communication, July.

EUROPEAN COMMISSION (1997): *Round Table on Practical Aspects of the Changeover to the Euro*, Brussels, May.

EUROPEAN COMMISSION (1995): *One currency for Europe - Green Paper on the practical arrangements for the introduction of the single currency,* Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.

EUROPEAN COUNCIL (1995): *The scenario for the changeover to the single currency,* Annex 1, Madrid European Council, Presidency Conclusions, December (unpublished).

EUROPEAN MONETARY INSTITUTE (1997): *Second Progress Report on the TARGET Project,* European Monetary Institute, Frankfurt am Main, September.

EUROPEAN MONETARY INSTITUTE (1997): *Annual Report 1996,* European Monetary Institute, Frankfurt am Main, April.

EUROPEAN MONETARY INSTITUTE (1997): *The Single Monetary Policy in Stage Three: General Documentation on ESCB Monetary Policy Instruments and Procedures,* European Monetary Institute, Frankfurt am Main, September.

EUROPEAN MONETARY INSTITUTE (1996): *First Progress Report on the TARGET Project,* European Monetary Institute, Frankfurt am Main, August.

EUROPEAN MONETARY INSTITUTE (1996): *Statistical Requirements for Stage Three of Monetary Union,* Working Document, European Monetary Institute, Frankfurt am Main, July.

EUROPEAN MONETARY INSTITUTE (1995): *The changeover to the single currency,* European Monetary Institute, Frankfurt am Main, November.

EUROPEAN MONETARY INSTITUTE (1995): *Report to the Council on the TARGET system,* European Monetary Institute, Frankfurt am Main, May.

EUROPEAN PARLIAMENT, TASK FORCE ON ECONOMIC AND MONETARY UNION (1997): *The Euro and the Consumer,* Briefing 28, Luxembourg, May.

Β. ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

ASSOCIATION BELGE DES BANQUES (1996): L'Euro - Lignes de force financières du schema national de place, Aspects and Documents, No 187, Bruxelles.

ASSOCIATION FRANCAISE DES ETABLISSEMENTS DE CREDIT ET DES ENTREPRISES D' INVESTISSEMENT (AFECEI, 1997): Passage a l'Euro - Modalités pratiques bancaires et financières, AFECEI, Paris.

BANK OF ENGLAND (1997, 1996): *Practical Issues Arising from the Introduction of the Euro,* τετραμηνιαία έκθεση.

BANKING FEDERATION OF THE EUROPEAN UNION (1995): *Introduction of the Single Currency: The Views of the Banking Federation of the European Union,* Brussels, November.

BANQUE (1997): *Le passage a l'Euro,* édition hors serie, Mai.

BUNDESVERBAND DEUTSCHER BANKEN (1996): Planning for EMU - A set of guidelines for German banks preparing their processes and systems for the transition to EMU, Bank Verlag Koeln, Koeln.

BUNDESVERBAND OEFFENTLICHER BANKEN DEUTSCHLANDS (1997): *Auf dem Weg zur EWWU,* Berichte und Analysen, Band 29, Bonn.

CITY OF LONDON LAW SOCIETY, Banking Law Sub-Committee (1996): *The need for legislation to ensure continuity of contracts,* London (αδημοσίευτη).

CITY OF LONDON LAW SOCIETY, Banking Law Sub-Committee (1995): *Response to the European Commissions Green Paper on the "Practical Arrangements for the Introduction of the Single Currency,* London (αδημοσίευτη).

SWISS BANKERS ASSOCIATION (1997): *European Monetary Union and the Swiss Banks - Manual for Banks,* Gissler Druck, Allschwil.

Η παρούσα μελέτη, που εκπονήθηκε από Επιτροπή Στελεχών Τραπεζών και της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών αποσκοπεί να συμβάλει στην ταχεία και έγκυρη προετοιμασία των ελληνικών τραπεζών εν όψει των επερχόμενων σημαντικών αλλαγών. Επί πλέον, φιλοδοξεί να δώσει το έναυσμα για την έναρξη ενός ουσιαστικού διαλόγου στην ελληνική κοινωνία και την έγκαιρη κινητοποίηση όλων των αρμοδίων φορέων με στόχο την ολοκληρωμένη προετοιμασία της χώρας μας και την ολόπλευρη ενημέρωση του ελληνικού κοινού ώστε η μετάβαση στο Ευρώ να είναι ομαλή. Το έργο της Επιτροπής επικεντρώθηκε στα ακόλουθα:

- περιγραφή και ανάλυση του θεσμικού και νομικού πλαισίου που θα ισχύσει με την καθιέρωση του Ευρώ,
- εκτίμηση του κόστους προσαρμογής του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στο νέο καθεστώς Ευρώ,
- προσδιορισμός και καταγραφή των ευκαιριών και προκλήσεων για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα από τη δημιουργία του ενιαίου ευρωπαϊκού νομισματικού χώρου και του σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος που διαμορφώνεται στην Ευρώπη,
- εντοπισμός των ενεργειών στις οποίες οφείλουν να προβούν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα ώστε να προσαρμοστούν έγκαιρα στις ανάγκες του νέου νομισματικού συστήματος το οποίο θα προκύψει από τη μετάβαση στο καθεστώς του ενιαίου νομίσματος,
- επισήμανση των πρωτοβουλιών που πρέπει να αναλάβει για λογαριασμό των μελών της η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών σε συνεργασία με την Πολιτεία και την Τράπεζα της Ελλάδος, ώστε να διασφαλιστεί η ομαλή ολοκλήρωση της μετάβασης στο νέο καθεστώς.